Lafcadio Hearn

Pæonlygten

og andre fortællinger fra det gamle Japan

Bibliotek 1800

-

Lafcadio Hearn

Pæonlygten

Fortællinger fra det gamle Japan

eBibliotek 1800

2024

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Lafcadio Hearn: *Pæonlygten og andre fortællinger fra det gamle Japan* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden. En del af indholdet er oversat af Kim N. Jensen (f. 1955), som har givet tilladelse til anvendelse af hans oversættelser på tilsvarende vilkår som bogens øvrige indhold, som herunder anført.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Lafcadio Hearn: *Pæonlygten og andre fortællinger fra det gamle Japan* is based upon sources in the public domain worldwide. Some material is translated by the editor,

Kim N. Jensen (b. 1955–), who has consented to the use of his translations under the same conditions as the rest of this book, as described below.

This edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Introduktion: Om Lafcadio Hearn

Lafcadio Hearn blev født den 27. juni 1850 i Santa Maura på øen Lefkada, en af de ioniske øer, hvis navn også er oprindelse til hans fornavn. Hans fader, ireren Charles Bush Hearn, var engelsk militærlæge; hans moder, Rosa Antoniou Kassimati var grækerinde og stammede fra Kythera, en anden af de ioniske øer. Det er uklart om forældrene var gift, og Hearns familie anså Lafcadio for en uægte søn.

Da drengen var to år gammel, flyttede familien til Dublin, og han havde sin opvækst i England, Irland og Frankrig. I teenageårene kom han til skade ved en ulykke på en legeplads, hvilket kostede ham synet på det venstre øje.

På grund af de slette pekuniære forhold, som hans familie så sig hensat i – faderen var rejst til de vestindiske øer og vendt aldrig tilbage, og moderen tog tilbage til Grækenland, da han var fire år, og Lafcadio blev efterladt hos en tante – blev han sendt i skole i England, og derefter til USA. Her begyndte han som sætter ved et bogtrykkeri, blev derefter oversætter og journalist, bl.a. ved *Cincinnati Daily Enquirer* mellem 1872 og 1875. Omkring denne tid giftede han sig med en sort kvinde, hvilket på dette tidspunkt var ulovligt; da det blev opdaget, blev han fyret fra *Inquirer* og tog i stedet arbejde hos konkurrenten *Cincinnati Commercial*. Han blev skilt i 1877.

Derefter forlod Hearn Cincinnati og drog til New Orleans, hvor han dels ernærede sig som korrespondent for *Cincinnati Commercial*, dels som skribent for nogle lokale blade. Han blev i New Orleans i omkring ti år, og skrev i den periode bl.a. en kreolsk kogebog og en kreolsk ordbog, samt bl.a. *Stray Leaves for Strange Literature* (1884) og *Some Chinese Ghosts* (1887).

I 1887 blev han sendt til Martinique som korrespondent for *Harper's Weekly*; her blev han i to år, derefter tog han til Japan ligeledes som korrespondent. Denne beskæftigelse hørte dog snart op, og han fik ved gode venners mellemkomst en plads som lærer ved en skole i Matsue. Under sit ophold i Matsue giftede han sig med Koizumi Setsu, en datter af en lokal samurai-familie.

I slutningen af 1891 fik han plads som lærer ved en skole i Kumamoto, hvor han blev de næste tre år. Her skrev han *Glimpses of Unfamiliar Japan*. I fortrolig omgang med sine elever lykkedes det ham at trænge ind i Japans hele tankeliv, som hidtil hårdnakket havde unddraget sig for de europæere, der oversvømmede Japans tilgængelige stæder. Han nedskriver, hvad hans elever på hans opfordring fortæller ham; og han forstår at gengive den poetiske ynde, han ser og opfatter i alt – derom bærer hans fortællinger tilstrækkeligt vidnesbyrd.

I 1895 søgte og fik japansk indfødsret og antog det japanske navn Koizumi Yakumo, som han stadig er kendt under i Japan i dag.

Efter den første bog om Japan udgav han de følgende år *Out of the East – Reveries and Studies in New Japan* (1894), *Kokoro – Hints and Echoes of Japanese Inner Life* (1896), *Gleanings in the Buddha-*

Fields (1898), *Exotics and Retrospectives* (1898), *In Ghostly Japan* (1898), *Shadowings* (1900) og *A Japanese Miscellany* (1901).

Samtidig skrev han for den engelsksprogede avis *Kobe Chronicle*, og fra 1896 blev han lærer i engelsk litteratur ved Tokyos kejserlige universitet, en post han beholdt indtil 1903. Ved sin død den 26. september 1904 var han professor ved Waseda-universitet i Tokyo. Han døde af hjertestop og er begravet i Toshima i Tokyo.

Professor Basil Hall Chamberlain, der var ven af Hearn og professor ved Tokyos kejserlige universitet, har i sin udgave af *Things Japanese* fra 1898 givet Lafcadio Hearn følgende omtale:

"Aldrig er minutiøs, videnskabelig akkuratesse blevet forenet med så formfuldendt og glimrende stil. Ved at læse disse i dybeste forstand originale 'essays' kommer man til at tænke på Richard Wagners ord: 'Alles Verständnis kommt uns nur durch die Liebe'. Lafcadio Hearn forstår Japan bedre og bringer os til at forstå det bedre end nogen anden skribent, for han elsker Japan højere end nogen anden. Over Japans liv, sæder, tankeverden, forhåbninger – over dets studerende, sangerinder, politikere, landbofolk – over dets forhold under krigen, dets buddhistiske, religiøse ceremonier, ja over dets gengangere og folkeviser – har Lafcadio Hearn kastet et lys, der er sammensat både af sandhed og poesi. Hans bøger er en guldmine at grave i for den, der søger kundskab om disse ting."

De dødes marked

1

Klokken er lige slået fem om eftermiddagen. Gennem den åbne dør i mit lille studereværelse har aftenens voksende brise begyndt at bringe forstyrrelse i papirerne på mit skrivebord, og den japanske sols hvide glød har antaget den blege havfarve, som bebuder, at dagens hede er forbi. Der er ikke en sky på himlens blå – ikke engang disse små trævleagtige tingester, der ligner spøgelser af silkedun, og som sædvanligvis svømmer om endogså i det tørreste vejr på dette det mest æteriske af alle egnes himmelhvælv.

En pludselig skygge kastes fra døråbningen. Det er Akira, den unge buddhistiske student, der står på tærsklen i færd med at trække sine med hvide tabidækkede fødder ud af sandaltængerne, før han går ind. Han smiler som guden Jizo [Note 1)].

"Ah! *Komban* – godaften –, Akira."

"I aften holdes der *bon–ichi,*" siger Akira og sætter sig ned på gulvet i samme stilling som Buddha på lotussen. "Kunne I ikke have lyst til at se det?"

"Å, Akira, jeg ville helst se alt, hvad der er at se i dette land, men sig mig, beder jeg dig, hvad kan vel egentlig *bon–ichi* lignes ved?"

"*Bon–ichi,*" svarer Akira, "er et marked, hvor der sælges alt det, som er fornødent for at holde de dødes fest, og de dødes fest

begynder i morgen, da alle altre og templer samt alle husaltre i gode buddhisters hjem bliver smykkede."

"Da vil jeg se *bon–ichi*, Akira, og jeg ville også gerne se et buddhistisk alter – et husalter."

"Vil I komme hjem til mig?" spørger Akira. "Det er ikke langt borte – blot henne i Oldingenes Gade på den anden side den Stenede Flods Gade og nær ved den Evigtvarende Gade. Der er et husalter – og på vejen vil jeg fortælle Dem om *bonku*."

Således hører jeg for første gang om de ting, som jeg nu skal skrive om.

2

Fra den 13. til den 15. juli holdes de dødes fest: *Bommatsuri* eller *bonku* – af nogle europæere kaldet: Lygtefesten. Mange steder holdes der to sådanne fester om året, for de, som endnu vil følge den gamle tidsregning, mener, at *bommatsuri* bør falde den 13., 14. og 15. dag i den syvende måned efter den gamle kalender, hvilket svarer til en senere tid på året.

Tidligt på morgenen den 13. spredes nye måtter af det reneste risstrå – vævet udtrykkelig til festen – på alle buddhistiske altre og på hver *butsuma* eller *butsudan* – det lille alter, foran hvilket der morgen og aften opsendes bønner i ethvert troende hjem. Helgenskrin og altre bliver dekoreret med smukke prydelser af kulørt papir og med blomster og grene af hellige planter – altid med levende lotusblomster, hvis de kan skaffes og hvis ikke, da med lotusblomster af papir og med friske grene af *shikimi* (anis) og *misohagi* (lespedeza). Da stilles et lille lakeret bord – et sådant som sædvanligvis benyttes under de japanske måltider – på altret, og ofre af føde lægges

på dem. Men ved de mindre altre i japanske hjem lægges ofrene simpelthen, indsvøbt i friske lotusblade på rismåtterne.

Disse ofre består af en art nudler af kogt ris, af planter og frugter, der passer til årstiden, navnlig meloner, blommer og ferskner. Ofte tilføjes kager og sukkergodt. Undertiden er det råvarer, dog hyppigere tilberedt føde, men aldrig – naturligvis – iblandes der fisk, kød eller vin. Det er klart vand, der gives til den skyggeagtige gæst, og man stænker fra tid til anden dette på altret med en *misohagi*gren. Hver time på dagen skænkes te til de usynlige besøgende, og alting er nydeligt anrettet på små tallerkener eller i skåle og kopper, som om det var til levende gæster, også ligger der spisepinde ved siden af. Således bliver de døde bespist i tre dage.

Ved solnedgang tændes granfakler, der er plantet i jorden udenfor hvert hjem, så at de kan vise vej for de besøgende skygger. Undertiden tændes også den første aften af *bommatsuri* en velkomstild langs med kysterne eller ved bredderne af indsøer og floder, over alt hvor der findes en landsby eller en stad. Der er hverken mere eller mindre end et hundrede og otte bål, for dette antal har en mystisk betydning i den buddhistiske filosofi. Ved hjemmets indgang hænges der hver nat tryllelygter, de lygter, der hører til de dødes fest, lygter af særlig form og farve, smukt malede med antydninger af landskaber eller blomster og altid prydet med en mærkelig frynse af papir.

Alle de, der har afdøde venner, går ud på kirkegårdene samme nat og bringer deres ofre samt beder, brænder røgelse og skænker klart vand til skyggerne. Der sættes blomster i bambusrør ved siden af hver gravsten, og lygter tændes og

hænges op foran gravene, men på disse lygter er der ingen tegninger.

Ved solnedgang om aftenen den 15. bringes i templerne kun de ofre, der kaldes *segaki*. Da får de ånder føde, som er udenfor kredsen af den skærsild, der hedder *gakido*, de hungrende ånders sted, og da giver præsterne også føde til de ånder, som ingen levende venner har til at sørge for dem. Disse ofringer er såre små – ligesom de, der bringes guderne.

3

Akira fortæller mig oprindelsen af *segaki*, således som det er fortalt i den hellige bog: *buse–isuuran – bongyo*:

Dai–Mokenren, Buddhas store discipel, fik gennem sine fortjenester de seks overnaturlige gaver. Og på grund af dette blev det ham givet at se sin moders sjæl i *gakido*, – den verden af ånder, der var dømt til at lide hunger til bod for synder, de havde begået i et tidligere liv. Mokenren så, at hans moder led slemt. Han sørgede dybt over hendes pine, og han fyldte en skål med de allerlækreste sager og sendte den til hende. Han så, hvorledes hun forsøgte at spise, men hver gang hun ville løfte føden til sine læber, forvandledes den til ild og brændende gløder. Da spurgte Mokenren læreren, hvad han kunne gøre for at udfri sin moder fra pine. Og læreren gav følgende svar:

"Giv ånderne af de store præster fra alle lande føde på den femtende dag i den syvende måned."

Og da Mokenren havde gjort dette, så han, at hans moder var forløst fra at være *gaki*, og at hun dansede af glæde. Dette er

oprindelsen til de danse, der kaldes *bon–odori* og danses over hele Japan på den tredje aften af de dødes fest.

> Det fortælles i samme bog, at da Ananda havde spurgte Buddha, hvorfor Mokenrens moder skulle pines i *gakido*, svarede læreren, at hun i et foregående jordeliv i sin gerrighed havde nægte at bespise præster, der kom til hende.

På den tredje og sidste aften er der en sælsom og skøn ceremoni, mere rørende end *segaki*, forunderligere end *bon–odori* – nemlig farvelfesten. Alt, hvad de levende har kunnet gøre for at være de døde til behag, er blevet gjort, den tid, der af magterne i de ukendte verdener var tildelt de spøgelsesagtige besøgende, er så omtrent udløbet, og deres venner må sende dem alle tilbage igen.

Alt er blevet gjort i stand for dem. I hvert hjem er der blevet flettet små, tætte og faste både af byghalm, som er ladet med forråd af den mest udsøgte føde samt forsynet med små lygter og skrevne budskaber om kærlighed og trofasthed. Sjældent er disse både mere end to fod lange, men de døde behøver kun lidt plads. Og de skrøbelige fartøjer sættes ud på kanaler, på indsøer, have eller floder – hver med en miniaturlygte glødende i stævnen og med røgelse brændende agter. Hvis natten er skøn, varer sejladsen længe. Ud fra alle bugter, floder og kanaler glider denne glimtende fantomflåde mod havet. Hele havet tindrer lige til horisonten af de dødes lys, og søbrisen bringer en duft af røgelse.

Men ak! Det er nu forbudt i de store havnesteder at sætte *shoryobune* – "de hellige ånders både" – ud i havet.

4

Den er så snæver, Oldingenes Gade, at man ved at strække armene ud kan berøre de med bogstaver malede draperier, der hænger foran de små butikker på begge sider. Og disse Noahs ark-lignende huse ser ud som legetøjshuse. Det, i hvilket Akira bor, er endda mindre end de andre, da det hverken har nogen butik forneden eller nogen diminutiv etage foroven. Det er helt tillukket. Akira skyder først den træskodde til side, der danner døren, og derpå de med papir overtrukne, kvadrerede skærme indenfor den, og den lille bygning, der således er lukket op, minder med sit umalede træværk og sine malede papirmellemvægge om et stort fuglebur. Men sivmåtten på det over jorden hævede gulv er frisk, duftende og uden plet. Og da vi tager vort fodtøj af for at kunne gå ind på den, ser jeg, hvor alting er nydeligt, sælsomt og skønt.

"Kvinden er gået ud," siger Akira, idet han tager en *hibachi* – en ildgryde, der benyttes ved tobaksrygning – frem, som han sætter midt på gulvet, hvorefter han ved siden af denne spreder et lille tæppe ud, som jeg kan hvile mig på.

"Men hvad er dette, Akira?" spørger jeg og peger på et bræt, der hænger i et bånd på væggen – et bræt, der var savet således ud af en gren, at barken endnu sad langs siderne. To rækker mystiske tegn var med stor omhu malet på det.

"Å, det er en almanak!" svarer Akira. "På højre side er navnene på de måneder, der har enogtredive dage, mens de, der har mindre, står til venstre. Men her har vi et husalter."

I en alkove, noget som er uundværligt i et japansk gæsteværelse, er der et lille skab, hvorpå der er malet flyvende fugle, og på dette skab står *butsuma*en. Det er et lille lakeret og

forgyldt alter med små døre, modellerede i efterligning af en tempelport – et alter, der er meget underligt, meget forfaldent (hængslerne mangler på den ene dør), men endnu sirligt og fint til trods for dets sprukne lak og falmede forgyldning. Akira åbner det med et lille medlidende smil, og jeg kigger ind i det efter billedet. Men der er intet, kun en træplade med en påklæbet strimmel hvidt papir, hvorpå der står nogle japanske bogstaver – den afdøde lille piges navn – og en vase med halvvisne blomster, et lille billede af Kwannon, barmhjertighedens gudinde, og en skål, hvori der er aske af røgelse.

"I morgen vil hun pynte det," siger Akira, "og sætte offergaver af føde derind til den lille."

På den anden side af værelset, midt imod husaltret, hænger der i loftet en vidunderlig komisk, rød-og-hvid maske, ansigtet af en leende, tykkindet pige med to mysteriøse pletter på panden, ansigtet af Otafuku, en gud for god lykke. Den snurrer rundt og rundt i den bløde luftning, som kommer gennem de åbne skærme, og hver gang de skælmske sorte øjne – der er halvt lukkede i latter – ser hen på mig, kan jeg ikke lade være at smile. Endnu højere oppe ser jeg en mitralignende hue hænge, således som den bæres ved de hellige danse, samt nogle shintosymboler af papir, en lille japansk dukke, et vindhjul, som snurrer rundt ved det mindste pust, og andet legetøj, mest symbolsk, således som det sælges på festdage i templernes gårde – det døde barns legetøj.

"Godaften!" lyder en venlig stemme bagved os. Moderen står der, smilende, som om den fremmedes interesse for hendes *butsuma* behagede hende. Hun er en midaldrende kvinde af den

fattigste klasse, ikke køn, men med et venligt ansigt. Vi hilser på hende igen, og medens jeg sætter mig ned på det lille tæppe foran ildgryden, hvisker Akira noget til hende med det resultat, at en lille kedel bringes i kog over et trækuls ildsted. Sandsynligvis er hun i færd med at lave te til os.

Da Akira sætter sig foran mig på den anden side af ildgryden, spørger jeg ham:

"Hvad var det for et navn, jeg så på træpladen?"

"Det navn, I så," svarer han, "var ikke hendes virkelige navn. Det virkelige navn står bag på pladen. Efter døden gives der et andet navn af præsten. Når en dreng er død, kaldes han Ryochi Doji, og når en pige er død, kaldes hun Mioyo Donyo."

Mens vi taler, nærmer kvinden sig det lille alter, åbner det og ordner sagerne i det, tænder den lille lampe, og med foldede hænder og bøjet hoved begynder hun at bede. Hun lader ikke til at tage nogen notits af vor nærværelse og af vor tale, ligesom en, der er vant til at gøre, hvad der er ret og skønt, uden at give agt på, hvad andre tænker om det. Hun beder med denne brave, sande oprigtighed, som kun tilhører de fattige i denne verden – disse enkle sjæle, der aldrig har en hemmelighed at skjule, hverken for hinanden indbyrdes eller for Himlen. Jeg ved ikke, hvilke ord hendes hjerte fremfører. Jeg hører kun af og til den hvislende lyd, som frembringes ved at trække åndedrættet indad gennem læberne, hvilket mellem denne slags folk er tegn på det ydmygste ønske om at behage.

Da hendes korte bøn er forbi, vender hun atter tilbage til sit ildsted. Hun taler med Akira og ler. Hun skænker teen i små kopper og byder os den, idet hun knæler i den yndefulde stilling, som så malerisk og traditionel i seks hundrede år har

været den japanske kvinde ejendommelig, når hun bød te. Det er i sandhed ingen ringe part af den japanske kvindes liv, der anvendes til således at byde små kopper te. Endda som genganger viser hun sig i de folkelige farvetryk i færd med at byde spøgelsesagtig te i spøgelsesagtige kopper. Af alle japanske gengangerbilleder ved jeg intet så rørende som det, hvor skyggen af en kvinde, ydmygt knælende, byder sin af samvittighedsnag forfulgte og angrende morder en lille kop te!

"Lad os nu gå til *bon–ichi*," siger Akira, idet han rejser sig. "Hun går også snart derhen, og det begynder allerede at blive mørkt. *Sayonara*!"

Det er næsten mørkt, da vi forlader det lille hus. Stjerner tindrer ned til os fra den stribe himmel, der er synlig over gaden, men det er en skøn nat at være ude i. I ny og næ ånder en lunken brise, der bringer milelange strækninger af butiksdraperier i flagrende bevægelse. Markedet er i den snævre gade i udkanten af byen, lige under den høj, hvorpå Zoto–Kuins store, buddhistiske tempel står.

5

Den sælsomme snævre gade er et langt lyshav. Der er lys af lygter, der tjener som skilt, og lys af fakler og lamper, som illuminerer en usædvanlig række af små boder og borde, der er sat ud på begge sider af gaden foran alle butiksfacaderne og danner to i det fjerne sammenløbende og mangfoldigtfarvede ildlinjer. Mellem disse bevæger sig en tæt trængsel, der fylder natten med en klapren af *geta* – en slags træsandaler på høje, men tynde træstykker –, som endogså overdøver den uafladelige mumlen af stemmer og af købmændenes råb. Men

hvor stilfærdig er ikke hele denne bevægelse! – Der er ingen puffen med albuer, ingen plumphed eller hensynsløshed; enhver, endog den allermindste og svageste, kan komme til at se alting, og der er mange ting at se.

"*Hasu–no–hana! – hasu–no–hana!*" Her er udsalget af lotusblomster til gravene og altrene, og af lotusblade til at indsvøbe føden i til de elskede skygger. Bladene, der ligger i bunker, er hobet op på små borde. Lotusblomsterne og knopperne står opad i store klynger, støttet af bambusstativer.

"*Kawarake! – kawarakeya!*" Åndernes skåle: små røde, flade fade af uglaseret terrakotta, et fra de ældste tider nedarvet pottemagerarbejde i en stil, som nu kun anvendes til de døde – et arbejde, der er formet efter en endnu ældre tradition end Buddhas religion.

"*Ya–bondoro–wa–irimasenka?*" Her er udsalget af lygterne, bon-lygterne, – som skal lyse skyggernes tilbagevendende fødder hjemad. Nogle er ottekantede som lygterne ved de store altre, nogle har form af stjerner, og nogle ligner store lysende æg. De er dekoreret med udsøgte malerier af lotusblomster og med smukt farvede frynser af papirstrimler eller måske med brede hvide papirbånd, i hvilke nydelige efterligninger af lotusblomster er klippet ud. Og her er lygter, der er hvide som døden, runde som månen; de er bestemt til kirkegårdene.

"*O–kazari! o–kazari!*" Udsalgene for alle dekorationsartikler til de dødes fest. "*Komo–demo! – nandemo!*" Her er friske hvide måtter, flettet af risstrå til *butsuma*erne og altrene. "*O–yasui!*" Her er også grene af *shikimi* til altrene og kviste af *misohagi*, hvormed man stænker vand over *segaki*.

"O–kazari–mono–wa–irimasenka!" Nydelige skarlagenrøde og hvide duske af tråde med påtrukne risengryn, lignende de skønneste perlebånd, og vidunderlige papirdekorationer til *butsuma*en. Ligeledes røgelsespinde i mangfoldige variationer, lige fra de almindeligste til et par cent bundtet indtil de meget dyre til to yen – lange, lyse, chokoladefarvede skøre stænger, så tynde som en blystift, og hvert bundt samlet med snore af forgyldt eller farvet papir. Tag en af dem, tænd den i den ene ende og sæt den anden i en skål, der indeholder blød aske; den vil blive ved at gløde, idet den opfylder luften med vellugt, lige til den helt er fortæret.

På et gadehjørne sidder en blåklædt dreng bagved et lavt træbord. Han sælger små trææsker (omtrent så store som tændstikæsker) med røde papirhængsler. Ved siden af stablerne af disse småæsker står der på bordet flade skåle med klart vand, i hvilket små figurer svømmer rundt – figurer af blomster, træer, fugle, både, mænd og kvinder. Vil du åbne en æske, koster det kun to cent. Den indeholder små sammenrullede stykker, der ligner svovlstikker med lyserøde hoveder. Lad en af dem falde i vandet, så ruller den sig øjeblikkelig op og udfolder sig i skikkelse af en lotusblomst. En anden forvandler sig til en fisk, en tredje bliver en båd, en fjerde en ugle; en femte bliver en teplante med blade og blomster. De er så skøre, at man ikke kan røre dem, når de en gang er foldet ud, uden at de knækker. De er lavet af tangplanter.

"Tsukuri hana! – tsukuri–hana–wa–irimasenka?" Her er de, der sælger kunstige blomster, vidunderlige chrysanthemum og lotusplanter af papir; efterligninger af knop og løv og blomst, så

naturtro, at øjet alene umuligt kan opdage det smukke bedrag. Intet under at disse koster meget mere end de levende.

6

Højt over trængslen og støjen og købmændenes myriader af lys, tårner det store Shingon Tempel sig ved enden af den festbelyste gade. Det tårner sig deroppe på højen, imod nattens stjernebesåede himmel, sælsomt som en drøm; – forunderligt er det illumineret med rækker af papirlygter, der hænger langs med dets opsnoede tagskæg. Og strømmen bærer mig derhen. Ud fra den brede indgang, over en mørk, glidende masse, som jeg ved, er hoveder og skuldre af sammenhobede troende, stråler et bredt bånd af gult lys, og førend jeg når de af løver bevogtede trin, hører jeg den vedvarende klang af templets gong-gong, hver lyd et signal for et offer og en bøn. Uden al tvivl strømmer der et vandfald af mønt ned i den store almissekiste, for i nat er det festen for Yakushi–Nyorai, sjælenes læge. Endelig er jeg båret op mod trinnene, og er i stand til at tøve et øjeblik – til trods for trængslens tryk – foran en lygtesælgers bod. Her sælges de skønneste lygter, som jeg nogen sinde har set. Hver er en kæmpemæssig lotusblomst af papir, så fuldkomment forarbejdet i hver enkelthed, at den ser ud som en stor levende blomst, der lige er plukket. Kronbladene er skarlagenrøde ved deres rod og blegner efterhånden til hvidt i deres spids; bægeret er en fejlfri efterligning af naturen. I hjertet af blomsten er en diminutiv olielampe af ler; når denne er tændt, bliver blomsten lysende, gennemsigtig – en lotus af hvid og skarlagenfarvet ild. Den har en slank forgyldt træhank til at hænge i – og prisen er fire cent! Hvorledes kan folk dog

gøre sådanne ting for fire cent, endog i dette ved sin rimelighed så overraskende land? – –

Akira gør forsøg på at fortælle mig noget om de hundrede-og-otte lys, som skal tændes i morgen aften, og som skal være en figurlig lignelse for de "hundrede-og-otte dårlige ønsker", men jeg kan ikke høre ham på grund af *geta*ernes klapren: Støjen af sandalerne på de høje tynde træstykker, i hvilke de troende går opad mod Yakushi–Nyorais helgenskrin. De fattiges stråsandaler er tavse, men den store støj udgår i virkeligheden fra kvinders og unge pigers nydelige fødder, idet de omhyggeligt balancerer på de klaprende *geta*. Og de fleste af disse fødder er klædt i skinnende hvide *tabi*, hvide som den hvide lotus. De fleste fødder tilhører mødre, som tålmodigt og smilende, med smukke, stilfærdige småbørn på deres rygge, klatrer op ad Buddhas høj.

Og mens jeg sammen med det venlige men støjende folk vandrer gennem lysningen af de farvede lygters skær op ad de mange stentrin, forbi andre udstillinger af lotusblomster, forbi andre høje rækker af papirblomster, går min tanke pludselig tilbage til den fattige kvindes værelse med det tarvelige legetøj hængende i loftet og med den leende, rundtdrejende maske af Otafuku. Jeg ser de lykkelige, skælmske små barneøjne, som aflange og silkeoverskyggede ligesom Otafukus egne plejede at se på dette legetøj, i hvilket barnets friske fantasi fandt en fortryllelse, som jeg kun svagt kan gætte – en fra forfædrene arvet henrykkelse. Jeg ser den fine lille skabning blive båret – som den uden tvivl mangen en gang blev båret – gennem netop en sådan fredelig trængsel som denne, i netop en sådan lun,

lysende nat, kiggende over moderens skulder og sagte klyngende sig med de spæde hænder til hendes nakke.

Hun – moderen – må være et eller andet sted i denne trængsel. Hun vil atter i nat føle den svage berøring af små hænder, dog vil hun ikke mere vende hovedet om for at se på de andre og le, således som i gamle dage.

Note 1: **Jizo:** Børnenes gud

Bon–Odori

1

Vi rejser over Izumos bjerge, over de gamle guders land. Vi må rejse i fire dage for med Kuruma og stærke løbere at nå fra det stille hav til den japanske sø, for vi har taget den længste og mindst besøgte vej.

Alt som vejen snor sig opad, forsvinder rismarkerne. De afløses af byg og af indigo, af rug og af bomuld, som frynser vejene en stund, før de dukker ind i skovenes skygger. Mere end alt andet er synet af de cederskove, som ofte står ved vejene, overvældende. Aldrig så jeg udenfor troperne en vækst, der i tæthed og lodrethed kunne måle sig med denne. Hver stamme er lige og bar som en søjle. Langs hele vejen står en umådelig sammenhoben af piller, der højner sig op i en sky af mørkt løv, så tæt, at man intet kan skelne oven over det uden grene, der taber sig i mørke.

Mens jeg ruller af sted langs kanten af en afgrund, nede i hvilken der ligger rismarker – får jeg, i selve hjertet af bjergkæden, øje på et lille alter, gemt inde i hulheden af den klippe, der hænger ud over vejen. Jeg standser for at undersøge det. Altrets sider og skrånende tag er dannet af utilhugne stenplader fra klippen. Indenfor smiler et groft tilhugget hoved af Bato Kwannon – Kwannon med hestehovedet – og foran det har man stillet bundter af vilde blomster samt en røgelseskål af ler, og man har strøet ofre af tør ris. Til trods for navnet har denne Kwannon intet hestehoved, men kun et sådant udhugget

på det hovedsmykke, som gudinden bærer. Og symbolikken forklares fuldt ud på den store træ-*sotoba*, der står ved siden af altret, som blandt andre inskriptioner har ordene: "*Bato–Kwannon Bosatsu, giu ba bodai hun ye*". For Bato–Kwan–ze–on beskytter bondens heste og kvæg, og han beder hende ikke alene om, at hans stumme tjenere må blive bevarede for sygdom, men også om, at deres sjæle efter døden må komme ind i en lykkeligere tilværelse. Nær ved *sotoba*en er der rejst en slags ramme, der er fire fod i kvadrat, fyldt med små fyrreplader på højkant, som dog danner en jævn flade. Der er hundreder i rækken, og herpå står alle givernes navne skrevet, de, der skød sammen til statuen og alteret. Tallet, der er angivet, er ti tusinde. Men hele sagen kan umuligt have kostet mere end ti japanske dollars (yen), hvorfor jeg formoder, at hver bidragydende ikke gav mere end en rin, – en tiendedel af en sen. For bønderne er ubeskriveligt fattige.

Midt i bjergenes ensomhed forårsager opdagelsen af dette alter en frydefuld følelse af sikkerhed. Hvor kan man vel vente andet end godhed af et folk, som er blødhjertet nok til at bede for sjælene af deres heste og køer? – –

Da vi hurtigt fortsætter vor rejse videre ned ad skråningen, svinger min *kurumaya* – den kuli, der trækker vognen – så pludseligt om til den ene side, at jeg farer heftigt sammen, for vejen ligger over en brat dybde på flere hundrede fod. Dette gør han for at undgå at beskadige en uskyldig snog, der løber tværs over stien. Snogen er så lidt bange, at den vender hovedet om for at se efter os, da den er kommet over.

2

Til sidst skråner vejen nedad fra kanten af den uendeligt lange bjergkæde, og vi kommer ind i en landsby, der ser ud som et farvetryk fra en af gamle Hiroshiges billedbøger; en landsby, som i tone og farve akkurat ligner det landskab, hvori den ligger. Det er Kami–Ichi i Hoki.

Vi holder foran et skummelt lille værtshus, hvis vært, en meget gammel mand, kommer frem for at hilse på mig, mens en tavs og venlig skare af landsbyens beboere – mest kvinder og børn – samles om kurumaen – min tohjulede vogn – for at se på den fremmede, undres over ham, ja føle på hans klæder med en frygtsom, smilende nysgerrighed. Et blik på den gamle værtshusholders ansigt er nok til at bestemme mig til at modtage hans indbydelse. Jeg må blive her til i morgen. Mine løbere er alt for trætte, til at vi kan komme videre i aften.

Så vejrbidt det lille hus end ser ud udenpå, så hyggeligt er det indvendigt. Dets polerede trappe og balkoner er uden plet og lyde og gengiver som spejle tjenestepigernes bare fødder; dets lyse værelser er lige så friske og vellugtende, som da sivmåtterne først blev lagt på. De med blade og blomster i sort træ udskårne søjler i mit værelses alkove er vidundere, og *kakemono*en, som hænger der, er en idyl. Det er Hotei, lykkeguden, som i en båd driver ned ad en mystisk strøm, ind i aftenens tågeagtige purpur. Så langt end denne lille landsby er fra alle kunstcentre, så er der ingen genstand i huset synlig, som ikke bærer præg af japanerens sans for formskønhed. Det gamle guldblomstrede lak, den mærkelige æske, hvori der ligger sukkergodt, de gennemsigtige porcelæns-vinbægre med en eneste lille gylden figur – en hoppende reje – tekoppernes

underskåle, som er et lotusblad af bronze, ja endog jernkedlen med dens figurer af drager og skyer af messing, ildgryden, hvis håndtag er hoveder af buddhistiske løver, fryder øjet og overrasker fantasien. I sandhed, hvor som helst man nu i Japan ser noget uinteressant, det være sig i porcelæn eller metal, noget almindeligt eller grimt, kan man være vis på, at denne grimme genstand er frembragt under fremmed indflydelse. Men her er jeg i det gamle Japan. Sandsynligvis har ingen europæers øje skuet disse ting før.

Et vindue vender ud mod haven; en vidunderlig lille have, som har en lille dam med miniaturebroer og dværgtræer, akkurat som landskabet på en tekop. Naturligvis er der også kønne sten, yndefulde stenlanterner eller *toro*er, sådanne som der står i tempelgårdene. Og hinsides disse, gennem det varme tusmørke, ser jeg lys, farvede lys, lygterne fra *bonku*-festen, som hænger over hjemmene for at hilse velkommen til de elskede skygger, for ifølge den gamle kalender, efter hvilken tidsregningen på dette gammeldags sted foregår, er dette den første nat af festen for de døde.

Som i alle små landsbyer hvor jeg har opholdt mig, finder jeg folkene her venlige imod mig, med en venlighed og høflighed, som man ikke kan forestille sig, som er ubeskrivelig og ukendt i ethvert andet land og endog i selve Japan kun findes i det indre af landet. Deres enkle forekommenhed er ikke tillært; deres godhed er en absolut ubevidst godhed, begge springer lige ud fra hjerteroden. Jeg havde næppe opholdt mig to timer blandt disse folk, før deres måde at være på overfor mig, sammenlagt med bevidstheden om at være ude af stand til at gengælde en sådan venlighed, fik et ondt ønske til at opstå i mit sind. Jeg

ønskede nemlig, at disse indtagende folk ville gøre mig en eller anden uventet uret – et eller andet overraskende ondt – noget hårrejsende uvenligt – for at jeg ikke skulle blive nødt til dybt at savne dem, hvad jeg var vis på at måtte gøre, så snart jeg vendte dem ryggen.

Mens den aldrende vært fører mig til badet, hvor han fastholder på selv at ville vaske mig, som om jeg var et barn, tilbereder hans hustru et udmærket lille måltid til os, bestående af ris, æg, grønt og syltetøj. Hun er i en pinlig tvivl om sin evne til at behage mig, endda efter at jeg har spist nok for to personer, og hun gør mange undskyldninger for ikke at have været i stand til at byde mig mere.

"Der er ingen fisk," siger hun, "for i dag er det den første dag af *bonku*, festen for de døde; det er jo den trettende i måneden. Og den trettende, fjortende og femtende af denne måned må ingen spise fisk. Men om morgenen den sekstende dag går fiskerne ud for at fiske, og enhver, som har begge sine forældre levende må spise af det. Men om nogen har mistet sin fader eller moder, må han ikke en gang den sekstende dag spise fisk."

Mens den gode sjæl således giver os sine forklaringer, mærker jeg en sælsom, fjern lyd udefra, en lyd, som jeg genkender i mine erindringer om tropiske danse, en rytmisk klappen i hænderne. Men denne klappen er meget svag, og med længere mellemrum kommer der et tungt, dæmpet bump, slaget på en stor tromme, en tempeltromme.

"Å! – vi må gå og se det," udbryder Akira, "det er *bon–odori*! – det er dansen ved de dødes fest! Og I skal se *bon–odori* således danset her, som I aldrig får den at se i byerne – det er *bon–odori*

fra gamle dage. For moderne ændres ikke her, men i byerne er alt blevet anderledes."

Så skynder jeg mig ud og bærer blot ligesom de andre folk omkring mig en af disse lyse, vidærmede sommerdragter – *yukata* – som mandlige rejsende bliver forsynet med i japanske hoteller. Og natten er guddommelig – stille, klar, større og videre end nætterne i Europa, med en stor, hvid måne, der kaster underlige skygger af tagskæg og hornede gavle og nydelige silhuetter af japanere i lange dragter. En lille dreng – sønnesøn af vor vært – viser vej med en skarlagenrød papirlygte, og det sonore ekko af træsandalernes klapren fylder hele gaden, for der er mange, som går derhen sammen med os for at se på dansen.

En lille stund vandrer vi ned ad hovedgaden, derpå når vi ad en snæver sidegade til en åben plads, der er overstrømmet af månelys. Det er dansepladsen, men dansen er for en lille stund ophørt. Da jeg ser mig om, mærker jeg, at vi er i en gammel buddhistisk tempelgård. Tempelbygningen selv står urørt – en lav, lang, spidsgavlet silhuet – mod stjernehimlen, men den er nu tom og mørk og vanhelliget. De siger mig, at den er blevet indrettet til skolebygning. Præsterne er borte, den store malmklokke er borte, Buddhaerne og Bodhisattvaerne er forsvundet – alle undtagen én – en lemlæstet Jizo af sten, smilende under månens stråler, med lukkede øjenlåg.

I midten af gården er der en bambusfod, hvorpå en stor tromme hviler, og rundt om den står der bænke fra skolen, på hvilke landsbyfolkene sidder. Der er en mumlen af stemmer, stemmer, der taler meget sagte, som om der ventedes noget højtideligt. Og langt bagved gården, på den anden side en lav

hæk af stedsegrønne buske, ser jeg bløde, hvide lys og en hærskare af høje, grå skikkelser, der kaster lange skygger, og jeg ved, at lysene er de dødes hvide lygter (den slags, der kun hænges på kirkegårde), og at de grå skikkelser er gravstene.

Pludselig rejser en ung pige sig fra sin plads og slår et slag på den store tromme. Det er signalet for sjælenes dans.

3

Fra templets skygge glider en procession af dansende ud i måneskinnet og standser pludseligt; – alle er det unge kvinder eller piger, klædt i deres mest udsøgte pynt. Den højeste fører an, hendes kammerater er stillet op efter deres højde; små piger på tolv eller tretten år afslutter processionsrækken. Det er skikkelser, der svagt kunne minde om drømmeskikkelser, der hvirvler sig rundt om visse antikke vaser. Ved det andet trommeslag begynder en forestilling, som det er umuligt at afmale med ord; noget utænkeligt, fantastisk – en dans, en fortryllelse!

Alle sammen fører den højre fod et skridt fremad uden at løfte sandalen fra jorden og strækker begge hænder ud til højre med en sælsom glidende bevægelse og en smilende, hemmelighedsfuld hilsen. Da trækkes den højre fod tilbage med en gentagelse af hændernes vinken og den hemmelighedsfulde bøjning. Derpå skyder alle den venstre fod frem og gentager den foregående bevægelse, halvt vendt til venstre. Nu tages der to glidende trin fremad med et enkelt samtidigt klap med hænderne, og den første forestilling gentages afvekslende til højre og til venstre. Alle de sandalklædte fødder glider samtidig, alle de smidige hænder

vinker samtidig, alle de bøjelige legemer bukker og svajer samtidig. Og sælsomt, langsomt forandres rækkefølgen til en runde, der kredser omkring i den månebelyste gård og rundt om den forstummede tilskuerskare.

Og altid vinker de hvide hænder bølgeagtigt sammen, som om de vævede trylleformler skiftevis udenfor og indenfor kredsen, nu med håndfladerne opad, nu med håndfladerne nedad, og alle de alfeagtige ærmer svæver dunkelt sammen med en skyggen som af vinger, og alle fødderne balancerer sammen med en sådan rytme af indviklet bevægelse, at man ved at iagttage det føler sig hypnotiseret – ligesom når man anstrenger sig for at iagttage vandets flyden og glimten.

Og denne søvndyssende tillokkelse spændes i endnu højere grad ved en dødsstilhed. Ingen taler, ikke en gang en tilskuer. Og i de lange mellemrum mellem de bløde håndklap hører man kun sandalernes gliden, der let hvirvler støvet op.

"Hvad kan dette sammenlignes med?" spørger jeg mig selv. Intet – det kan kun bringe tanken på en søvngængertilstand; det er drømmere, som stående på deres fødder drømmer, at de flyver.

Intet, jeg nogensinde drømte om, kunne lignes ved dette. Med bevidstheden om de gamle gravskrifter bagved mig og lygternes sælsomme kalden og timens og stedets spøgelsesagtige tro, kryber der en navnløs, dirrende følelse over mig, at jeg er åndeforfulgt. Dog nej! disse yndefulde, tavse, vinkende, svævende skikkelser hører ikke til de skygger, for hvis skyld de hvide ildlygter er tændt – en sang, der er fuld af søde, klare triller som en fugls kvidren, strømmer ud fra deres

række, og halvtredsindstyve bløde stemmer falder sammen i ordene:

"Ens at se, som de unge risaks, der modnes på markerne, alle klædt i sommerens festdragt, samles de dansende!"

Atter hører man fårekyllingens skingren, føddernes gliden og de sagte klap, og den svævende, flagrende takt fortsættes med mesmerisk langsomhed og med en forunderlig ynde, som ved sin blotte enkelthed synes gammel som de omkransende høje.

Disse, som sover århundreders søvn derhenne under de grå sten, hvor de hvide lygter er, samt deres fædre og fædrene til deres bedstefædre, og de ukendte slægtled bagved dem, begravede på kirkegårde, hvis plads er glemt i tusinde år – uden al tvivl har de set på en scene ligesom denne. Ja! Selve støvet, som sættes i bevægelse af disse unge fødder, var en gang menneskeligt liv, og således følte det og således sang det under den selvsamme måne: "med rytmiske trin, med vinkende hænder."

Pludselig bryder en dyb mandlig sang tavsheden. To kæmper har forenet sig med kredsen, og nu leder de den, to unge – næsten nøgne bønder fra bjergene. Deres hoved og skuldre rager op over hele forsamlingen. Deres kimonoer er rullede op om deres liv ligesom bælter, så lemmer og krop lades nøgne i den varme luft; de bærer intet andet undtagen deres store stråhatte og hvide *tabi*, som de har iført sig til festen. Aldrig så jeg før blandt disse folk sådanne mænd, sådanne muskler, men deres smilende, skægløse ansigter er tækkelige og venlige som japanske drenges. De ser ud som brødre, således ligner de hinanden i bygning, i bevægelser, i klangen af deres stemmer som de falder ind i samme sang:

"Hvad enten det fødes på bjerget eller på marken, gør intet til sagen: mere end en skat på tusinde ryo er barnet dyrebart."

Og Jizo, den gud, der elsker børnenes skygger, smiler gennem tavsheden.

Disse sjæle er nær naturens sjæl; kunstløs og rørende er deres tanke ligesom tilbedelsen af den Kishibojin, hustruen beder til. Og efter en pause svarer kvindernes søde, spinkle stemmer:

"De forældre, som ikke vil tillade deres datter at forenes med hendes elsker, de er ikke deres barns forældre, men fjender."

Og sang følger på sang, og kredsen bliver bestandig større. Timerne svinder uden at man mærker det, og månen ruller langsomt ned ad nattens blå skrænt.

Et dybt, lavt døn lyder pludselig gennem gården. Det er den klangfulde tone af en eller anden tempelklokke, der melder den tolvte time. Øjeblikkelig er hekseriet forbi, ligesom en drøms vidundere kan svinde ved en lyd. Korene hører op, kredsen opløses i udbrud af lykkelig latter, i snakken og kalden på pigernes blomsternavne med deres bløde vokaler, og med farvelråbet: "*Sayonara!*"

Dansende og tilskuere begiver sig alle hjemad under træsandalernes stærke klapren.

Og jeg, der på en forvildet måde bevæger mig sammen med trængslen, som en, der pludselig rystes op af søvnen, jeg føler mig utaknemmelig. Disse folk med sølvlatteren, som nu traver der ved siden af mig på deres støjende træhæle, og som tager hurtige skridt for at kunne få et glimt af mit fremmede ansigt at se, disse var for blot et øjeblik siden visioner af oldtidens gratie, illusioner af trolddom, yndefulde fantomer! – Og jeg

føler en vag uvilje mod dem, fordi de således har materialiseret sig i blotte landsbypiger.

Pæonlygten

En af Tokyo-teatrets største tiltrækninger er den berømte Kikugoros og hans skuespillerselskabs udførelse af *Botan–Doro* eller *Pæonlygten*. Dette uhyggelige drama, hvis scener er henlagt til midten af det attende århundrede, er en omarbejdelse af Enchos fortælling, der er skrevet i det japanske talesprog og er japansk i sin hele lokalfarve, skønt selve ideen er lånt fra Kina. Jeg gik hen for at se skuespillet, og Kikugoro lærte mig en ny art af rædselsblandet fryd at kende.

"Hvorfor skulle vi ikke give omverdenen den spøgelsesagtige del af fortællingen?" spurgte en ven mig, som undertiden er mig behjælpelig med at finde vejen gennem labyrinterne i Østens filosofi. "Det kunne bidrage til at forklare Østens folkelige forestillinger om det overnaturlige, som Vestens folk kender meget lidt til. Og jeg kunne hjælpe Dem med oversættelsen!"

Jeg gik med glæde ind på dette forslag, og vi nedskrev følgende kortfattede uddrag af Enchos fortælling. Vi var undertiden nødsaget til at sammentrænge den oprindelige historie, og vi søgte kun at holde os tæt til vor kilde i selve samtalerne, af hvilke man må indrømme nogle en ejendommelig psykologisk interesse.

Her følger således beretningen om gengangerne i Enchos fortælling:

1

Der levede en gang i distriktet Ushigomé i Yeddo en *hatamoto* Note 2) ved navn Jijima Heizayémon, hvis eneste datter, Tsuyu, var lige så skøn som sit navn, der betyder: morgendug. Da denne datter var seksten år gammel, tog Jijima sig en hustru, og da han så, at O–Tsuyu ikke kunne leve sammen med sin stedmoder, lod han en prægtig villa bygge til hende i Yanagijima, hvor hun skulle bo, og han gav hende tjenestepigen O–Yoné til opvartning.

O–Tsuyu levede lykkelig i sit nye hjem, lige indtil familiens læge, Yamamoto Shijo, en dag aflagde hende et besøg og til dette havde med sig en ung samurai, ved navn Hagiwara Shinzaburo, som boede i Nedzu-kvarteret. Shinzaburo var en usædvanlig smuk, ung mand med gode manerer, og de to unge folk blev forelskede i hinanden ved første øjekast. Inden dette besøg var forbi, lykkedes det dem – uden at den gamle doktor lagde mærke til det – at trolove sig med hinanden. Ved afskeden hviskede O–Tsuyu til ynglingen:

"Husk på, at hvis du ikke kommer tilbage for at gense mig, så dør jeg!"

Shinzaburo glemte aldrig disse ord, og han var kun alt for ivrig efter at gentage besøget. Men etiketten forbød ham at gøre dette på egen hånd, og han var derfor nødsaget til at vente, til han kunne følge doktoren, der havde lovet ham om føje tid at tage ham med til villaen. Ulykkeligvis holdt den gamle mand ikke sit løfte, for han havde opdaget O–Tsuyus pludselige forelskelse, og han frygtede for, at hendes fader ville gøre ham

ansvarlig for de mulige følger af den. Jijima Heizayémon var kendt for sin hurtighed til at gribe sværdet, og jo mere Shijo tænkte på, hvad det kunne føre med sig, at han havde indladt den unge mand i Jijimas villa, jo uhyggeligere følte han sig til mode. Derfor afholdt han sig med vilje fra et hvert besøg hos den unge pige.

Måneder gik, og O–Tsuyu, der kun lidet drømte om den sande årsag til Shinzaburos forsvinden, troede, at hendes kærlighed var blevet forsmået. Da tæredes hun hen og døde. Kort tid efter døde også den trofaste tjenerinde O–Yoné af sorg over at have mistet sin herskerinde, og de blev begravet side om side på kirkegården Shin–Banzui–In, der hører til et tempel, som står i nærheden af Dango–Zaka, dér, hvor den berømte chrysanthemum-udstilling hvert år afholdes.

2

Shinzaburo vidste intet om, hvad der var hændt, men hans skuffelse og hans ængstelse forårsagede, at han faldt i en alvorlig sygdom. Det varede længe, inden han atter kom til kræfter, og han var endnu meget svag, da Yamamoto Shijo omsider besøgte ham. Den gamle mand fremførte en lang række undskyldninger for sin påfaldende forsømmelse, men Shinzaburo sagde til ham:

"Jeg har været syg lige siden forårets begyndelse – endog nu kan jeg intet spise. Var det så ikke uvenligt af Dem, at De aldrig så til mig? Jeg troede, vi skulle gøre endnu et besøg sammen i frøken Jijimas hus, og jeg ville tage en lille ubetydelighed med til hende som tak for hendes venlige modtagelse af os sidst. Men naturligvis kunne jeg ikke gå alene derhen."

Shijo svarede bekymret:

"Det gør mig meget ondt at måtte fortælle Dem, at den unge pige er død!"

"Død!" udbrød Shinzaburo blegnende, "sagde De, at hun var død?"

Doktoren forholdt sig tavs en lille stund, som om han tog noget under overvejelse. Derpå begyndte han atter samtalen i en hurtig og let tone, og som en mand, der har besluttet sig til ikke at tage nogen ubehagelig tildragelse alvorligt, fortsatte han:

"Det var min store fejl, at jeg indførte Dem hos hende, for det lader til, at hun straks fattede kærlighed til Dem. Jeg er bange for, at De må have sagt et eller andet, der har foranlediget dette, den gang De var sammen med hende i det lille værelse. I al fald forstod jeg straks, hvad hun følte for Dem, og jeg blev urolig, da jeg frygtede, at hendes fader skulle høre om sagen og kaste skylden på mig. Så tænkte jeg ved mig selv – når jeg skal være ganske ærlig – at det ville være bedre ikke at besøge Dem, og nu har jeg i lang tid med velberåd hu holdt mig borte fra Dem. Blot for nogle få dage siden, da jeg tilfældigt besøgte Jijimas husstand, hørte jeg til min store overraskelse, at hans datter var død, og at hendes pige, O–Yoné, også var død. Da jeg derpå mindedes alt, hvad der havde fundet sted, var jeg enig med mig selv om, at den unge pige måtte være død af kærlighed til Dem. – (leende) Jo, De er en net en – vist er De så! – (leende) Er det måske ikke en synd at være født så skøn, at pigerne går hen og dør af kærlighed til én? – (alvorligt) Men lad os nu lade de døde sørge for de døde. – Det er til ingen nytte at tale videre om denne sag! Alt, hvad De nu kan gøre for hende, er, at De ofte

gentager Nembutsu-bønnen ("*Namu Amida Butsu*" – Ære være Buddha Amitâbha!). – Farvel!"

Og den gamle mand skyndte sig bort – angst for at skulle tale videre om den pinlige begivenhed, for hvilken han måtte gøre sig selv ansvarlig om end nok så meget imod sin vilje.

Måske denne samtale vil forekomme en vestlig læser besynderlig, men den er taget lige ud af livet – hele scenen er karakteristisk japansk.

3

Shinzaburo blev længe som forstenet af sorg over budskabet om O–Tsuyus død. Men så snart han følte sig i stand til at tænke klart, skrev han den døde piges navn op på en mindetavle og stillede denne på det buddhistiske alter i sit hus, satte ofre foran den og fremsagde bønner. Hver eneste dag frembar han nye ofre og citerede *Nembutsu*, og erindringen om O–Tsuyu fulgte ham overalt.

Der hændte intet, som kunne bringe forandring i hans ensomme tilværelse, før "bon", de dødes store fest, som begynder den trettende dag i den syvende måned, indtraf. Da pyntede han huset og beredte alt til festen – han hængte lygter ud, som kunne vise vej for de tilbagevendende sjæle, og han satte føde frem til disse gengangere på *Shoryodana*en eller "åndernes hylde". Og på den første aften i *bon* efter solnedgang tændte han en lille lampe foran O–Tsuyus dødstavle samt alle lygterne.

Det var fuldmåne. Natten var klar, stille og varm. Shinzaburo søgte ud på verandaen for at afkøle sig. Klædt i en let sommerkimono satte han sig der for at tænke og drømme og

fordybe sig i sin sorg. Undertiden viftede han sig, undertiden røg han af sin lille pibe for at jage moskitoerne bort. Alt var tyst. Der var ingen nære naboer, og kun sjældent lød en forbigåendes skridt. Han hørte den sagte rislen af den nære strøm og insekternes summen i natten.

Men pludselig blev denne stilhed afbrudt af klaprende fodtrin som af kvinders *geta – Karakon, karakon!* – og lyden kom nærmere og nærmere, indtil den standsede ved det levende hegn, der omgav huset. Shinzaburo, som blev nysgerrig, rejste sig på sine tåspidser for at se over hækken, og han så to kvinder gå forbi. Den ene, der bar en smuk lygte, som var prydet med pæonblomster, lod til at være tjenestepigen. Den anden var en slank, omtrent syttenårig ung pige, der bar en langærmet klædning, rigt broderet med efterårsblomster. Næsten i samme øjeblik vendte begge kvinder deres ansigt mod Shinzaburo, og til sin bestyrtelse genkendte han O–Tsuyu og hendes tjenerinde, O–Yoné.

De standsede øjeblikkelig, og pigen sagde:

"Nej, hvor forunderligt! – Det er jo Hagiwara–Sama [Note 3)]."

Samtidig råbte Shinzaburo til pigen:

"O–Yoné! Å – er det ikke O–Yoné? – Jeg husker Dem såre godt!"

"Hagiwara–Sama!" gentog O–Yoné i den højeste forundring. "Aldrig kunne jeg have troet mine øjne! – Min herre, man har fortalt os, at De var død!"

"Hvor mærkværdigt!" svarede Shinzaburo, "for netop det samme har man fortalt mig om Dem!"

"Å, hvor afskyeligt!" udbrød O–Yoné. "Lad os ikke gentage så ildevarslende ord! – Hvem har ellers sagt det?"

"Kom dog hellere indenfor," bad Shinzaburo, "herinde kan vi bedre tale sammen. Haveporten står åben!"

De gik nu ind, og der udveksledes hilsner, og da Shinzaburo havde fået dem til at tage plads, sagde han:

"Jeg håber, De vil tilgive mig min uhøflighed, at jeg i så lang tid ikke har hilst på Dem. Men Shijo, doktoren, fortalte mig omtrent for en måned siden, at De begge var døde!"

"Det var altså ham, der fortalte Dem det!" fortsatte O–Yoné. "Hvor var det dog ondskabsfuldt af ham at sige noget sådant! Det var netop også Shijo, der fortalte os, at De var død. Formodentlig har han ønsket at føre Dem bag lyset, hvilket ikke var svært overfor en så tillidsfuld og godtroende person, som De er. Måske er min herskerinde kommet til at røbe den tilbøjelighed, hun nærer for Dem, i nogle ord, som har fundet vej til hendes faders øre, og i det tilfælde har O–Kuni, den nye hustru, lagt den plan, at doktoren skulle fortælle Dem, at vi var døde, for således at tilvejebringe en adskillelse. Så snart min herskerinde hørte, De var død, ville hun klippe sit hår af og blive nonne, men jeg forhindrede hende i det, og til sidst overtalte jeg hende til kun at blive nonne i hjertet. Derpå ville hendes fader, at hun skulle ægte en ung mand, men hun afslog det. Dette vakte megen vrede imod hende – hovedsagelig anstiftet af O–Kuni – og vi måtte gå bort fra villaen. Vi fandt da et såre lille hus i Yanaka–no–Sasaki, og der lever vi, som vi bedst kan, ved at udføre nogle små arbejder. Min frøken har bestandig fremsagt Nembutsu for Deres skyld. I dag, da det er bon-festens første dag, gik vi ud for at besøge templerne, og vi var just på vejen hjemad – sent som det er – da dette mærkelige møde hændte."

"Nej, hvor forunderligt!" sagde Shinzaburo. "Kan det virkelig være muligt, eller er det blot en drøm? Her har også jeg dag ud og dag ind bedt Nembutsu foran en tavle med O–Tsuyus navn. Se blot!" – og han viste dem O–Tsuyus mindetavle på dens plads på sjælenes hylde.

"Hvor er vi Dem dog taknemmelige for, at De så venligt har erindret os," svarede O–Yoné smilende. "Hvad min frøken angår," fortsatte hun, idet hun vendte sig imod O–Tsuyu, der hele tiden havde været stille og tavs og halvt havde skjult sit ansigt med ærmet, "hvad min frøken angår, så siger hun endog, at hun ikke ville bryde sig om, at hendes fader slog hånden af hende i hele syv tilværelser, eller om han dræbte hende, når det kun var for Deres skyld. – De vil jo nok tillade hende at blive her i nat?"

Shinzaburo blegnede af glæde. Han svarede med en af sindsbevægelse skælvende stemme:

"Tag dog til takke og bliv her, men tal sagte, for her inde ved siden af bor der en besværlig person – en *ninsomi*, Hakuodo Yasai – som spår folk ved at læse i deres ansigt. Han er meget nysgerrig, og det er bedst, han intet får at vide."

De to kvinder blev således om natten i den unge samurais hus, og lidt før daggry vendte de tilbage til deres eget hjem. Og efter denne nat kom de hver eneste nat syv nætter i træk. Hvad enten vejret var godt eller dårligt, kom de altid på samme tid. Og Shinzaburo blev den unge pige mere og mere hengiven. De to var lænkede sammen med dette følelsernes bånd, der er stærkere end alle jernlænker.

4

I en lille hytte op ad Shinzaburos bolig boede en mand, som hed Tomozo, som sammen med sin hustru, O–Miné, var i Shinzaburos tjeneste. De lod begge til at være deres unge herre inderligt hengivne, og ved hans godhed levede de forholdsvis i velvære.

En aften hørte Tomozo en kvindestemme i sin herres værelse, skønt natten var langt fremrykket, og dette gjorde ham urolig. Om nu hans herre, der var ung og varmhjertet, var faldet i en snedig og letfærdig kvindes garn, skulle tjenestefolkene være de første til at lide under det. Han besluttede derfor at passe godt på, og den følgende nat stjal han sig på tåspidserne hen til Shinzaburos bolig og kiggede gennem sprækken i en af skodderne. Ved natlampens skin så han, at hans herre og en fremmed kvinde talte sammen under moskitonettet i sovekammeret. I begyndelsen kunne han ikke tydeligt skelne kvinden. Hun vendte ryggen mod ham, og han bemærkede kun, at hun var meget slank og lod til at være ung at dømme efter hendes håropsætning og farven af hendes klædning. Ved at lægge øret til sprækken kunne han tydeligt høre samtalen. Kvinden sagde:

"Hvis nu min fader forskyder mig, vil du da lade mig komme herhen og bo hos dig?"

Shinzaburo svarede:

"Naturligvis ville jeg det – ja, jeg skulle endda være glad ved, at noget sådant hændte. Du har dog ingen grund til at frygte, at din fader nogensinde skulle ville forskyde dig. Du er jo hans eneste datter, og han elsker dig højt. Min frygt er derimod, at vi

en eller anden dag skal blive nødsaget til at skilles fra hinanden."

Hun svarede blidt:

"Aldrig vil jeg ægte nogen anden mand end dig! Selv om vor hemmelighed blev bekendt, og min fader ville dræbe mig for, hvad jeg har gjort, vil jeg dog – selv efter døden – aldrig ophøre at tænke på dig, og hvad dig angår, er jeg også ganske vis på, at du aldrig ville være i stand til at leve uden mig."

Derpå klyngede hun sig endnu tættere ind til ham, trykkede et kys på hans hals og kærtegnede ham – og han gengældte hendes kærtegn.

Tomozo undredes, mens han lyttede, for denne kvindes sprog var ikke som almindelige kvinders. Det var en fornem dames tale. Han besluttede nu, hvad det så end skulle koste, at han ville se et glimt af hendes ansigt, og han krøb frem og tilbage rundt om huset og kiggede gennem hver lille sprække. Til sidst fik han det at se – men idet han så det, fo'r der en kuldegysning gennem ham, og håret rejste sig på hans hoved.

For dette ansigt var en længst afdød kvindes, og fingrene, der kærtegnede ynglingen, var nøgne knogler. – Nedenfor midien havde hun intet legeme, det smeltede hen i den tyndeste, svævende skygge. Hvor den forblændede elskers øje så ungdom, ynde og skønhed, der betragtede den spejdende dødens hæslighed og rædsel. Samtidig rejste der sig i det indre af værelset en endnu uhyggeligere skygge og gled hen mod spejderen, som om den kunne spore hans nærhed. Grebet af skræk flygtede han bort til Hakuodo Yusais bolig, og idet han vanvittigt hamrede på døren, lykkedes det ham at vække den sovende.

5

Hakuodo Yusai, *ninsomi*en, var en meget gammel mand, men han havde rejst langt i sin tid, og han havde set og hørt så mange ting, at intet mere kunne overraske ham. Dog foruroligede og forbavsede den skrækslagne Tomozos historie ham. Vel havde han læst i gamle kinesiske bøger om kærlighed mellem levende og døde, men han havde aldrig tænkt sig dette muligt. Han var imidlertid forvisset om, at Tomozos vidnesbyrd var tilforladeligt nok, og at noget over al måde forunderligt tildrog sig i Hagiwaras hus. Skulle det virkelig være sandhed, hvad Tomozo havde formodet, så var den unge samurai en fortabt mand.

"Hvis kvinden er et spøgelse," sagde Yusai til den forfærdede tjener, "så må din herre dø om føje tid, med mindre noget ganske overordentligt kan gøres for ham. Og hvis kvinden er et spøgelse, vil dødens mærker komme til syne på hans ansigt. For den levendes ånd er *yoki* og ren, men den dødes ånd er *inki* og uren: den ene er positiv og den anden negativ. Den, hvis brud er en genganger, kan ikke leve. Endog om der i hans blod lå en livskraft, der kunne vare i hundrede år, ville denne hurtigt svinde. Dog skal jeg gøre alt, hvad jeg formår, for at frelse Hagiwara Sama. Og imens, Tomozo, så pas godt på, at du intet siger til noget menneske om denne sag. Ikke en gang til din hustru må du tale om det! Ved solopgang skal jeg hilse på din herre."

6

Da Shinzaburo den næste dag blev udfrittet af Yusai, forsøgte han først at benægte, at nogen kvinde havde været i huset, men

da han mærkede, at dette uskyldige kneb var til ingen nytte, og at den gamle mands øjemed kun gjaldt hans eget vel, blev han til sidst nødsaget til at indrømme, hvad der virkelig var hændt, samt at fortælle, hvorfor han ville holde dette hemmeligt. Hvad den unge pige angik, sagde han, så var det hans hensigt at gøre hende til sin hustru jo før jo hellere.

"Å, hvilken galskab!" råbte Yusai, der tabte al tålmodighed i sit overmål af bekymring. "Vid da, min herre, at de folk, der kommer her nat efter nat, ikke er levende mennesker. En frygtelig forblændelse er over Dem! Den simple kendsgerning, at De længe antog O–Tsuyu for død, sagde Nembutsu for hende og gjorde ofre foran hendes mindetavle, må jo i og for sig være et tilstrækkeligt bevis. Den dødes læber har berørt Dem! – Den dødes hænder har kærtegnet Dem! endog i dette øjeblik ser jeg dødsmærket på Deres ansigt, og De vil ikke tro mig? – Hør mig nu, min herre, det beder jeg Dem om, hvis De ønsker at blive frelst; og hvis De ikke hører mig, så har De ikke en gang tyve dage tilbage at leve i. Disse folk fortalte Dem jo, at de boede i Shitayas distrikt i Yanaka–no–Sasaki. Besøgte De dem nogen sinde på dette sted? – Nej! – Nej, naturligvis gjorde De ikke det! Så gå da i dag derhen – så snart De på nogen måde kan – og forsøg at finde deres hjem!"

Efter at have givet dette råd ud af hele sit hjertes urokkelige overbevisning tog Hakuodo Yusai pludselig afsked.

Uden at være overbevist blev Shinzaburo bestyrtet, og han besluttede efter et øjebliks vaklen at følge ninsomiens råd og gå til Shitaya. Det var endnu tidligt på morgenen, da han nåede til Yanaka–no–Sasakis kvarter og begyndte sin søgen efter O–Tsuyus bolig. Han gik gennem hver gade og tværgade; han læste

alle de navne, der var skrevet på de forskellige hjørner, og stillede forespørgsler, så snart lejligheden bød sig. Men han kunne intet som helst finde, der lignede det lille hus, som O–Yoné havde omtalt, og ingen af de folk, han adspurgte, kendte noget hus i kvarteret, der var beboet af to enlige kvinder. Til sidst, da han følte sig forvisset om, at al videre søgen ville være frugtesløs, vendte han hjem ad den korteste vej, som netop førte over templet Shin–Banzui–Ins grund.

Pludselig blev hans opmærksomhed fanget af to nye grave, der lå side om side bag ved templet. Den ene var et ganske almindeligt gravsted, der så ud til at være over en person af beskedne kår; den anden havde et stort og smukt gravmæle. Foran dette hang der en skøn pæon-lygte, som formodentlig var blevet efterladt der på Alle Sjæles-festen. Shinzaburo erindrede, at den pæonlygte, som O–Yoné bar, var en ganske lignende, og dette sammentræf undrede ham. Han så atter på gravene, men de forklarede ham intet. De bar ikke den afdødes navn, kun hans *kaimyo* eller det posthume navn. Da besluttede han at søge underretning i templet. En akolyt bekræftede, at det store gravmæle nylig var blevet rejst over datteren af Jijima Heizayémon, *hatamoto*en i Ushigomé, og den lille grav næst op til var hendes piges, O–Yonés, som var død af sorg straks efter den unge frøkens begravelse.

Da mindedes Shinzaburo disse ord, som O–Yoné havde ytret, men med en helt anden og uhyggelig betydning: *"Vi gik bort og fandt et lille hus i Yanaka–no–Sasaki. Der er vi netop i stand til at leve ved at udføre nogle små arbejder."* – – – Her var dette lille hus – og i Yanaka–no–Sasaki. Men de små arbejder, som de udførte, hvilke var vel de? –

Rædselsslagen skyndte samuraien sig til Yusais hus og tryglede ham om råd og hjælp. Men Yusai erklærede, at han ikke var i stand til at yde nogen hjælp i denne sag. Alt, hvad han kunne gøre, var at sende Shinzaburo til ypperstepræsten Ryoseki i Shin–Banzui–In med et brev, der anmodede om øjeblikkelig åndelig bistand.

7

Ypperstepræsten Ryoseki var en lærd og hellig mand. Gennem sine visioner var han i stand til at se enhver sorgs hemmelighed samt den karmas beskaffenhed, som havde foranlediget den.

> **Karma** betyder i almindelighed, at hvad man har forbrudt i den en tilværelse, må man bøde for i den næste; ligesom man i sit nuværende livs lykke ser belønningen for sit forudgående livs fortjeneste. Karma bliver således årsagen for en følgende virkning. Det er den opsparede åndelige sum af ens tilværelse, hvad enten den er god eller ond, som altid vil influere det følgende liv. *Ovs. anm.*

Uden al sindsbevægelse hørte han Shinzaburos historie, hvorpå han sagde til ham:

"En meget stor fare truer Dem nu på grund af en vildfarelse, De har gjort Dem skyldig i, i en af Deres tidligere tilværelser. Den karma, som binder Dem til den døde, er meget stærk, men selv om jeg forsøgte at forklare Dem dens art, ville De dog ikke kunne forstå det. Jeg vil derfor blot fortælle Dem dette: At den døde intet ønske har om at skade Dem og heller intet fjendskab nærer imod Dem. Tværtimod er hun underkastet den mest lidenskabelige kærlighed til Dem. Der er al sandsynlighed for, at hun har elsket Dem fra en tid, der ligger langt forud for

Deres nuværende liv, mindst tre eller fire tilværelser tilbage. Det kunne se ud, som om hun gennem en uimodståelig magt drages til Dem, skønt hun nødvendigvis har måttet skifte form og ydre vilkår for hver ny genfødelse. Derfor vil det ikke være nogen let sag for Dem at unddrage Dem hendes indflydelse. Jeg vil låne Dem denne mægtige *mamori* – amulet – det er et billede i purt guld af den som havet klingende Buddha, således kaldet, fordi hans prædiken af loven lyder gennem verden som havets brusen. Og dette lille billede er en *Shirio–Yoké* [Note 4)], som beskytter den levende mod den døde. De må bære den i dens kapsel på Deres legeme under bæltet. Desuden vil jeg straks i templet holde en *Segaki*-messe, for at den fredløse ånd må få hvile. Her er også en hellig sûtra, kaldet Ubo–Darani–Kyo, som De hver aften må fremsige i Deres hjem, hvad De aldrig nogen sinde må glemme. Og her er et bundt af *ofuda*er [Note 5)], som De må klæbe over hver sprække og revne i Deres hus, selv om den er aldrig så lille. Hvis De gør det, vil de hellige skriftsteders magt hindre den døde i at trænge ind. Men hvad De end gør eller ikke gør – så glem ikke at fremsige sûtraen."

Shinzaburo takkede ypperstepræsten i al underdanighed, og efter at have modtaget billedet, sûtraen og bundtet med de hellige skriftsteder, skyndte han sig hjemad for at nå sit hus inden solnedgang.

8

Ved Yusais hjælp og råd lykkedes det Shinzaburo inden mørkets frembrud at få klæbet de hellige skriftsteder over hver lille sprække i sin bolig. Derpå vendte *ninsomi*en hjem til sit eget hus og lod ynglingen alene tilbage.

Natten var varm og klar. Shinzaburo lukkede alle døre, bandt den dyrebare talisman om livet på sig, gik indenfor sit moskitonet og gav sig til at fremsige *Ubo–Darani–Kyo* ved natlampens skin. I lang tid blev han ved at synge ordene, skønt han kun forstod lidt af deres betydning, og forsøgte derpå at sove. Men hans sind var alt for oprørt efter dagens begivenheder, og skønt det var over midnat, kunne han ikke falde i søvn. Snart hørte han den store tempelklokkes slag, som forkyndte den ottende time [Note 6)].

Nu tav den, og Shinzaburo hørte pludselig lyden af *geta*, som nærmede sig fra den kendte kant – men denne gang langsommere end ellers: "Karan-koron, karan-koron!" Den kolde sved sprang ud på hans pande. Med skælvende hænder åbnede han skyndsomst sûtraen og begyndte at fremsige den, så højt han kunne. Trinnene nærmede sig mere og mere – nu nåede de det levende hegn udenfor hans hus, og her standsede de! Underligt nok var Shinzaburo ikke i stand til at blive under sit moskitonet. En magt, der var stærkere end hans vilje, tvang ham til at se ud, og i stedet for at blive ved med at fremsige *Ubo–Darani–Kyo*, var han så tåbelig at nærme sig skodderne og gennem en revne kigge ud i natten. Han så, hvorledes O–Tsuyu stod der foran huset med O–Yoné, som holdt pæonlygten. Begge to stirrede de på de buddhistiske skriftsteder, der var klæbet over indgangsdøren. Aldrig før – ikke en gang mens hun levede – havde O–Tsuyu forekommet Shinzaburo så henrivende skøn, og han følte sit hjerte uimodståeligt draget mod hende. Men rædslen for døden og skrækken for det ukendte holdt ham tilbage, og der foregik en sådan kamp mellem hans kærlighed

og hans frygt, at han blev som en, der legemligt lider pinen i Sho–netsus helvede Note 7).

Derpå hørte han tjenerindens stemme:

"Min kære frøken, der er ingen mulighed for, at vi kan komme ind. Hagiwara Samas hjerte er blevet et andet. Det løfte, han sidste nat gav Dem, er brudt, og døren er blevet således lukket til blot for at holde os ude. Vi kan ikke komme ind i nat. – Det ville være klogest, om De blev enig med Dem selv om ikke mere at tænke på ham, for hans følelser for Dem er uden al tvivl undergået en forandring. Det er soleklart, at han ikke vil se Dem. Er det så ikke bedre, at De ikke mere gør Dem bekymring for en mands skyld, hvis hjerte er så omskifteligt?"

Men den unge pige svarede grædende:

"Å! – at tænke sig, at noget sådant kunne hænde, efter alle de løfter vi har givet hinanden! – Ofte har man sagt mig, at mandens sind skifter lige så hurtigt som efterårets himmel. Alligevel troede jeg ikke, at Hagiwara Samas hjerte kunne være så grusomt, at han med vilje lukkede mig ude på denne måde. Kæreste Yoné, jeg bønfalder dig, find dog på en udvej for at skaffe mig ind til ham – hvis du ikke gør det, vil jeg aldrig, aldrig mere gå hjem!"

Således blev ved hun at trygle, mens hun samtidig skjulte sit ansigt med sine lange ærmer. Meget skøn så hun ud, og meget rørende var hun i sin sorg. Men dødsfrygten var stærk i hendes elskers hjerte.

O–Yoné svarede til sidst:

"Min kære unge frøken, hvorfor vil De dog lade Deres sind tynge ned af en ung mand, der har vist sig så grusom? – Men

godt! – lad os da se, om der ikke på bagsiden af huset skulle være noget sted, hvor vi kan smutte ind. Følg mig!"

Og idet hun tog O–Tsuyu ved hånden, førte hun hende bag ved huset, hvor de forsvandt lige så pludseligt, som lyset svinder, når lampens flamme blæses ud.

9

Nat efter nat kom skyggerne tilbage i oksens time, og hver gang hørte Shinzaburo O–Tsuyus gråd. Dog troede han sig frelst, og lidet drømte han om, at undergangen lurede på ham på grund af hans undergivnes upålidelige karakter.

Tomozo havde lovet Yusai ikke at omtale til nogen – ja, ikke en gang til O–Miné – de hemmelighedsfulde ting, der hændte. Men Tomozo fik ikke lov at være i fred for gengangerne. Den ene nat efter den anden trådte O–Yoné ind i hans bolig og vækkede ham af hans søde søvn for at trygle ham om at flytte den ene *ofuda* bort, der var stillet over et ganske lille vindue på bagsiden af hans herres hus. I sin angst lovede Tomozo at tage den bort inden næste solnedgang, men blev det først dag, kunne han ikke bekvemme sig til det, for han troede fuldt og fast, at så skulle der times Shinzaburo noget ondt. Til sidst kom O–Yoné i en stormfuld nat og gjorde ham halvdød af skræk med sine trusler. Hun bøjede sig over hans hovedgærde og hviskede:

"Vogt dig for at narre os! Hvis du ikke til i morgen har fjernet skriftsprogene, skal du få at vide, hvorledes jeg kan hade!"

O–Miné, Tomozos hustru, havde slet intet vidst om disse besøg indtil nu. Endog hendes husbond forekom de bagefter kun som onde drømme. Men netop i denne nat hændte det, at hun pludselig vågnede og lige opfangede en kvindes stemme,

henvendt til Tomozo. Næsten i samme øjeblik tav stemmen, og da O–Miné så sig om, blev hun ved natlampens skin opmærksom på sin husbond; han stod midt ude på gulvet, rystende af rædsel og hvid som et lagen. Den fremmede var forsvundet, alle døre var lukket – det syntes helt utroligt, at nogen kunne være sluppet ind. Ikke desto mindre var hustruens skinsyge vakt, og hun begyndte nu i den grad at drille og udfritte Tomozo, at han syntes, han måtte forråde hemmeligheden og forklare hende det frygtelige valg, der var ham givet.

Da veg O–Minés skinsyge for bestyrtelse og frygt, men hun var en snedig kvinde, og hun lagde øjeblikkelig en plan, ved hvilken hun på sin herres bekostning kunne frelse sin husbond. Og hun gav Tomozo et snildt råd, da hun fortalte ham, hvorledes han skulle stille betingelser for de døde.

Den følgende nat i oksens time kom de igen, og O–Miné krøb i skjul, så snart hun hørte deres fodtrin:

"Karan-koron, karan-koron!"

Men Tomozo tog mod og mands hjerte til sig og gik ud imod dem i nattens mørke, og han sagde til dem, hvad hans hustru havde rådet ham til at sige:

"Det er sandt nok, at jeg fortjener Deres vrede, men det var dog ikke med min gode vilje, at jeg gav anledning til den. Årsagen til, at *ofuda*en endnu ikke er fjernet, er den, at både min hustru og jeg er fuldstændig afhængige af Hagiwara Sama, og at vi ikke kan udsætte ham for nogen fare uden i samme øjeblik at nedkalde ulykke over vore egne hoveder. Hvis vi derimod havde et hundrede ryo i guld, kunne vi gøre Dem til behag, da vi derefter ikke skulle have nogens hjælp behov. I ser

altså, at hvis I gav os et hundrede ryo, kunne vi tage *ofuda*en bort uden derfor at behøve at frygte for at miste midlerne til vort underhold."

Da han havde udtalt disse ord, betragtede O–Yoné og O–Tsuyu hinanden, og der blev et øjebliks pause. Da sagde O–Yoné:

"Frøken, sagde jeg Dem ikke nok, at det ikke var ret at volde denne mand bekymring, for vi har ingen retfærdig årsag til uvilje imod ham. Men det er sikkert til ingen nytte, at De sørger over Hagiwara Sama, for hans hjerte har vendt sig fra Dem. Endnu en gang, min kære frøken, besværger jeg Dem: Tænk ikke mere på ham!"

Men O–Tsuyu svarede grædende:

"Kæreste Yoné, hvad der så end hænder, kan jeg slet ikke lade være at tænke på ham! – – du ved jo godt, at du let kan skaffe de hundrede ryo, således at *ofuda*en kan blive fjernet. Blot en gang, kæreste Yoné, blot en eneste gang endnu må du bringe mig ansigt til ansigt med Hagiwara Sama, det besværger jeg dig!"

Og idet hun skjulte sit ansigt i ærmet, fortsatte hun at trygle.

"Ak, hvorfor vil De dog bede mig om at gøre dette?" svarede O–Yoné. "De ved jo godt nok, at jeg ingen penge har. Men siden De bliver ved med denne grille, så må jeg vel, til trods for alt, hvad jeg har sagt Dem, på en eller anden måde søge at skaffe pengene til veje og bringe dem herhen i morgen nat."

Idet hun derpå henvendte sig til den troløse Tomozo, sagde hun til ham:

"Tomozo, så må jeg da sige dig, at Hagiwara Sama på sit legeme bærer en *mamori*, kaldet *Kai–on–Nyorai*, og så længe han

bærer den, kan vi ikke nærme os ham. Derfor må du skaffe denne *mamori* bort foruden at flytte *ofuda*en."

Tomozo svarede skælvende:

"Om I bringer mig de hundrede ryo, skal jeg også gøre dette."

"Nu vel, frøken," sagde O–Yoné, "De vil jo nok vente til i morgen aften – vil De ikke?"

"Ak, kære Yoné," hulkede den anden, "skal vi virkelig også i aften gå bort uden at se Hagiwara Sama? – Å, hvor er det dog grusomt!"

Og skyggen af herskerinden i tårer blev ført bort af tjenerindens skygge.

10

Dagen gik, og natten kom, og de døde kom med den. Men denne gang hørtes ingen klage udenfor Hagiwara Samas hus, for i oksens time havde den troløse tjener fundet sin løn og flyttet *ofuda*en. Desuden havde han set sit snit til at stjæle den gyldne *mamori* ud af kapslen, mens hans herre var i badet, og at erstatte den ved et kobberbillede, og han havde begravet denne *Kai–on–Nyorai* i en øde mark. De besøgende fandt derfor ingen hindring mod at trænge ind i huset. Med ansigtet skjult af deres ærmer hævede de sig op og gled som en strøm af damp ind igennem det lille vindue, fra hvilket det hellige skriftsprog var revet bort. Hvad derefter hændte, fik Tomozo aldrig at vide.

Solen stod højt, inden han atter vovede at nærme sig sin herres bolig og banke på skydedøren. For første gang i årevis lød der intet svar, og denne tavshed forfærdede ham. Gentagne gange kaldte han, men bestandig forgæves. Ved O–Minés hjælp lykkedes det ham derpå at trænge ind og alene bane sig vej til

sovekammeret, hvor han atter forgæves kaldte på sin herre. Han rullede de raslende skodder til side, for at lyset kunne trænge ind, men dog var der intet i huset, som rørte sig. Til sidst vovede han at løfte et hjørne af moskitonettet. Men ikke så snart havde han set ind under det, før han med et højt rædselsskrig flygtede bort fra huset.

Shinzaburo var død – og hans død havde været grufuld. – Hans ansigt vidnede om, at han havde udstået den yderste dødsangst. Ved hans side i sengen lå skelettet af en kvinde. Og knoglerne af denne kvindes arme og knoglerne af hendes hænder snoede sig fast om hans hals.

11

Hakuodo Yusai, sandsigeren, kom efter den troløse Tomozos bøn for at se på liget. Den gamle mand blev forfærdet og undredes over, hvad han så. Hans skarpe øje spejdede til alle sider. Han lagde snart mærke til, at *ofuda*en var taget bort fra det lille vindue på bagsiden af huset, og da han undersøgte Shinzaburos lig opdagede han, at den gyldne *mamori* var fjernet fra sit hylster, og at et kobberbillede var lagt i dens plads. Han mistænkte Tomozo for at have begået tyveriet, men hele begivenheden var så mærkværdig, at han tænkte, det var klogest at rådspørge præsten Ryoseki, før han gik videre i sagen. Efter at han omhyggeligt havde iagttaget stedet, begav han sig til Shin–Banzui–Ins tempel så hurtigt, som hans gamle lemmer kunne bære ham.

Ryoseki ventede ikke, til han havde hørt, hvilken hensigt den gamle mand havde med sit besøg, men bød ham straks ind i sit private værelse.

"De ved, at De altid er velkommen," sagde Ryoseki. "Gør Dem det så bekvemt som muligt. – Nu vel, det gør mig ondt at skulle sige Dem, at Hagiwara Sama er død!"

Yusai udbrød forundret:

"Javist er han død! – Men hvorledes har De fået det at vide?"

"Hagiwara Sama led under følgerne af en ond karma, og hans tjener var et slet menneske. Hvad der hændte Hagiwara Sama var uundgåeligt. Hans skæbne bestemtes mange tider forud for hans sidste fødsel. Det vil være bedre for Dem, om De ikke lader Deres sind formørke af denne begivenhed."

Yusai sagde:

"Jeg har hørt, at en præst, der førte et helligt levned, kunne få magt til at se et hundrede år frem i tiden, men det er i sandhed første gang i mit liv, at jeg har fået bevis for en sådan magt. – Der er dog endnu en anden sag, som gør mig bekymret – – "

"Mener De tyveriet af den hellige *mamori, Kai–on–Nyorai*? Læg dog ingen vægt på det. Billedet er gravet ned på en mark, og det vil blive fundet der og tilbageleveret til mig i den ottende måned af det kommende år. Ængst Dem ikke over det!"

Mere og mere forbavset vovede den gamle *ninsomi* at bemærke:

"Jeg har studeret *In–Yo* og sandsigernes videnskab, og jeg tjener mit brød ved at spå folk. – Dog kan jeg slet ikke begribe, hvorledes De har fået disse ting at vide."

Ryoseki svarede med alvor:

"Bryd Dem ikke om, hvorledes jeg kom til at kende dem – nu ønsker jeg kun at tale med Dem om Hagiwaras jordefærd. Hagiwaras slægt har sin særlige familiekirkegård, naturligvis, men at begrave ham der, forekommer mig ikke ret. Han må

begraves ved siden af O–Tsuyu, frøken Jijima, for hans karma-forbindelse med hende var meget dyb. Det ville også kun være retfærdigt, om De på egen bekostning lod rejse et gravmæle for ham, for De er i gæld til ham for mangen en begunstigelse."

Således skete det, at Shinzaburo blev begravet ved siden af O–Tsuyu på Shin–Banzui–Ins kirkegård i Yanaka–no–Sasaki.

Her ender fortællingen om gengangerne i digtet "Pæonlygten".

Min ven spurgte mig, om fortællingen havde interesseret mig eller ej. Som svar på dette udtalte jeg mit ønske om at gå hen til Shin–Banzui–Ins kirkegård for på selve stedet at gøre mig fortrolig med den lokale farvetone til forfatterens studier.

"Jeg skal straks følge Dem derhen!" svarede min ven. "Men sig mig, hvad syntes De om personerne?"

"Efter vestens tænkemåde er Shinzaburo en dårlig person," svarede jeg. "I tankerne har jeg sammenlignet ham med elskerne i den gamle balladelitteratur. De var kun alt for glade ved at følge den afdøde elskede i graven, og det selv om de – som kristne – kun havde én tilværelse at håbe på i denne verden. Men Shinzaburo var buddhist, – med en million tilværelser bag ved sig og en million foran sig – og han var alt for snæverhjertet til at opgive blot et eneste elendigt liv for en pige, der kom tilbage til ham fra de døde. Og så var han endnu mere krysteragtig end snæverhjertet. For skønt han var en samurai både ved sin fødsel og ved sin opdragelse, tiggede han præsten om at frelse sig fra spøgelserne. På enhver måde viste han sig kun at være vor foragt værd, og O–Tsuyu gjorde ganske ret, da hun kvalte ham!"

"Fra et japansk synspunkt er Shinzaburo ligeledes foragtelig," svarede min ven. "Dog fik forfatteren netop ved hans svage karakter lejlighed til at oprulle begivenheder, som måske ikke på anden måde kunne være blevet fremstillede med så stor virkning. Efter min mening er O–Yoné den eneste sympatiske personlighed i fortællingen, et mønster på en gammeldags loyal og hengiven tjenerinde – ikke alene tro til døden men også hinsides døden. – – Skal vi så gå til Shin–Banzui–In?"

Note 2: **Hatamoto:** Egtl. bannerfører, en kriger eller adelsmand, der gjorde tjeneste ved shogunens hof. De udgjorde den højeste klasse af det militære aristokrati

---

Note 3: **Sama** er en forstærket høflighedstitel. *San* benyttes i almindelighed.

Note 4: **Shirio** betyder genganger og **yokeru** at bortmane

---

Note 5: **Ofuda:** Religiøst skrift, der anvendes som amulet.

Note 6: **Den ottende time:** Klokken to om natten efter den gamle japanske timetalsangivelse.

Note 7: **Sho–netsus helvede:** Det sjette af de otte helveder i den japanske buddhisme. En dag i dette helvede er lige så lang som tusinde år

Løftet, der blev holdt

"Jeg skal komme tilbage i det tidlige efterår," sagde Akana Soyëmon for adskillige hundrede år siden, idet han tog afsked med sin adoptivbroder, den unge Hasébé Samon. Det var forårstid, og dette foregik i landsbyen Kato i Harimas provins. Akana var en samurai fra Izumo, og han ville besøge sit hjem.

Hasébé sagde:

"Dit Izumo – de Otte Skyers Land – er såre fjernt. Måske vil det derfor være dig vanskeligt at love at komme tilbage på en bestemt dag. Men vi ville være gladere, om vi nøjagtig vidste dagen. Så kunne vi berede en velkomstfest, og vi kunne spejde ved porten efter dit komme."

"Ih, hvad det angår," svarede Akana, "da er jeg så vant til at rejse, at jeg sagtens i forvejen kan sige, hvor længe det vil tage mig at nå frem til et sted; og jeg kan med sikkerhed love at være her en bestemt dag. Hvad om vi sagde dagen for Choyos fest?"

"Det er den niende dag i den niende måned," sagde Hasébé; – "da vil chrysanthemumen være i sin blomstring, og vi kan gå sammen og se på det. Hvor det skal blive fornøjeligt! – Så lover du at komme tilbage den niende dag i den niende måned?"

"På den niende dag i den niende måned!" gentog Akana, idet han smilende tog afsked. Derpå travede han bort fra landsbyen Kato i provinsen Harima – og Hasébé Samon og Hasébés moder så efter ham med tårer i øjnene.

"Hverken solen eller månen kan stå stille på sin vej," siger et japansk ordsprog. Hurtigt svandt månederne, og efteråret kom – chrysanthemumens årstid. Tidligt på morgenen den niende dag i den niende måned beredte Hasébé velkomstfesten for sin adoptivbroder. Han satte mange gode ting frem, han købte vin, pyntede gæsteværelset og fyldte vaserne med chrysanthemumblomster af to farver. Hans moder, som iagttog ham, sagde da:

"Provinsen Izumo er mere end et hundrede ri [Note 8)] fra dette sted, min søn, og rejsen derhen over bjergene er vanskelig og trættende. Du kan ikke stole på, at Akana vil være i stand til at komme i dag. Skulle det ikke være bedre, inden du gør dig alt dette besvær, at vente, til han kom?"

"Vist ej, moder!" svarede Hasébé, "Akana lovede jo at være her i dag. Han kunne ikke bryde sit løfte! Og hvis han så os begynde forberedelserne, efter at han var kommet, ville han forstå, at vi havde tvivlet på hans ord, og vi måtte stå til skamme."

Dagen var skøn, himlen uden en sky og luften så klar, at verden så ud til at være tusinde mile større end sædvanlig. Denne morgen gik der mange rejsende gennem landsbyen – nogle af dem var samuraier, og Hasébé, der iagttog hver eneste, som kom, bildte sig mere end en gang ind, at det var Akana, som nærmede sig. Men tempelklokkerne ringede middagens time ind, og der var ingen Akana. Om eftermiddagen vogtede Hasébé også på vejen men ventede ligeledes forgæves. Solen gik ned, og endnu var der intet tegn til, at Akana kom. Ikke desto mindre blev Hasébé ved porten, stirrende ned ad vejen. Senere på aftenen gik hans moder hen til ham og sagde:

"Min søn, som ordsproget siger, så kan et menneskes sind veksle lige så ofte som efterårets himmel. Men dine chrysanthemumblomster vil holde sig friske til i morgen. Læg dig nu hellere til at sove, så kan du i morgen atter se ud efter Akana, om du har lyst."

"Sov vel, moder," sagde Hasébé, "men jeg tror dog endnu på, at Akana kommer."

Da gik moderen ind i sit værelse, men Hasébé tøvede ved porten.

Natten var klar, ligesom dagen havde været, og stjernerne tindrede på himlen. Den hvide mælkevej skinnede med usædvanlig pragt. Landsbyen sov. – Stilheden afbrødes kun ved en lille bæks rislen og ved den fjerne gøen af bøndernes hunde. Hasébé ventede endnu – han ventede, indtil han så den tynde måne synke ned bag de nærliggende høje. Da begyndte han til sidst at tvivle og at frygte. Men netop som han ville gå ind i huset igen, øjnede han langt borte en høj mand, der nærmede sig – såre letfodet og hurtigt, og i næste øjeblik genkendte han Akana.

"Å!" råbte Hasébé, der løb frem for at møde broderen. "Jeg har ventet på dig lige fra i morges til nu! – Så holdt du dog dit løfte og kom. – – Men du må være træt, min stakkels broder! Kom dog ind, alting er beredt for dig."

Han fulgte Akana til hæderspladsen i gæsteværelset og skyndte sig at klippe lysene, som var brændt ned.

"Moder var lidt træt i aften, og hun er alt gået i seng, men nu skal jeg straks vække hende."

Akana rystede på hovedet og gjorde en misbilligende bevægelse.

"Som du vil, broder," sagde Hasébé, og han satte varm vin og mad foran den rejsende.

Akana rørte hverken vinen eller føden, men forblev en kort tid ubevægelig og tavs. Da sagde han hviskende, som om han frygtede for at forstyrre moderen:

"Nu må jeg fortælle dig, hvorledes det gik til, at jeg kom så sent. Da jeg nåede Izumo, så jeg, at befolkningen næsten havde glemt den forrige regent, den gode fyrst Enya, og bejlede til usurpatoren Tsunéhisas gunst, der havde sat sig i besiddelse af slottet Tonda. Men jeg måtte besøge min fætter, Akana Tanji, skønt han havde taget tjeneste hos Tsunéhisa, og boede som en vasal på slottets grund. Han overtalte mig til at fremstille mig for Tsunéhisa. Jeg gav efter, hovedsagelig fordi jeg ville danne mig en mening om den nye hersker, hvis ansigt jeg aldrig havde set. Han er en kyndig kriger og har stort mod, men han er listig og grusom. Jeg kunne ikke undgå at lade ham forstå, at jeg aldrig ville tage tjeneste hos ham. Efter at jeg havde forladt ham, befalede han min fætter at gribe mig og holde mig indespærret i huset. Jeg gjorde indsigelse og fremførte det løfte, jeg havde afgivet, at vende tilbage til Harima den niende dag i den niende måned, men man afslog mig tilladelsen til at gå. Jeg håbede da, at jeg kunne flygte fra slottet om natten, men man holdt vagt over mig, og til i dag har jeg intet middel kunnet finde til at opfylde mit løfte. – –"

"Til i dag!" udbrød Hasébé forvirret. "Slottet er mere end hundrede ri herfra!"

"Ja," svarede Akana, "og ingen levende mand kan rejse hundrede ri til fods på en dag. Men jeg følte, at hvis jeg ikke holdt mit løfte, kunne du ikke mere tænke vel om mig, og så

mindedes jeg det gamle ordsprog: *Tama yoku ichi nichi ni sen ri wo yuku* (en mands sjæl kan rejse tusinde ri på en dag). Lykkeligvis havde man ladet mig beholde mit sværd; – kun således var jeg i stand til at komme til dig. – – – Vær god mod vor moder!"

Med disse ord rejste han sig op, og i samme øjeblik forsvandt han.

Da vidste Hasébé, at Akana havde dræbt sig selv for at kunne opfylde løftet.

Ved tidligste daggry begav Hasébé sig til slottet Tonda i Izumos provins. Da han nåede Matsué, hørte han, at Akana Soyémon havde begået selvmord *(harakiri)* i Akana Tanjis hus på slottets grund. Da gik Hasébé til Akana Tanjis hus, og han bebrejdede Akana Tanji det udøvede forræderi, og han dræbte ham midt i hans families kreds og undslap derpå. Og da fyrst Tsunéhisa havde hørt beretningen om dette, gav han den befaling, at Hasébé ikke skulle forfølges. For, skønt han selv var en grusom mand, der aldrig gjorde sig skrupler over noget som helst, kunne fyrst Tsunéhisa dog hos andre skatte kærlighed til sandhed og beundre Hasébé Samons venskab og mod.

Note 8: En **ri** er ca. 4 km.

Løftet, der blev brudt

En legende fra Izumo.

1

"Jeg er ikke bange for at dø," sagde den døende hustru; – "der er kun en ting, som gør mig urolig nu. Jeg ville ønske, at jeg vidste, hvem der skal tage min plads i dette hus."

"Min kære hustru," svarede den sørgende mand, "ingen skal nogen sinde tage din plads i mit hjem. Jeg vil aldrig gifte mig igen."

Da han sagde dette, talte han ud af sit fulde hjerte, for han elskede den kvinde, som han nu skulle miste.

"På en samurais tro og love?" spurgte hun med et svagt smil.

"På en samurais tro og love!" svarede han, idet han kærtegnede hendes blege, smalle ansigt.

"Da, min allerkæreste," sagde hun, "vil du jo nok lade mig blive begravet i haven – vil du ikke? – nær ved de blommetræer, som vi plantede ved det fjerneste gærde? Jeg har så længe ønsket at bede dig om det, men jeg tænkte, at hvis du havde villet gifte dig igen, ville du ikke kunne lide at have min grav så nær. Nu, da du har lovet mig, at ingen anden kvinde skal få min plads, nu behøver jeg ikke tage i betænkning at udtale mit ønske. Jeg vil så gerne begraves i haven! Jeg har den tanke, at i haven skulle jeg undertiden kunne høre din stemme, og at jeg endnu skulle være i stand til at se blomsterne om foråret."

"Det skal blive, som du ønsker," svarede han. "Men tal dog ikke om begravelse; du er ikke så syg, at vi har tabt alt håb."

"*Jeg* har," svarede hun. "Jeg dør i denne morgen – men du vil jo begrave mig i haven?"

"Ja," lovede han, "under skyggen af de blommetræer, vi plantede – og du skal få et skønt gravsted."

"Og vil du give mig en lille klokke?"

"En klokke –?"

"Ja; – jeg ønsker så inderligt, at du lægger en lille klokke i kisten – sådan en lille klokke, som de buddhistiske pilgrimme fører med sig. Får jeg den?"

"Du skal få den lille klokke – og hvad andet du end kunne ønske."

"Jeg ønsker intet mere," sagde hun. – "Min inderligt kære ven, du har altid været så god imod mig. Nu kan jeg dø lykkelig!"

Da lukkede hun sine øjne og døde – lige så let, som når et træt barn falder i søvn. Hun så skøn ud, da hun var død, og der lå et smil over hendes ansigt.

Hun blev begravet i haven under skyggen af de træer, hun elskede, og en lille klokke blev lagt i hendes kiste. Over graven stod et smukt monument, prydet med familievåbenet og bærende følgende *kaimyo* – det navn, som præsten giver den døde:

"Store, ældre søster, blommetræets lysende skygge, boende i boligen ved den store forbarmelsens sø."

Men inden et år var gået efter hustruens død, begyndte samuraiens slægt og venner indtrængende at foreslå, at han skulle gifte sig igen.

"Du er endnu en ung mand," sagde de, "og eneste søn, og du har ingen børn. Det er en samurais pligt at gifte sig. Om du dør barnløs, hvem vil der da være til at gøre ofringerne og erindre forfædrene?"

Ved mange sådanne forestillinger blev han til sidst overtalt til at gifte sig på ny. Bruden var kun sytten år gammel, og han fandt ud af, at han kunne elske hende ømt, til trods for den stumme bebrejdelse fra graven i haven.

2

Intet hændte, der kunne forstyrre den unge hustrus lykke, før den syvende dag efter brylluppet, da hendes ægtefælle blev beordret til at overtage visse forpligtelser, der fordrede hans nærværelse på slottet ved nattetid. Den første aften, han havde måttet efterlade hende alene, følte hun sig urolig på en måde, som hun ikke kunne forklare. Da hun var gået i seng, kunne hun ikke sove. Der var et forunderligt tryk i luften – en uforklarlig tunghed, ligesom den, der undertiden går forud for et uvejrs komme.

Omtrent ved oksens time hørte hun udenfor i natten en ringning af en klokke – en buddhistisk pilgrims klokke – og hun undredes over, at der kunne gå en pilgrim gennem samurai-kvarteret på den tid. Efter en pause lød klokken meget nærmere. Øjensynlig nærmede pilgrimmen sig til huset – men hvorfor kom han fra bagsiden, hvor der ikke var nogen vej? – Pludselig begyndte hundene at tude og hyle på en usædvanlig

og skrækkelig måde. En frygt kom over hende, der lignede drømmenes frygt. – – Denne ringning kom sikkert fra haven. Hun forsøgte at stå op for at vække en pige. Men hun mærkede, at hun hverken kunne stå op eller røre sig eller kalde! – – Nærmere og nærmere kom klokkens klang, og – å! – hvor de hunde dog hylede! – Da gled der en kvinde ind i værelset, så let som en skygge stjæler sig frem – skønt hver dør stod lukket og hver skærm urørt – en kvinde, klædt i ligklædning og førende en pilgrims klokke med sig. Øjenløs stod hun der – for hun havde længe været død – hendes løsnede hår strømmede ned over hendes ansigt – og hun så uden øjne gennem dets filter og talte uden tunge:

"Ikke i dette hus – ikke i dette hus skal du blive! Her er jeg endnu herskerinde! Du skal gå, og til ingen skal du fortælle grunden, hvorfor du går. Hvis du siger HAM det, vil jeg rive dig i stykker!"

Efter at have sagt dette, forsvandt spøgelset. Bruden besvimede af frygt. Til dagen gryede, forblev hun i afmagt.

Ikke desto mindre tvivlede hun, da dagens glade lys brød frem, på virkeligheden af det, hun havde set og hørt. Erindringen om advarslen tyngede dog endnu så tungt på hende, at hun ikke vovede at tale om synet hverken til sin ægtefælle eller til nogen anden, men hun var næsten i stand til at overbevise sig selv om, at hun blot havde drømt en hæslig drøm, som havde gjort hende syg.

I den følgende nat kunne hun imidlertid ikke tvivle. Atter begyndte hundene at hyle og tude i oksens time; – atter lød klokken – langsomt nærmende sig fra haven; – atter stræbte

den lyttende forgæves at rejse sig og kalde; – atter kom den døde ind i værelset og hvislede:

"Du skal gå, og du skal ingen fortælle, hvorfor du må gå! Hvis du så meget som hvisker det til HAM, vil jeg rive dig i stykker!"

Denne gang kom genfærdet tæt hen til lejet, bøjede sig over det, hviskede og skar ansigt.

Næste morgen, da samuraien kom tilbage fra slottet, knælede hans unge hustru foran ham i ydmyg bøn:

"Jeg besværger dig," sagde hun, "at tilgive min utaknemmelighed og min store uhøflighed, fordi jeg på denne måde henvender mig til dig, men jeg ønsker at komme hjem; – jeg *må* rejse hjem øjeblikkelig."

"Er du da ikke lykkelig her?" spurgte han i oprigtig overraskelse. "Har nogen vovet at være uvenlig imod dig under min fraværelse?"

"Det er ikke det!" sagde hun hulkende. "Alle her har kun været alt for gode imod mig. Men jeg kan ikke blive ved at være din hustru; – jeg må drage bort."

"Min kære," udbrød han i stor forbavselse, "det er meget pinefuldt at vide, at du har haft nogen årsag til at føle dig ulykkelig i dette hus. Men jeg kan ikke en gang tænke mig, hvorfor du skulle ønske at gå bort – undtagen hvis nogen har været såre uvenlig imod dig. – – Du kan da sikkert ikke mene, at du ønsker en skilsmisse?"

Grædende og skælvende svarede hun:

"Hvis du ikke indrømmer mig skilsmisse, dør jeg!"

En lille stund forblev han tavs. Forgæves forsøgte han at tænke sig nogen grund til denne ufattelige erklæring. Derpå

sagde han uden at forråde nogen sindsbevægelse:

"At sende dig tilbage til dine forældre uden nogen fejl fra din side, forekommer mig en skammelig handling. Hvis du vil give mig en god grund for dit ønske, en grund, som vil sætte mig i stand til at forklare sagen på en hæderlig måde, skal jeg skrive dig en skilsmissebevilling. Men med mindre du giver mig en sådan grund, en god grund, vil jeg ikke indrømme dig skilsmisse, for vort huses ære må holdes i hævd, og ingen anklage må kunne rejses imod det!"

Da følte hun sig nødsaget til at tale, og hun fortalte ham alt, idet hun i rædslens dødsangst tilføjede:

"Nu, da jeg har ladet dig det vide, vil hun dræbe mig – ja, hun vil dræbe mig! – –"

Skønt samuraien var en tapper mand og kun lidet tilbøjelig til at tro på spøgelser, blev han dog et øjeblik højst bestyrtet. Men en enkel og naturlig forklaring af sagen frembød sig snart for hans tanke.

"Kære," sagde han, "du er meget nervøs nu, og jeg frygter for, at en eller anden har fortalt dig dumme historier. Jeg kan ikke indrømme dig skilsmisse, blot fordi du har haft en uhyggelig drøm i dette hus. Men jeg er i sandhed såre bekymret over, at du har måttet lide på denne måde under min fraværelse. I nat må jeg også være på slottet, men du skal ikke være alene. Jeg vil beordre to af mine mænd til at holde vagt i dit værelse, og du vil blive i stand til at sove i fred. De er flinke folk, og de vil tage så godt vare på dig, som det er muligt."

Da talte han så hensynsfuldt og så ømt til hende, at hun næsten følte sig skamfuld over sin frygt og besluttede at blive i huset.

3

De to mænd, der skulle holde vagt over den unge hustru, var store, brave og jævne folk, erfarne vogtere af kvinder og børn. De fortalte bruden underholdende historier for at sætte hende i godt humør. Hun talte længe med dem, lo af deres godmodige spøg og glemte næsten sin angst. Da hun til sidst lagde sig hen på lejet for at sove, tog de bevæbnede mænd plads i et hjørne af værelset bag ved et skærmbræt og begyndte at spille *go*, mens de talte hviskende sammen, for at hun ikke skulle forstyrres. Hun sov som et barn.

Men ved oksens time vågnede hun med et skrig af rædsel, for hun hørte klokken! – – Den var helt nær ved, og den kom endnu nærmere. Hun sprang op; hun skreg – men der var intet, som rørte sig i værelset – overalt var dødsstilhed – en stilhed, der voksede, en stilhed, der bredte sig. Hun fo'r hen til de bevæbnede mænd. De sad foran deres skakbræt, ubevægelige, og så på hinanden med stirrende øjne. Hun skreg til dem, hun rystede dem, men de var og blev som stivfrosne. – –

Bagefter sagde de, at de havde hørt klokken, at de også havde hørt brudens skrig, – at de endog havde følt, hvor hun rystede dem, for at de skulle vågne – men trods dette havde de hverken været i stand til at røre sig eller til at tale. Fra samme øjeblik havde de ophørt med at høre og se; en sort søvn havde grebet dem.

Da samuraien ved daggry kom ind i sit brudekammer, så han ved den udgående lampes sidste opblussen det hovedløse

legeme af sin unge hustru ligge i en blodpøl. Endnu sad de to mænd på gulvmåtten foran deres ufuldførte spil og sov. Ved deres herres udråb sprang de op og stirrede dumt på det rædselssyn, der viste sig for dem på værelsets gulv.

Hovedet var intetsteds at se, og det hæslige sår viste, at det ikke var hugget, men revet af. En blodstrøm førte fra værelset til et hjørne i det ydre galleri, hvis stormdøre så ud til at være brudt op. De tre mænd fulgte sporet ned i haven, over græsmåtterne, over sandet, langs med bredden af den med iris omkransede dam, under de tunge skygger af cedre og bambus. Og pludselig, ved en omdrejning, stod de ansigt til ansigt med en natmare-lignende ting, der krampagtigt baskede med armene som en fanget flagermus: skikkelsen af den for længst begravede kvinde, som stod oprejst foran sin grav med den ene hånd fastknuget om klokken og med den anden holdende det bloddryppende hoved. – Et øjeblik var de alle tre som lamslåede. Da drog den ene af mændene sin klinge, idet han mumlede en buddhistisk påkaldelse og slog til skikkelsen, som sank sammen på jorden til en hob af gravpjalter, ben og hår. Klokken rullede ringende bort. Men den kødløse hånd vred sig endnu, skønt den var afhugget ved håndleddet, og dens fingre greb bestandigt om det blødende hoved. De klemte det og sønderrev det – ligesom kløerne af den gule krabbe klamrer sig fast til en nedfalden frugt.

Den dødes ihai

"Mester Kinjuro," sagde jeg, "jeg har både læst og hørt mange japanske historier om de dødes tilbagevenden, ligesom I selv har fortalt mig, at man endnu tror, at de døde kommer tilbage, samt hvorfor. Men ifølge alt, hvad jeg har læst, og alt, hvad I har fortalt mig, er de dødes tilbagekomst ikke ønskelig. De kommer igen på grund af had eller af misundelse, eller fordi de ingen hvile kan finde for deres sorg. Men hvor står der vel om døde, som kommer igen for det, der ikke er ondt? – Uden tvivl er de almindelige fortællinger om dem kun skrækkelig uhyggelige, og aldrig skønne eller sande."

Dette sagde jeg kun for at friste ham. Og han svarede, som jeg ønskede, med at fortælle mig en historie, som jeg derpå skrev ned:

"For længe siden, i en *daimyo*s – en lensfyrstes – tid, hvis navn er blevet glemt, levede der i denne gamle by en ung mand og en pige, som elskede hinanden såre højt. Deres navne husker man vel ikke, men deres historie vil altid erindres. Fra deres barndom var de forlovede, og fra de var børn, legede de sammen, for deres forældre var naboer. Efterhånden som de voksede op, blev de hinanden bestandig hinanden kærere.

Førend ynglingen blev mand, døde hans forældre. Men han så sig i stand til at gå ind i en rig samurais tjeneste, en officer af høj rang, som havde været en ven af hans slægt. Hans beskytter fik stor godhed for ham, da han så, at han var høflig, kløgtig og behændig i våbenbrug. Således håbede den unge mand snart at

se sig i en stilling, som kunne gøre ham det muligt at ægte sin forlovede. Men der udbrød krig mod nord og mod øst, og han blev stævnet til at følge sin herre på slagmarken. Før han rejste, fik han imidlertid pigen at se, og de vekslede løfter i overværelse af hendes forældre. Han lovede, at han, hvis han blev i live, skulle vende tilbage inden år og dag for at ægte sin trolovede.

Efter at han var draget bort, gik der en lang tid uden efterretninger fra ham, for der var ingen postgang i den tid, således som i vore dage, og pigen sørgede så dybt ved at tænke på alle krigens muligheder, at hun blev bleg og mager og svag. Da hørte hun til sidst om ham gennem et ilbud, der blev sendt fra armeen for at bringe underretning til *daimyo*en, og endnu en gang blev der bragt hende et brev ved et andet ilbud. Men derefter kom der ikke et ord. Hvor langt er ikke et år for den, der venter! Og året gik, og han kom ikke tilbage. Andre årstider gik, og endnu kom han ikke.

Da tænkte hun, at han var død, og hun sygnede hen og blev sengeliggende, døde og blev begravet. Hendes gamle forældre, der intet andet barn havde, sørgede usigeligt og kom til at hade deres hjem på grund af dets ensomhed. Efter en tids forløb besluttede de at sælge alt, hvad de ejede, og at drage ud på en *sengaji*: den store pilgrimsfærd til Nichiren–Shûs tusinde templer, som det tager flere år at udføre. Så solgte de deres lille hus med alt, hvad det indeholdt, undtagen forfædrenes mindetavler og alle de hellige ting, som aldrig må sælges, og deres begravede datters *ihai*, som – ifølge skik og brug for dem, der rejser fra deres fødested – blev stillet i familiens tempel. Familien tilhørte Nichiren–Shû, og dens tempel var Myokoji.

De havde kun været borte i fire dage, da den unge mand, som havde været trolovet med deres datter, vendte tilbage til byen. Han havde med sin herres tilladelse forsøgt at opfylde sit løfte. Men provinserne på hans vej lå i krig, og veje og pas bevogtedes af tropper, så at han blev opholdt af mange vanskeligheder. Da han nu hørte om sin ulykke, blev han syg af sorg og lå mange dage hen uden bevidsthed, som om han var ved at dø.

Da han begyndte at komme til kræfter igen, vendte også al erindringens pine tilbage, og han klagede over, at han ikke var død. Han besluttede da at dræbe sig på sin elskedes grav, og så snart han var i stand til ubemærket at kunne gå ud, tog han sit sværd og gik til kirkegården, hvor hun var begravet. – Det er et ensomt sted, denne kirkegård ved Myokoji! – Der fandt han hendes grav og knælede foran den, og han bad og græd, og han hviskede til hende, hvad han var i færd med at gøre. Men pludselig hørte han hendes stemme råbe: *"Anata!" (Du!)* til ham og følte hendes hånd på sin hånd, og han vendte sig om og så hende knæle ved sin side, smilende og skøn, således som han erindrede hende, kun lidt bleg. Da slog hans hjerte, som om det skulle sprænges ved dette øjebliks under, tvivl og glæde, og han kunne ikke tale. Men hun sagde:

"Tvivl ikke, det er virkelig mig. Jeg er ikke død. Det var en fejltagelse. Jeg blev begravet, fordi min slægt troede mig død – alt for hurtigt begravet. Mine forældre bildte sig ind, at jeg var død, og drog ud på en pilgrimsfærd. Dog ser du jo, at jeg ikke er død, – ikke er en genganger. Det er mig, tvivl ikke om det! Og jeg har set dit hjerte, at det var værd al den lange ventetid og pine. – Men lad os nu straks gå bort til en anden by, for at folk

ikke får dette at vide og plager os, for de tror stadig, at jeg er død."

Og de gik bort, og ikke en eneste så dem. De gik lige til landsbyen Minobu, som er i Kais provins, for Nichiren–Shû har der et berømt tempel. Og pigen sagde:

"Jeg ved, at mine forældre på deres pilgrimsfærd vil besøge Minobu, og at de vil finde os, hvis vi bor der, så at vi alle igen kan være sammen."

Og da de kom til Minobu, sagde hun:

"Lad os skaffe os en lille butik!"

De åbnede derpå en lille butik med fødevarer på den brede vej, der fører til det hellige sted, og der solgte de kager og legetøj til børn og føde til pilgrimme. Således levede de i to år og havde fremgang, og der fødtes dem en søn.

Da nu barnet var et år og to måneder gammelt, kom hustruens forældre på deres pilgrimsrejses runde til Minobu, og de standsede ved den lille butik for at købe føde. Og da de fik øje på deres datters forlovede, brød de ud i forundring og græd og stillede mange spørgsmål. Han bad dem gå indenfor, og idet han bøjede sig dybt for dem, forbavsede han dem ved at sige:

"Så sandt som jeg står her og taler med jer, er jeres datter ikke død. Hun er min hustru, og vi har en søn. Endog i dette øjeblik er hun i det inderste værelse, hvor hun ligger med barnet ved sin side. Jeg beder jer, gå med det samme derind og glæd hende, for hendes hjerte længes efter det øjeblik, da hun skal se jer igen."

Mens han havde travlt med at indrette alt til deres modtagelse, gik de ganske sagte ind i det inderste værelse; moderen først.

De fandt barnet sovende, men dets moder var der ikke. Hun lod til at være gået ud for et øjeblik siden; hendes pude var endnu varm. De ventede længe på hende; derefter begyndte de at søge efter hende. Men hun blev aldrig set mere.

Og de forstod intet af dette, før da de under tæpperne, som havde dækket moder og barn, fandt noget, som de erindrede flere år i forvejen at have efterladt i Myokojis tempel: en lille dødstavle, deres begravede datters *ihai*!

Jeg formoder, at jeg må have set tankefuld ud efter denne fortælling, for den gamle mand sagde:

"Behager det måske herren at tænke, at denne historie er tåbelig?"

"Vist ej, Kinjuro, historien er i mit hjerte."

En stenbuddha

1

På ryggen af den høj, som ligger bagved det offentlige kollegium, og ovenfor nogle små marker, der kryber op ad højens sider, findes der en gammel landsbykirkegård. Den benyttes ikke længere. Folkene i Kurogamimura begraver nu deres døde på et mere afsondret sted, og jeg tror næsten, at deres marker begynder at skyde sig ind over skellet for den gamle kirkegård.

Da jeg havde en ledig stund mellem to klassetimer, besluttede jeg at gå op på højen. Uskadelige tynde, sorte snoge gled over stien, ad hvilken jeg vandrede op, og umådelige græshopper, brune som tørret løv, hoppede bort fra min skygge. Den lille marksti forsvinder ganske under det grove græs, længe før man når de brudte trin ved kirkegårdens port, og på selve kirkegården er der slet ingen sti – kun ukrudt og sten. Men der er en smuk udsigt fra højen. Higos skønne slette og hinsides denne lyse, blå bjergtoppe, tegnende sig i en halvcirkel på den lysende horisont og endda bagved denne Asos bestandigt rygende kegle.

Nedenfor ses kollegiet i fugleperspektiv, ligesom en miniatureby, med dets lange rækker moderne bygninger, der er forsynet med mangfoldige vinduer. Disse huse er af en blot og bar nytte-tilsigtende arkitektur fra det nittende århundrede; de kunne lige så godt ligge i Kent, i Auckland eller Newhampshire uden i mindste måde at være afstikkende. Men de

terrasseformede marker ovenover og de skikkelser, der arbejder på dem, kunne for den sags skyld gerne være fra det femte århundrede. Det sprog, der er indskåret på mindestøtten, jeg læner mig imod, er overført sanskrit, og der sidder ved siden af mig en Buddha på sin stenlotus, akkurat ligesom han sad der i Kato Kiyomasas dage. Hans tænksomme blik under de halvt tillukkede øjelåg glider ned på regeringens kollegium og dets støjende liv, og han smiler med et smil som den, der har været genstand for en foragt, han ikke bør harmes over. Men dette udtryk er ikke det, billedhuggeren gav ham, mos og jord har forandret det. Jeg ser også, at hans hænder er brudte. Det gør mig ondt, og jeg forsøger at skrabe mosset bort fra den lille symbolske forhøjning på hans pande, idet jeg erindrer den gamle tekst fra "den gode lovs lotus":

"Der udgik en lysstråle fra hårkredsen mellem mesterens øjenbryn. Den strakte sig over atten hundrede tusinde Buddha-sletter, således at alle disse Buddha-sletter blev helt oplyste af strålen lige nede fra Avikis helvede og op til tilværelsens grænse. Og alle væsener i hver af de seks tilværelseskredse blev synlige – alle uden undtagelse. Endog de Buddhaer i disse Buddha-sletter, som havde nået nirvana, alle blev de synlige."

2

Solen står højt bag mig; landskabet foran mig er som i en gammel japansk billedbog. I gamle japanske farvetryk er der som regel ingen skygger. Og Higos slette, der er helt uden skygger, breder sig grønlig imod horisonten, hvor de blå bjergtoppe som spøgelser svømmer om i en vidtudstrakt gløden. Men den vide flade har ingen ensformig farvetone; den

er kantet og sammenføjet af alle nuancer af grønt blandet imellem hinanden, som om det var gjort med umådelige penselstrøg. Dette syn ligner atter en eller anden scene fra en japansk billedbog.

Når man for første gang åbner en sådan bog, får man et særegent slående indtryk, en følelse af overraskelse, som bringer en til at tænke:

"Hvor forunderligt, hvor mærkeligt ser og føler ikke disse folk naturen!"

Underet vokser, og man spørger:

"Kan det være muligt, at deres sanser er så yderligt forskellige fra vore?"

Ja vist er det muligt; men betragt billederne igen. Da fødes en tredje og sidste tanke, som bestyrker de to foregående. Man føler, at maleriet er mere overensstemmende med naturen end nogen vesteuropæisk kunstners gengivelse af samme scene ville være, at det meddeler et indtryk af naturen, som intet maleri i vesten ville være i stand til. I sandhed, der vil blive en hel række opdagelser at gøre. Men før man gør dem, vil der imidlertid være en anden gåde at løse, omtrent sålydende:

"Alt dette er vidunderligt levende; den uforklarlige farvetone er naturens egen. *Men hvorfor ser disse ting så spøgelsesagtige ud?*"

Nuvel, dette beror hovedsagelig på, at skyggerne er udeladt. Hvad der hindrer én i at savne dem, er den forbavsende finhed i valget og benyttelsen af farverne. Scenen er imidlertid ikke malet, som om den var belyst fra den ene side, men som om den var helt overstrømmet af lys. Nu er der virkelig øjeblikke, i hvilke landskabet har dette udseende, men vestens kunstnere gør kun sjældent studier i disse.

Lad det imidlertid være sagt, at de gamle japanere elskede de skygger, månelyset frembragte, og at de malede disse, fordi de var sælsomme og ikke kom i vejen for farverne. Men de beundrede ikke de skygger, der formørker og bryder skønheden af den verden, som ligger under solens lys.

Når i det hele taget deres middagsbelyste landskaber er plettede med skygger, er det kun med ganske tynde – kun en dybere tone ligesom dette halvmørke, der løber foran en sky på sommerhimlen. Og den indre verden var lysende for dem så vel som den ydre. Psykologisk så de livet uden skygger.

Da brød vesten ind i deres buddhistiske fred, så deres kunst og købte den, indtil en kejserlig lov blev udstedt for at bevare det bedste af, hvad der var tilbage. Og da der intet mere var at købe, og da der var en mulighed for, at ny produktion ville forringe prisen af det allerede købte, sagde vesten:

"Men hør dog! I må virkelig ikke blive ved at se og tegne tingene på den måde! Det er ikke kunst! I må naturligvis lære at se skygger, kan I da begribe – og betale mig for at lære jer det."

Så betalte Japan for at lære, hvorledes man skulle se skygger i naturen, i livet og i tanken. Og vesten lærte Japan, at den guddommelige sols eneste forretning var at frembringe de billigere slags skygger. Og vesten lærte landet, at de højere priste skygger var det eneste produkt af vestens civilisation, og bad det om at beundre og efterligne. Da undredes Japan over skyggerne af maskineriet, skorstenene og telegrafstængerne, og over skyggerne af miner og fabrikker og over skyggerne i disse hjerter, som arbejder der; ligeledes over skyggerne af huse på tyve etager og over hungeren, der tigger under dem; over skyggerne af den vældige godgørenhed, der mangfoldiggør

fattigdommen, og over skyggerne af sociale reformer, der mangfoldiggør lasten; over skyggerne af skrømt og skinhellighed i spidskjole, og over skyggen af en fremmed gud, der sagdes at have skabt menneskeheden for at gøre en autodafé af den. Hvorpå Japan blev eftertænksom og nægtede at studere flere silhuetter. Heldigvis for verden vendte det tilbage til sin første uforlignelige kunst, og heldigvis for sig selv vendte det tilbage til sin egen skønne tro. Men nogle af skyggerne klæbede sig fast ved dets liv, og det kan ikke skyde dem bort. Aldrig mere kan verden vise sig så skøn for Japan, som den gjorde før.

3

På en lille indhegnet mark lige udenfor kirkegården pløjer en bonde med sin okse den sorte jord op med en plov, der er fra gudernes periode; hans hustru hjælper til med en hakke, der er ældre end selve Japans kejserrige. Alle tre slider med en forunderlig iver, som om de ubarmhjertigt ansporedes af bevidstheden om, at arbejde er betingelsen for livet.

Denne mand har jeg ofte før set i et andet århundredes farvetryk. Jeg har set ham på en *kakemono* af meget ældre datum. Jeg har set ham på malede skærmbrætter af endnu større ælde. Akkurat den samme! Talløse moder er opstået og forsvundet, men bondens stråhat, stråkappe og stråsandaler er altid de samme. Selv er han ældre – uden sammenligning ældre – end sin dragt. Den jord, han dyrker, har opslugt ham tusinde gange, men hver gang har den givet ham livet tilbage med fornyet kraft. Og med denne vedblivende fornyelse er han tilfreds: han forlanger intet mere. Bjergene forandrer deres

skikkelse; floderne forandrer deres løb; stjernerne forandrer deres plads på himlen – men han forandres aldrig. Dog, skønt han selv ikke forandres, er han en skaber af forandring. Af summen af hans flid forarbejdes jernskibe, jernbaner, stenpaladser; det er hans hænder, som betaler for universiteterne og de nye læremetoder; for telegraflinjerne, for det elektriske lys og for repetérriflerne, for videnskabens maskinerier, for handelens maskinerier og for krigens. Han er giveren af det alt sammen; til gengæld får han – retten til at arbejde for bestandigt. Derfor pløjer han århundrederne ned for at plante nye menneskeliv. Således vil han blive ved at arbejde videre – indtil alverdens arbejde er udrettet – indtil menneskets tid er udløbet.

Og hvad vil så enden blive? Vil den blive ond eller god? Eller skal den forblive et uløseligt mysterium for os alle?

Ud af vestens visdom gives dette svar:

"Menneskets evolution er en fremadskriden mod fuldkommenhed og saliggørelse. Evolutionens mål er ligevægt. Det onde vil forsvinde, det ene efter det andet, indtil kun det, som er godt, overlever. Da skal kundskaben erholde sin yderste udvidelse; da skal sindet skyde sine mest underfulde blomster; da skal al sjælens kamp og bitterhed ophøre samt al uret og al livets tåbelighed. Alle livets glæder skal blive fælles i mangt et jordisk paradis, skønnere end nogen digters drøm, for ordningen af alt skal bestemmes af kærlighed."

Men det hinsidige?

"Det hinsidige? Å, bagefter må – på grund af kraftudviklingens vedbliven og andre kosmiske love –

opløsningen komme; for al sammensætning må give plads for opløsning. Dette er videnskabens vidnesbyrd."

Altså, alt det, der er blevet vundet, skal atter tabes; alt det, som er blevet gjort, skal atter gøres ugjort; alt det, der er overvundet, skal atter overvinde. Ligesom fortidens umådelige pine er født af det ukendte, således skal fremtidens umådelige pine udånde i det ukendte. Hvad er da vor evolution værd? Hvad er da meningen med livet – med dette fantomglimt mellem mørkhederne? Er jeres evolution da kun en gåen ud fra det absolutte mysterium ind i den universelle død? I den time da denne mand i stråhatten er smuldret hen i det ler, han pløjede – i den sidste jordiske tid – til hvad nytte har da alt hans arbejde været i alle de millioner år?

"Vist ej!" siger vesten. "Der er ingen universel død i den forstand. Død betyder kun forandring. Derefter vil et andet universelt liv begynde. Alt det, der taler til os om opløsning, taler ikke mindre sikkert om fornyelse. Kosmos, der er opløst i en tåge, må atter fortættes for at danne en ny sværm af verdener. Og da måske vil denne bonde komme til syne igen med samt hans tålmodige okse for at pløje en muld, som er oplyst af violette eller purpur-sole."

Ja, men efter denne genopståen, hvad så? –

"Ih, da kommer en anden evolution, en anden ligevægtssøgen, en anden opløsning. Således er videnskabens lære. Dette er den uendelige lov."

Men det genoprejste liv da, kan det nogen sinde blive nyt? Vil det ikke snarere blive uendelig gammelt? For lige så sikkert som, at det, der er, evigt må blive ved at være, lige så sikkert må det, der kommer, evigt have været. Da der ikke kan blive nogen

ende, så kan der heller ingen begyndelse have været, og endog tiden er en illusion, og der er intet nyt under de hundrede millioner sole. Død er ikke død, ikke hvile, ikke ophør af pinen, men den mest forfærdelige spot. Og ud af denne uendelige hvirvel af pine kan du ikke vise os nogen udvej? Har du da gjort os den mindste smule klogere end denne bonde i stråsandalerne er? Han ved alt dette. Mens han endnu var barn, lærte han af de præster, som i den buddhistiske tempelskole underviste ham i skrivning, om sine egne utallige genfødsler og om universernes tilsynekomst og forsvinden, samt om livets enhed. Det, som du matematisk har opdaget, kendtes af østen længe før Buddhas komme. På hvilken måde det er blevet kendt, hvem kan vel sige det? Måske har der været erindringer, som har overlevet universernes skibbrud. Men lad alt dette være, som det være vil, så er dine forkyndelser umådelig gamle. Kun dine metoder er nye og tjener blot til at bekræfte de gamle teorier om kosmos og til atter at forvikle den evigtvarende gådes forviklinger.

Til alt dette svarer vesten:

"Ikke således! Jeg har opdaget rytmen i denne evige virken, ved hvilken verdener skabes eller opløses; jeg har opdaget, at lovene for smerte udvikler al bevidst tilværelse; at lovene for smerte udvikler tanken; jeg har fundet og offentliggjort de midler, hvorved sorgen kan blive mindre; jeg har undervist i nødvendigheden af at anstrenge sig samt i de højeste livspligter, og sikkert er kendskabet til livets pligter den viden, der har størst værd for mennesket."

Måske. Men kundskaben om livets nødvendigheder og pligter, således som du har fremstillet dem, er en kundskab,

som er såre meget ældre, end du er. Sandsynligvis kendte denne bonde dem for halvtredsindstyve tusinde år siden på denne samme planet. Muligvis også på længst forsvundne planeter i kredsløb, der er glemt af guderne. Om dette er alfa og omega af vestens visdom, da er bonden med stråsandalerne vor lige i kundskab, selv om han af Buddha kun blev sat i klasse med de uvidende i verden – de, som uafladeligt befolker kirkegårdene.

"Han kan intet vide," svarer videnskaben; "allerhøjst kan han tro, eller indbilde sig at tro. Ikke en gang hans viseste præster kan bevise. Jeg alene kan bevise; jeg alene har givet absolutte beviser. Og jeg har bevist etisk fornyelse, skønt beskyldt for at have bevist ødelæggelse. Jeg har bevist den yderste, uoverstigelige grænse for menneskelig kundskab, men jeg har også stadfæstet for alle tider den urørlige grundvold for hin højeste tvivl, som er sund, siden den er en bestanddel af håbet. Jeg har vist, at endog den ringeste af menneskelige tanker, af menneskelige gerninger, kan have vedvarende fortsættelse – idet den gør selvoptegnelser gennem usynlige vibrationer, som overføres til evighederne. Og jeg har bestemt grundlaget for en ny moral, der støtter sig til evigtvarende sandhed, om jeg end kun har ladet den tomme skal tilbage af gamle trosbekendelser."

Af vestens trosbekendelser ganske vist! Men ikke af det ældre østens. Endnu har du ikke en gang udmålt dem. Hvad gør vel det, at denne bonde ikke kan bevise, siden du har bevist for os alle? Og han har endnu en anden tro, som rækker hinsides din. Også han har lært, at handlinger og tanker lever ud over menneskelivet. Men endnu mere har man lært ham. Det er blevet lært ham, at hvert menneskes tanker og handlinger – fortsatte ud over den individuelle eksistens – skaber andre

ufødte liv; det er blevet lært ham at beherske sine hemmeligste ønsker af hensyn til deres iboende umålelige muligheder. Og alt dette er blevet ham fortalt i ord så enkle og i tanker så kunstløst flettede som selve strået i hans regnfrakke. Hvad gør det vel, om han ikke kan bevise sine læresætninger? – Du har jo bevist dem for ham og for verden. Han har kun fremtidens teori, sandt nok, men du har givet uigendrivelige vidnesbyrd om, at den ikke er grundet på drømme. Og siden nu alle dine forgangne arbejder kun har tjent til at bestyrke nogle få af de trossætninger, der er opbevaret i hans enfoldige sind, er det så en dårskab at antage, at din fremtids arbejder også vil tjene til at bevise sandheden af andre af hans trossætninger, som du endnu ikke har gjort dig den ulejlighed at undersøge?

"Som for eksempel, at jordskælvene forårsages af en stor fisk?"

Spot ikke! Begreberne i vort vesten var lige så umodne blot nogle slægtled tilbage. Nej! Jeg mener den gamle lære om, at handlinger og tanker ikke blot er livets tilfældige hændelser, men livets skabere. Ganske som det er skrevet:

"Alt hvad vi er, er følgerne af, hvad vi tænkte: det er grundlagt på vore tanker; det er opbygget af vore tanker."

4

Jeg er kommet til at tænke på en underlig historie.

Folkets almindelige tro på, at nuets ulykker er følgerne af de dårskaber, vi begik i en tidligere tilværelse, og at dette livs vildfarelser vil indvirke på den fremtidige fødsel, er mærkeligt befæstet ved forskellig overtro, der sandsynligvis er langt ældre end buddhismen, men som ikke afviger fra dennes udmærkede

læresætninger om vor opførsel. Blandt disse er måske den tro ejendommeligst, at endog vore hemmeligste onde tanker kan have spøgelsesagtige følger *for andre folks liv.*

Det hus, som nu bebos af en af mine venner, plejede at blive hjemsøgt af ånder. Dette ville man ikke kunne tænke sig, når man så det, for det er usædvanlig lyst, meget smukt og sammenlignelsesvis nyt. Det har ingen mørke kroge eller hjørner. Det er omgivet af en stor og lys have – en *kyushu* landskabshave uden store træer, bag hvilke spøgelser kan skjule sig. Dog var det et forfulgt hus selv ved højlys dag.

Først må jeg fortælle, at der i orienten er to slags gengangere: *Shi–ryo* og *Iki–ryo*. *Shi–ryo*erne er kun gengangere af de døde, og her, som i de fleste lande, har disse den vane at komme om natten. Men *Iki–iryo*erne, som er gengangere af de levende, kan komme på alle tider, og der er endnu mere grund til at frygte dem end de andre, for de har magten til at dræbe. Det var af en *Iki–iryo*, at det omtalte hus blev hjemsøgt.

Det var en rig og agtet embedsmand, som byggede huset, der skulle være et tilflugtssted for ham på hans gamle dage, og da det var færdigt, fyldte han det med de skønneste sager og hængte klokker langs tagskægget. Dygtige kunstnere malede panelernes glatte, kostbare træplader med blomstrende grene af kirsebær- og blommetræer; guldøjede falke hvilede på våbenmærket, slanke dådyr græssede under ahorntræets skygge, og der var vildænder i sne og flyvende hejrer og blomstrende iris samt langarmede abekatte, der greb efter månens ansigt i vandet; alt dette var symboler på årstiderne og på god lykke.

Ejeren havde lykken med sig, men én sorg havde han dog: han var uden arving. Ifølge gammel skik og brug tog han derfor – med sin hustrus samtykke – en fremmed kvinde ind i hjemmet, for at hun kunne føde ham et barn. Hun var en ung kvinde fra landet, og der blev givet hende store løfter. Da hun havde født ham en søn, blev hun sendt bort, og en amme til barnet blev fæstet, for at det ikke skulle savne dets rigtige moder. Alt dette var man kommet overens om i forvejen, og der var en gammel hævdvunden skik, som kunne retfærdiggøre det. Men de løfter, der var givet til drengens moder, var ikke alle blevet opfyldt, den gang hun blev sendt bort.

Efter en tids forløb blev den rige mand syg, og han blev dårligere og dårligere for hver dag. Hans folk sagde, at der var kommet en *Iki–ryo* i huset. Duelige læger gjorde alt, hvad de kunne for ham, men han blev kun svagere og svagere, og lægerne tilstod til sidst, at de ikke mere havde håb. Hustruen bragte ofre til sognetemplet og bad til guderne, men guderne svarede:

"Han må dø, med mindre han får tilgivelse af den, han har forurettet og udsletter uretten ved at give oprejsning, for der er en *Iki–ryo* i huset."

Da huskede den syge mand alt; hans samvittighed slog ham, og han sendte tjenere ud for at bringe kvinden tilbage til huset. Men hun var borte – forsvundet et eller andet sted mellem kejserrigets fyrre millioner indbyggere. Og sygdommen blev stadig værre. Så søgte man og søgte, men altid forgæves, og ugerne gik. Til sidst kom der ved porten en bonde, som sagde, at han kendte det sted, hvor kvinden var gået hen, og at han

ville rejse derhen for at finde hende, blot man gav ham midler til rejsen. Men den syge mand, som hørte hans ord, råbte:

"Nej! Hun ville aldrig tilgive mig i sit hjerte, for hun kunne det ikke. Det er alt for sent!"

Og så døde han.

Enken og slægtningene samt den lille dreng forlod derpå det nye hus, og fremmede flyttede ind.

Sælsomt nok talte folk med bitterhed om drengens moder, idet de kastede al skylden på hende for denne forfølgelse.

Det forekom mig straks meget besynderligt. Ikke fordi jeg havde dannet mig nogen positiv mening om ret eller uret i denne sag, for da jeg ikke kendte alle dens enkeltheder, kunne jeg umuligt fælde nogen dom om det, men fordi folks kritik ikke desto mindre syntes mig højst mærkværdig.

Hvorfor? Simpelthen fordi det, at sende en *Iki–ryo*, ikke har noget at gøre med ens vilje. Der er slet intet hekseri deri. *Iki–ryo*en baner sig vej uden den persons bevidsthed, hvis udstråling den er. (Der *er* en slags trolddom, som menes at kunne fremsende magter – men dette gælder ikke *Iki–ryo*). Så vil man også forstå, hvorfor jeg fandt folks fordømmelse af den unge kvinde såre sælsom.

Man vil næppe kunne gætte løsningen på denne gåde. Den er religiøs og røber en opfattelse, som er vidt forskellig fra, hvad vesten kender. Kvinden, fra hvem *Iki–ryo*en udstrålede, blev aldrig dadlet som heks af folk. De havde ikke den tanke, at *Iki–ryo*en var skabt med hendes vidende. De sympatiserede endog med hende i hendes retfærdige anklage de dadlede hende kun, fordi hun havde været alt for vred – fordi hun ikke tilstrækkeligt

havde behersket sin uudtalte harme, for hun burde jo have vidst, *at den vrede, man hemmeligt bærer i sin sjæl, kan have gengangeragtige virkninger.*

Jeg forlanger ikke, at nogen skal anse muligheden for *Iki–ryo*ens eksistens for givet, undtagen som et stærkt udslag af samvittighedsnag. Men som indflydelse på ens tankeliv har denne tro sikkert sit værd. Desuden har den sine hemmelige tilskyndelser. Hvem kan virkelig indestå os for, at hemmelige, onde ønsker, skjult harme, tilsløret had, ikke skulle kunne udøve virkning udenfor den viljes råderum, som undfangede og elskede dem? Kan der ikke være en dybere mening, end vestens etik erkender, i disse ord af Buddha:

"Had ophører ikke til nogen tid ved had; had ophører ved kærlighed: dette er en gammel regel!"

Den var gammel den gang, endda i hans dage. I vore er det blevet sagt:

"Så snart der er gjort dig en uret, og du ikke harmes derover, da dør dette onde i verden."

Mon det dør? Er vi ganske sikre på, at det er nok *ikke* at harmes? Kan den bevægende retning, der undfanges i sjælen ved følelsen af en lidt uret, blive tilintetgjort blot ved uvirksomhed fra den forurettedes side? Kan nogen kraft dø? De kræfter, vi kender til, kan kun omdannes. Dette kan også gælde de kræfter, vi ikke kender; og af disse er der liv, følelse og vilje, hvilket til sammen udgør Jeg'ets uendelige mysterium.

5

"Det er videnskabens pligt at sætte de menneskelige erfaringer i system," svarer videnskaben, "og ikke at danne teorier om spøgelser." Og samtidens dom – endogså i Japan – støtter denne af videnskaben hævdede stilling. Hvad lærer man nu dernede? Er det mine læresætninger eller mandens i stråsandalerne?

Da ser stenbuddhaen og jeg ned på kollegiet, og som vi stirrer, synes Buddhaens smil – måske på grund af en forandring i belysningen – at have skiftet udtryk, at være blevet ironisk. Ikke desto mindre betragter han en fjendes fæstning, der er mere end mægtig. I al den undervisning, der finder sted mellem fire hundrede ynglinge og tre og tredive lærere, læres der ikke om tro, men kun om kendsgerninger; – kun er læren om de endelige resultater af den menneskelige erfaring sat i system. Og jeg er overbevist om, at hvis jeg spurgte nogen af disse tre og tredive lærere om de ting, der angår Buddha, ville jeg ikke få noget svar (undtagen af en god, gammel mand på halvfjerds, læreren i kinesisk), for de tilhører den nye generation, der holder for, at sådanne emner kun passer sig for mænd i stråregnkapper, og at i dette syv og tyvende år af Meiji, skal disciplene kun bekymre sig om den menneskelige erfarings resultater sat i system. Dog oplyser denne sætten i system af menneskelig erfaring os hverken om et "Hvorfra" – "Hvorhen", eller – værst af alt – om et "Hvorfor".

"Lovene for tilværelsen, som fremgår af en årsag, og årsagen for disse har Buddha tydet så vel som sammes ødelæggelse. Endog for sådanne sandheder er den store Iramana lærer."

Og jeg spørger mig selv. Skal videnskabens lære i dette land til sidst udslette Buddhas lære?

"Hvad det angår," svarer videnskaben, "må man prøve en tros livsberettigelse i dens magt til at tilegne sig mine åbenbaringer og benytte dem. Videnskaben befatter sig hverken med at påstå, hvad den ikke kan bevise, eller benægte, hvad den fornuftigvis ikke kan modbevise. Den erkender trangen til at skabe teorier om det uudgrundelige som en nødvendighed for det menneskelige sind. Du og manden i stråregnkappen kan roligt blive ved at bygge jeres teorier, så længe de går frem i parallelle linjer med mine kendsgerninger, men ikke længere."

Idet jeg søger at blive påvirket af den dybe ironi i Buddhas smil, teoretiserer jeg i parallelle linjer.

Hvem ved, om ikke videnskaben skulle have opdagelser i behold for os, som er mere forfærdende end Richters drøm om de døde børn, der forgæves søgte Jesus. Endog i materialistens fornægtelse er der en trøstende tro i forvisningen om selvets ophør og om evig forglemmelse. Men for nutidens tænker er der ingen sådan tro. Vi kan endnu have tilbage at lære, at efter at have overvundet alle vanskeligheder, som vi muligvis kan møde i denne lille sfære, vil der vente os hindringer at overvinde hinsides denne, der er større og vægtigere end hele det ufattelige kosmos; at vor opgave kun er begyndt, og at vi aldrig vil få et atom hjælp uden den, vi kan vente af utænkelig og ufattelig tidsudstrækning. Vi kan have tilbage at lære, at det uendelige kredsløb mellem død og genfødelse, fra hvilket vi ikke kan flygte, er skabt af os selv, er søgt af os selv; – at kræfterne i de verdener, der dannes, er fortidens vildfarelser –

at den evige sorg kun er umættelige ønskers evige hunger – og at de udbrændte sole kun bliver tændt igen ved de svundne livs uudslukkelige lidenskaber.

På en bro

Min gamle *kurumaya* Note 9), Heishichi, kørte mig til et berømt tempel i nærheden af Kumamoto.

Vi kom til en kroget og ærværdig bro over Shirakawa, og jeg bad Heishichi om at standse ved broen, så at jeg et øjeblik kunne glæde mig ved synet af den. Under sommerens himmel og badet i en sol af elektrisk hvidhed syntes landskabets farver næsten alt for skønne til at tilhøre virkeligheden. Under os lo og rislede den grundede flod hen over sin grå stenseng, overskygget af en grønhed, der havde hundrede farvetoner. Foran os lå den rødlige og hvide vej, der afvekslende forsvandt og kom til syne, som den snoede sig forbi lund eller landsby imod den høje blå ring af bjergtoppe, der indesluttede Higos slette. Bagved os lå Kumamoto – et fjernt blåligt kaos af tage – kun de fine grå linjer af dets slot tegnede sig skarpt mod den grønne baggrund af endnu fjernere, skovklædte høje. Set nærved er Kumamoto et ret usselt sted, men set, som jeg så den denne sommerdag, er den en festad, bygget på tåge og drømme.

"For toogtyve år siden," sagde Heishichi, idet han tørrede sin pande, "nej, for treogtyve år siden stod jeg her og så staden brænde."

"Om natten?" spurgte jeg.

"Nej," svarede den gamle mand, "det var om eftermiddagen – en regnvejrsdag. – de sloges, og byen brændte."

"Hvem sloges?"

"Soldaterne på slottet sloges med Satsuma-mændene. Vi gravede huller i jorden og krøb ned i dem for at undgå kuglerne. Satsuma-mændene havde kanoner på højen, og soldaterne på slottet skød på dem over vore hoveder. Hele byen brændte ned."

> Satsuma-klanen var en af de mægtigste klaner i det gamle Japan, og havde kæmpet på mikadoens side under revolutionen, ja havde endog sammen med Chosu-klanen fattet beslutning om shogunatets nedlæggelse. Dernæst havde de givet tilskyndelse til, at alle lensherrer afsagde sig deres len og privilegier til frelse for landet ved selv at gå i spidsen. Forbuddet til samurai-klassen mod at bære de to sværd siges at havde foranlediget Satsuma-oprøret i 1877. Da lederen for oprøret, Saigo Takamori, faldt, blev hans begravelse på kejserens befaling ledsaget af alle militære æresbevisninger i erindring om de tjenester, han tidligere havde ydet land og kejser.

"Hvordan gik det til, at De var her?"

"Jeg løb bort. Jeg løb så langt som til denne bro – ganske alene. Jeg troede, jeg kunne nå til min broders gård – omtrent syv mil herfra. Men de stoppede mig."

"Hvem stoppede Jer?"

"Satsuma-mændene, – jeg ved ikke, hvem de var. Da jeg kom til broen, så jeg tre bønder – jeg troede, det var bønder – der stod og lænede sig ud over rækværket. Det var mænd, der bar store stråhatte, stråregnkapper og stråsandaler. Jeg talte høfligt til dem, og en af dem vendte hovedet imod mig og sagde:

"Stå der!"

Det var alt, hvad han sagde; de andre mælede ikke et ord. Da så jeg, at det ikke var bønder, og jeg blev bange."

"Hvorledes kunne De vide, det ikke var bønder?"

"De havde lange sværd skjult under deres regnkapper – såre lange sværd. Det var meget høje mænd. De lænede sig ud over broen og så ned i floden. Jeg stod ved siden af dem – netop der ved den tredje pæl til venstre – og gjorde lige som de. Jeg vidste, at de ville dræbe mig, om jeg rørte mig af stedet. Ingen af dem talte. Og vi fire stod i lang tid og lænede os ud over rækværket."

"Hvor længe?"

"Jeg ved ikke så nøje, men det må have været længe. Jeg så, hvor byen brændte. Og hele den tid talte mændene ikke til mig eller så på mig; de holdt øjnene fæstede på vandet. Da hørte jeg en hest; og jeg så en kavaleriofficer komme i trav; – hans blik strejfede om til alle sider, som han kom."

"Fra byen?"

"Ja – langs med den vej bag Dem. – De tre mænd iagttog ham under deres store stråhatte, men de drejede ikke hovederne – de lod, som om de så ned i floden. Men i samme øjeblik hesten kom på broen, vendte de tre mænd sig om og sprang til; – den ene fangede hestens tøjle, den anden greb officerens arm, og den tredje slog hovedet af ham – alt sammen i et øjeblik."

"Officerens hoved?"

"Ja – han fik ikke en gang tid til at råbe, før hovedet var væk. – Jeg har aldrig set noget blive gjort i en sådan fart. Ikke en eneste af de tre mænd sagde et ord."

"Og bagefter?"

"Da kastede de kroppen over rækværket ned i floden; og en af dem gav hesten et hårdt slag og hesten løb bort –"

"Tilbage mod byen?"

"Nej – hesten blev drevet lige over broen ud ad landet til. Hovedet blev ikke kastet i floden; en af Satsuma-mændene beholdt det under sin stråkappe. – Da lænede vi os alle ud over rækværket, ligesom før, og så ned i vandet. Mine knæ rystede. De tre samuraier sagde ikke et eneste ord. Jeg kunne ikke en gang høre dem ånde. Jeg var bange for at se på deres ansigter; – jeg blev ved at stirre ned i floden. Efter en lille stund hørte jeg en anden hest, – mit hjerte slog, som det skulle sprænges. Jeg så op og så en kavaleriofficer, der kom langs med vejen i hurtigt trav. Ingen rørte sig, før han var på broen; da – i et sekund – var hans hoved af! Legemet blev kastet i floden, hesten drevet bort – nøjagtigt som før. Tre mænd blev dræbt således! Da forlod samuraierne broen."

"Gik De med dem?"

"Nej, de forlod broen straks efter, at de havde dræbt den tredje mand, og de tog hovederne med sig. Mig tænkte de ikke på. Jeg blev på broen, til de var langt, langt borte, for jeg var bange for at røre mig. Da løb jeg tilbage til den brændende by så hurtigt, jeg kunne. Der hørte jeg, at Satsuma-tropperne trak sig bort. Snart efter kom armeen fra Tokyo, og så fik jeg arbejde nok: Jeg bar stråsandalerne til soldaterne."

"Hvem var de mænd, De så blive dræbt på broen?"

"Det ved jeg ikke."

"Forsøgte De da aldrig at finde ud af det?"

"Nej," sagde Heishichi, som igen tørrede sin pande, "jeg sagde intet om sagen før mange år efter krigen."

"Men hvorfor dog?" udbrød jeg.

Heishichi gav mig et forbavset blik, smilede på en medlidende måde og svarede:

"Fordi det ville have været uret; – det ville have været utaknemmelighed."

Jeg følte mig tilstrækkelig irettesat. –

Og vi begav os atter på rejse.

Note 9: **Kurumaya:** En mand, der trækker en lille vogn, *kuruma*.

Hævn

Der kunne skrives en bog, som ville forbavse, om disse ting i japansk liv, ingen fremmed kan forstå. Den skulle indeholde studier over visse usædvanlige, men desto frygteligere udslag af vrede.

Det er en national regel, at japanerne kun sjældent tillader sig at vise vrede. Endog blandt de simpleste klasser tager et alvorligt sammenstød hurtigt formen af en smilende forsikring om, at din gunstbevisning skal blive erindret, og at dens modtager er taknemmelig. (Tro imidlertid ikke, at dette er ironisk i vor fortolkning af ordet; det er kun en eufemisme: stygge ting, der ikke kaldes ved deres rette navn.) Men denne smilende forsikring kan muligvis være død. Når hævnen kommer, kommer den uventet. Hverken tid eller afstand kan – indenfor kejserrigets grænse – frembyde nogen hindring for en hævner, der kan gå over tolv (danske) mil om dagen, hvis hele bagage kan bindes ind i et lille klæde, og hvis tålmodighed næsten er uden ende. Han vælger måske en kniv til våben, men det er rimeligere, at han bruger sværdet, – et japansk sværd. Dette er i japanske hænder det mest dødbringende af alle våben, og drabet af ti til tolv personer kan for en vred mand tage mindre end en minut. Det hænder kun sjældent, at morderen gør forsøg på at undslippe. Gammel skik fordrer, at den, der har taget en andens liv, også skal tage sit eget, for at falde i politiets hænder ville bringe vanære over hans navn. Han har gjort sine forberedelser i forvejen, han har skrevet sine

breve, ordnet sin ligbegængelse, måske også – således som i et uhyggeligt tilfælde i fjor – indhugget skriften på sin egen gravsten. Når han helt ud har fuldbyrdet sin hævn, dræber han sig selv.

Ikke langt fra hovedstaden, i en landsby kaldet Sugikamimura, er der netop hændet en af disse tragedier, som er vanskelige at forstå. Hovedaktørerne var: Narumatsu Ichiro, en ung handelsmand; hans hustru O–Noto, tyve år gammel, med hvem han kun havde været gift i et år, og O–Notos onkel på mødrene side, Sugimoto Kasaku, en mand af ustyrligt sind, som en gang havde været i fængsel. Tragedien var i fire akter.

Akt I.

Scenen: Det indre af et offentligt badehus.

> I de offentlige badehuse i Japan er der ofte store bassiner med rindende vand fra naturlige mineralske kilder; vandets varme er omtrent 44 grader varmt.

Sugimoto Kasaku i badet. Narumatsa Ichiro kommer ind, kaster tøjet, går ned i det dampende vand, og uden at opdage sin slægtning, råber han:

Ichiro

"Å! Det er, som om man skulle ned i Jigoku, så hedt som det vand er!"

> Ordet "Jigoku" betyder: det buddhistiske helvede, men i daglig tale betyder det også et fængsel – eller som i dette tilfælde et uheldigt sammentræf.

Kasaku *(frygtelig vred)*

"Et pattebarn er du, som søger at yppe strid! Hvad er det, du ikke kan lide?"

Ichiro *(overrasket og urolig, men alligevel spottende Kasakus tone)*

"Ih! Hvad det er? Hvad jeg sagde, behøver De ikke at forklare. Skønt jeg sagde, at vandet var hedt, bad jeg ikke om Deres hjælp til at gøre det endnu hedere."

Kasaku *(der nu bliver truende)*

"Skønt jeg ved egen skyld har været ikke en, men to gange i et fængsels helvede, hvad underligt er der i det? Enten må du være en idiot eller en lav skurk!"

(Den ene ser på den anden for at springe på ham, men hver især tøver, skønt ord er blevet sagt, som ingen japaner kan tillade sig at sige. De er kun hinanden alt for jævnbyrdige, den gamle og den unge.)

Kasaku *(der bliver koldsindigere, eftersom Ichiro bliver hidsigere)*

"Et barn, et uerfarent barn, at komme her og trættes med *mig*! Hvad skal et pattebarn have en kone for? Din kone er af mit blod, mit – hun er af samme blod som manden fra helvede! Giv hende tilbage til mit hus."

Ichiro *(fortvivlet; nu fuldt forvisset om, at Kasaku fysisk har overtaget)*

"Skal jeg sende min hustru tilbage? I siger, at jeg skal sende hende tilbage! I sandhed – hun skal blive sendt tilbage – og det øjeblikkelig!"

For så vidt er alting klaret. Ichiro iler hjem, kærtegner sin hustru, forsikrer hende om sin kærlighed, fortæller hende alt og sender hende – ikke til Kasakus hus, men til hendes broders. To dage senere, ved mørkets frembrud, kaldes O–Noto til yderdøren af sin ægtefælle, og de to forsvinder i natten.

Akt II.

Natscene. Kasakus lukkede hus; gennem sprækker i skodderne ses lys indenfor. Skyggen af en kvinde nærmer sig. Man hører en banken, skodderne skydes til side.

Kasakus hustru *(der genkender O–Noto)***:**

"Å! Å! Glædeligt er det at se dig! Behag dog at træde indenfor og værdiges at drikke en kop te."

O–Noto *(der taler meget indsmigrende)*

"Jeg takker Dem mange gange! Men hvor er Kasaku–San?"

Kasakus hustru

"Han gik til den næste landsby, men må snart vende tilbage. Gør mig den ære at komme ind og vente på ham."

O–Noto *(endnu mere indsmigrende)*

"Så megen tak! Om lidt så kommer jeg. Men først må jeg gå hen og fortælle det til min broder."

(Hilser, glider bort i mørket og bliver atter en skygge, der forener sig med en anden skygge. De to skygger bliver stående uden at røre sig.)

Akt III.

Scene: En flodbred ved nattetid, kantet med graner. Silhuetten af Kasakus hus i det fjerne. Ichiro og O–Noto under træerne. Ichiro har en lygte. Begge har hvide håndklæder tæt bundet rundt om deres hoveder. Deres klædninger er opkiltede og deres ærmer trukket tilbage med halmsnore, så at armene er fri. Hver bærer et langt sværd.

Det er den time, da "flodens strøm lyder højest", som japaneren så udtryksfuldt siger. Der er ingen anden lyd end nu og da et vindpust i granernes nåle, for det er sent

på efteråret, og frøerne er tavse. De to skygger taler ikke, og lyden af flodens strøm vokser sig højere og højere.

Pludselig hører man et plask langt borte – der er nogen, der krydser den grunde strøm; derpå lyder et ekko af træsandaler; – de uregelmæssige, vaklende fodtrin af en drukkenbolt, som kommer nærmere. Han opløfter sin stemme; det er ***Kasaku****s. Han synger:*

Suita okata ni suirarete.
Ya–ton–ton!

– en sang om kærlighed og vin, hvis mening er "Giv lidt mere vin til den elskede!".

Øjeblikkelig styrter de to skygger mod sangeren i hurtigt løb – et lydløst løb, for de har bundet stråsandaler om deres fødder. Kasaku synger endnu. Pludselig ruller en løs sten under hans fod; han forvrider sin ankel og udstøder et støn af vrede. Næsten i samme nu føres en lygte tæt op foran hans ansigt. Den holdes der vel i en tredive sekunder. Ingen taler. I lygtens gule skær ses tre forunderligt udtryksløse ansigter, der ligner masker. ***Kasaku*** *bliver med et ædru – for han genkender ansigterne og erindrer hændelsen i badehuset, desuden ser han deres sværd. Men han er ikke bange og bryder straks ud i en spottende latter.*

"Se, se! Ichiro-parret! Og I tager mig altså også for et pattebarn? Hvad gør I med de tingester i jeres

hænder? Lad mig vise jer, hvordan man skal bruge dem."

Men Ichiro, der har sluppet lygten, løfter pludselig sit sværd og skiller næsten, med den fulde kraft af begge sine hænder, Kasakus højre arm fra skulderen, og da offeret vakler, kløver kvindens sværd hans venstre skulder. Han falder med et eneste frygteligt skrig: "Hitogoroshi!", hvilket betyder "mord!" I hele ti minutter lemlæster sværdene ham. Lygten, der endnu gløder, belyser denne uhygge. To fodgængere, der er blevet overraskede af natten, nærmer sig, hører, ser, kaster deres træsandaler af fødderne og flygter tilbage i mørket uden et ord. Ichiro og O–Noto sætter sig ned ved lygten for at få vejret igen, for værket har været hårdt.

Kasakus søn, en dreng på fjorten år, kommer løbende for at finde sin fader. Han har hørt sangen, derpå råbet, men han har endnu ikke lært at frygte. De to lader ham nærme sig. Idet han kommer O–Noto nær, griber hun ham, smider ham omkuld, vrider hans tynde arme under sine knæ og tager sværdet. Men Ichiro, der endnu er forpustet, råber:

"Nej, nej! Ikke drengen! Han gjorde os intet ondt!"

O–Noto slipper ham. Han er alt for bestyrtet til at kunne røre sig. Hun slår ham hårdt i ansigtet og råber:

"Gå!"

Han løber – vover ikke at skrige.

Ichiro og O–Noto forlader den sønderhuggede masse, går til Kasakus hus og kalder højt. Intet svar; – der er kun en højtidelig, sammenbøjet tavshed af kvinder og børn, som venter døden. Men man siger dem, at de ikke skal frygte. Da råber **Ichiro:**

"Bered en ærefuld begravelse! Kasaku er nu død ved min hånd!"

"Og ved min!" *skingrer* **O–Noto.**

Og fodtrinene fjerner sig.

Akt IV.

Scene: Det indre af Ichiros hus. Tre personer knæler i gæsteværelset: Ichiro, hans hustru og en aldrende kvinde, som græder.

Ichiro

"Og nu at forlade dig, moder, skønt du er ene i denne verden og ikke har nogen anden søn – det er i sandhed tungt. Jeg kan kun bede om din tilgivelse. Men min onkel vil altid tage sig af dig, og du må straks gå til hans hus, siden tiden er inde, da vi to må dø! Ingen almindelig, simpel død skal vi dø, men en skøn død – *Rippana!* Og du må ikke se det. Gå nu."

Hun går bort med et jammerskrig. Dørene afspærres omhyggeligt efter hende. Alt er beredt.

O–Noto støder sværdspidsen ind i sin strube, hun vrider sig i dødskampen. Med et sidste venligt ord ender Ichiro hendes pine med et hug, der skærer hovedet af. Og derpå?

Derpå tager han sin skriveæske, tilbereder og udrører tuschen, vælger en god pensel og – på omhyggelig udvalgt papir komponerer han fem digte, af hvilke dette er det sidste:

Meido yori
Yu dempo ga
Aru naraba,
Hayaku an chaku
moshi okuran.

– hvilket omtrent betyder: "Hvis det er muligt fra Meido (skyggernes rige) at sende breve og telegrammer, skal jeg skrive og lade høre nyt om vort hurtige og sikre komme dertil."

Så skærer han med sikker hånd sin egen strube over.

Ikke desto mindre blev det klart bevist ved den officielle undersøgelse af disse kendsgerninger, at Ichiro og hans hustru havde været almindeligt afholdt og fra deres barndom udmærket sig ved deres elskværdighed.

Det videnskabelige problem om japanernes oprindelse er endnu ikke blevet løst. Men undertiden forekommer det mig, at de, der forfægter en delvis malajisk oprindelse, har en vis psykologisk sandsynlighed at støtte sig til. Under den sig altid underkastende ynde hos den fine japanske kvinde – en ynde, om hvilken vestens beboere næppe kan gøre sig nogen forestilling – gemmer der sig muligheder for en hårdhed, der er absolut utrolig, hvis man ikke har været øjenvidne til det. Hun kan tilgive tusinde gange, hun kan ofre sig selv på tusinde måder, der er usigelig rørende, men lad en bestemt sjælsnerve blive såret – og ild vil snarere tilgive end hun. Da rejser der sig pludselig i denne så skrøbeligt udseende kvinde et utroligt mod, en forfærdende, utrættelig beslutning om hævn. Under al den forbavsende selvbeherskelse og tålmodighed hos manden, findes der noget diamanthårdt, der er såre farligt at nå ind til. Rør ved det i kådhed, og der er ingen tilgivelse. Det er dog ikke rimeligt, at vreden vil blive vakt ved blotte tilfældigheder. Bevæggrunde bliver skarpt bedømt. En vildfarelse kan blive tilgivet – overlagt ondskab aldrig.

I enhver rig families hus vil man ofte vise gæsten nogle af arvestykkerne. Blandt disse vil der sikkert også findes et og andet, som hører til den forfinede "te-ceremoni", der er ejendommelig for Japan. Måske vil der blive sat foran dig en smuk lille æske. Luk den op, og du vil se en nydelig silkepose, som foroven er lukket med en itrukken silkesnor med små kvaster. Silken er meget blød og udsøgt og mønsteret fint forarbejdet. Hvilke undere kan vel gemmes indenfor et sådant hylster? Åbn posen, og du ser en anden pose indenfor af en anden art silke, men meget smuk. Åbn også denne og se! – Der

er en tredje, som indeholder en fjerde, der igen skjuler en femte, som omslutter en sjette, i hvilken atter findes en syvende – og denne indeholder det forunderligste, knudrede og hårde lille kar af kinesisk ler, som du nogen sinde så. Dog er det ikke alene kuriøst men værdifuldt, for det kan være mere end tusinde år gammelt.

Netop således har århundreder af den højeste sociale kultur indsvøbt den japanske karakter mange uvurderlige, bløde hylstre af høflighed, finfølelse, tålmodighed, ynde og moralsk følelse. Men under alle disse henrivende mangedobbelte dækker findes stadig det primitive ler, der er hårdt som jern; – sammenæltet måske med al mongolens fyrighed og med malajens farlige smidighed.

I Yaidzu

1

I stærkt sollys får den gamle fiskerby Yaidzu en særlig fortryllelse ved sin neutrale farve. Som et firben antager den de grå toner fra den barske kyst, på hvilken den hviler – krummende sig langs en lille bugt. Den er beskyttet mod den høje brænding ved en mærkelig vold af rullesten. Denne vold er fra søsiden bygget som terrassetrin. Stenene, den er dannet af, holdes i stilling af et slags gærde, flettet mellem rækker af pæle, der er rammet dybt ned i grunden – en række for hvert enkelt af terrassens trin. Når man fra højdepunktet af denne dæmning ser mod landet, overskuer blikket hele byen. En bred udstrækning af grå teglstens tage og vejrbidt gråt tømmer, hist og her en granlund, som angiver tempelgårdenes plads. Ud over havet er der en imponerende udsigt – en savtakket række blå bjergtoppe, der hober sig spidst sammen i horisonten som mægtige ametyster, og hinsides dem til venstre Fujis mægtige åndesyn, tårnende sig højt op over alt andet. Mellem søvolden og søen er der intet sand, kun en grå skråning af sten – hovedsagelig rullestene, og disse ruller med brændingen, så at det er et besværligt arbejde på en stormfuld dag at forsøge at komme over bølgebryderne. Hvis man får et slag af en stenbølge – som jeg adskillige gange fik – vil man ikke så snart glemme det.

I visse timer ligger der på den største del af denne skråning en række forunderligt udseende fartøjer – fiskerbåde – af en

form, som svarer til det lokale behov. De er meget store, hver er i stand til at føre fyrre eller halvtreds mand, og de har underlige høje forstavne, hvor der som regel er fastgjort buddhistiske eller shintoistiske trylleformler. En almindelig shintoformel til dette brug fås fra gudinden i Fujis tempel. Den lyder således:

"Fuji-san chojo Sengen-gu dai-gyo manzoku".

Hermed menes, at ejeren af båden forpligter sig til i tilfælde af, at han får lykke til god fiskefangst, at udøve streng tugt mod sig selv til ære for den guddom, hvis alter er på toppen af Fuji.

I hver kystprovins i Japan, ja endda i de forskellige fiskerbyer i en og samme provins, er formen for bådene og fiskeredskaberne særegne for distriktet eller byen. Det kan endog hænde, at byer, der blot ligger en eller to mile fra hinanden, hver forarbejder net og både så forskellige fra hinanden i typen, som om det var opfindelser gjort af fremmede racer, der levede i tusinde miles afstand fra hinanden. Denne forbløffende forskelligartethed skyldes til dels respekten for de lokale traditioner – samt den ærbødige konservatisme, som bevarer den nedarvede lære og de nedarvede sædvaner uforandrede gennem hundreder af år, men den forklares dog bedre ved den kendsgerning, at de forskellige kommuner udfører forskellig art fiskeri. De store Yaidzu-både illustrerer dette. De byggedes ifølge Yaidzus fiskeri-industris særlige behov, og da Yaidzu forsyner alle dele af kejserriget med tørrede fisk (bonito), var det nødvendigt, at de kunne tage en god tørn til søs i hårdt vejr. Det er et strengt arbejde at sætte dem i søen eller trække dem i land, men hele byen hjælper til. En slags bedding improviseres i en fart ved at lægge et fladt træstillads ned ad skråningen i en linje, og over

dette trækkes de fladbundede både med lange tove. Man kan se over hundrede mennesker arbejde med at trække en enkelt båd op eller ned – mænd, kvinder og børn hjælpes ad under opsang af en tungsindig melodi. Ved en tyfons komme trækkes bådene langt tilbage i gaderne. Der er mange løjer ved at hjælpe med; og hvis man er fremmed, vil fiskeren måske lønne ens bistand ved at forevise deres havs vidundere: Krabber med forbavsende lange ben, ballonfisk, som kan blæse sig op på den urimeligste måde, og forskellige andre skabninger af så mærkværdig en form, at man næppe kan tro, de er naturlige, uden at man rører ved dem.

De store både med hellige tekster i forstavnen er ikke de mærkeligste redskaber ved bugten. Endnu mærkeligere er kurvene med den tørrede fisk, flettede af flækkede bambusrør. De er seks fod høje og femten fod i omkreds med et lille hul i den kuppelformede top.

Stående i række langs med bølgebryderen for at tørres, kunne de let i en vis afstand tages for boliger eller hytter af en eller anden art. Man kan også se store træankre, som er stivet af med metal, jernankre med fire flige og forskellige andre endnu underligere redskaber, hvis formål man ikke kan gætte. Det ubeskrivelige antikke særpræg ved alting giver én hin sælsomme følelse af fjernhed – fjernhed i tid så vel som i sted – som bringer én til at tvivle om det setes realitet. Og livet i Yaidzu ligger i virkeligheden mange hundrede år tilbage; og folket er det gamle Japans folk, åbent og venligt som børn, gode børn, der er uvidende om den øvrige verden og loyale mod de gamle traditioner som mod de gamle guder.

2

Det traf sig således, at jeg var i Yaidzu i de tre dage, de dødes fest varede. Jeg havde håbet at se den smukke farvel-ceremoni på den tredje og sidste dag. I mange egne af Japan bygges miniatureskibe til skyggernes rejse – små modeller af junker eller fiskerbåde, som alle fører lygte, hvis de sættes i søen ved nattetid. Men i Yaidzu sender man kun selve lygterne til søs. Man sagde mig, de skulle sættes ud efter mørkets frembrud. Da de andre steder sættes ud ved midnat, formodede jeg, at dette også ville være afskedens time i Yaidzu, og ubetænksomt tog jeg mig en lille lur efter aftensmåltidet i forventning om at vågne tids nok til at se skuespillet. Men da jeg klokken ti atter gik ned til bugten, var alt forbi, en hver var gået hjem igen. Ude over vandet lyste ligesom en sværm ildfluer – det var lygterne, der samlet drev til søs, men de var alt for fjerne til at skelnes anderledes end som prikker af farvet lys. Jeg blev såre skuffet. Jeg følte, at jeg i min ladhed var gået glip af en lejlighed, der måske aldrig mere frembød sig – for disse gamle bon-skikke dør hastigt ud. Men næste øjeblik faldt det mig ind, at jeg godt turde vove at svømme ud til lygterne. De bevægede sig kun langsomt bort. Jeg kastede min dragt på bredden og lod mig glide ud i vandet. Søen var stille og lysende. Hvert tag af armene tændte en strøm af gul ild. Jeg svømmede hurtigt og indhentede meget snarere end jeg havde håbet den sidste lygte i flåden. Jeg syntes, at det ville være skammeligt at lægge nogen hindring i vejen for de små fartøjers fremadskriden eller at sprede dem i deres tavse løb og nøjedes derfor med at holde mig tæt ved en af dem og undersøge dens enkeltheder.

Indretningen var meget simpel. Bunden var et tykt stykke træ, ganske firkantet og omtrent ti tommer i tværsnit. I hvert af hjørnerne stod en seksten tommer høj stang. Disse fire stænger, forenet med tværpinde foroven, dannede rammerne til papirsiderne. På spidsen af et langt søm, der var drevet op gennem bundens centrum, stod et tændt lys. Foroven var lygtebåden åben. De fire sider viste fem forskellige farver – blå, gul, rød, hvid og sort; symboliserende æther, luft, ild, vand og jord – de fem buddhistiske elementer, som metafysisk identificerer de fem Buddhaer. En af papirsiderne var rød, en anden blå, en tredje gul. Den fjerdes højre side var sort, mens den farveløse venstre forestillede at være hvid. Intet navn var skrevet på den. Inde i lygten var der kun det flimrende lys.

Jeg iagttog disse skrøbelige, glødende lygter, som drev ud i natten og efterhånden spredtes mere og mere, eftersom vind og sø påvirkede dem.

Hver af dem var med sit bævende lys som et liv i fare, der skælvede på den blinde strøm, som bar det ud i mørket. – Er vi ikke selv som lygter, der sættes ud på en endnu dybere og uudgrundeligere sø, altid spredende os længere og længere fra hinanden, mens vi driver mod den uundgåelige opløsning? Snart brænder tankelyset i hver og en ud, da må de stakkels rammer og alt, hvad der er ladet tilbage af deres en gang så skønne farver, for bestandig tabes i det farveløse intet. –

Endog i selve det øjeblik, jeg tænkte dette, begyndte jeg at tvivle på, at jeg virkelig var alene – at spørge mig selv om, hvor vidt der ikke kunne være noget mere end blot et flakkende lys i den ting, som vuggedes ved min side; en nærhed af noget, som

fulgte den døende flamme, og som iagttog iagttageren? En kuldegysen kom over mig – måske var det blot en kulde, der steg op fra dybderne – måske et gys, fremkaldt af et spøgelsesagtigt fantasibillede. Kystens gamle overtro stod for mig – gamle, vage advarsler om fare i den tid, da sjælenes vandring foregår! Jeg tænkte på, at hvis noget ondt tilstødte mig her ude i natten – jeg, som tilsyneladende ikke lod de dødes lys i fred – da ville jeg selv blive genstand for en fremtidig legende. Jeg hviskede den buddhistiske farvelformel til lysene og begav mig tilbage til strandbredden.

Idet jeg atter berørte stenene, fo'r jeg sammen ved at se to hvide skygger foran mig, men en venlig stemme, som spurgte, om vandet var koldt, beroligede mig. Det var min gamle værts stemme – det var Otokichi, fiskehandleren, som var kommet for at se efter mig, ledsaget af sin hustru.

"Kun behagelig koldt," svarede jeg og iførte mig min dragt for at gå hjem med dem.

"Å," sagde hustruen, "det er ikke godt at gå ud der i bon-natten!"

"Jeg svømmede ikke så langt," svarede jeg, "jeg ville kun se på lygterne."

"Endogså en kappa [Note 10)] kan undertiden drukne," indvendte Otokichi. "Der var en mand fra denne by, som i ondt vejr svømmede hjem i en afstand af mere end syv ri, for hans båd var gået under. Men han druknede da også siden efter."

Syv ri betyder en ubetydelighed mindre end syvogtyve en halv kilometer. Jeg spurgte, om nogen af de unge mænd i byen nu kunne svømme så langt.

"Det kunne nok være," svarede den gamle mand, "vi har mange gode svømmere. Alle svømmer her – endog de små børn. Men når fiskere svømmer på den måde, så er det kun for at frelse livet."

"Eller når de er forelskede," lagde hustruen til, "ligesom Hashima-pigen."

"Hvem?" spurgte jeg.

"En fiskers datter," svarede Otokichi. "Hun havde en elsker i Ajiro, adskillige ri borte, og hun plejede at svømme til ham om natten og tilbage igen om morgenen. Han lod et lys brænde for at vise hende vej. Men en mørk nat forsømte han at stille lyset frem, eller også blæste det ud. Hun kunne ikke finde vej og druknede. – Denne historie er berømt i Idzu."

"Nå således," sagde jeg til mig selv, "i det fjerne østen er det den stakkels Hero, som må gøre svømmeturen.

Hvad mon vesten ville mene om Leander under sådanne forhold?"

3

Sædvanligvis bliver havet oprørt, når bon-festens tid indtræder, og det forbavsede mig ikke, da jeg næste morgen så, at brændingens bølger var høje. Hele dagen voksede de. Midt på eftermiddagen var de blevet vidunderlige; jeg satte mig på volden ved søen og iagttog dem indtil solnedgang.

I en lang jævn rullen gik brændingen – massiv og vældig. Undertiden, lige før den brødes, kunne en tårnhøj bølge brage i hele sin grønne længdeudstrækning med en klirren som af

splintret glas. Da kunne den falde og brede sig fladt ud med en dirrende magt, som rystede volden under mig. Jeg tænkte på den store russiske general, der lod sin armé storme frem som et frådende hav – stålbølge på stålbølge – tordenbrag efter tordenbrag. – endnu var der ikke megen vind, men der måtte have været heftigt uvejr et eller andet sted – og brændingerne voksede stadig. Deres oprør fængslede mig til stedet. Hvor ubeskrivelig sammensat er ikke en sådan bevægelse – og dog, hvor evigt ny! Hvem kunne vel beskrive blot få minutter af dens væsen? Ingen dødelig så nogen sinde bølgerne brydes nøjagtig på samme måde.

Og sandsynligvis iagttog ingen dødelig nogen sinde oceanets rullen eller hørte dets torden uden at føle sig alvorsfuld. Jeg har lagt mærke til, at endogså dyrene – heste og køer – bliver eftertænksomme i nærheden af havet. De står og stirrer og lytter, som om hin umålelighed lod dem glemme alt andet i verden.

Der er et mundheld på kysten: *"Havet har en sjæl og hører."* Meningen forklares således: "Tal aldrig om din frygt, når du er til søs og føler dig bange; hvis du siger, at du er bange, vil bølgerne pludselig rejse sig højere". Denne tanke forekommer mig ganske naturlig. Jeg må tilstå, at hvad enten jeg er på søen eller i den, kan jeg ikke overtale mig selv til at tro, at den ikke er levende – en bevidst og fjendtlig magt. I øjeblikket nytter det ikke at stille fornuften op som modvægt mod denne indbildning. For at kunne tænke på havet som en blot og bar vandsamling, må jeg op på et højdepunkt, hvorfra dets sværeste bølger ser ud som en doven fremkryben af små krusninger.

Men denne primitive fantasi vækkes endnu stærkere i mørket end i dagslyset. Hvor levende ser ikke tidevandets stigende og vigende vandmasser ud i de fosforlysende nætter! Hvor reptilagtig er ikke den fine skiften af dets kolde flammes farvenuance! Duk ned i en sådan sø om natten, åbn dine øjne i det sorteblå tusmørke og pas på de sælsomme lysglimt, som følger hver din bevægelse; hvert lysende punkt er – set gennem strømmen – lig et øjes lukken sig op og i. I et sådant øjeblik føler man sig i sandhed omgivet af en uhyre medbevidsthed, føler sig svævende i en levende substans, som føler og ser og hører i alle dens dele – en uendelig kold og blød spøgelsesagtighed.

4

Længe lå jeg vågen den nat og lyttede til det mægtige tidevands rullende torden og gny. Dybere end disse stærke stød og denne fremstormen af nære bølger var den fjernere brændings drøn, der uophørligt afgrundsagtig fik bygningen til at skælve. En lyd, der for min indbildning var som en uendelig kavalerirækkes trampen, som en massesamling af et utalligt artilleri – en fremstormen lige fra solopgang af alverdens armeer.

Da kom jeg til at tænke på den vage rædsel, med hvilken jeg som barn lyttede til havet, og jeg erindrede, at på de forskelligste kyster, i de forskelligste verdensdele, havde lyden af brændingen altid genvakt i mig min barndoms sindsbevægelse. Sikkert var denne sindsbevægelse mere end tusinder af år ældre end jeg selv – den fra forfædrene arvede sum af talløse rædsler. Men straks kom der til mig en overbevisning om, at frygten for havet kun kunne repræsentere

et enkelt element af den mangeartede højtidsfulde skræk, der vækkes i os ved dets vælde. For mens jeg lyttede til denne vilde fremstormen ved Surugas kyst, kunne jeg udskille næsten enhver frygtens lyd, der kendes af mennesket: ikke alene støjen af et frygteligt slag, af uendelige skudsalver, af umådelige angreb; men tillige dyrenes brølen, ildens knitren og hvislen, jordskælvenes dønnen, ruinernes sammenstyrten, og endnu mere end dette – en uophørlig støj af skrig og kvalte råb – stemmer, som siges at være de druknedes stemmer. Det var tumultens allerhøjeste forfærdelighed, der forbandt alle optænkelige ekkoer af raseri, ødelæggelse og fortvivlelse.

Og jeg sagde til mig selv: Er det et under, at havets stemme kan gøre os alvorlige? Sammen med dets mangfoldige ytringer lyder alle de bølger af frygt fra umindelige tider, som har bevæget det endnu større hav af sjæleerfaringer. Dybderne drager dybderne. Den synlige afgrund råber til den usynlige fra en ældre tilværelse, hvis flodbølge har skabt vore sjæle.

Således er der sikkert mere end en lille smule sandhed i den gamle tro, at de dødes tale lyder gennem søens larmen. Sikkert taler frygten og pinen af en død fortid til os i den dunkle, dybe, højtidsfulde skræk, som havets torden vækker.

Men der er lyde, som bevæger os endnu mere, end havets stemme kan gøre, og på sælsommere måder, lyde, som til tider kan gøre os alvorlige og såre alvorlige – lyden af musik.

Stor musik er en psykisk storm, der i utænkelige dybder sætter fortidens mysterium i os i bevægelse. Eller vi kan sige, at den er en vidunderlig manen; – hvert forskelligt instrument, hver forskellig stemme retter sin særskilte appel til forskellige

billioner af prænatale erindringer. Der er toner, som vækker alle ungdommens og glædens og ømhedens gengangere; der er toner, som kalder på al dræbt elskovs spøgelsesagtige lidelse; – der er toner, som genoprejser alle døde følelser af majestæt, magt og herlighed, al svunden begejstring, al glemt storhed. Vel må musikkens indflydelse synes uforklarlig for det menneske, der ørkesløst drømmer, at hans liv begyndte for mindre end hundrede år siden! Men mysteriet klares for hvem som helst, der lærer, at selvets substans er ældre end solen. Han vil finde, at musikken er en maner; for han føler, at til hvert skvulp af melodi, til hver bølge af harmoni svarer inde i ham selv en umålelig hvirvel af svunden glæde og smerte ud fra dødens og fødslens sø.

Glæde og smerte blandes altid i stor musik, og derfor er det, at musik kan bevæge os dybere end oceanets stemme, eller dybere end nogen anden stemme formår det. Men i musikkens store ytringer er det altid sorgen, som lægger grundtonen – bølgeslaget af sjælens sø. Underligt er det at tænke sig, hvor grænseløs en sum af lykke og ve, der må have været gennemlevet, før forståelsen af musik kunne udvikles i et menneskes hjerne!

Et eller andet sted siges der, at menneskelivet er gudernes musik; – at dets gråd og latter, dets sange og skrig og bønner, dets henrykkelses- og fortvivlelsesudråb aldrig stiger op til de udødeliges øren uden som en fuldkommen harmoni. Derfor kan de ikke ønske at stille smerternes toner – det ville ødelægge deres musik, som uden disse sjæleangst-toner ville vise sig at være en uudholdelig dissonans i guddommelige øren.

Og på en måde er vi selv guder – siden det kun er summen af utallige forgangne livs smerter og glæder, der for os, gennem organisk erindring, udgør musikkens ekstase. Alle de døde slægtleds lykke- og sorgfølelser kommer tilbage til os som gengangere i talløse former af melodi og harmoni. Og således – en million år efter, at vi har ophørt at se solen – vil vore egne tilværelsers glæde og sorg indgå med rigere musik i andre hjerter, for der at sætte i bevægelse – om end kun for et eneste hemmelighedsfuldt øjeblik – en dybtfølt bæven af salig smerte.

Note 10: **Kappa:** En slags nøkke, der især hører til i floderne.

Otokichis Daruma

1

De unge mennesker er glade, for det stærke snefald i nat hensatte os i "en sølvverden", som de japanske digtere så smukt siger. I sandhed, disse digtere har ikke gjort sig skyldige i nogen overdrivelse ved deres lovtaler over vinteren, for i Japan er vinteren skøn, fantastisk skøn. Den vækker ingen melankolske grublerier over "naturens død" – eftersom naturen på den mest synlige måde bliver i live endogså i "den største kuldes" periode. Den sårer ikke det æstetiske øje med at fremstille skuet af "skeletskove" – for skovene består for største parten af evigtgrønne træer. Og sneen, der blødt lægger sig på granernes nåle eller tvinger bambussen til at udfolde sin slanke gratie under den øjeblikkelige vægt, indgyder aldrig det fjerne østens digtere den triste tanke, at den er et liglagen. Den japanske vinters særlige ynde består netop i denne sne, der i sælsomme figurer hober sig ovenpå skovenes og havernes stedsegrønne løv.

I denne morgen har mine to studenter, Aki og Niimi, moret sig selv og børnene med at lave en Yuki–Daruma, og jeg har moret mig med at iagttage dem. Reglerne for at lave en Yuki–Daruma er gamle og enkle. Først må man lave en stor snebold – helst en tre til fire fod i diameter – som skal forestille Darumaens krop siddende på hug. Derpå må man rulle en mindre snebold, omtrent to fod i diameter. Den skal forestille Darumaens hoved og må sættes ovenpå den store, hvorefter sne

stoppes rundt om underdelen af begge, for at de skal ligge stødt. To runde stykker trækul tjener som øjne for Daruma, og nogle uregelmæssige stumper af samme materiale er tilstrækkelige til at betegne hans næse og mund. Sluttelig må man i hans store vom udhule et rum, der skal forestille navlen, og sætte et tændt lys derind. Lysets varme udvider efterhånden åbningen. – –

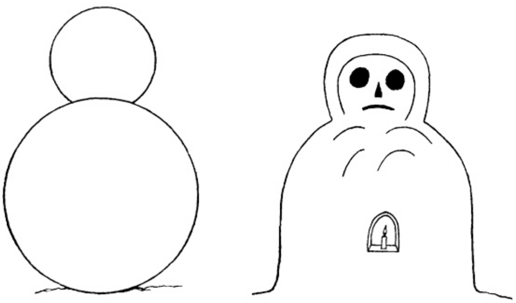

Sne-Daruma

Men jeg glemmer at forklare benævnelsen Yuki–Daruma eller Sne–Daruma. "Daruma" er en forkortelse af navnet Bodai–Daruma, japansk oversættelse af "Bodhidharma" på sanskrit. Og hvem var så Bodhidharma?

Bodhidharma, eller Bodhitara, var buddhaismens otte og tyvende patriark i lige linje fra den store Kâsyapa. Han kom til Kina som buddhistisk missionær under Ryodynastiets første år (år 520 eft. Kr.) og grundede den store Zen (Dhyana) sekt, hvis lære er kaldet "læren om tanken overleveret ved tanken", hvilket vil sige: overleveret uden ord, hverken skrevne eller talte. Professor Bunyin Nanjio siger i sin bog *History of the Twelve Buddhist Sects*: "Uden for alle Mahâyânas og Hînayânas

læresætninger er der ingen tydelig overførelsesmåde for den hemmelige lære, for den er ikke genstand for nogen som helst ytring. Ifølge denne lære må man se den såkaldte nøgle til Buddhas tanke eller Buddhas natur direkte ved hans egen tanke." Zen-doktrinens tradition er kuriøs. Da Buddha prædikede på Gribbenes Høj kom den store Brahma pludselig til syne, bød en gylden blomst til den velsignede og besvor ham samtidig at prædike loven. Den velsignede modtog den himmelske blomst og holdt den i sin hånd, men talte intet ord. Da undredes den store forsamling over den velsignedes tavshed. Men den ærværdige Kâsyapa smilede. Og den velsignede sagde til den ærværdige Kâsyapa: "Jeg har nirvanas underfulde tanke, den sande lovs øje, som jeg nu vil give dig." – – Således blev dogmet alene ved tanken overgivet til Kâsyapa, og kun ved tanken blev den af Kâsyapa overgivet til Ananda; og derefter blev den, alene ved tanken, overleveret fra patriark til patriark lige til Bodhidharma, som meddelte den til sin efterfølger, den anden kinesiske patriark af sekten. Nogle skribenter siger, at Bodhidharma besøgte Japan, men denne angivelse synes at savne begrundelse. Hvorom alting er, blev zen-doktrinen ikke indført i Japan før i det ottende århundrede.

Blandt de mange legender om Daruma, er den mest bekendte den fortælling, at han en gang i ni år blev i uafbrudt meditation, i hvilket tidsrum han mistede sine ben. Derfor bliver efterligninger af ham gjort uden ben.

Ganske vist har Daruma fordring på vor ærbødighed, men det fjerne østens kunstnere og legetøjsmagere har aldrig tilladt disse fordringer at stille hindringer i vejen for, at de hengav sig

til deres humoristiske sans, der oprindelig utvivlsomt opstod ved fortællingen om, at han mistede sine ben. I århundreder er dette fabelagtige uheld blevet behandlet i komiske tegninger og komiske udskæringer. Flere slægtled af japanske børn har moret sig med en særlig legetøjs-efterligning af Daruma, således indrettet, at hvordan figuren end bliver kastet ned, kommer den altid op igen i en siddende stilling. Det endnu yndede legetøj kaldet *Okiagari–Koboshi* ("den sig oprejsende lille præst") er muligvis formet i efterligning af et kinesisk legetøj kaldet *Pub–Tau–Ung* ("den ikke faldende gamle mand"). *Okiagari–Koboshi* er omtalt i et japansk skuespil, som hedder *Manjû–Kui*, der menes at være skrevet i det fjortende århundrede. Men de tidligere former for dette legetøj synes ikke at have skullet forestille Daruma. Der er imidlertid fra det syttende århundrede en remse, som viser, at Daruma-legetøjet var populært for mere end to hundrede år siden:

Hi ni! fu ni!
Fundan Daruma ga
Akai zukin kaburi sunmaita!

("Én gang, to gange! – Altid sætter Daruma med den røde hætte sig ubetænksomt op igen!")

Efter denne lille sang skulle man tro, at legetøjets form ikke er blevet meget forandret siden det syttende århundrede. Daruma bærer endnu sin hætte og er endnu helt overmalet med rød farve – undtagen i ansigtet.

Legetøjs-Daruma

Foruden den sne-daruma, som allerede er beskrevet, og legetøjs-Darumaen (som regel gjort af papmache) er der talrige komiske varieteter af Daruma; figurer, som er formede og udskåret i næsten ethvert materiale og i størrelse rækker fra den lille metal-daruma, der knap er en halv tomme lang og bruges som taskespænde, til de store træ-darumaer, der er to eller tre fod høje, og som de japanske tobakshandlere har optaget som butiksskilte. – – – Således bespotter den folkelige kunst den hellige legende om de ni års meditation.

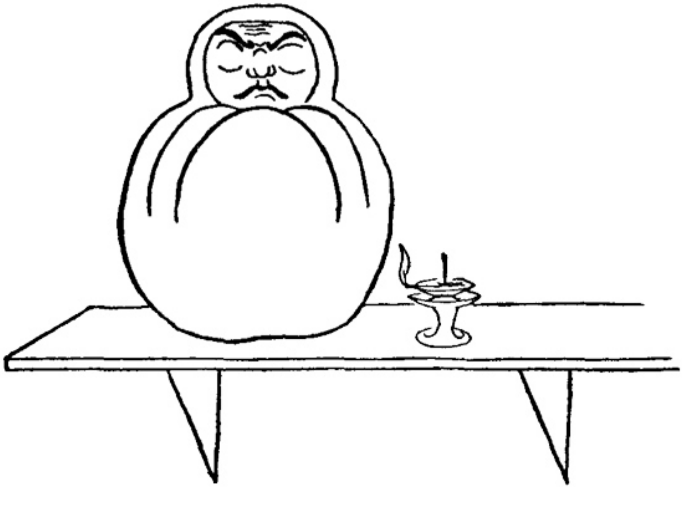

Min Daruma på sin hylde.

2

Denne Yuki–Daruma i min have minder mig om en ganske særlig Daruma som jeg for flere år siden opdagede i en vis fiskerby på den østlige kyst, hvor jeg tilbragte en lykkelig tid. Der var intet hotel på stedet, men en skikkelig mand, som hed Otokichi og havde en fiskehandel, overlod mig det øvre stokværk i sit hus og bespiste mig med fisk, der var tilberedt med vidunderlig forskelligartethed.

En morgen kaldte han mig ind i sin butik for at vise mig en meget smuk Hobo – jeg gad vide, om du nogen sinde har set noget, der lignede en Hobo? – Den ser ud som en kæmpemæssig sommerfugl eller et møl, så at man må undersøge den nøje for at være sikker på, at den ikke er et insekt, men en fisk, en art knurhane (gurnard). Den har fire finner, der sidder som vingepar, det øvre mørkt med skinnende himmelblå pletter, det nedre højrødt. Den lader også til at have ben ligesom en sommerfugl – tynde ben, på hvilke den løber hurtigt omkring. – –

"Kan den spises?" spurgte jeg.

"Hé!" svarede Otokichi – "denne skal blive tilberedt til herrens middag."

(Til ethvert spørgsmål, endda når det fordrer et negativt svar, begynder Otokichi sin bemærkning med udråbet: Hé! ("ja") – udtalt i en så sympatisk tone, at den øjeblikkelig bringer tilhøreren til at glemme alverdens genvordigheder.)

Jeg gik da længere ind i butikken for at se på sagerne. På den ene side var der en række hylder, der bar kasser af tørret fisk og

pakker med spiselig tang, bundter af stråsandaler og krukker med sake samt flasker med limonade! Højt oppe på den modsatte side fik jeg øje på *kamidana*en – gudernes hylde, og under *kamidana*en bemærkede jeg en mindre hylde, der var optaget af et rødt billede af Daruma. Øjensynligt var dette ikke noget legetøj, for der var sat ofre hen foran det. Jeg blev ikke overrasket ved at finde Daruma benyttet som husguddom, for jeg vidste, at i mange dele at Japan rettes der bønner til ham om at helbrede børn, som er angrebet af kopper. Men jeg blev næsten bestyrtet over Otokichis Daruma, som kun havde ét øje – et stort og vældigt øje, der syntes at stirre gennem butikkens tusmørke ligesom en stor ugles øje. Det var det højre øje, og det var lavet af blankt papir. Den venstre øjehule var en hvid tomhed.

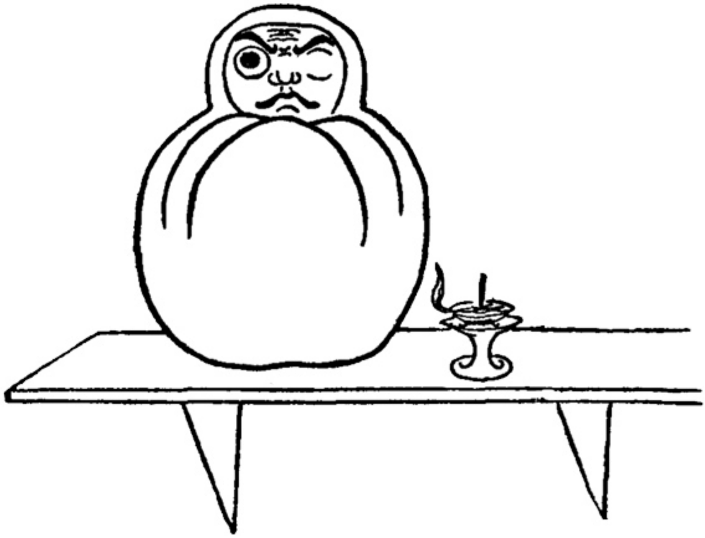

Min Daruma med ét øje åbent..

Jeg råbte til Otokichi:

"Otokichi San! – har børnene slået Daruma Samas venstre øje ud?"

"Hé, hé!" klukkede Otokichi medfølende, idet han løftede en mægtig *katsuo* hen på slagterbænken – "han har aldrig haft noget venstre øje!"

"Var han fra først af gjort således?" spurgte jeg.

"Hé!" svarede Otokichi, og lod sin lange kniv lydløst fare gennem sølvlegemet, "folkene her laver kun blinde Darumaer. Da jeg fik den Daruma der, havde han slet ingen øjne. Jeg lavede det højre øje til ham i fjor – efter et stort fiskedræt."

"Men hvorfor har I da ikke givet ham begge øjnene?" klagede jeg; – "han ser jo så ulykkelig ud med blot det ene øje!"

"Hé, hé!" svarede Otokichi, mens han erfarent ordnede de lyserøde og sølvkantede kødskiver på et underlag af flettede glastråde (*sudaré*) – "når vi får sådan et stort held med os igen en dag, skal han nok få sit andet øje."

Derefter gik jeg omkring i landsbyens gader, kiggende ind i husene og butikkerne, og jeg opdagede mange andre Darumaer på forskellige udviklingstrin – nogle uden øjne, nogle med blot ét, og nogle med to. Jeg huskede, at i Izumo var det navnlig Hotei, lykkeguden med den store vom, der plejede at blive praktisk belønnet for sine gunstbevisninger. Så snart hans tilbedere fandt, at der var grund til taknemmelighed, blev Hoteis hvilende skikkelse lagt på en blød pude, og for hver ny begunstigelse, guden tilføjede, fik han endnu en pude. Men det faldt mig ind, at Daruma ikke kunne få mere end to øjne. Tre ville forvandle ham til en slags trold, der kaldes *Mitsumé–Kozo*. – –

Ved at spørge mig for fik jeg at vide, at når en Daruma har fået sit øjenpar – sammen med adskillige små offergaver – bliver han flyttet bort for at give plads for en øjeløs efterfølger. Af den blinde Daruma kan man vente noget ganske overordentligt, for han må arbejde for at få sine øjne.

Der er mange sådanne morsomme små guddomme i Japan – så mange, at der ville behøves en såre stor bog for at beskrive dem, og jeg har fundet, at de folk, der tilbeder disse besynderlige små guder, for det meste er rørende ærlige. Min egen erfaring ville næsten retfærdiggøre den tro, at jo mere ukunstlet guden er, jo mere ærlig er manden – skønt jeg ikke ønsker, at mine læsere skal gøre overilede følgeslutninger. Jeg ville for eksempel ikke heri indbefatte, at det superlative punkt af ærlighed skulle begynde med det forsvindende punkt af guden. Kun så meget vil jeg vove mig til at sige: troen på meget små guder, – legetøjsguder – hører til den hjertets enfoldighed, som i denne onde verden står i det nærest mulige forhold til den rene godhed.

Aftenen før jeg forlod byen, bragte Otokichi mig sin regning – den repræsenterede omkostningerne for to måneders god beværtning; og beløbet viste sig at være urimeligt lille. Naturligvis ventede man ifølge den venlige japanske skik en gave, men selv om dette blev taget i betragtning, var regningen absurd ærlig. Det mindste jeg kunne gøre for at vise min vurdering af værtens hensynsfuldhed, var at fordoble den forlangte sum; og Otokichis tilfredshed med dette, der var fuldkommen naturlig men på samme tid passende værdig, var meget fornøjelig at iagttage.

Jeg var oppe klokken halv fire den næste morgen for at kunne komme med det tidlige eksprestog, men endog i denne spøgelsesagtige time fandt jeg nedenunder en varm frokost, som ventede mig, og Otokichis lille, brune datter rede til at give mig den. – Mens jeg drak den sidste kop varm te, gled mit øje ufrivilligt hen i retning af husguderne, hvis små lamper endnu brændte. Da så jeg, at et lys brændte foran Daruma, og næsten i samme nu opdagede jeg, at han stirrede lige på mig – med to øjne! – –

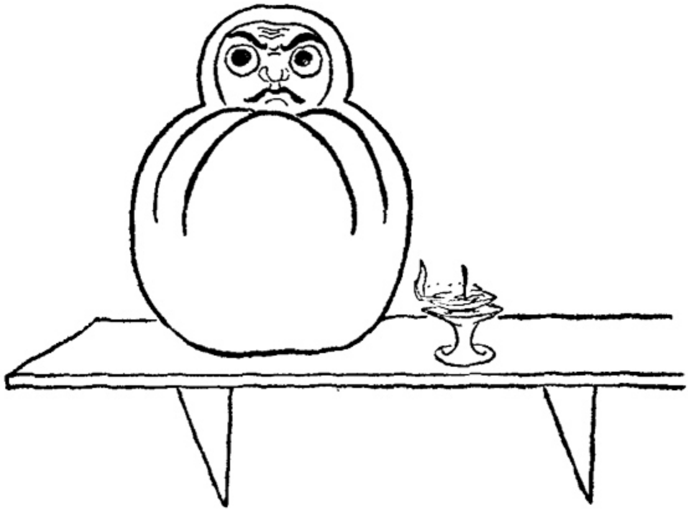

Min Daruma med begge øjne åbne.

Af en drømmebog

Ofte finder jeg mig selv midt i nattens øde i færd med at læse en bog, en stor og tyk bog, en drømmebog. Ved "Drømmebog" mener jeg ikke en bog, der handler om drømme, men en bog, som er sammensat af det stof, af hvilket drømmene er formede.

Jeg kender ikke navnet på bogen, heller ikke navnet på bogens forfatter. Det har ikke været mig muligt at få øje på titelbladet, og der er ingen fortløbende titel over hver side. Hvad bagsiden af bindet angår, er den altid usynlig – ligesom bagsiden af månen.

Aldrig har jeg på nogen vis berørt bogen, ikke en gang for at vende et blad. En eller anden, som altid er usynlig, holder den opslået foran mig i mørket, og jeg er kun i stand til at læse den, fordi den er belyst af et lys, som ikke kommer noget steds fra. Over og under og rundt om den er der absolut mørke; men siderne synes at have indsuget i sig en gylden glød af de lamper, som en gang belyste dem.

En besynderlig kendsgerning er det, at jeg aldrig ser hele sidens skrift på engang, skønt jeg ser selve siden tydeligt nok. Skriften løfter sig eller synes at løfte sig op over papirets flade, eftersom jeg stirrer, for atter at svinde bort næsten umiddelbart efter, at jeg har læst den. Ved den blotte viljeskraft er jeg dog i stand til på bladet at genkalde den forsvundne skrift, men den kommer ikke tilbage i samme skikkelse som før, den synes i mellemtiden at være blevet forunderlig ændret, og aldrig formår jeg at få blot en flygtig linje til at fremstille sig, som da

jeg først læste den. Noget kan jeg dog atter fremtvinge, og dette noget viser sig skarpt og klart, så længe jeg læser. Derefter bliver det dunkelt og synker efterhånden tilbage i mørket.

Ved omhyggeligt at nedskrive, så snart jeg vågnede, alt hvad jeg havde læst i drømmebogen – for så vidt jeg kunne huske det – lykkedes det mig for et års tid siden at gengive en del af indholdet. Men den orden, i hvilken jeg fremstiller disse fragmenter, er ikke den samme, jeg modtog dem i. Hvis de gør indtryk af en vis samhørighed, er det kun, fordi jeg forsøgte at ordne dem efter, hvad jeg antog at være den fornuftige rækkefølge. Om deres oprindelige plads og indre forbindelse, ved jeg næppe det mindste. Og med hensyn til bogens karakter har jeg kun opdaget, at en stor del af den består af samtaler om det, der aldrig kan fattes.

1. fragment.

– – Og bølgen bad nu, om den måtte forblive bølge for bestandig.

Havet svarede:

"Nej, du må sønderbrydes, for der er ingen hvile i mig. Billioner og billioner gange må du løftes for atter at brydes og brydes for atter at løftes."

Og bølgen klagede:

"Jeg er bange. Du siger, at jeg atter skal løftes. Men når kom en bølge vel nogen sinde tilbage fra det sted, hvor den brødes?"

Havet svarede:

"Mangfoldigere gange end nævnes kan, er du blevet sønderbrudt, og dog *er* du. Betragt de myriader af bølger, som ruller foran dig, og de myriader, der følger efter dig. Alle har de

unævnelige gange nået hen til det sted, hvor de brødes, og alle iler de atter hen imod det for nu igen at brydes. De smelter ud i mig, dog kun for at svulme op på ny. Men videre må de, for der er ingen hvile i mig."

Bedrøvet mumlede bølgen:

"Men skal jeg da ikke nu spredes for at kunne optages i alle disse myriaders sammenblanding? Hvorledes skal jeg så atter kunne rejse mig? Aldrig, aldrig, skal jeg blive den samme igen!"

"Den samme bliver du heller aldrig," svarede havet, "og har aldrig været det blot i to øjeblikke under dit løb. Evig vekslen er loven for dit væsen. Hvad er dit "jeg"? Altid formes du af glemte bølgers bestanddele, bølger så talløse som sandet ved mine strande. Hvad er du vel i din mangfoldighed? – Kun et fantom, en evig forflygtigelse!"

"Virkeligheden er lidelse," hulkede bølgen; "den er frygt og håb og glæde over lyset. Hvad er da disse, og hvorfra kommer de, om jeg ingen virkelighed har?"

"Du har ingen smerte," svarede havet, "heller ikke hverken frygt eller håb eller glæde. Du er intet – undtagen i mig. Jeg er dit selv, dit "jeg". Din form er min drøm, din bevægelse min vilje, din sønderbryden min smerte. Brydes må du, fordi der ingen hvile er i mig, men du brydes kun for at rejses på ny, – for døden er livets rytme. Se! Også jeg dør for atter at leve. Disse mine vande er bortstrømmede og vil atter strømme bort sammen med resterne af talløse kloder – bort til uregnelige soles hvidgløden. Også jeg er en unævnelig mangfoldighed. Døde strømme af millioner oceaner genlever i min ebbe og flod. Lad det være nok for dig at lære, at kun, fordi du *var*, *er* du, og fordi du *er*, vil du atter *blive*!"

Bølgen mumlede:

"Jeg forstår det ikke."

Havet svarede:

"Din lod er at pulsere og svinde – aldrig at forstå. Heller ikke jeg – jeg, det store hav – forstår."

2. fragment.

"– – Stenene og klipperne har haft følelse; vindene har været åndedræt og tale. Jordens floder og oceaner har været indesluttede i hjertekamre. Og denne genfødsel kan ikke ophøre, før hvert kosmisk atom har gennemgået den yderst mulige erfaring af det højest tænkelige liv."

"Men har da også planeterne et indre, som har kunnet føle og tænke?"

"Lige så vist, som at alt kød har været solglød! I den endeløse følgerække af dannelse og opløsning har alle ting talløse billioner gange skiftet forhold og sted. Hjerter af fordums måner vil komme til at danne overfladen af fremtidens verdener – –"

3. fragment.

Ingen anger er forgæves. Det er sorgen, som spinder tråden – blødere end måneskin, tyndere end duft, stærkere end døden – af den store erindrings gleipnerkæde – – –

Om millioner af år vil I mødes igen; – og tiden vil ikke synes lang, for en million år og et øjeblik er ens for den døde. Da vil du ikke helt være den, du nu er, heller ikke hun være alt det, hun har været; I vil begge på samme gang være mindre og dog uden

al sammenligning mere; for den længsel, der så vil komme over dig, vil selve legemet kun synes dig en skranke, gennem hvilken du skulle ville trænge hen til hende – eller måske til ham, for kønnet vil før den tid utallige gange have skiftet. Ingen af jer vil erindre, men hver vil blive fyldt af en navnløs følelse af at have mødt hinanden før. – –"

4. fragment.

"– – Således spotter bespotteren, idet han gør den, der elsker, uret – det væsen, som man i sin blindhed indbilder sig kun at have kendt fra i går – det guddommelige i verdenssjælens fortid. For i denne sjæl er talløse millioner af sorger jordede i glemte grave – al den gamle kærlighedens pine i dens tålmodige kamp mod hadet lige siden tidernes begyndelse.

Og guderne ved det – de dunkle guder, som bor hinsides rummet, hvor de spinder skikkelsers og navnes hemmelige skæbne. – For de sidder ved livets rødder, og pinen virker tilbage på dem, og de føler denne uret, ligesom edderkoppen ved sit spindelvævs dirren føler, at en tråd er bristet."

5. fragment.

"Pludselig elskov er de dødes valg. Men de fleste af disse er ældre end etiske systemer, og beslutningen af deres flerhed er sjældent moralsk. Skønhed bestemmer deres valg – i overensstemmelse med deres erindring om fysisk overlegenhed, og da nu den legemlige kvalifikation danner grundlaget for sjælelig og moralsk magt, vælger de næppe fejl. Alligevel kan de undertiden blive mærkeligt bedraget. Der vides

om dem, at de har elsket væsener, der aldrig kunne hjælpe en ånd til et legeme – hule ellepiger – –"

6. *fragment.*

"Sjælene, som udgør Jeg'et, frygter ikke døden som opløsning. De frygter kun døden som fornyelse – gensammensætning med det dem fremmede og fra andre eksistenser forhadte; de frygter fangenskabet inde i et andet legeme af det, som elsker, sammen med det, som hader – –"

7. *fragment.*

"Fordum sad ellepigen kun på øde steder og ved ensomme veje. Men nu byder hun i byernes skygger sine bryster til ungdommen; og den, som hun forlokker, går fra forstanden og bliver ligesom hun selv en hulhed. For de højere sjælens dele, som er optaget i hans jeg, forgår ved denne spøgelsesberøring – de dør, ligesom puppen dør i kokonen, idet den kun efterlader sig skal og støv. – –"

8. *fragment.*

Manden sagde til sine tilbageblevne sjæles mangfoldighed:

"Jeg er træt af livet."

Og disse tilbageblevne svarede ham:

"Vi er også trætte af skammen og pinen ved at bo i en så foragtelig bolig. Bestandig stræber vi efter, at bjælkerne må brydes, at støtterne må revne, og at loftet må falde ned over os."

"Sikkert er der en forbandelse over mig," stønnede manden. "Der er ingen retfærdighed i guderne!"

Da lo sjælene en stormende latter i deres foragt – ligesom skovenes løv rasler i vinden. Og de svarede ham:

"Du lyver som en dåre! Var der nogen anden end dig selv, der opbyggede dit usle legeme? Blev det skabt – eller vanskabt – ved nogen andens gerninger eller tanker end dine egne?"

"Ingen gerning eller tanke kan jeg erindre," svarede manden, "som fortjente, hvad der er kommet over mig."

"Tænk dig om!" lo sjælene. "Nej – dårskaben tilhørte andre liv. Men vi husker – og fordi vi husker, hader vi."

"I er alle sammen et med mig!" råbte manden, "hvorledes kan I så hade?"

"Et med dig," spottede sjælene, "ja, ligesom han, der bærer dragten, er ét med den! – Hvorledes vi kan hade? Jo, som ilden fortærer det brænde, fra hvilket den gennem fyrbøderen opstod, netop således kan vi hade."

"Det er en ulykkelig verden!" råbte manden, "hvorfor viste I mig ikke vej?"

Sjælene svarede ham:

"Du agtede ikke på de ånders vejledning, der var visere end vi; – krystere og svæklinge forbander verden. De stærke dadler ikke verden. Den giver dem alt, hvad de begærer. Med magt bryder de, tager de, og beholder de. Livet er for dem en glæde, en triumf, en jubel. Men væsener uden magt fortjener intet, og intetheden bliver deres del. Du og vi skal snart indgå i intetheden."

"Er I bange?" spurgte manden.

"Der er årsag nok til angst," svarede sjælene. "Dog er der ingen af os, der ville ønske at forhale den stund, vi frygter, ved at blive ved at være del af en eksistens som din."

"Men I døde jo mangfoldige gange?" sagde manden i forundring.

"Nej, vi gjorde ikke," svarede sjælene, "ikke en eneste gang, efter hvad vi kan mindes, og vor erindring rækker tilbage til denne verdens begyndelse. Vi dør kun med racen."

Manden sagde intet, for han var bange. Sjælene fortsatte:

"Din race går under. Dens vedbliven afhang af din evne til at tjene vore hensigter. Du har mistet al magt. Hvad er du vel andet end et kødhus, en liggrube? Vi behøvede frihed og vi behøvede plads, og her er vi blevet pakket sammen en billion på en nålespids! Vore kamre er uden døre og vinduer, gangene er tilstoppede og itu, og trapperne fører til intet. Og så er her gengangere, som ikke er af vor slags – ting, som aldrig kan nævnes."

En lille stund tænkte manden med taknemmelighed på død og støv. Men pludselig kom der i hans erindring en vision af hans fjendes ansigt, smilende et ondt smil. Og da ønskede han et længere liv – liv og pine i hundrede år endnu – blot for at se græsset gro højt på den fjendes grav. Og sjælene spottede hans ønske.

"Din fjende vil ikke øde mange tanker på dig. Han er intet halvmenneske, din fjende; sjælene i dette legeme har plads og lys. Højt er der til loftet i deres bolig; brede og rummelige er gangene; lyse og rene er gårdene. Som en godt bemandet fæstning er din fjendes hjerne – og på hvert punkt dér, kan forsvarsskaren samles til slag med et øjebliks varsel. Hans slægtled er ikke det sidste – nej! dette ansigt vil mangfoldiggøres gennem århundreder! For din fjende sørgede til enhver tid for sine højere sjæles behov; han agtede deres

advarsler; han manglede ikke ærefrygt for dem. Derfor har de nu magt til at hjælpe ham, nu, da han trænger til det. Har du nogen sinde vist os ærefrygt eller gjort os glæde?"

Manden var fortsat tavs en tid. Da spurgte han i tvivlens rædsel:

"Hvorfor behøver I dog at frygte, når intethed er enden på alt?"

"Hvad er vel intethed?" svarede sjælene. "Kun i blændværkets sprog er der ende på noget. Hvad du kalder således er i virkeligheden begyndelsen. Det væsentlige i os kan ikke ophøre. I verdenernes hvidgløden kan det ikke fortæres. Det vil gyse i hjertet af de store stjerner, der vil bæve i lyset af andre sole. Og en gang igen, i en fremtidig verdensdannelse, vil det generobre bevidsthed – men kun efter evolutioner, hvis mangfoldighed ikke kan fattes. Endog ud fra formernes navnløse begyndelse og derfra gennem hvert kredsløb af forsvundet væren – gennem alle rækkefølger af udtømt pine – af hele fortidens afgrund – må det stige op igen."

Manden sagde intet; sjælene talte videre:

"I millioner og millioner af menneskealdre skal vi gyse i stormhvirvler af ild: derpå skal vi på ny indgå i en første begyndelse af slim for der at få liv og igen kredse opad gennem alle hæslige, stumme og blinde former. Utallige bliver metamorfoserne! – Umålelige er dødskvalerne! Og fejlen er ikke nogen guds: den er din!"

"Godt eller ondt," sagde manden, "hvad betyder vel hver især? De bedste må blive ligesom de værste i den endeløse forandrings store kværn."

"Nej!" udråbte sjælene; "for de stærke er der et mål – det mål, som du ikke kunne stræbe efter at vinde. De vil hjælpe til dannelsen af skønnere verdener; – de vil vinde hen til større lys; – de vil svinge sig opad som flammen for at stige ind i det guddommeliges sfærer. Men du og vi går tilbage til slimen! Tænk på de billioner af somre, der kunne have været for os! – tænk på glæden, kærligheden, jubelen, som er kastet bort! – daggryet af kundskab, som vi ikke kan drømme os – herligheden af følelse, vi ikke kan tænke os fryden ved den ubegrænsede magt! – – – Tænk, tænk, o tåbe, på alt det, som du har tabt!"

Da forvandlede mandens sjæle sig til orme og fortærede ham.

Ningyo–no–haka

Manyémon havde lokket barnet indenfor døren og at give hende noget at spise. Hun så ud til at være omtrent elleve år gammel; hun var klog og rørende lydig. Hendes navn var Iné, hvilket betyder "risen i udspring", og hendes fine legemes slankhed passede til navnet.

Da hun på Manyémons venlige tilskyndelse begyndte at fortælle sin historie, ventede jeg mig noget udenfor det almindelige, idet jeg dømte efter hendes stemmes bratte omskiften. Hun talte med et højt spinkelt tonefald, sagte og jævnt – et tonefald, så stille og uforanderligt, som var det den lille kedels ensformige sang over trækulsilden. Det er ikke sjældent, at man i Japan kan høre en ung pige eller kvinde ytre noget rørende, grusomt eller frygteligt i netop en sådan jævn, stille, gennemtrængende tone, hvilken dog aldrig benyttes til noget ligegyldigt. Det betyder kun, at følelsen beherskes.

"Der var seks af os derhjemme," sagde Iné, "moder, fader, og farmor, som var meget gammel, min broder og jeg samt en lille søster. Fader var *hyoguja*, – tapetserer; han satte papir på skydeskærmene mellem værelser, og han lavede *kakemono*er i stand. Moder friserede. Min broder var læredreng hos en gravør.

Det gik fader og moder godt. Moder tjente endda flere penge end fader. Vi havde gode klæder og fik god mad, og vi havde aldrig nogen virkelig sorg, lige til fader blev syg.

Det var midt i den varme årstid. Fader havde altid været stærk, og det faldt os ikke ind, at der var nogen fare ved hans sygdom; heller ikke troede han det selv. Men næste dag var han død. Vi blev såre forskrækkede. Moder stræbte at skjule sin sorg og passe sine kunder ligesom før. Men hun var ikke stærk, og smerten over faders død var kommet alt for pludselig. Otte dage efter faders begravelse døde også moder. Det kom så pludseligt, så man næppe kunne tro det. Så sagde naboerne til os, at vi straks skulle gøre en *ningyo–no–haka*, for ellers ville der blive endnu et dødsfald i hjemmet. Min broder mente nok, de havde ret, men han opsatte at følge deres råd. Måske havde han ikke penge nok til det; jeg ved ikke hvorfor, men der blev ingen *haka* gjort."

"Hvad er en *ningyo–no–haka*?" afbrød jeg hende.

"I har sikkert set mangen en *ningyo–no–haka* uden at ane det," svarede Manyémon; "den ser ud som et barns grav. Når to personer af samme familie dør i løbet af et år, tror man, at en tredje snart må følge efter. Der er et ord, som hedder: *Altid tre grave*. Når derfor to af samme familie er blevet begravede på ét år, graver man en tredje grav lige op ad hine to grave, og der sættes en kiste i den, som kun indeholder en strådukke: *wara–ningyo*, og over denne grav sættes der en lille gravsten, der bærer en *kaimyo*. Præsterne ved det tempel, til hvilket kirkegården hører, sætter *kaimyo*en på disse små gravstene. Man tror nemlig, at man ved at gøre en *ningyo–no–haka* forebygger et dødsfald. – Lad os så høre resten, Iné!"

Barnet fortsatte:

"Der var endnu fire af os tilbage: farmor, min broder, jeg selv og lille søster. Min broder var nitten år gammel. Netop lige før

fader døde, havde han endt sin læretid; vi tænkte, at dette så ud, som om guderne havde haft medlidenhed med os. Han var blevet hovedet for vort hus. Han var dygtig i sin forretning og havde mange venner; således kunne han underholde os. Den første måned tjente han tretten yen; – dette er meget for en gravør. Men en aften kom han hjem og var syg; han sagde, at hans hoved værkede.

Den gang havde moder været død i syv og fyrre dage. Om aftenen kunne han intet spise, og næste morgen var han ikke i stand til at stå op – han havde stærk feber. Vi plejede ham, så godt vi kunne, og sad hele natten oppe og vågede over ham. Men han blev ikke bedre. På den tredje dags morgen efter hans sygdom blev vi bange – for han begyndte at tale til moder. Det var ni og fyrre dage efter moders død – netop den dag, da sjælen forlader huset, og broder talte, som om moder kaldte på ham:

"Ja, moder, ja! – om lidt skal jeg komme!"

Da sagde han til os, at moder trak ham i ærmet. Han kunne pege med hånden og råbe:

"Der er hun! – dér; – ser I hende ikke?"

Vi svarede ham, at vi ingenting så. Da kunne han sige:

"Å, I var ikke hurtige nok; nu gemmer hun sig – hun er krøbet ned under gulvtæppet."

Hele morgenen talte han på denne måde. Til sidst stod farmor op, stampede på gulvet med sin fod og gjorde moder bebrejdelser. Hun talte meget højt.

"Taka!" sagde hun, "Taka, det du gør dér er uret. Da du var i live, holdt vi af dig alle sammen. Ingen af os talte nogen sinde et uvenligt ord til dig. Hvorfor vil du nu tage drengen fra os? Du

ved jo, han er den eneste støtte for vort hus. Du ved jo, at om du tager ham, vil du tilintetgøre familienavnet. O–Taka, dette er grusomt! det er skammeligt! det er ondt!"

Bedstemoder var så vred, at hele hendes legeme skælvede. Derpå satte hun sig ned og græd, og jeg og min søster græd også. Men vor broder sagde, at moder endnu trak ham i ærmet. Da solen gik ned, døde han.

Bedstemoder græd og klappede os og sang en lille sang, hun selv havde digtet. Jeg husker den endnu:

> Oya no nal ko to
> Hamabé no chidero:
> Higuré – higure ni
> Sodé shiboru.

"Børn uden forældre er som måger på strandbredden. Aften efter aften vrides ærmerne Note 11)."

Så blev den tredje grav gjort, men det var ingen *ningyo–no–haka*, og det var enden på vort hus. Vi levede med vor slægt lige til vinterens komme, da bedstemoder døde. Hun døde om natten – hvornår, vidste ingen; om morgenen troede vi, hun sov, men hun var død. Da måtte jeg og min lille søster skilles. Min søster blev adopteret af en tæppevæver – en af min faders venner. Hun har det godt, hun går endog i skole!"

"*Aa fushigi na koto da! – aa komatta ne*?" mumlede Manyémon.

Derpå blev der et øjebliks sympatisk tavshed. Iné bøjede sig dybt til tak og rejste sig derpå for at tage afsked. Mens hun stak sin fod ind under sandalernes tænger, gik jeg hen imod den plet, hvor hun havde siddet, for at spørge den gamle mand om noget. Hun bemærkede min hensigt og gjorde straks et

ubeskriveligt tegn til Manyémon, som derpå standsede mig, ligesom jeg var i begreb med at sætte mig ned ved siden af ham.

"Hun beder om," sagde han, "at den ærede mester først vil give stråtæppet et slag."

"Men hvorfor dog?" spurgte jeg forbavset, idet jeg under min skoløse fod mærkede en behagelig varme på den plet, hvor barnet havde knælet ned.

Manyémon svarede:

"Hun tror, at når man sætter sig på den plads, der endnu er varm af en andens legeme, så optager man i sin egen tilværelse alle de sorger, som boede i den anden – med mindre man giver stedet et slag."

Hvorpå jeg satte mig ned uden at bekymre mig om denne ceremoni; vi lo begge.

"Iné," sagde Manyémon, "mesteren tager dine sorger på sig. Han ønsker netop (jeg vover ikke at gengive Manyémons smigrende tilnavne) at forstå andre folks sorger. Du behøver ikke være bange for ham, Iné!"

Note 11: Fordi ærmerne benyttes til at tørre tårerne bort. *Ovs.anm.*

Kimiko

Wasurarura – Minaran to omo – Kokoro koso – Wasure nu yori mo – Omoi nari–kere

At ønske at blive glemt af den elskede er langt hårdere sjælebod end viljen til ikke at glemme.

1

Navnet Kimiko står på en papirslygte, der hænger over indgangen til et hus i geishaernes gade.

Ved nattetid er denne gade en af de forunderligste i verden. Den er så snæver som en dampskibskorridor, og det mørkt skinnende træværk i de tæt tillukkede huse, som hvert for sig er forsynet med en lille skydedør, hvori der er anbragt papirsruder, der ser ud som tilfrosne ruder af glas, bringer en til at tænke på en række første klasses kahytter. I virkeligheden er bygningerne flere etager høje, men man opdager ikke dette straks, særlig ikke, når ikke Månen skinner, for kun stueetagerne er belyst op til de oprullede udvendige stråpersienner, og over dem er alt mørke. Oplysningen frembringes ved lamper bag de smalle papirsrudede døre og ved de uden for hver eneste dør hængende papirslygter. Man ser op ad gaden mellem de to rækker lygter, og langt borte smelter rækkerne sammen til en ubevægelig skranke af gult lys. Nogle af lygterne er ægformede, andre cylindriske, atter andre er firkantede eller sekssidede, og der står smukt udførte japanske skrifttegn på dem. Gaden er meget stille, her er så tyst

som i en møbeludstilling efter lukketid. Det kommer af, at beboerne næsten alle er borte, idet de medvirker ved private eller offentlige fester. Deres liv er nattens.

Indskriften på den første lygte til venstre, når man går sydpå, er: *Kinoya: uchi O–Kata*, hvilket betyder: Guldhuset, hvori O–Kata bor.

Lygten til højre fortæller, at det er Nishimuras hus, og at her bor pigen Miyotsuru, hvilket navn betyder den strålende stork. Næst til venstre kommer Kajitas hus, hvor Kohana – dvs. Blomsterknoppen – bor sammen med Hinako – Hun, hvis ansigt er så skønt som en dukkes. Lige overfor ligger huset Nagaye, hvor Kimika og Kimiko bor.

Denne lysende dobbeltrække af navne er en halv fjerdingvej lang.

Indskriften på lanternen foran det sidst nævnte hus åbenbarer, at der er en forbindelse mellem navnene Kimika og Kimiko – og noget mere, for ved Kimiko er tilføjet *Ni–dai–me*, en uoversættelig hædersbetegnelse, der betyder, at denne Kimiko er Kimiko nummer to. Kimika er lærerinden og herskerinden. Hun har opdraget to geishaer og har givet begge navnet: Kimiko, og denne gentagne benyttelse af det samme navn er det tydelige bevis på, at den første Kimiko – *Ichi–dai–me* [Note 12)] – må have været en berømthed. En uheldig og upopulær geishas professionelle navn bliver aldrig givet til hendes efterfølgerske. Hvis man har en eller anden god og fyldestgørende grund til at gå ind i huset – hvad man kan gøre ved at skyde til den smalle dør med de oplyste papirsruder, hvorved en gongong giver lyd for at melde besøget – vil man træffe Kimika, forudsat, at hendes lille trup ikke er engageret

for aftenen. Man vil erfare, at hun er en meget intelligent person, som det vel er umagen værd at tale med. Hun kan, hvis hun får lyst til det, fortælle de mærkeligste historier, rigtige historier af kød og blod, sande historier om den menneskelige natur. For geishaernes gade er fuld af sagaer – sørgelige, muntre, melodramatiske. Hvert hus har sine minder, og Kimika kender dem alle. Nogle er grufulde, og nogle bringer latteren frem, atter andre vil gøre en tankefuld. Den første Kimikos historie hører til den sidste slags. Det er ikke en af de mest usædvanlige, men det er en af dem, der er mindst vanskelig at forstå for vestens folk.

2

Ichi–dai–me Kimiko er ikke mere. Hun lever nu kun i erindringen. Kimika var ganske ung, da hun kaldte hende sin professionelle søster.

"En i høj grad forunderlig pige" er Kimikas karakteristik af Kimiko. For at blive en berømthed i sin profession må en geisha enten være meget smuk eller meget begavet, og de berømte er for det meste begge dele, idet de bliver udvalgt i en meget ung alder af deres opdragersker i henhold til, hvad de lover i så henseende. Endog de simplere sangerinder må være i besiddelse af nogen ynde i deres unge år – om det så kun er af denne *beaute du diable* – som japanerne betegner ved ordsproget: Selv en djævel er køn, når han er atten år. Men Kimiko var meget mere end smuk. Hun var personliggørelsen af det japanske ideal af skønhed, og dette nås kun af én kvinde blandt hundrede tusinde. Hun var også meget mere end begavet – hun forstod til fulde at udnytte sin begavelse. Hun

skrev nydelige digte, hun ordnede blomster med udsøgt smag, hun udførte te-ceremonien uden at begå den mindste fejl, hun broderede på silke blomster og mosaikmønstre, kort sagt, hun havde fået den fineste opdragelse. Hendes første offentlige optræden vakte ligefrem uro i Kyotos elegante verden.

Det var klart, at hun kunne gøre omtrent hvilken erobring hun ville, at lykken lå for hendes fod.

Men det blev også snart åbenbart, at hun var blevet øvet til den største fuldkommenhed i sin profession. Hun havde lært, hvorledes hun skulle føre sig under snart sagt alle mulige forhold, for hvad hun ikke selv kunne vide, vidste Kimika besked med: skønhedens magt, lidenskabens svaghed, kunsten at give halve løfter og ligegyldighedens værd, hun kendte al tåbeligheden og alt det dårlige i mændenes hjerter. På denne måde begik Kimiko få fejltagelser og udgød få tårer, og lidt efter lidt viste hun sig at være – ganske som Kimika havde ønsket det – farlig, om end ikke bevidst farlig. Således er lampen det for møllene, ellers kunne jo en af dem slukke den. Det er lampens pligt at gøre smukke ting synlige, den forbinder ingen ond tanke derved. Kimiko var ikke slem, og der var ikke særlig grund til at frygte hende. Ængstelige forældre opdagede, at hun ikke ønskede at trænge sig ind i agtede familier og heller ikke at indlade sig på alvorlige kærlighedshistorier. Ganske vist var hun ikke netop barmhjertig over for den slags unge mennesker, der underskriver kontrakter med deres blod eller beder en danserinde om at skære den yderste ende af venstre hånds lille finger af som pant på evig kærlighed. Hun var overlegen nok mod dem, til at de kunne blive kureret for deres dårskab. Mod de rige folk, som bød hende gods og guld for at eje hende med

legeme og sjæl, var hun mindst barmhjertig. En af dem var dog så ædelmodig, at han købte hende fri uden nogen som helst betingelse, og han betalte en så høj pris til Kimika, at denne blev en velhavende kvinde.

Kimiko var taknemmelig, men hun vedblev at være en geisha. I sine afvisninger var hun for taktfuld til, at hun skulle fremkalde had, og i de fleste tilfælde forstod hun at hjælpe på de fortvivlede. Unægtelig var der undtagelser. En gammel mand, som syntes, at livet var ikke værd at leve, når han ikke kunne eje Kimiko helt for sig selv, indbød hende en aften til et gæstebud og bad hende om at drikke med ham. Men Kimika, som var vant til at læse i ansigter, ombyttede behændigt Kimikos vin med te, der har nøjagtig samme farve, og således frelste hun instinktivt den unge piges kostbare liv, for kun ti minutter efter var den tåbelige værts sjæl på vejen til Meido, skyggernes rige – alene og sikkert i høj grad skuffet. – Efter denne nat vågede Kimika over Kimiko, som en vild kat våger over sin killing.

Killingen blev en moderne afgud, en galskab, et delirium, en af dagens begivenheder, et samtaleemne af første rang. Der er en fremmed fyrste, som husker hendes navn, han sendte hende et diamantsmykke, som hun rigtignok aldrig bar. Hun fik også andre gaver i overflod fra alle dem, der kunne tillade sig den luksus at gøre sig behagelig for hende, og at opnå hendes gunst – om det så kun var for en dag – var målet for "den gyldne ungdoms" ærgerrighed i Kyoto. Imidlertid tillod hun aldrig nogen at dåre sig med forestillinger om at have en særret, og hun afslog at indgå på enhver som helst kontrakt om varig hengivenhed. Hvis nogen gjorde indsigelse, svarede hun, at

hun kendte sin plads. Selv damer af det gode selskab talte ikke uvenligt om hende, fordi hendes navn aldrig indblandedes i nogen familieskandale. Hun forstod virkelig at indtage sin rette plads. Tiden forøgede kun hendes ynde. Andre geishaer kunne komme i ry, men ingen nåede op på siden af hende. En fabrik sikrede sig eneret til at benytte hendes fotografi som etikette, og denne etikette skabte firmaet en formue.

Men en skønne dag var den forbavsende nyhed bragt i omløb, at Kimiko endelig til sidst havde vist et følende hjerte. Hun havde taget afsked med Kimika og var gået bort med en, der var i stand til at give hende alle de smukke klæder, hun kunne ønske sig, en, der brændte af lyst til også at give hende en social stilling og til at standse sladderen om hendes dårlige fortid, en, der var villig til at dø ti gange for hende, og som allerede var halv død af kærlighed til hende. Kimika sagde, at et galt menneske havde forsøgt at tage livet af sig for Kimikos skyld, og at Kimiko havde fattet medlidenhed med ham og plejet ham tilbage til livet og dårskaben igen. Den berømte helt Taiko Hideyoshi havde engang sagt, at der kun var to ting i verden, han var bange for: en gal mand og en mørk nat. Kimika havde altid været bange for de gale, og det var en sådan gal mand, der nu havde taget Kimiko fra hende. Og hun tilføjede med tårer, hvis grund var at søge ikke langt fra hendes egen person, at Kimiko aldrig ville komme tilbage til hende, for her stod man over for et tilfælde af gensidig kærlighed ikke blot for dette liv, men for adskillige kommende tilværelser.

Kimika havde imidlertid kun halvvejs ret. Hun var ganske vist meget dreven, men der var dog visse hemmelige gemmer i Kimikos sjæl, som hun aldrig havde været i stand til at trænge

ind i. Havde hun kunnet se, hvad de indeholdt, ville hun have skreget af forbavselse.

3

Mellem Kimiko og andre geishaer var der det ædle blods forskel. Førend hun fik sit professionelle navn, hed hun *Ai*, som, når det skrives med sit rigtige tegn betyder kærlighed. Skrevet med et andet tegn betyder den samme ordlyd: Sorg. Ai's historie var en historie om både sorg og kærlighed.

Hun havde fået en god opdragelse. Som barn var hun blevet sendt til en privatskole, der var oprettet af en gammel samurai. Der lå de små piger på puder foran små, tolv tommer høje skriveborde, og lærerne underviste uden honorar. Nu til dags, da lærerne får højere løn end embedsmændene i civiletaten, er undervisningen ikke mere så fornøjelig, som den før plejede at være. En pige fulgte altid barnet til og fra skolen og bar hendes bøger, hendes skrivetøj, pude og det lille skrivebord.

Senere kom Ai i en offentlig forberedelsesskole. De første "moderne" læsebøger var netop da udkommet. De indeholdt japanske oversættelser af engelske, franske og tyske fortællinger om ære og pligt og heltegerninger. Det var et udmærket udvalg, og teksten var illustreret med små uskyldige billeder af vestens folk i kostumer, der aldrig havde været til på denne jord. Disse allerkæreste små læsebøger er nu rene sjældenheder, de har for længst måttet give plads for nogle fordringsfulde antologier, der er ikke nær så tiltalende eller fornuftigt ordnede. Ai var lærenem. En gang om året ved den store eksamen besøgte en højtstående embedsmand skolen og talte til børnene, som om de alle var hans egne børn, og han

strøg deres silkebløde hår, samtidig med at han uddelte præmierne. Han er nu en statsmand, der lever tilbagetrukket fra tjenesten, og han har sikkert glemt Ai. I skolerne nu til dags er der ingen, der kæler for de små piger eller giver dem præmier.

Da indtraf disse samfundsrystende forandringer, hvorved fornemme familier sank til bunds og blev fattige. Ai havde straks måttet opgive skolen. Mange store sorger fulgte, og til sidst havde hun kun sin moder og sin lille søster tilbage. Moderen og Ai kunne ikke synderlig andet end væve, men det alene kunne ikke indbringe dem nok til deres underhold. Først gik huset og jordejendommen, og derpå den ene efter den anden af de ting, der ikke var absolut nødvendige til at leve. Hvad der var af rørligt gods, smykker, kostbare dragter, laksager med familiens våbenmærke – alt blev solgt for spotpris til dem, som spinder silke af andres nød, og hvis rigdom med et folkeligt udtryk kaldes *namidano–kane*, dvs. "tårepengene". Hjælp fra beslægtede kunne kun påregnes i ringe grad, for de fleste af dem var i samme nød. Men da der ikke var mere tilbage at sælge – ikke engang Ai's små skolebøger – søgte man hjælp hos de døde.

Man var nemlig kommet til at tænke på, at Ai's farfader var blevet begravet med sit sværd, der havde været en gave fra en *daimyo*, og at hæftet og skeden var beslået med guld. Så åbnede man graven og byttede det fint udarbejdede sværdhæfte med et simpelt, ligesom man fjernede guldornamenterne fra den lakerede skede. Men den gode klinge tog man ikke, for krigeren kunne jo få brug for den. Ai så hans ansigt, som han sad der oprejst i den store rødlers urne, der efter gammel skik var brugt

i stedet for ligkiste ved den fornemme samurais begravelse. Man kunne endnu genkende hans træk til trods for de mange år, der var forløbet siden han blev stedet til jorden, og han syntes ved et barsk nik at give sit samtykke til, hvad der blev gjort, så snart man havde givet ham hans sværd tilbage.

Til sidst blev Ai's moder for syg og svag til at kunne arbejde længere ved væven, og den dødes guld var brugt. Da sagde Ai: "Moder, jeg indser, at der nu kun er én ting at gøre. Sælg mig til danserinderne." Moderen græd og svarede ikke. Ai græd ikke, men gik ud alene.

Hun huskede, at i fordums dage, når der havde været fester i hendes faders hus, og danserinderne skænkede vin omkring, havde en fri geisha ved navn Kimika ofte kærtegnet hende. Hun gik nu lige til Kimikas hus.

"Jeg ønsker, at du skal købe mig," sagde Ai, "men jeg må have mange penge."

Kimika lo og klappede hende og gav hende noget at spise og hørte hendes historie, som hun fortalte uden en tåre.

"Mit barn," sagde Kimika, "jeg kan ikke give dig mange penge, for jeg har kun lidt. Men et kan jeg gøre for dig, jeg kan love at underholde din moder. Det vil være meget bedre end at give hende mange penge for dig, for din moder, mit barn, har været en stor dame, og ved derfor ikke, hvordan hun skal omgås forstandigt med penge. Spørg nu din højt ærede fru moder, om hun vil undertegne en kontrakt, der binder dig til mig, til du er 24 år gammel, eller til du kan betale mig mit udlæg tilbage. De penge jeg for øjeblikket kan undvære, må du tage og give som en foræring fra mig til din moder."

Således blev Ai geisha. Kimika kaldte hende Kimiko og holdt sit løfte om at understøtte moderen og den lille søster. Moderen døde, før Kimiko var blevet berømt, og den lille søster blev sat i en kostskole. Så var det, de ting hændte, der allerede er fortalt.

Den unge mand, som havde haft i sinde at dræbe sig af kærlighed til en danserinde, var en bedre skæbne værd. Han var eneste søn, og hans rige og fornemme forældre var villige til at bringe ethvert offer for ham, endog at modtage en geisha som svigerdatter. Desuden var de ikke helt uvenligt stemt mod Kimiko, hun havde jo vist deres dreng så megen godhed.

Førend Kimiko gik sin vej, overværede hun sin lille søster Umés bryllup. Hun var lige blevet færdig med sin skole og var både god og smuk.

Kimiko havde lavet partiet, og havde dertil anvendt sit nøje kendskab til mænd. Hun havde valgt en flink og brav købmand af gammeldags tænkemåde, en mand, som ikke kunne være ond, selv om han forsøgte på det. Umé nærede ikke spor af tvivl om søsterens visdom ved valget, og tiden godtgjorde, at valget var lykkeligt.

4

Det var da man havde den fjerde måne [Note 13)], at Kimiko førtes til det for hende indrettede hjem – et sted, der var beregnet på, at man skulle glemme al livets ubehag – et slags eventyrpalads, hentryllet i store skyggefulde havers ro. De var omgivet af høje mure, og hun måtte der kunne føle sig som genfødt for sine gode gerningers skyld i Horais rige. Men våren gik og sommeren kom – og Kimiko blev simpelthen ved at være

Kimiko. Tre gange var det lykkedes hende uden at anføre egentlige grunde at få bryllupsdagen udsat.

Da den ottende måne kom, hørte Kimiko op med at spøge, og meget mildt, men tillige meget bestemt, sagde hun sine grunde.

"Det er på tide nu, at jeg siger dig, hvad jeg længe har opsat at sige. For min moders skyld, som gav mig livet, og for min lille søsters skyld har jeg levet i Helvede. Alt dette er nu forbi, men ilden dér har brændt mærker i mig, og der er ingen magt på Jorden, som kan tage disse mærker bort. Det er ikke for en kvinde som mig at optages i en agtet familie eller at føde dig en søn eller skabe dit hjem. – Lad mig have lov til at tale ud. I kendskabet til det onde er jeg meget, meget klogere end du. Aldrig skal jeg blive din hustru for at være din skam. Jeg er din veninde, din gode kammerat, din gæst for en tid – og det ikke for nogen fordels skyld. Når jeg ikke længere er hos dig – jo sikkert, den dag må komme! – vil du forstå dette bedre. Altid skal du have mig kær, men ikke på samme måde som nu – hvad der er en dårskab. Du vil huske disse mine ord fra mit hjertes inderste. En trofast og sød, ung kvinde vil blive valgt til din hustru, hun skal blive moder til dine børn. Jeg skal se dem, men pladsen som din hustru vil jeg aldrig indtage, og en moders glæde skal jeg ikke lære at kende. Jeg er jo kun din tidsfordriv, min elskede – en indbildning, en drøm, en skygge, der glider over din vej. Noget mere kan jeg måske siden blive for dig, men din hustru? – Aldrig! Hverken i denne tilværelse eller i den næste. Bed mig på ny om det – og jeg går."

Da den tiende måne var kommet, forsvandt Kimiko uden påviselig grund. Hun forsvandt så fuldstændig, som havde hun

ophørt at være til.

5

Ingen vidste, når eller hvorledes eller hvorhen hun var gået. Endog i det hjems nabolag, som hun havde forladt, havde ingen set hende komme forbi. Først fik man indtryk af, at hun snart ville vende tilbage. Alle hendes skønne og kostbare sager – hendes klædninger, hendes juveler, de mange gaver, hun havde modtaget, og alene de udgjorde en formue – alt var blevet liggende.

Men uger gik, uden at der viste sig noget som helst livstegn fra hende, og man frygtede nu, at en eller anden forfærdelig ulykke var hændt. I vandløbene blev der draget vod, og man undersøgte brøndene. Forespørgsler blev sendt ud ved telegrammer og breve. Pålidelige tjenere spredtes for at lede efter hende, belønninger blev udlovet for den mindste underretning om hende. Særlig blev der tilbudt en belønning til Kimika, som var pigen så hengiven, at hun ville have været såre lykkelig, om hun, uden spor af belønning, havde kunnet finde hende. Men hemmeligheden blev ikke opklaret. En henvendelse til øvrigheden ville have været ørkesløs. Flygtningen havde ikke forbrudt sig mod nogen som helst lov, og det kejserlige politivæsen kunne ikke sættes i bevægelse for en ung mands lidenskabelige grillers skyld. Måneder blev til år, men hverken Kimika eller den lille søster i Kyoto eller nogen af de tusinder, der havde kendt og beundret den skønne danserinde, så nogensinde Kimiko igen.

Men hvad hun havde forudsagt, indtraf rigtigt – for tiden tørrer alle tårer og stiller alle længsler, og end ikke i Japan

forsøger nogen to gange at tage sig af dage for den samme fortvivlelses skyld. Kimikos elsker blev klogere, og der blev fundet til ham en såre sød lille person, som han fik til hustru, og som skænkede ham en søn. Og andre år gik, og der blev lykke i det eventyrhjem, hvor Kimiko engang havde været.

Til dette hjem kom der en morgen en rejsende nonne som for at bede om almisse. Drengen, der hørte hendes råb efter buddhistisk skik: "Ha–ï! Ha–ï!" løb til porten. Tjeneren, der bragte den sædvanlige gave, bestående af ris, undrede sig, da han så nonnen kærtegne barnet og hviske til ham. Den lille råbte til tjeneren: "Å, lad mig give hende det!" og nonnen sagde inde fra den store stråhats dølgende skygge: "Kære herre, tillad, at barnet giver mig det." Så hældte drengen risene i tiggernonnens skål, hun takkede ham og sagde: "Vil du nu gentage for mig de ord, du skulle sige til din ærede hr. fader?" og barnet hviskede: "Fader, en, som du aldrig vil se igen i denne verden, siger, at hendes hjerte har det godt, fordi hun har set din søn."

Nonnen lo mildt, kærtegnede ham på ny og skyndte sig bort, og tjeneren undrede sig mere end nogensinde, mens drengen løb for at fortælle sin fader, hvad tiggernonnen havde sagt.

Der kom en tåge for faderens øjne, da han hørte ordene, og han bøjede sig over sin dreng og græd. For han og kun han forstod, hvem der havde været ved porten – og meningen med det offer, der hidtil havde været skjult.

Nu sidder han ofte og tænker, men han fortæller ikke sine tanker til nogen.

Han ved, at afstanden mellem sol og sol er mindre end afstanden mellem ham og den kvinde, der elskede ham.

Han ved, at det ville være forgæves at udforske i hvilken fjernt liggende by, i hvilket fantastisk net af snævre gader uden navn, i hvilket ukendt lille tempel, kun søgt af den fattigste fattige, hun venter på det mørke, der går forud for den uendelige klarheds gry – når den store lærers ansigt skal lyse over hende, når lærerens stemme skal sige til hende i en tone, hvis ømhed er dybere end noget, der nogensinde kom fra en dødelig elskers læber:

"O min datter for loven, du er vandret den fuldkomne vej, du har troet og forstået den højeste sandhed – derfor kommer jeg nu for at møde dig og byde dig velkommen!"

Note 12: **Ichi** = én, **ni** = to.

Note 13: **Den fjerde måne:** I Japan inddeler man tiden efter Månen. Året har 12 måner, og hvert tredje år indskydes en ekstra måne.

Bjerget

Og det var i solnedgangens time, at de kom til bjergets fod. Der var på dette sted ikke tegn til levende liv af hvad art nævnes kunne – ikke glimt af vand, ikke spor af plante, end ikke skyggen af en flyvende fugl – intet uden øde, der rejste sig af øde. Og bjergets tinde tabte sig i himlen.

Da sagde den hellige mand til sin unge ledsager: "Hvad du har begæret at se, vil jeg vise dig. Men det sted, hvor synet vil åbenbares, er langt herfra, og vejen dertil er tung. Følg efter mig og frygt ikke: Styrke vil blive dig givet!"

Tusmørket sænkede sig om dem, alt som de steg. Der var ingen banet sti eller noget tegn på, at der her før havde været mennesker, og vejen gik over en endeløs masse af sammenhobede rester, som rullede og smuldrede under deres fødder. Somme tider løsnede et større stykke sig og raslede ned med en hul lyd – til andre tider brast det, de trådte på, som tomme skaller.

Stjerner kom til syne og tindrede, og mørket blev dybt omkring dem.

"Frygt ikke, min søn," sagde den hellige mand, der gik foran, "der er ingen fare, skønt vejen er dunkel."

Ved stjernernes skin gik de opad, hurtigt, hurtigt – en overmenneskelig magt hjalp dem at stige. De kom igennem tågelag, og de så under sig – alt som de kom opad – bestandig mere og mere brede, lydløse floder af skyer, som kunne det være et mælkehvidt hav i stigning ved tidevandstid.

Time efter time steg de – og de usynlige former, som de trådte på, gav efter for deres trin med en dump og blød knasen, og kolde ildfunker lyste og døde bort igen, for hver gang noget bristede under deres fødder.

Og én gang tog den unge pilgrim i sin hånd noget glat, der ikke var en sten – og han løftede det – og så i mørket et dødningehoveds kæbeløse grin.

"Nøl ikke sådan, min søn," lød lærerens stemme, "den bjergtop, vi skal nå, er meget langt herfra."

Og videre gennem mørket klavrede de, og bestandig følte de denne underlige bløde knasen under dem, og de så iskolde gnister bore sig frem og dø bort, indtil nattens synsbræmme grånede, og stjernerne begyndte at svinde og østen at lysne.

Dog videre og videre gik de opad – hurtigt, hurtigt – en overmenneskelig magt hjalp dem at stige. Rundt om dem var der dødens kulde – og forfærdende stilhed.

En gylden flamme tændtes i østen.

Da først åbenbaredes for pilgrimmens stirrende blik afgrundenes nøgenhed – og en skælven greb ham og en spøgelsesfrygt. For der var ikke nogen grund at træde på hverken under ham eller rundt om ham eller over ham – men alene en ophobning, en forfærdelig, umålelig mængde af hjerneskaller og dele af dødningehoveder og smuldrende menneskeben, med skinnende hvide tænder, spredte i den uhyre dynge som lysende muslingeskaller i tangen, når ebben har lagt stranden bar.

"Frygt ikke, min søn," råbte den helliges stemme, "kun det stærke hjerte kan vinde op til stedet, hvor synet skal åbenbares!"

Bag ved dem var verden forsvundet. Intet mindede om den uden skyerne underneden og himlen ovenover og midt imellem denne hob af hjerneskaller, som skrånede op, så langt synet rakte.

Da begyndte solen at stige med dem, der steg, og der var ikke varme i dens lys, men kulde, skarp som et sværd, og de umådelige højders rædsel og de umådelige dybders bæven og skrækken over tavsheden voksede og voksede og lagde sig over pilgrimmen og holdt hans fødder, så at pludselig al styrke forlod ham og han stønnede som en sovende i drømme,

"Skynd dig, skynd dig, min søn," råbte den hellige mand, "dagen er kort, og bjergets top er såre langt herfra!"

Men pilgrimmen skreg:

"Jeg er bange 1 – jeg er så usigelig bange! – al kraft har forladt mig!"

"Styrken vil komme igen, min søn," tog den hellige til genmæle. – "Se nu ned under dig og over dig og rundt om dig, og sig mig så, hvad du ser."

"Jeg kan ikke," skreg pilgrimmen skælvende og klamrende sig fast, "jeg tør ikke se nedad! Foran mig og rundt om mig er der intet uden hjerneskaller af mennesker!"

"Og dog, min søn," sagde læreren sagte leende – "og dog ved du ikke, hvad dette bjerg er gjort af."

Den anden gentog gysende:

"Jeg er bange! – forfærdelig bange! – der er intet uden dødningehoveder!"

"Det er sandt, bjerget er af dødningehoveder," svarede den hellige. "men vid, min søn, at de alle sammen er dine egne. Ethvert af dem har én gang været boligen for dine drømme og

forfængelige håb og ønsker. Ikke et eneste af dem har tilhørt nogen anden. Alle – alle uden undtagelse – har været dine i billionerne af dine tidligere tilværelser."

O–Dais omvendelse

1

O–Dai skubbede lampen, røgelseskarret og vandkarret på Buddha-alteret til side og åbnede det lille skrin, foran hvilket de havde stået. Derinde kunne man se hendes slægtninges *ihai* – dødstavler – og den smilende Boddhisattva–Kwannons gyldne, smilende ansigt.

Til venstre i skrinet lå hendes faders forældres *ihai*, til højre hendes egne forældres, og mellem dem var der en lille tavle, hvorpå var indskrevet hendes lille broders *kaimyo*, den lille broder, som hun i forgangne, lykkeligere tider havde plejet at lege og slås med, at le og græde. Skrinet indeholdt desuden en *makemono*, en rulle, hvorpå var skrevet en mængde af hendes forfædres åndenavne.

O–Dai havde siden barndommen været vant til at forrette sin daglige andagt foran dette skrin.

Før i tiden betød de små tavler mere for hende, langt mere for hendes troende sjæl end blot erindringer om en faders ømhed, en moders kærtegn – mere end mindet om de altid kærlige, altid tålmodige, altid smilende forældre, som havde beskyttet hendes barndom, båret hende på ryggen ved alle festerne, havde fundet på småting, der morede hende, trøstet hende i hendes barnlige sorger, stilnet hendes gråd, sunget hende i søvn – mere end mindet om den lille broder smil og tårer, han råb, hans leg, hans vaklende gang – mere end alle forfædrenes traditioner.

For disse genstande var symboler på de hedengangnes bogstavelige, omend umærkelige tilstedeværelse – på det hemmelighedsfulde væv af medleven og ømhed, hvormed de døde omgav de levende og fulgte deres lykke og bekymringer med glæde eller sorg.

Når hun før i tiden ved skumringstid plejede at tænde den lille lampe foran det hellige skrin, hvor ofte havde hun da ikke set flammen blafre, som om den var blevet bevæget af *deres* åndedrag.

For et fromt sind er *ihai* langt mere end blot et symbol – der bor og lever sælsomme resultater af transsubstantiering og forvandling derinde. I den tid, som hengår mellem døden og genopstandelsen kan den hedengangnes ånd somme tider blive legemliggjort i *ihai*: hver en fiber i det røgelses-gennemtrængte træstykke har et usynligt, skjult liv. Den afdødes ånd kan vække det til live ved sin vilje, og kærligheden kan ved sin almagt forvandle det til kød og blod. Ved *ihai* kan den begravede moder vende tilbage for ved nattetide at give sit spæde barn die. Bruden, der er brændt på bålet, kan genopstå og forene sig med sin elskede, ja endog forene sig med sin elskede og skænke ham en søn. Gennem den i *ihai* boende kraft kan tjeneren vende tilbage fra sit hvilested i jorden for at redde en elsket herre fra fare og fordærv. Og når så kærligheden har fuldendt sit værk, forsvinder personligheden, og legemet forvandles – i hvert tilfælde tilsyneladende – atter til en lille tavle af træ.

Alt dette burde O–Dai have overvejet – måske gjorde hun det endnu i dette øjeblik, for hun græd, idet hun tog de små tavler og skriftrullen ud af skrinet og kastede dem ud gennem vinduet

og ned i floden. Og hun vendte hovedet bort for ikke at se, hvordan strømmen greb dem og begravede dem i sine hvirvler.

2

O–Dai gjorde dette efter befaling fra to engelske, kvindelige missionærer, som ved alskens overfladiske beviser på deres venlighed havde formået hende til at blive kristen. (Man overtaler jo altid de nyomvendte til at begrave eller bortsmide deres stamfædres tavler.) Missionærerne, som var de første, man havde set i denne provins, havde antaget O–Dai som hushjælp og tyende hos sig og lovet hende tre yen om måneden, fordi hun kunne læse og skrive. Med sine hænders arbejde havde hun hidtil kun kunnet skaffe sig to yen, og af disse måtte hun betale fem og tyve sen for et usselt tagkammer, hun legede af en lille købmand. Dertil havde hun efter forældrenes død hentet sit fattige bohave og sine stamfædres tavler.

Hun havde måttet arbejde hårdt for blot nødtørftigt at opretholde livet. Men med tre yen om måneden havde hun rigeligt, så meget mere som missionærerne også stillede et værelse til hendes disposition. Hun mente ikke, at hendes omgivelser og bekendte ville lægge mærke til, at hun havde skiftet trosbekendelse.

Det gjorde de egentlig heller ikke. De vidste intet om kristendommen, og havde ingen tilskyndelse til at lære den at kende. De smilede blot over den tåbelige pige, som prøvede at efterabe de fremmedes skikke. Disse gjorde jo blot nar ad hende, mente man, og man spøgte i al harmløshed med hende om det.

Og hendes landsmænd vedblev at smile godmodigt over hendes svaghed lige til den dag, da hun kastede de små tavler i floden. Så holdt man op med at smile. Man bedømte hendes handling for hvad den var, uden at beskæftige sig med motiverne. Og dommen var enstemmig og stum.

Ikke et eneste bebrejdende ord ramte O–Dai – hun eksisterede ganske enkelt ikke mere for de andre.

Den moralske indignation hos et japansk samfund flammer ikke altid pludseligt op og forsvinder lige så hurtigt igen. I O–Dais tilfælde var den kold, tavs, trykkende, iskold. Ingen gav deres vrede luft. Men den almindelige mening kunne, hvis den var blevet udtrykt ved ord, have lydt nogenlunde således:

I dette det fjerneste østen har det menneskelige samfund siden umindelige tider været holdt sammen af den kult, som kræver det nærværendes taknemmelighed mod det forgangne, de levendes ærbødighed for de døde, efterkommernes kærlighed til deres forfædre. Barnet pligter overfor forældrene, tjenerens overfor herren, undersåttens overfor suverænen strækker sig langt ud over den synlige verden, som vi kan opfatte. Derfor indtager de døde hæderspladsen i familierådet, i bysamfundet, i domstolen, i byernes forvaltninger og landets regering.

Mod denne barnlige pietet, som er den højeste af alle pligter – mod stamfædrenes religion, mod al tro og taknemmelighed, mod ærbødighed og pligtfølelse, mod hele det moralske tros-system hos hendes folk havde O–Dai begået en synd, der aldrig kan tilgives. Derfor skal hun også af hele verden være at anse som et urent væsen. Hun skal være mindre værdig til at deltage i fællesskabet end en *eta* – mindre værdig til næstens godhed

end en gadekøter eller en omstrejfende kat, for selv disse dyr forsøger dog, i overensstemmelse med deres svagere indsigt, at iagttage de evige love om pligt og barnlig kærlighed.

O–Dai havde nægtet sine døde taknemmelighedens ord, kærlighedens sagte hvisken, en datters tavse ærbødighed. Derfor skulle de levende også nægte hende deres fortrolige hilsen, det sædvanlige svar på en sådan forbrydelse. O–Dai havde skændet mindet af den fader, som havde skænket hende livet, af den moder, ved hvis bryst hun havde suget næring, af far- og morforældre, som havde beskyttet hendes barndom, af de små væsener, der havde kaldt hende søster, Hun havde ikke vist agtelse for kærligheden, derfor måtte også al kærlighed og alle hengivenhedsbeviser være hende fornægtet. Hun har fra sin faders genfærd og ånden af den moder, der har båret hende, fjernet hjemmets beskyttende tag, fødens nærende duft og vandets vidunderlige gave. Derfor skal også et beskyttende tag, en forfriskende spise og en læskende drik være hende nægtet. Og eftersom hun har overrevet de bånd, som har forenet hende med de døde, så skal også de levende for altid fraskrive sig ethvert fællesskab med hende.

Man skal vende sig bort fra hende som fra et stinkende ådsel på vejen, som fra en død, man gysende viger tilbage fra at betragte og som ingen vil begrave. Ingen skal have medlidenhed med hende, ingen skal huske hende i sine bønner til Buddha og til guderne. Hun skal være som en *gaki*, som en *Shoji–ki–Gakiu*, der søger sin føde i møddingerne. Hun skal gå ind i Helvede i levende live, men i de ensommes helvede, det dystre Kotoku, hvor de fordømte sjæle kredser rundt i den ensomme, evige ild.

3

Helt uventet meddelte missionærerne O–Dai, at hun fra og med dette øjeblik måtte sørge for sig selv. Hun havde muligvis gjort sit bedste, men faktum var, at de ikke havde haft den mindste nytte af hende, og de havde brug for en nidkær medhjælper. Desuden skulle de om ikke så længe rejse bort, og de kunne jo ikke tage hende med sig. – Hun havde vel ikke været så tåbelig at tro, at de ville give hende tre yen om måneden, blot fordi hun var blevet kristen!

O–Dai græd, og de fremmede damer forsøgte at opmuntre hende, formanede hende om at være tapper, og vedblivende at vandre ad dydens vej. Hun sagde til dem, at hun ikke var i stand til at skaffe sig nogen beskæftigelse, som hun kunne leve af, men de svarede blot, at intet menneske, der var villig til at arbejde, kunne lide nød i denne stræbsomme verden.

I sin fortvivlelse sagde O–Dai da damerne forskellige sandheder, som fyldte dem med rædsel og indignation, og som de på det bestemteste vægrede sig ved at tro. Hun talte om en umiddelbar fare, som truede hende, og de svarede hende med al den hårdhed, de kunne mønstre, idet de troede at have hørt hendes bekendelse af hendes sjæls virkelige lavhed og ondskab. Men de tog fejl. I den stakkels pige fandtes ikke det mindste spor af lastefuldhed. En elskværdig svaghed, en barnlig tillidsfuldhed var hendes værste fejl. Hun havde virkelig brug for hjælp, havde brug for den med det samme, nu og her.

Men englænderinderne forstod kun, at hun ville have penge og truede dem med at synde, hvis hun ikke fik nogen. Og de skyldte hende jo intet, havde altid betalt hende på forhånd. Og nu havde de jo de mest udmærkede grunde til at nægte enhver

fremtidig støtte. Så satte de hende på gaden. Hun havde allerede solgt sit indbo og husgeråd og ejede nu intet andet en den klædning, hun gik og stod i og et par overflødige *tabi* – strømper – som englænderinderne havde tvunget hende til at købe, "fordi det var upassende for en ung pige at lade sig se med nøgne fødder". De havde endog tvunget hende til at sætte sit hår op i en afskyelig nakkeknude, fordi de fandt den japanske måde at sætte håret på forkastelig.

Hvad bliver der af en japansk pige, som offentligt har begået den forbrydelse at bryde med den barnlige pietetsforpligtelse?

Hvad bliver der af en europæisk pige, som offentligt har forbrudt sig mod kyskhedens bud?

Havde O–Dai ejet den fornødne sjælsstyrke, ville hun have taget favnen fuld af sten og kastet sig i floden, hvilket under de forhåndenværende omstændigheder ville have været en ganske velbetænkt handling. Hun havde også kunnet skære struben over på sig selv, hvad der blev anset for at være mere respektabelt, fordi det krævede en vis dygtighed og gode nerver. Men ligesom de fleste omvendte af hendes slags var O–Dai svag. Det for hendes race særegne mod og koldblodighed var blevet hende nægtet.

Hun ville blive ved at leve, ville se Solen og føle dens varme. Og hun hørte ikke til den seje slægt, som har kræfter til at kæmpe med Verden om sin ret til dette. Selv efter at hun havde afsvoret sig sin midlertidige forvildelse, stod der hende kun én vej åben.

"Mit erhverv er noget af det skammeligste, som findes!" mente den mand, som købte O–Dais krop for en tredjedel af

den forlangte pris, "men selv i dette kan ingen kvinde optages, om hvem man ved, at hun har gjort det, du har gjort. Hvis jeg optog dig i mit hus, så ville alle besøgende udeblive, og desuden ville man berede mig allehånde ubehageligheder. Derfor kan du kun bruges i Osaka, hvor ingen kender dig. Huset i Osaka vil udbetale dig dine penge."

Og så forsvandt O–Dai, gik til bunds i lastens pøl i storbyen. Måske havde hun kun levet for at blive et tragisk eksempel på nogle uafviselige forhold, som enhver fremmed missionær burde lære at kende og forsøge at forstå.

Bimbogami

"Hvor mange Buddha'er er der, O Akira? Ved man tallet på dem?" spurgte jeg min ven, en ung japansk student.

"Talløse er Buddha'erne," svarer Akira, "dog er der i sandhed kun én Buddha; de mange er kun ydre former. I enhver af os er der en fremtidig Buddha. Vi er alle ens undtagen deri, at vi mere eller mindre kender sandheden. Men de lavere klasser forstår ikke dette, derfor søger de deres tilflugt i symboler og former!"

"Og *kami*erne? Shintoguddommene?"

"Om shinto ved jeg kun lidet. Men der er otte hundrede myriader af *kami*er i Himlens høje udstrækning, siger den gamle bog. Af disse bebor tre tusinde et hundrede og to og tredive forskellige af landets provinser. De er bundet til to tusinde, otte hundrede og en og tres templer. Og den tiende måned af året kaldes "den gudforladte måned", fordi alle guder i denne måned forlader deres templer for at samles i Kitzukis store tempel i provinsen Izumo. Af samme grund kalder man i Izumo – men kun i Izumo – netop denne måned for "gudernes måned". Man tror, at slangerne da kommer fra havet op på land og ruller sig om *sambo*'en, gudernes bord; slangerne indvarsler nemlig gudernes komme. Og drage-kongen sender budskab til Izanagis og Izanamis templer, de to templer for "gudernes og menneskenes ophav".

"Mange millioner af *kami*er vil der altid være, som jeg vil forblive uvidende om, O Akira, for der er en grænse for, hvad

man kan huske; men fortæl mig noget om de guder, hvis navne sjældnest høres – guddommene på de mærkelige steder og for de mærkelige ting, de mest usædvanlige guder."

"De kan ikke lære meget om dem af mig," sagde Akira, "de må spørge mere lærde folk end jeg. Men der er guder, med hvem det ikke er godt at stifte bekendtskab. Der er f. eks. fattigdommens gud, og der er sultens gud og gerrighedens gud og guden for hindringer og modgang. Disse er mørke af lød ligesom skyerne på de overtrukne dage, og deres ansigter ligner *gaki*ernes, skyggerne i vort buddhistiske Helvede, hvis straf er sult, og hvis munde er mindre end nåleøjne."

"Med guderne for hindring og modgang, O–Akira, har jeg haft mere end et blot flygtigt bekendtskab. Fortæl mig hellere noget om de andre."

"Jeg kender kun lidet til nogen af dem," svarede Akira, "undtagen til Bimbogami. Der siges, at der er to guder, som altid følges ad: Fuku–no–kami, som er heldets gud, og: Bimbogami, som er fattigdommens gud. Den første er hvid, og den anden er sort."

"Fordi den sidste," dristede jeg mig til at indskyde, "kun er en skygge af den første. Fuku–no–kami er den, der kaster skygge, og Bimbogami er skyggen. Jeg har lagt mærke til på mine vandringer omkring på denne klode, at hvor som helst den ene skrider frem, følger den anden efter."

Akira vil ikke gå ind på denne fortolkning og vedbliver:

"Når Bimbogami først begynder at følge en, er det såre vanskeligt at blive af med ham. I byen Umitsu, som ligger i provinsen Omi, ikke langt fra Kyoto, levede der en gang en buddhistisk præst, som i mange år var frygtelig plaget af

Bimbogami. Han forsøgte ofte, men uden held, at drive ham bort. Da fandt han på, at han ville narre ham, og han fortalte højlydt til alle mennesker, at han rejste til Kyoto. Men i stedet for at rejse til Kyoto tog han til Tsuruga i provinsen Echizen, og da han nåede værtshuset i Tsuruga, kom der imod ham en dreng, der var tynd og mager som en *gaki*. Drengen sagde til ham: "Jeg har ventet på dig" – og drengen var Bimbogami.

Der var en anden præst, som i tresindstyve år forgæves havde søgt at blive Bimbogami kvit, og som til sidst besluttede at drage til en fjern provins. Natten efter at han havde fattet denne beslutning, havde han en underlig drøm, i hvilken han så en meget udtæret dreng – nøgen og smudsig – der sad og flettede stråsandaler af den slags, som pilgrimmene og løberne bruger. Og han flettede så mange, at præsten forundret spurgte ham: "Hvorfor laver du alle disse sandaler?" og drengen svarede: "Jeg skal jo rejse med dig. Jeg er Bimbogami."

"Er der da slet intet middel, Akira, til at drive Bimbogami bort?"

"Der er skrevet," svarede Akira, "i en bog som hedder: Yizo–Kyo–Kosui, at den gamle Enjobo, en præst, der boede i provinsen Ovari, blev befriet fra Bimbogami ved et tryllemiddel. På den sidste dag af den sidste måned i året tog han og hans disciple samt andre præster af *shingon*–sekten grene af ferskentræer og fremsagde en trylleformular, mens de slog med grenene, som om de drev en ud af templet. Derpå lukkede de alle udgange og fremsagde andre trylleformularer.

Samme nat drømte Enjobo, at han så en præstebenrad sidde ene på ruinerne af et tempel og græde. Skelettet sagde til ham: "Nu har vi dog været så mange år sammen, hvor kunne du da

nænne at jage mig bort?" Men Enjobo levede herefter i velstand lige til sin dødsdag."

Samuraiens søn

1

Han var født i en større by i det indre af landet, hovedstaden i et lensfyrstendømme på 300.000 *koku* (et mål af ris). Ingen fremmed havde endnu sat sin fod der. Hans fader var en samurai af høj rang, hvis *yashiki* (ejendom) lå indenfor de ydre fæstningsmure, der omgav lensfyrstens slot. Det var en rummelig bygning, og på alle sider af den strakte der sig haver med skønne træer, græstæpper og åløb, over hvilke der var spændt små broer. Udhuggede trin i klipperne førte op til alteret for våbnenes gud. For fyrre år siden var der mange sådanne hjem, og de få tiloversblevne er for et kunstnerisk syn sande eventyrpaladser, ligesom haverne ligner en drøm om Buddhas paradis.

Men i hine dage måtte en samurais søn gennemgå en streng skole, og den unge adelsmand, om hvem jeg skriver, havde kun liden lejlighed til at drømme – kærtegnenes tid var kun kortvarig for ham. Endog før han blev klædt i sin første "*hakama*", de folderige silkebenklæder, der bæres af japanske studerende – en stor højtidelighed på den tid – var han fjernet så langt som muligt fra livets bløde side og havde lært at undertrykke alle ytringer af barnlig hengivenhed. Hvis han var gået ud med sin moder, ville hans små kammerater spottende have sagt til ham: "Nå! – du er nok ikke vænnet fra endnu!" Hjemme havde han dog lov til at vise hende så megen kærlighed, han lystede, i de timer, han kunne være sammen

med hende. Men de var kun få. Under opdragelsen var tiden til indendørs lege i høj grad indskrænket, og ønsker om smånydelser fra hans side blev der kun taget hensyn til i sygdomstilfælde. Fra det øjeblik han kunne tale, indskærpede man ham, at: *Pligten er livets hovedsag, at selvbeherskelse er den første nødvendighed, at lidelse og død ikke bør komme i betragtning for en selv.*

Ved denne spartanske optugtelse, hvis mål var at udvikle en kold uimodtagelighed, der kun mildnedes indenfor hjemmets skærmende vægge, var der en endnu uhyggeligere side: Drengene skulle være fortrolige med synet af blod. Man tog dem med til henrettelser, og de havde ved sådanne lejligheder ikke lov til at vise sindsbevægelse. Når de kom hjem, måtte de, uden at røbe tegn på væmmelse eller rædsel spise store mængder af kogt ris, tilsat med blodfarvet, salt blommesaft. Man forlangte endnu vanskeligere ting af dem. Ganske unge drenge lod man ved midnatstid gå ud på retterstedet og som tegn på mod tage et afhugget hoved og bære det hjem. Frygten for de døde ansås nemlig for endnu mere foragtelig end frygten for de levende, og sønnen af en samurai havde netop den forpligtelse intet at frygte. Han måtte vise den fuldstændigste uanfægtethed ved sådanne prøver, enhver tøven eller vaklen ville blive anset som tegn på kujoneri.

Når drengen blev større, skulle han finde sin bedste glæde i de legemlige øvelser, som var samuraiens tidlige og idelige forberedelse til krig. Han øvede sig i bueskydning og fægtning. Der blev givet ham kammerater, som var ældre end han, og de valgtes blandt de underordnedes sønner efter deres særlige duelighed til at anspore ham i hans krigerske idrætter. De

havde også den opgave at lære ham at svømme, at tumle en båd, samt i det hele at udvikle hans unge muskler. Den største del af dagen deltes mellem disse legemsøvelser og studierne af de kinesiske klassikere. Drengens føde var aldrig udsøgt om den end var rigelig, og hans klæder var lette men grove – undtagen ved de store højtider. Han måtte ikke varme sig ved nogen ild. Når han sad ved sine lektier om morgenen i vinterens tid, og hænderne var for stive af kulde til at kunne holde tuschpenslen, som han skrev med, havde han anvisning på at dyppe hænderne i isvand for at drive blodet tilbage til fingrene, og var hans fødder døde af kulde måtte han løbe i sneen, til de blev varme. Stadig strengere blev han indøvet i krigerklassens særlige ånd og tone, og han lærte tidligt, at det lille sværd ved hans bælte hverken var til pryd eller til at lege med. Man viste ham, på hvilken måde han skulle bruge det, når hans klasses love fordrede, at han med et øjebliks varsel berøvede sig selv livet.

"Er det din faders hoved?" spurgte en lensfyrste en gang en samurais syvårige søn. Barnet forstod øjeblikkelig, hvad sagen drejede sig om. Det nylig afhuggede hoved, der blev sat foran ham, var ikke hans faders. Man havde vildledet lensfyrsten, og det var nødvendigt at befæste denne i sin vildfarelse. Drengen bøjede sig da for hovedet med ethvert tegn på ærefrygtfuld sorg og snittede pludselig sig selv op på den lovbestemte måde. Over for dette blodige bevis på sønlig ærefrygt forsvandt hver skygge af tvivl hos fyrsten, og således blev drengens undvegne fader sat i stand til at udføre sin flugt. Ihukommelsen af dette barn holdes endnu højt i ære både i det japanske drama og i de japanske digte.

Også i religiøs henseende var den unge samurais opdragelse særegen. Han havde lært at ære de gamle guder samt forfædrenes ånder. Han havde grundige kundskaber i den kinesiske morallære og kendte til den buddhistiske filosofi og tro. Men foruden dette lærte han, at håbet om belønning i himlen og frygten for helvede kun er for de uvidende, at den overlegne mand kun bør lade sig lede af kærlighed til det rette for dettes egen skyld, og at pligtens bud er mandens eneste rettesnor.

Når drengen så efterhånden blev yngling, slappedes lidt efter lidt den stadige bevogtning, han fik mere og mere frihed til at handle efter eget skøn, dog med fuldt kendskab til, at en fejl handling ikke skulle blive glemt, at et alvorligt misgreb aldrig skulle blive helt udslettet, og at en fortjent tilrettevisning måtte frygtes mere end døden. Omvendt var der ikke mange moralske anfægtelser at beskytte ham imod. Den professionelle last var den gang strengt bandlyst fra de fleste provinshovedstæder, og den del af livets lette side, som blev forherliget i folkelige sange og dramaer, kendte den unge samurai kun lidet til. Han havde lært at foragte den litteratur, der henvender sig til lidenskaberne eller til hjertets blide følelser, som umandig, og det var desuden samuraien forbudt at gå i teatret. Således kunne den unge provins-samurai vokse op ren i sind som i sæder.

Det var netop således den unge samurai voksede op, om hvem jeg her fortæller – uden frygt, høflig, selvfornægtende, kastende vrag på alle forlystelser, og på et øjebliks varsel rede til at ofre sit liv for kærlighed til pligt og ære. Men skønt han alt var

en kriger i ydre som i indre, var han i alder kun en dreng, da landet overrumpledes af "de sorte skibe".

2

Iéyatsus politik, der under dødsstraf forbød enhver japaner at forlade landet, havde i mere end to hundrede år udelukket nationen fra ethvert kendskab til omverdenen. Den hollandske koloni ved Nagasaki havde ikke oplyst japanerne om landets sande stilling: Et orientalsk lenssystem, truet af vestens nationer, der i magtudvikling var tre århundreder forud. Fortællingen om denne ukendte verdens vidundere ville i Japan have lydt som eventyr for børn.

Ankomsten af den amerikanske flåde, "de sorte skibe", som de den gang kaldtes, gav regeringen den første anelse om sin egen svaghed og om en fare fra det fjerne.

Den nationale bevægelse ved efterretningen om de sorte skibes komme fulgtes af en fuldstændig lammelse ved den opdagelse, at shogunatet erklærede sig ude af stand til at tage kampen op mod den fremmede magt. Dette kunne kun betyde, at faren var endnu større, end den gang tartarerne oversvømmede Japan under Hojo Takimunés regering. Da havde folket bønfaldet guderne om hjælp, og selve kejseren var draget til shinto-templet Isé, hvor hans datter var præstinde for solgudinden, for at anråbe sine forfædres ånder om bistand. Disse bønner var blevet hørt. Guderne sendte et pludseligt mørke, ledsaget af torden og en orkan, som endnu kaldes *kamikaze* eller "gudernes storm", og Kublai Khans flåde blev slået sønder og sammen. Hvorfor skulle man så ikke også nu anråbe guderne? – Det gjorde man også i talløse hjem, foran

tusinder af altre. Men de ophøjede guder sendte intet svar, *kamikazen* kom ikke, og samuraiens søn – der forgæves havde påkaldt Hachiman, krigens gud, foran hans alter i faderens have – spurgte forundret, om guderne havde mistet deres magt, eller om folket i de sorte skibe var under stærkere guders beskyttelse.

3

Det blev snart en kendsgerning, at de fremmede ikke skulle drives bort. Hundreder var kommet, fra østen såvel som fra vesten, og der var taget alle mulige forholdsregler til deres beskyttelse. Også havde de bygget underlige gader på Japans jordsmon. Regeringen havde befalet, at vestens videnskaber skulle læres i alle skoler, at studiet af det engelske sprog herefter skulle være en vigtig gren af undervisningen, ja at selve skolerne skulle omdannes efter vestens mønster. Regeringen havde også erklæret, at landets fremtid ville afhænge af, hvorvidt man ville være i stand til at tilegne sig vestens sprog og videnskaber. I denne mellemtid – mellem studiet og det heldigt opnåede resultat – skulle Japan faktisk forblive under fremmed formynderskab.

Denne kendsgerning blev ikke offentligt kundgjort i ligefremme ord, men den var umiskendelig. Efter den første voldsomme gæring, fremkaldt ved denne sagernes stilling, efter folkets dybe fortvivlelse og samuraiklassens kogende harme opstod der en stærk nysgerrighed efter at få at vide, hvordan disse fremmede så ud, hvordan deres karakter var. Dette fik man nogenlunde rede på ved hjælp af en mængde billige farvetryk, der gav fremstillinger af deres sæder og skikke og af

de mærkværdige gader, de havde bygget sig i deres kolonier. I vore øjne ville disse brogede træsnit have været karikaturer. At karikere var dog ikke det bevidste formål for kunstneren. Han gengav blot det, han så, og i hans øjne var de fremmede grønøjede væsener med rødt hår som en *shojo* (et havuhyre) og med lange næser som en *tengu* (bjergtrold) og med klæder af latterligt snit og farve. Deres bygninger lignede pakhuse og fængsler. Disse farvetryk solgtes i hundredtusindvis, og ved et nærmere studium af disse gamle billeder vil man til fulde forstå, hvor skrækindgydende hæslige vi forekom japanerne fra hin tid.

Det varede ikke længe før den unge samurai så en sådan fremmed fra vesten. Det var en lærer, som fyrsten havde antaget til ham. Han var englænder. Han kom under beskyttelse af en bevæbnet eskorte, og der blev givet ordre til at behandle ham med udmærkelse som en fornem person. Det forekom den unge samurai, at denne lærer ikke så fuldt så hæslig ud som de fremmede, han havde set på de japanske billeder. Vel var hans hår rødt og hans øjne havde en ubestemmelig farve, men hans ansigt var ikke ubehageligt. Han blev straks – og vedblev at være det – genstand for utrættelig iagttagelse. Hvor omhyggeligt der holdtes vagt over alt, hvad han foretog sig, kan ingen gætte, som ikke kender den overtro, hvormed europæerne betragtedes i perioden, der gik forud for Meiji-perioden (1868-1912).

Skønt man anså de fremmede for mægtige og kloge, blev de dog ikke betragtet som fuldstændig menneskelige væsener; de havde snarere lighed med dyr. De havde hårede legemer, deres tænder lignede ikke rigtige menneskers, deres indvendige

organer var vist også besynderlige, og deres karakter var snarest som onde troldes. Den japanske bonde var ingen kryster, men hvis man vil sætte sig ind i de følelser, de fremmede indgød ham, må man kende Japans og Kinas overtro fra gammel tid. Han har lært deraf, at der er dyr med overnaturlig magt, som kan påtage sig menneskelig skikkelse, at der er racer, halvt menneskelige, halvt overmenneskelige, og at der er trolde med lange ben og stort skæg. Synet af de fremmede genkaldte de fortællinger, han havde hørt om disse uhyggelige skabninger. Og de mange klæder, de bar, kunne da godt skjule det ikke-menneskelige!

Den nye lærer blev altså iagttaget som man iagttager et mærkeligt dyr. Selv var han uvidende herom, og hans elever var altid yderst opmærksomme mod ham; de overholdt den kinesiske morallov: "Ikke engang din lærers skygge må du træde på!"

For disse samurai-studenter var det imidlertid ikke hovedsagen, om denne lærer var fuldstændig menneskelig eller ikke, blot han kunne lære dem noget. Havde ikke helten Yoshitsuné lært at bruge sit sværd af en *tengu*? Men bag den fineste hensynsfuldheds aldrig løftede maske blev den fremmedes vaner bevogtet, og den dom, der fremgik af sammenligningen, var ikke til hans fordel. Læreren anede intet om de mange slutninger ham angående, hans tvesværdede elever kom til, og det ville næppe have været ham behageligt, om han havde forstået, hvad der taltes om, mens han rettede deres stile.

"Du kan se på farven af hans hud, at kødet må være blødt. Det skulle ikke være svært at hugge hans hoved af med et eneste

hug."

De bad ham engang om med dem at prøve deres måde at brydes på. Han troede det var for spøg. Men de ønskede virkelig at tage mål af hans fysiske styrke. Han blev ikke vurderet højt som bryder.

"Hans arme er stærke nok," sagde den ene, "men han forstår ikke at hjælpe til med kroppen, og lænderne er meget svage. Det ville være en let sag at knække hans ryg!"

"Det skulle ikke være vanskeligt at slås med de fremmede!" faldt den anden ham i talen.

"Hvis det kom an på at bruge sværdet, ville vi sagtens vinde, men de er dygtigere end vi til at håndtere geværer og kanoner," bemærkede en tredje.

"Det kan vi lære alt sammen," sagde den første, "og når vi har lært deres krigsførelse, behøver vi ikke at frygte for deres soldater."

"De fremmede er ikke så hårdføre som vi," indskød den anden, "de bliver snart trætte og de er bange for kulde. Se nu ham her – han har jo en ildgryde stående hos sig hele vinteren igennem. Når jeg blot et øjeblik er inde i hans værelse, får jeg hovedpine."

Således talte de sammen, men desuagtet var de meget venlige mod læreren, og han kom til at holde af dem.

4

Forandringerne kom, ligesom de store jordskælv, uden forudgående varsel. Lensfyrstendømmerne blev til præfekturer, krigerstanden blev undertrykket og det hele sociale system blev genopbygget på et nyt grundlag. Disse begivenheder fyldte den

unge samurai med sorg, skønt det ikke var ham vanskeligt at flytte sin hengivenhed fra lensfyrsten til kejseren. Heller ikke havde hans familiebesiddelser lidt nogen forringelse ved omvæltningen. Men al denne nedriven og genopbyggen belyste skarpt den nationale fares størrelse og forkyndte den sikre undergang af alle fortidens høje idealer og af alt det, han havde elsket mest. At sørge derover ville dog være ørkesløst. Kun ved en selvforvandling kunne nationen håbe at frelse sin uafhængighed, og det var fædrelandsvennens tvingende pligt at erkende denne nødvendighed og trofast forberede sig til at overtage sin rolle i fremtidens drama.

I samuraiskolen havde han lært en del engelsk, nok i alle tilfælde til at kunne tale med englændere. Han lod sit lange hår klippe, lagde sit sværd bort og flyttede til Yokohama for at fortsætte sine studier under gunstigere vilkår end hidtil. I denne by forekom alt ham både fremmed og frastødende. Selv japanerne i havnestaden var som forvandlede ved berøringen med de fremmede, de var rå og brutale. De talte og bar sig ad, som ikke de simpleste folk i hans hjemstavn ville vove at gøre. De fremmede var endnu ubehageligere; det var nemlig på det tidspunkt, da nybyggerne kunne tillade sig en tone som erobrere overfor de erobrede, og da livet i de åbnede havne var endnu mindre sømmeligt end nu. Bygningerne af mursten eller cementeret tømmer genkaldte i hans erindring de frastødende farvetryk af de fremmedes sæder og skikke, og han havde ondt ved at bandlyse sine drengeårs fantasibilleder om disse folk fra vesten. Hans forstand, der nu byggede på en ret rigelig kundskab og erfaring, sagde ham ganske vist, hvad de i virkeligheden var, men i sit inderste sjæleliv kunne han ikke få

følelsen af det fælles menneskelige, for racefølelsen er ældre end den åndelige udvikling, og den overtro, der klynger sig til racefølelsen, er vanskelig at frigøre sig for. Også blev hans krigerbevidsthed ofte oprørt ved, hvad han så og hørte, og hans forfædres hede vilje til at hævne en skurkestreg eller bøde på en uret bruste ofte op i ham. Dog lærte han at overvinde disse anfægtelser som en hindring for den rette kundskabssøgen; var det ikke fædrelandsvennens pligt med koldt blod at studere sit lands fjenders naturlige anlæg? Han øvede sig i, uden fordom at lægge mærke til det nye liv uden om sig, tvang sig til at se dets fortjenester ikke mindre end dets fejl, dets styrke såvel som dets svaghed. Han mødte ofte venlighed, og han fandt også her begejstring for idealer – ikke hans idealer, men dog sådanne, som han kunne bøje sig for, idet de ligesom hans forfædres religion krævede fornægtelse af mange ting.

Således lærte han at fatte tillid til en aldrende missionær, der ganske gik op i sit kald som lærer og i sit ønske om at udbrede kristendommen. Den gamle mand var især ivrig for at omvende denne unge samurai, i hvem han så evner, der lå langt ud over det almindelige, og han sparede ingen møje for at vinde ynglingens tillid. Han hjalp ham på mange måder, lærte ham lidt fransk og tysk, også lidt græsk og latin, og han stillede hele sit righoldige bibliotek til elevens rådighed. At få adgang til en sådan bogsamling med filosofiske, historiske, naturvidenskabelige og skønlitterære værker var i de tider en sjældenhed for en japansk studerende, og det blev vurderet højt af den unge samurai. Det faldt derefter heller ikke ejeren svært at overtale sin yndlingselev til at læse i det Nye Testamente. Den unge mand overraskedes ved i "den onde sekts" hellige bog at

støde på moralske forskrifter, der lignede Konfucius'. Han sagde til den gamle missionær: "Denne lære er ikke ny for os, og den er visselig meget god. – Jeg vil studere bogen og tænke derover."

5

Dette studium og de tanker, det fremkaldte, førte den unge mand langt videre, end han selv havde anset for muligt. Efter erkendelsen af, at kristendommen var en stor religion, kom der erkendelser af anden art og nye forestillinger om den civilisation, som de kristne racer besad.

Det syntes den gang for mangen tænkende japaner, endog måske for mange af de intelligente mænd, der ledede den nationale politik, at Japan var viet til undergang som selvstændigt rige. Der var håb endnu, ganske vist, og så længe der var blot et atom af håb, lå pligten klar for enhver. Men den magt, der kunne bringes i anvendelse mod kejserriget, var uimodståelig.

Og ved nøje at overveje denne magts grufulde rækkeevne kunne den unge japaner med en undren, der nærmede sig ærefrygt, ikke lade være at gøre sig selv det spørgsmål: Hvorfra og hvorledes er denne magt blevet indvundet? Stod den – således som hans gamle lærer forsikrede – i et eller andet hemmelighedsfuldt forhold til en højere religion? Den gamle kinesiske filosofi, som erklærede, at folkenes trivsel stod i forhold til deres overholdelse af de himmelske love og af deres lydighed mod de vises lærdomme, talte unægtelig for denne anskuelse. Og hvis vestens overlegne magt virkelig betegnede deres religions højere standpunkt, var det så ikke enhver

fædrelandsvens soleklare pligt at følge denne religion og stræbe efter hele nationens omvendelse? En japansk yngling fra den tid, opdraget i Kinas moral og selvfølgelig uvidende om vestens hele sociale udviklingshistorie, kunne aldrig have fattet, at netop den højeste form for materielt fremskridt i Europa væsentligt var opnået ved en hensynsløs kraftanspændelse, der intet havde med kristendommens idealisme at gøre og ikke stemte overens med noget som helst højere moralsystem.

Endnu den dag i dag er der i vesten millioner af tankeløse mennesker, som tror på en guddommelig forbindelse mellem militærmagt og kristentro. Man hører endog fra vore prædikestole udsagn, der betegner politiske røverier som udslag af den "guddommelige retfærdighed" og opfindelsen af frygtelige sprængstoffer som "indskydelser, sendt fra Himlen". Den overtro lever endnu iblandt os, at de racer, der bekender sig til kristendommen, har en gudindviet bestemmelse til at plyndre og udrydde racer, der har en anden tro. Lejlighedsvis hører vi dog den overbevisning blive udtalt, at vi endnu tilbeder Odin og Thor, forskellen er blot, at Odin nu er blevet et matematisk hoved, og at hammeren Mjølnir svinges ved dampkraft. Missionærer, der hører folk tale således, erklærer dem for ateister og skamløse mennesker.

Dette være nu som det vil – den tid kom, da den unge samurai blev kristnet og det til trods for familiens modstand. Det var et dristigt skridt. Men hans tidlige indøvelse i at vise karakterstyrke havde givet ham en stor fasthed i viljen, og ikke engang hans forældres dybe sorg kunne rokke ham i hans beslutning. Hans frafald fra den gamle tro betød for ham mere end forbigående vanskeligheder: Han blev gjort arveløs, han

pådrog sig sine fordums kammeraters foragt, han mistede sin rang, og han hjemfaldt til absolut fattigdom. Men hans samurai-opdragelse havde lært ham at foragte "Jeg'et". Han så for sig, hvad han troede var hans pligt som fædrelandsven og sandhedssøger, og han fulgte kaldelsen uden frygt eller anger.

6

De, der håber at kunne sætte deres egen i vesten fostrede tro i den religions sted, som de har omstødt, til dels ved hjælp af et moderne videnskabeligt kundskabsstof, tænker ikke på, at de argumenter, de har brugt mod den gamle tro, kan bruges med samme styrke overfor den nye. Den almindelige missionær, der er ude af stand til at følge med i den moderne tænknings højder, kan ikke forudse, hvad der vil blive følgen af hans forsøg på at bringe de videnskabelige smuler, han råder over, ind i en orientalers af naturen langt kraftigere hjerne end hans egen.

Han bliver derfor forbavset og forfærdet, når han opdager, at jo intelligentere hans elev er, jo kortere vil den tid være, hvori han hylder den nye lære. At udrydde den oprindelige tro hos et godt hoved, der foreløbig har holdt sig til den buddhistiske kosmogoni, fordi han var et barn i videnskabelig henseende, er ikke svært. Men at erstatte i det samme hoved kinesisk eller buddhistisk morallære med presbyterianske eller baptistiske dogmer er ikke muligt. I tidligere tid mødte jesuitterne netop den art hindringer, og de nidkære spanske præster har sikkert ofte følt, at for at nå deres mål behøvede de spanske soldater.

Men nutidens vilkår er endnu mindre gunstige for enhver art af omvendelse. Et resultat af missionernes anstrengelser, og et, der betyder en hel del mere end de uundgåelige årlige

beretninger om så og så mange vundne sjæle, er imidlertid reorganisationen af de nationale trossystemer og et nylig af regeringen udstedt påbud om, at præsteskabet i Japan skal have en videnskabelig uddannelse. Længe før denne befaling kom, havde ganske vist de rigere buddhistiske sekter omordnet sine skoler efter vestens mønster, og *shinshu*-sekten kan allerede prale af elever, som er uddannet i Paris og Oxford: mænd, hvis navne er kendt og skattet verden over blandt alle sanskritdyrkere.

I sandhed, Japan kan trænge til en højere form for religiøs tro, men det er inde fra og ikke ude fra at fornyelsen skal komme.

– Efter altså at have ofret formue og stilling for at blive kristnet, frasagde vor samurai sig offentligt sin nye tro. Dette frafald vakte stor opsigt.

En fejlagtig opfattelse af forholdet mellem civilisation og religion havde først ledet ham ind på vejen til hans omvendelse. Kinesisk filosofi havde lært ham, hvad den moderne sociologi også erkender, at et folkesamfund uden præsteskab har aldrig udviklet sig, og buddhismen havde lært ham, at endog vildfarelser – symboler, legender og myter fremstillet som virkelighed – for ydmyge sind har deres berettigelse, idet de hjælper til udvikling af de menneskelige dyder. Fra dette synspunkt havde kristendommen intet mistet af sin værdi for ham, og skønt han betvivlede, hvad hans lærer havde fortalt om den kristne verdens højere moral – han så nemlig ikke nogen bekræftelse derpå i de åbne havnestæder – ønskede han at se og dømme selv om religionens indflydelse på de vestlige landes moral. Han havde lyst til at rejse til Europa for at studere

årsagerne til de forskellige nationers udvikling og grunden til deres magt.

Denne rejse kom han til at gøre hurtigere, end han havde tænkt sig. Den åndelige søgen, som havde gjort ham til tvivler i religiøse sager, havde også gjort ham til fritænker i politisk henseende. Han nedkaldte regeringens vrede over sit hoved ved offentligt at udtale meninger, der ikke stemmede med øjeblikkets politik, og ligesom det var gået andre, der under de nye ideers påvirkning havde været lige så uforsigtige som han, blev han nødt til at forlade landet. Således begyndte der for ham en række rejser, der skulle føre ham Jorden rundt.

Først tog han til Korea, dernæst til Kina, hvor han ernærede sig som lærer. Derpå kom han ombord i et skib, der gik til Marseille. Han havde kun få penge, men han var ubekymret for, hvorledes det skulle gå ham i Europa. Han var ung, høj, kraftig, nøjsom og vant til livets barske side og følte sig sikker. Han medbragte desuden anbefalingsbreve til mænd, der kunne lette vejen for ham.

Mange år skulle hengå, inden han gensá sit fødeland.

7

I disse år så han vestens civilisation, som kun få japanere får den at se. Han flakkede gennem Europa og Amerika, levede i mange byer og arbejdede i mange egenskaber – undertiden med sin hjerne, oftest med sine hænder – og således blev han i stand til at studere det højeste som det laveste, det bedste og det værste af livet omkring sig. Men han så med "det fjerne østens" øjne, og hans dom gik ikke de samme veje som vore domme. For på samme måde som vesten iagttager det fjerne

østen, iagttager dette hint; det, hver især vurderer som det bedste hos sig, vil have mindst sandsynlighed for at blive vurderet på samme måde af den anden. Og begge har til dels ret, til dels uret. Der har aldrig været og vil aldrig blive en fuldkommen gensidig forståelse.

Mere storslået, end nogen som helst forudanelse kunne have forberedt ham på, forekom vesten ham. Det var en verden befolket af kæmper. Og det, der kan nedtrykke selv den modigste af vestens beboere: at finde sig selv uden midler og uden venner midt i en stor by, må ofte have nedtrykt denne østens landflygtige. Denne underlige tomhedsfølelse ved at mærke sig fuldstændig uænset af de forbijagende millioner, denne uophørlige færdsel, denne tummel, der døver lyden af de menneskelige stemmer, denne udartede og sjælløse arkitektur, denne voldsomme udfoldelse af rigdom, der tvinger hoved og hænder – som var det almindeligt maskineri – til den yderste grænse af det mulige, kunne nok virke knugende på ham.

Han kunne ingen skønhed opdage i de tårnhøje stenmure, som spærrede for farverne ved solopgang og solnedgang, for lys og luft. Alt hvad der tiltrækker os i de store byer, frastødte ham. Endog det blændende Paris fyldte ham med lede. Det var den første fremmede by, hvor han gjorde et langt ophold.

Fransk kunst som udtryk for skønhedsforestillingerne i denne den mest begavede af Europas nationer overraskede ham, men var såre langt fra at behage ham. Hvad der især forundrede ham var det idelig genkomne studie af det nøgne. Han så deri kun en åben tilståelse af den af de menneskelige svagheder, som han næst svig og fejhed i sin stoiske opdragelse havde lært at foragte mest.

Den franske litteratur gav ham ny anledning til forbavselse. Stilens skønheder formåede han ikke at bedømme, og han begreb aldeles ikke, hvad den spændende fortællemåde skulle til. I litteraturen så han kun et middel til sædernes fordærv. Han besøgte teatre, operaer og forlystelsessteder; han så det alt sammen med asketens og soldatens øjne, og han undredes over, at vestens opfattelse af, hvad der gav livet værd, var så lidet forskellig fra det, der i det fjerne østen betragtedes som dårskab og blødagtighed. Han var til stede ved fine baller og fester, hvor der fra kvindernes side var en sådan velberegnet udstilling af deres personer, at det ville have fået en japanerinde til at synke i jorden af skam, og han undrede sig over de angreb, han havde hørt på den naturlige, ligefremme og sunde halvnøgenhed, som den i sommersolen arbejdende japaner og japanerinde bærer til skue. Han hørte berømte prædikanters taler, og han hørte præstehaderes bespottelser af al tro. Han iagttog de riges verden og de fattiges og den afgrund, der ligger under begge. Men religionens heldbringende indflydelse så han intet til. *Denne* verden havde ingen tro. Det var en verden af spot, mummespil og fornøjelseslysten egensyge, styret – ikke af religion men af politi. Her var det ikke godt for en mand at blive født.

England, som var mere dystert, mere stræbende, mere vældigt, gav ham andre problemer at gruble over. Han studerede landets rigdomme, de, der bestandig vokser, og han studerede det forfærdelige smuds, der i deres skygge bestandig tager til. Han så de store havnepladser med de hundrede landes rigdomme – for det meste plyndringsgods. Han vidste, at nutidens englændere – ligesom deres forfædre – hørte til

rovdyrslægten, og han tænkte på, hvad skæbne millioner af dem skulle få, hvis de blot en eneste måned var ude af stand til at tvinge andre racer til at underholde dem. Han så løsagtigheden og drukkenskaben, der gør nætterne så modbydelige i verdens største stad, og han undredes i sin sjæl over det konventionelle hykleri, der lader som om det ikke ser, over den religion, der opsender sin tak for bestående tilstande, og over den uvidenhed, der sender missionærer ud, hvor der ikke trænges til dem. Han så også en berømt englænders erklæring om, at en tiendedel af Englands befolkning enten er professionelle forbrydere eller fattiglemmer. Og alt dette til trods for myriader af kirker og en uendelighed af love. I sandhed, den engelske civilisation bar mindre end nogen anden vidnesbyrd om dens religions foregivne overlegenhed, den religion, om hvilken han havde lært, at den var selve ophavet til Englands storhed. De engelske gader sagde noget helt andet, og aldrig så man sådanne syn i buddhistiske stæder. Nej, denne civilisation betød kun en fortsat ond kamp mellem den enfoldige og den snu, mellem den svage og den stærke. Det var magten, der forener sig med snedigheden, for at kaste svagheden ned i et gabende og synligt helvede. Aldrig var der i Japan, end ikke i febersyge drømme, set sådanne forhold. Dog kunne han ikke andet end indrømme, at i ren materiel og intellektuel henseende var resultatet af denne tingenes tilstand forbavsende. Skønt han så det onde ligge bag ved alt i en grad, han aldrig havde kunnet tænke sig muligheden af, så han også det umiskendeligt gode både hos den rige og den fattige. De endeløse modsætninger, de uløselige gåder var det over hans evner at gennemskue.

Han følte sig mere tiltrukket af det engelske folk end af noget andet, han havde besøgt, og den engelske adels optræden forekom ham ikke helt ulig den japanske samurais. Bag dens ydre kulde skelnede han en betydelig evne til at nære venskab og vise venlighed, en venlighed, han mere end en gang lærte at kende. Det dyb af personlig styrke, han her så, ville vanskeligt tømmes ud, så lidt som det mod, hvormed man havde underkastet sig den halve verden.

Før han forlod England for at tage til Amerika og dér studere et endnu større område for menneskelig foretagsomhed, havde nationernes forskellighed ophørt at interessere ham. De gled ud for ham under hans idelig bestyrkede opfattelse af vestens civilisation som ét forvirrende hele, der overalt – hvad enten det var under enevoldsmæssige, frimonarkiske eller demokratiske former – udfoldede lige ubarmhjertige nødvendigheder med lige forbavsende resultater, som tilmed altid hvilede på forestillinger, der var diametralt modsatte det fjerne østens. Han havde intet fundet at elske, mens han var her, og intet ville han savne i afskedens time. Det var hans sjæl så fjernt, som om han var kommet til en anden klode. Men han forstod, hvad det kunne være værd, beregnet efter indbetalingerne af menneskelig lidelse, han følte den trussel, der lå i dette samfunds knusende vægt, og han anede dets umådelige styrke i dets intellektuelle evne. Og han hadede det, hadede dets grufulde, helt ud bevidste udvorteshed, hadede dets beregnede standhaftighed, dets gåen på akkord, dets blinde grusomhed, dets grådighed, dets mægtige hykleri, dets fattigdoms hæslighed og dets rigdoms frækhed, det havde vist ham

uudgrundelige dybder af nedværdigelse – men ingen idealer, der kunne lignes med hans ungdoms.

Vestens højeste opsving var kun forstandsmæssig. Kundskabernes verden var som en fjern stejl bjergkæde, under hvis evige snelinje hjertets bedste følelser måtte dø. Sikkert var hans gamle japanske civilisation med sin godgørenhed og pligtfølelse uendelig at foretrække i sin opfattelse af lykke, i sine sædelige bestræbelser, sin bredere tro, sit gladere mod, sin ligefremhed og uselviskhed, sin ædruelighed og nøjsomhed. Vestens overlegenhed var ikke etisk. Den lå i forstandens gennem uberegnelige lidelser udviklede magt, der anvendtes til ødelæggelse af den svage ved den stærke.

Og desuagtet overbeviste vestens videnskab ham med uigendrivelig logik om, at denne kultur bestandig ville gribe om sig, som var den en uimodståelig, uundgåelig, umådelig oversvømmelse af verdenssmerte. Japan ville blive nødt til at lære at bruge de ny former for handleevne, til at beherske de ny former for tænkning, eller også måtte det ynkeligt gå til grunde. Der var ingen anden mulighed.

Og derpå kom tvivlen over alle tvivl, det spørgsmål, som alle vise har stirret ind i: "Er der i universet en sædelig vilje?"

Men hvad enten der i denne kosmiske proces var moralsk mening eller ikke – målt med den uendelig lille brøkdel af sindsbevægelse, der kan rummes i en menneskelig sjæl – var der én overbevisning, som ingen logik kunne berøve ham: Visheden om, at mennesket af al sin magt skulle forfølge det højeste moralske ideal mod det ukendte mål, selv om så solene i deres løb skulle kæmpe imod ham. Japan var med nødvendighed henvist til at tilegne sig den fremmede

videnskab, måtte optage meget af sine fjenders materielle kultur, men der var ikke den samme nødvendighed for Japan til at kaste fra sig sine meninger om ret og uret, om pligt og ære. Langsomt skabtes der en beslutning i hans sjæl, en beslutning, der når år var gået, måtte gøre ham til en leder og en lærer: at kæmpe af al sin evne for bevarelsen i Japan af det bedste i fortidens liv og uden vaklen at modsætte sig al videre indførsel af, hvad der ikke væsentligt set var egnet til national selvbevaring, eller var nyttigt for folkets selvudvikling. Han kunne gribe fejl, men deri var der ingen skam, og kun således kunne han håbe at redde nogle værdifulde rester fra det almindelige skibbrud. Den ødselhed, der udfoldedes i vestens liv, havde gjort et dybere indtryk på ham end dets grådighed efter fornøjelser og evne til at forårsage smerte, og i sit eget lands fattigdom så han styrke, i dets uselviske nøjsomhed så han den eneste mulighed for dets jævnbyrdighed med vesten. Den fremmede civilisation havde lært ham, hvad han aldrig uden kendskab til den skulle have forstået: værdien og skønheden af sit eget land. Og han længtes efter den time, da det atter skulle blive ham forundt at vende tilbage til den jord, hvor han var født.

8

Det var i en skyløs aprilmorgens gennemsigtige halvmørke lige inde solopgang, at han atter så sit fædrelands bjerg – fjerne, skarpttegnede alpekæder, der mørkviolette hævede sig op af den blæksorte sø. Bag det dampskib, der bar ham hjem fra landflygtigheden, fyldtes horisonten langsomt af et rosenrødt flammeskær. Der var allerede nogle rejsende på dækket, ivrige

for at få det første glimt af Fuji at se fra oceanet, for det første syn af Fuji ved daggry glemmes hverken i dette liv eller det næste. De iagttog den lange række højder og så over deres takkede tinder ind i den dybe nat, hvor blege stjerner endnu tindrede, men Fuji så de ikke.

"Å," lo den officer, de spurgte, "De ser alt for lavt, se højere op – meget højere!" Da så de opad, opad, lige ind i hjertet af himlen, og de så den mægtige bjergtop rødme som en vidunder-lotusknop i den gryende dags blussen, et skuespil, der bragte dem til at forstumme. Hurtigt gulnede dens evige sne over i en gyldenglød, derpå hvidnede den, efterhånden som Solen nåede at kaste sine stråler frem over Jordens kurve ud over de dunkle bjergrækker, ja som det syntes ind i selv stjernehimlen, for kæmpens fod forblev usynlig. Og natten svandt, og det bløde, blå dagslys badede himlens hvælving, og farverne vågnede af deres søvn. For de stirrendes blik åbnede Yokohamas lysende havbugt sig med den hellige bjergtop svævende som et snehvidt åndesyn over den usynlige grundvold langt inde i dagens uendelige bue.

Endnu lød i vandrerens øren: "Å – I ser alt for lavt! Højere op – meget højere op!" som en rytme i den voldsomt betagende stemning, der fik hans hjerte til at svulme. Da blev alt pludselig tåge. Han så hverken Fuji foroven eller de nære højder forneden, heller ikke bugtens mange skibe. – Han så intet af det ny Japan, han så det gamle. Landvinden, fyldt med forårsduft, svævede op imod ham, rørte ved hans blod, og ud fra længe lukkede erindringsceller kom skyggerne af alt det, han en gang havde forladt og søgt at glemme. Han så de dødes ansigter igen, han kendte tonefaldet i deres stemmer tværs hen

over de mange års grave. Atter var han den lille dreng i sin faders *yashiki*, vandrende fra det ene lyse værelse til det andet, legende på de solbelyste græstæpper, hvor bladenes skygger skælvede, eller han stirrede ud i parkens bløde, grønne, drømmerige fred. Endnu en gang følte han den lette berøring af moderens hånd, når hun ledte hans skridt hen imod det sted, hvor de holdt morgenandagt: alteret med forfædrenes mindetavle. Og mandens læber mumlede atter – med en pludselig nyskabt forståelse af ordene – barnets enfoldige bøn.

Nonnen i Amidatemplet

1

Da O-Toyos mand – en fjern slægtning, som familien af kærlighed havde ladet bo hos sig – af sin lensherre blev beordret til hovedstaden, gjorde hun sig ingen bekymringer om fremtiden. Kun var trist til mode. Det var deres første adskillelse siden deres bryllup. Men hun havde sin fader og moder til selskab, og også hendes lille søn, som var hende mere dyrebar end alt andet – skønt det ville hun næppe have indrømmet, end ikke for sig selv. Og desuden havde hun også altid hænderne fulde. Mange huslige pligter påhvilede hende, meget stof til klæder måtte hun væve, både af silke og af bomuld.

En gang hver dag på et bestemt tidspunkt serverede hun sin fraværende mand små sirlige måltider, frembåret på en yndig lille lakeret bakke; ligesom dem man byder forfædrenes ånder og guderne. Disse måltider blev serveret i den østlige del af hans yndlingsværelse, og den fraværendes pude blev lagt frem. Grunden til, at hun valgte den østlige del af værelset var den, at hendes mand var rejst mod øst. Før O-Toyo fjernede maden igen, løftede hun altid låget på den lille suppeskål, for at se om der havde afsat sig damp på den lakerede inderside. For så længe der er damp på lågets inderside, er den fraværende elskede frisk og rask, men hvis låget forbliver tørt, er han død, for det er tegn på, at hans sjæl er vendt alene hjem for at søge

næring. O-Toyo fandt hver dag det lakerede lågs inderside dækket med damp.

Hendes søn var hendes stadige glæde. Han var tre år gammel og stillede spørgsmål, som kun guderne kan give de rette svar på. Ville han lege, lagde hun sit arbejde til side for at lege med ham; havde han lyst til at hvile sig, så fortalte hun ham vidunderlige historier eller gav ham fromme og yndefulde svar på hans spørgsmål om ting, som intet menneske nogensinde kan forstå. Om aftenen, når de små lamper var tændt foran de små altre og de hellige billeder, lærte hun ham små barnlige bønner. Når hun havde lagt ham i seng, sad hun med sit arbejde ved hans leje, hensunket i beskuelsen af hans lille ansigts rolige skønhed. Sommetider smilede han i drømme, og så vidste hun, at den guddommelige Kwannon legede skyggernes lege med ham, og hun mumlede den buddhistiske påkaldelse af jomfruen, som "altid sænker sit blik ved lyden af bøn".

Af og til, på en klar dag, kunne hun klatre op på bjerget Dakeyama, bærende sin lille dreng på ryggen. Sådanne ture holdt han meget af, ikke kun på grund af det, hans moder lærte ham at se, men også på grund af det hun lærte ham at høre. Den skrånende vej gik gennem lunde og skove, over græsklædte enge og rundt om mærkelige sten, og der var blomster, som bar på historier i deres hjerter, og træer, hvor der boede træ-ånder. Duer kurrede og duer sukkede og cikaderne hvæsede og fløjtede og trillede.

Alle, som venter på fraværende kære, gør, hvis de ellers har mulighed for det, en pilgrimsvandring til dette bjerg Dakeyama. Det er synligt overalt i byen, og fra dets top har man udsyn over flere provinser. På dets top står en sten oprejst,

næsten lige så høj som et menneske og af en lignende form; og der er lagt småsten foran den og på den. Og tæt ved er der en lille shinto-helligdom, oprejst for ånden af en prinsesse fra en anden tidsalder, fordi hun sørgede over en fraværende, som hun elskede, og plejede at holde udkig efter ham fra dette sted, indtil hun sygnede hende og blev til sten. Derfor byggede man helligdommen; og de, hvis elskede er fraværende beder stadig for deres hjemkomst; og efter bønnen tager de en af småstenene med sig hjem. Og når den elskede er kommet tilbage, skal stenen lægges tilbage på bjergtoppen, og der skal lægges flere småsten sammen med den til tak og ihukommelse.

Hver gang de havde været deroppe, nåede det at blive tusmørke, før de kunne være hjemme igen, for vejen var lang, og de skulle desuden med en båd over rismarkerne uden om byen – og det er en langsommelig måde at komme frem på. Sommetider oplyste stjernerne og ildfluerne vejen for dem, sommetider månen – og så sang O-Toyo sangen til månen for sin lille dreng:

> Nono-San,
> Lille frøken Måne,
> Hvor gammel er du? ...

Og i den blå nat hævede sig, fra alle de milevide rismarker, det store, blide, boblende kor, som syntes at være selv jordens stemme – frøernes sang. Og O-Toyo oversattes sangens ord for barnet: *Me kayui! me kayui!* – "Min øjne kilder, jeg vil sove."

Det var lykkelige timer.

2

Men så pludselig, to gange i løbet af tre dage, ramte de livets og dødens magter, hvis veje er og forbliver evigt uudgrundelige, hende i hjerte. Først fik hun at vide, at hendes gode mand, som hun så ofte havde bedt for, aldrig mere ville komme til hende – han var vendt tilbage til det støv, hvoraf alle væsener er opstået. Og kort tid efter fik hun vished for, at hendes lille dreng var sunket i en så dyb søvn, at den kinesiske læge aldrig mere ville kunne vække ham. Alt dette viste sig kun i hurtige glimt for hendes bevidsthed. Imellem og efter disse erkendelsesglimt herskede det dybe mørke, som de barmhjertige guder har skænket menneskene.

Tiden gik; og da mørket begyndte at vige, stod hun ansigt til ansigt med en ny grusom fjende, som kaldes Erindringen. Når hun var sammen med andre, var hun i stand til at se lige så sød og smilende ud som før. Men når hun var alene med Erindringen, svigtede hendes styrke. Hun ordnede små stykker legetøj og bredte drengens klæder ud på måtten foran sig, og så sad hun og kærtegnede dem og talte hviskende til dem, mens hun smilede tavs hen for sig. Men smilet endte altid i et udbrud af vild, høj gråd, hun slog hovedet imod gulvet og stillede tåbelige spørgsmål til guderne.

En dag faldt det hende ind at ty til et hemmelighedsfuldt trøstemiddel, et ritual, som man kalder *Toritsu-banashi*, de dødes påkaldelse. Kunne hun måske kalde sin lille dreng tilbage, blot for et eneste kort øjeblik? Det ville forurolige den

lille sjæl, men mon han ikke for sin elskede moders skyld gerne ville udholde et øjebliks smerte? – Jo, det ville han sikkert!

> For at få de døde til at komme tilbage, må man henvende sig til en buddhistisk eller shintoistisk præst, som er fortrolig med besværgelsesritualet, og den dødes *ihai*, hans dødstavle, må overgives til denne præst.
> Så bliver renselsesceremonien udført, lys og røgelse bliver tændt foran *ihai*en, der bliver bedt bønner og der frembæres blomster og ris. Men til dette brug må risen ikke være kogt. Når alt dette er udført, tager præsten i sin venstre hånd et bueformet instrument, og idet han slår hurtigt på det med den højre hånd, råber han med høj stemme den dødes navn og ordene "*Kitazo-yo! kitazo-yo!*", hvilket betyder: "Jeg er kommet!" Og mens præsten råber, forandrer hans stemme sig lidt efter lidt, indtil den til sidst bliver den dødes stemme, – for dennes ånd er trådt ind i ham.
> Den døde svarer hurtigt på de spørgsmål, man stiller ham, men råber samtidig uophørligt: "Hurtigt, hurtigt, for denne tilbagekomst smerter mig, og jeg kan kun blive her en kort tid!" Når den har besvaret spørgsmåle, forsvinder den dødes sjæl igen, og præsten falder bevidstløs om.
> Men det er ikke så godt at kalde de døde tilbage, for derved kommer man til at skade dem. Når de vender tilbage til underverdenen, må de indtage en lavere plads end før.
> Nu om dage er dette ritual forbudt ved lov. Den trøstede engang mange, men loven er en god og retfærdig lov, for der findes de mennesker, som vil spotte det guddommelige i menneskets hjerter.

Således skete det, at O-Toyo en nat knælede ned foran sin søns *ihai* i et ensomtliggende tempel i byens udkant, mens hun lyttede til præstens påkaldelse. Pludselig strømmede der fra

hans læber en stemme, som hun mente at kende – en stemme, som hun elskede højere end alle andre – men spæd og meget tynd som en hulken i vinden.

Og den tynde stemmen råbte til hende:

"Spørg hurtigt, hurtigt, moder! Mørk er vejen og lang; og jeg kan ikke dvæle her."

Og skælvende spurgte hun:

"Hvorfor skal jeg sørge over mit barn? Hvordan kan det være muligt, at dette er gudernes retfærdighed?"

Og svaret lød:

"O, moder, sørg ikke således over mig. Jeg døde kun, for at du ikke skulle dø, for det år var et sygdommens og sorgens år, – og jeg vidste, du skulle dø, og gennem bønner fik jeg lov til at dø i dit sted. – O moder, græd ikke mere for min skyld! Det er ikke rigtigt at sørge over de døde, for deres tavse vej går over Tårernes Strøm, og når mødrene græder, stiger floden, og sjælen kan ikke kommer over, men må vandre uroligt omkring. – Derfor beder jeg dig, sørg ikke længere, o moder min! Men giv mig en dråbe vand af og til."

3

Fra denne time af så man hende aldrig mere græde. Rolig og tavs opfyldte hun som før en datters pligter.

Tiden gik, og hendes fader begyndte at tænke på at finde hende en anden mand. Han sagde:

"Hvis det atter forundes vor datter at få en søn, vil det blive en stor glæde for hende og for os alle sammen."

Men den klogere moder svarede:

"Hun er ikke ulykkelig. Det er umuligt, at hun skal gifte sig igen. Hun er blevet som et lille barn, og kender hverken til synd eller sorg."

Og det var sandt, at hun ikke mere følte nogen smerte. Hun var begyndt at lægge en mærkværdig kærlighed til ganske små ting. Det begyndte med, at hun syntes, at hendes seng var for stor – måske som følge af en følelse af tomhed, der var opstået efter tabet af hendes barn. Og derefter begyndte dag for dag også andre ting at forekomme hende for store – selve huset, de velkendte værelser og nichen med de store blomstervaser – ja selv køkkentøjet. Hun spiste sin ris af de allermindste skåle, hun kunne finde, og med den slags miniaturepinde, som børn bruger.

I sådanne harmløse ting lod man hende kærligt have sin vilje, og hun havde ingen andre luner. De gamle forældre talte ofte om hende. Til sidst sagde faderen:

"Det ville sikkert være svært for vor datter at skulle leve blandt fremmede. Men vi er nu gamle, og vi vil snart skulle forlade hende. Måske ville det være bedst for hende, om vi gjorde hende til nonne. Vi kunne bygge hende et lille tempel."

Næste morgen spurgte moderen O-Toyo:

"Kunne du tænke dig at blive en hellig nonne og bo i et meget, meget lille tempel, med et meget lille alter og små billeder af Buddha? Vi kan altid være i din nærhed. Hvis du vil det, så vil vi tale med en præst, som kan lære dig forskrifterne."

Det ville O-Toyo meget gerne, og bad om, at der måtte blive fremstillet en meget lille nonnedragt til hende. Men moderen sagde:

"En god nonne kan udmærket have alting småt – undtagen nonnedragten. Men hun må have en stor dragt – således er Buddhas lov."

Og O-Toyo fandt sig i at bære den sammen dragt som andre nonner.

4

I en tom gård, hvor det tidligere havde stået et stort tempel, som havde heddet Amida–ji, byggede de et lille An–dera, eller nonnetempel, til hende. Dette An–dera kaldte også for Amida-ji, og det blev indviet til Amida-Nyorai og andre Buddhaer. Man udsmykkede templet med et ganske lille alter og miniature alterudstyr. På en lillebitte læsepult lå et nydeligt lille eksemplar af sutraerne, og der var små skærme og klokker og *kakemono*er overalt. Og her levede O-Toyo længe efter at hendes forældre var døde. Folk kaldte hende Amida-ji no Bikuni, hvilket betyder "Nonnen i Amida-templet"

Lige udenfor templets port stod en statue af Jizo. Denne Jizo var en særlig Jizo – den var de syge børns ven. Man kunne næsten altid se små riskager ligge stablet op foran den. De betød, at man bad for et sygt barn, og antallet af riskager angav det syge barns alder. Som oftest lå der kun to eller tre kager, sjældnere syv eller ti. Amida-ji no Bikuni passede statuen, ofrede den røgelse, og smykkede den med blomster fra tempelhaven, for bag templet var der en lille have.

Når hun havde gået sin morgenrunde med sin lille almisseskål, plejede hun i reglen at sætte sig ved en lillebitte vævestol og væve stoffer, som var alt for smalle til at kunne bruges til noget rigtigt. Men stofferne blev alligevel altid købt af

visse butiksejere, som kendte O-Toyos historie. Til gengæld forærede de hende bittesmå kopper og skåle, miniaturevaser, og mærkelige små dværgtræer til hendes have.

Hendes største glæde var at være sammen med børn, og der var da også altid børn omkring hende. De japanske børn tilbringer det meste af deres liv i tempelgårdene; og mangen lykkelig barndom blev tilbragt i Amida-jis tempel. Alle gadens mødre holdt af, at deres børn legede der, men indskærpede dem, at de aldrig måtte le ad Bikuni-San. "Sommetider opfører hun sig sært," plejede de at sige, "men det kommer sig af, at hun engang havde en lille søn, som døde, og sorgen over ham blev for stor for hendes moderhjerte. I må være meget venlige og ærbødige imod hende."

Og venlige var de nok, men ikke så ganske ærbødige i gængs forstand. De vidste bedre end som så. De kaldte hende altid "Bikuni-San", og hilste pænt på hende, men ellers behandlede de hende som en af deres egne. De legede med hende, og hun gav dem te i bittesmå kopper og lavede bunkevis af riskager til dem, som ikke var større end ærter, og vævede på sin væverstol bomulds- og silketøjer, som blev til tøj til deres dukker. Hun blev næsten en virkelig søster for dem.

De legede med hende hver dag, indtil de blev for store til at lege og forlod Amidas tempelgård for at begynde på livets bitre pligter og blive fader og moder til børn, som de sendte hen for at lege i tempelgården. Og disse kom til at holde lige så meget af Bikuni-San, som deres forældre havde gjort. Bkuni-San levede så længe, at hun fortsatte med at lege med børnebørnene til dem, som endnu kunne huske hende fra den tid, templet blev bygget.

Folk passede på hende og sørgede for, at hun aldrig kom til at lide nød. Man gav hende mere, end hun havde brug for til sig selv. På den måde blev hun i stand til at være næsten så god mod børnene, som hun ønskede, og også til at kunne fodre visse små dyr. Fuglene slog sig ned i hendes tempel og spiste af hende hånd, og de lærte, at de ikke måtte sætte sig på Buddha-statuernes hoveder.

Men en dag døde Bikuni-San. Efter hendes begravelse kom der en flok børn til mit hus. En lille pige på ni år holdt i hele flokkens navn følgende tale til mig:

"Herre, vi beder om en gave til Bikuni-San, som er død. Der er blevet rejst en stor gravsten på hendes grav. Det er en rigtig nydelig gravsten. Men vi ville så gerne også sætte en meget, meget lille gravsten der, fordi hun så ofte har sagt, at hun gerne ville have en meget lille gravsten. Og stenhuggeren har lovet os at hugge den for os og lave den rigtig køn, hvis vi blot kan skaffe pengene. Vil De være så venlig at give os et bidrag?"

"Ja, helt sikkert," sagde jeg. "Men nu har I vel ikke mere noget sted at lege?"

Hun svarede smilende: "Jo da, vi vil fortsætte med at lege i Amida-templet. hun ligger begravet der. Hun vil høre os lege og blive glad."

Haru

Hun var blevet opdraget i sit hjem i alt væsentligt på den gammeldags måde, der frembragte den mest indtagende kvindetype, verden måske nogensinde har set. Denne hjemmets opdragelse udviklede en hjertets finhed, en ynde af væsen, en sindets underkastelse og en pligtopfyldelse i så høj en grad, som kun Japan har kendt det. Opdragelsens moralske resultat ville have været noget alt for blidt og smukt i ethvert andet samfund end i det gamle japanske, og det var just ikke den mest hensigtsmæssige forberedelse til de nye tiders langt barskere vilkår, under hvilke denne type dog stadig forekommer.

Den sjælsforfinede unge pige var åndelig talt gjort fuldstændig afhængig af ægtemandens nåde. Man havde indprentet hende aldrig at vise skinsyge, aldrig sorg, aldrig vrede, ikke engang under forhold, hvor der kunne være tvingende grunde for hende til at nære alle tre følelser. Det forudsattes, at hun skulle være i stand til at overvinde sin herres fejl alene ved sin blidhed. Kort sagt, man fordrede af hende det næsten overmenneskelige, at hun – i det mindste udadtil – skulle virkeliggøre idealet af fuldkommen uselviskhed. Og det kunne hun have gjort med en husbond på samme udviklingstrin som hun, en, hvis forståelse var hensynsfuld, som var i stand til at gå ind på hendes følelser og ikke ville såre dem.

Haru var udgået fra en meget højere stillet familie end hendes mand, og hun var i virkeligheden for god til ham, fordi han ikke kunne forstå hende. De var meget unge, da de blev gift.

I begyndelsen var de fattige, men blev efterhånden velstående, idet Harus ægtefælle var en dygtig forretningsmand. Undertiden tænkte hun, at han havde elsket hende højest, da de var mindre velstillede, og en kvinde tager sjældent fejl i disse sager.

Hun syede bestandig alle hans klæder, og han roste hendes hænders gerning. Hun vogtede på alle hans ønsker, hjalp ham med hans af- og påklædning og sørgede i alle henseender for at gøre deres smukke hjem så hyggeligt som muligt for ham. Hver morgen, når han gik til sine forretninger, gav hun ham et kærligt farvel, og hilste ham velkommen, når han kom tilbage. Hun var en udmærket værtinde for hans gæster, hun bestyrede hans hus med en forbavsende økonomi, og sjældent bad hun ham om noget til sig selv, der kostede penge. Hun havde heller ikke synderlig trang til det, for han var aldrig kneben og ville gerne se hende smukt klædt. I sin lyse silke-kimono med de vide ærmer lignede hun et sølvhvidt møl, der havde svøbt sig i sine vinger. Han tog hende ofte med sig i teatret og til andre forlystelser. Ligeledes ledsagede hun ham til steder, der var berømte for deres skønhed om foråret, når kirsebærtræerne stod i blomst, eller til steder, hvor de i sommernatten så ildfluernes farende gnister, eller om efteråret lønnens dybt røde løv. Undertiden kunne de tilbringe en hel dag sammen i Maiko ved havet, hvor granerne svajede, som var det dansende piger, eller de gik om eftermiddagen ud til Kiyomidzu, til det

ældgamle sommerslot, hvor alt er som en drøm fra for fem hundrede år siden, hvor høje træer kaster skygge, hvor rislende vand springer koldt og klart ud af grotter, og hvor klagende toner som fra usynlige fløjter, der blæses på den gammeldags bløde måde, på en gang stemmer sindet til fred og vemod ligesom det gyldne lys, der toner bort i blåt over den døende sol.

Bortset fra disse små fornøjelser og udflugter var Haru sjældent borte fra hjemmet. Såvel hendes egne som mandens slægtninge boede langt borte i andre provinser, og hun havde kun få visitter at gøre. Hun holdt af at være hjemme og ordne blomster i alkoverne eller foran gudebillederne, at pynte værelserne og made de tamme guldfisk i dammen ude i haven, hvor de stak hovederne op, så snart de så hende komme.

Intet barn havde hidtil ført ny glæde eller ny sorg ind i hendes tilværelse. Hun lignede også en pur ung pige, skønt hendes hår var sat op som en gift kvindes, og hun var bestandig ukunstlet som et barn til trods for sin praktiske dygtighed i de små ting, hvilken dygtighed hendes ægtefælle beundrede i den grad, at han ofte nedlod sig til at spørge hende til råds i vigtige anliggender. Måske var heri hendes hjerte en bedre rådgiver for ham end hendes smukke hoved, men hvad enten rådet blev givet i kraft af en umiddelbar indskydelse eller ikke, pegede det aldrig i forkert retning.

Hun følte sig lykkelig med ham i fem år, i hvilken tid han viste sig så hensynsfuld mod hende, som man kan forlange det af en ung japansk købmand, hvis hustru er af et finere stof end han.

Pludselig blev han kølig mod hende – så pludselig, at hun var overbevist om, at grunden ikke kunne være den, en barnløs

hustru kunne have anledning til at frygte. Ude af stand som hun var til at opdage den virkelige grund, forsøgte hun at indbilde sig, at hun havde været efterladende i opfyldelsen af sine pligter, men forgæves undersøgte hun sin rene samvittighed.

Hun gjorde sig da den allerstørste umage for at behage ham, men han forblev ubevægelig. Skønt han ikke netop ytrede uvenlige ord til hende, mærkede hun bag hans tavshed en undertrykt trang dertil. Det er sjældent, at en japaner af den dannede klasse lader sig forlede til at bruge onde ord mod sin hustru, det ville stemple ham som en simpel og brutal person. En velopdragen mand med almindelige anlæg vil endog besvare hustruens bebrejdelser i milde vendinger. Almindelig høflighed fordrer dette efter japansk vedtægt af enhver god mand, og det turde også være den eneste sikre fremgangsmåde. En fint opdragen og fintfølende kvinde vil ikke længe underkaste sig grov behandling, en lidenskabelig kvinde vil endog dræbe sig, om hendes ægtefælle lod heftigheden løbe af med sig, og et sådant selvmord ville i befolkningens øjne vanære ham for resten af hans liv. Men der er en stille grusomhed, der er værre end ord, og som træffer sikrere: forsømmelse og ligegyldighed af den art, at hustruens skinsyge vækkes. En japansk hustru er ganske vist blevet skolet til aldrig at vise skinsyge, men denne følelse er ældre end al skolen, den er så gammel som selve kærligheden og vil vel sagtens vare lige så længe som den. Under sin lidenskabsløse maske føler den japanske kvinde på samme måde som hendes europæiske søster. Ligesom denne kan hun, mens hun en aften glæder et udsøgt selskab, sugende

attrå det forløsende øjeblik, da hun har frihed til at hengive sig til sin smerte.

Haru havde grund til skinsyge, men hun var alt for meget barn til at fatte det på én gang, og hendes tjenestefolk holdt for meget af hende til at ville røbe noget. Hendes ægtefælle, der før altid tilbragte aftenerne i hendes selskab – ude eller hjemme – gik nu ud alene den ene aften efter den anden. I begyndelsen havde han givet som påskud et eller andet forretningsanliggende, senere sagde han intet, ikke engang hvad tid han ventede at være hjemme igen. Til sidst behandlede han hende endog med tavs hensynsløshed, han var som forvandlet. "En ond ånd havde fæstet bo i hans hjerte" – sagde tjenestefolkene. Det var en kendsgerning, at han var faldet i en snare.

En geishas hvisken havde lammet hans vilje, hendes smil havde blindet hans øjne. Hun stod i skønhed langt tilbage for Haru, men hun var forfaren i kunsten at indspinde svage mænd i sansernes rus og at stramme båndene mere og mere, indtil det måtte ende med spot og ruin. Haru vidste intet. Hun fattede ikke mistanke, før hendes ægtefælles forandrede opførsel var blevet ham til vane, og selv da kun fordi hun mærkede, at hans penge gik over i ukendte hænder. Han havde aldrig sagt hende, hvor han tilbragte sine aftener, og hun var bange for at spørge, for at han ikke skulle tro, hun var skinsyg. I stedet for at give sine følelser luft i ord, behandlede hun ham med så megen godhed, at en mere fintfølende mand ville have gættet alt. Men uden for forretningssager var han tung af begreb.

Han vedblev at tilbringe sine aftener uden for huset, og efterhånden som hans samvittighed blev svagere, blev hans

fraværelser langvarigere.

Man havde altid sagt til Haru, at en god hustru skulle sidde oppe og vente, til hendes herre kom hjem om aftenen, og hun gjorde altså dette, men hun led af nervøsitet og af den febrilske tilstand, som følger med søvnløshed. Hun blev slidt op ved den ensomme venten, når hun til sædvanlig tid venligt havde sendt tjenestefolkene i seng og var blevet overladt til sine egne tanker. Kun en eneste gang sagde hendes husbond, da han kom meget sent hjem: "Jeg er ked af, at du skal sidde oppe så sent efter mig. Du skal ikke vente så længe en anden gang." Hun blev da bange for, at det virkelig gjorde ham ondt for hendes skyld, og hun lo venligt og svarede: "Jeg var ikke søvnig og er heller ikke træt, tænk blot ikke på mig." Han undlod altså at tænke på hende, og var kun alt for glad ved at tage hende på ordet. Ikke længe efter udeblev han en hel nat. Næste nat blev han også borte og ligeledes den tredje. Efter denne sidste nat udeblev han endog til morgenmåltidet.

Nu forstod Haru, at den tid var kommet, da hendes pligt som hustru bød hende at tale.

Hun ventede, mens morgenens timer svandt, i frygt for ham og i frygt også for sig selv, idet hun nu endelig blev sig bevidst, at her var den uret til stede, som dybest af alt kan såre en hustrus hjerte. Noget havde tjenestefolkene sagt, resten kunne hun gætte. Hun var syg uden at vide af det. Det eneste hun vidste, var at hun var vred, vred for alvor over de lidelser, hun havde gennemgået, grusomme, borende, ødelæggende lidelser. Middagen kom og endnu sad hun og grublede over, hvordan hun på den for ham mindst sårende måde skulle sige ham det, som det nu var hendes pligt at sige, de første bebrejdende ord,

der nogensinde var kommet over hendes læber. Pludselig slog hendes hjerte et voldsomt slag, som bragte alt til at sortne og svømme for hendes øjne i en hvirvel af svimmelhed – hun havde hørt lyden af sin mands køretøj og tjenerens stemme: "Herren er kommet!"

Hun famlede sig frem til indgangsdøren for at møde ham, hele hendes fine legeme skælvede i feber og smerte og i skræk for, at hun ikke skulle kunne beherske denne smerte. Og manden standsede forskrækket, for i stedet for at hilse på ham med det vante smil, greb hun ham foran i silkedragten med sin skælvende lille hånd, og så ham ind i ansigtet med øjne, der syntes at søge efter den inderste fiber af hans sjæl, og hun forsøgte at tale, men kunne kun fremstamme det ene ord: *"Anata!" (Du!)*

I samme øjeblik slappedes hendes greb, øjnene lukkedes med et underligt smil, og før han kunne strække armen ud for at gribe hende, sank hun om. Han forsøgte at løfte hende op, men noget i det skrøbelige legeme var bristet. Hun var død.

Der blev en forfærdelse, tårer og forgæves kalden hende ved navn og løben efter læger.

Men hun lå hvid og stille og smuk, al smerte og vrede var veget fra hendes ansigt, og hun smilede som på sin bryllupsdag.

To læger kom fra hospitalet – det var japanske militærlæger – og de stillede ham spørgsmål, der ikke skånede ham, spørgsmål, der skar mandens indre op til hjerteroden. Så sagde de ham sandheden, koldt og skarpt som med slebet stål – og lod ham alene med den døde.

Folk undredes over, at han ikke blev præst, som et tydeligt vidnesbyrd om, at hans samvittighed var blevet vakt. Om dagen sidder han mellem sine silketøjer fra Osaka og Kyoto – alvorlig og tavs. Hans folk kalder ham en god herre, for aldrig taler han dem hårdt til. Ofte arbejder han til langt ud på natten, og han er flyttet bort fra sit gamle hjem. Der er fremmede i det smukke hus, hvor Haru levede, og aldrig betræder ejeren det. Måske fordi han der kunne komme til at se en slank skygge, som endnu ordnede blomster eller bøjede sig som en iris over guldfiskene i hans dam.

Dog, hvor han end dvæler, undgår han ikke i de stille timer at føle den samme lydløse nærhed af hende, snart syende, snart glattende og pyntende de dragter, han iførte sig for at forråde hende. Og til andre tider – i de travleste øjeblikke af hans travle liv – dør alle lyde i hans store butik, de fint slyngede bogstaver i hans regnskabsbøger svinder bort i tåge, og en klagende lille stemme, som guderne aldrig lader forstumme, søger ind i hans hjertes ensomhed ligesom med et spørgsmål og siger det eneste ord: "*Anata*?"

Danserinden

1

Det var tidligere skik – og er det endnu – at unge japanske malere rejste til fods gennem store dele af kejserriget for at optage studier i skønne egne såvel som også for at se berømte kunstgenstande i de som oftest meget smukt beliggende buddhistiske templer. Det er hovedsagelig disse vandringer vi skylder de nu temmelig sjældne bøger med billeder efter naturen og livet, der bedre end noget andet viser, at kun en japaner kan male et japansk landskab. Er man først blevet opmærksom på måden, hvorpå den japanske maler tolker sit lands natur, vil ethvert fremmed forsøg i samme retning forekomme én underlig fladt og åndløst. Den fremmede kunstner vil forsøge at gengive så virkelighedstro som muligt det, han ser, og han vil ikke give mere, den japanske derimod vil forsøge at give det, han føler. Han vil male årstidens stemning, det enkelte steds eller den enkelte times ejendommelige virkning, og hans evne ligger i den magt, han formår at tiltage sig over beskuerens sind – en magt, der er såre sjælden i vestens kunst. Vestens maler sysler med enkelthederne og fremkalder ikke længsler ud over dem, hans broder i østen sletter enten disse enkeltheder ud, eller han forskønner dem. Han drukner afstandene i tåger, lukker landskaberne inde i skyer, og af hans maleriske indtryk bliver kun det forunderlige eller det skønne tilbage. Han vækker tilskuerens indbildningskraft, ægger den til at gå ud over sine egne

grænser, han mætter den ikke, men hungeren, han efterlader, er rettet mod det skønne, der kun i glimt kan skimtes. I disse glimt fornemmer man imidlertid som ved trolddom både tid og sted, og ud af sit minde og sin følelse skaber han billeder, hvis gribende virkning dog næppe fuldt kan værdsættes af dem, der ikke kender de egne, hvorfra indtrykkene er hentet. Frem for alt portrætterer han ikke. Hans fremstilling af mennesker er ikke individualiserende, men den ejer den uforlignelige fortjeneste at skabe typer. Det er ejendommelighederne, særpræget hos de forskellige dele af befolkningen, han anskueliggør: Bondens barnlige nyfigenhed, den unge piges skyhed, adelsmandens selvbevidsthed, barnets snurrighed og ynde, den gamles sagtmodighed. Det er rejser og friluftsliv, der har udviklet hans kunst, ikke indendørsarbejde.

For mange år siden rejste en ung maler til fods fra Saikyo *(Kyoto)* til Yeddo over bjergene. Der var kun få veje, og de var dårlige, og en rejse var på den tid så besværlig, at man endog havde et ordsprog om det, der hed: *Kawai ko wa tabi wo sasé* (et forkælet barn skal man sende ud på rejse). Landet var imidlertid det samme som nu. Der var de samme skove af ceder og fyr, de samme lunde af bambustræer, de samme beskedne landsbyer med stråtække tage, de samme terrasseformede rismarker, oversåede med store gule stråhatte, under hvilke bønder gik bøjet i dyndet. Fra vejen smilede de samme statuer af Jizo, børnenes gud, til de samme pilgrimsskikkelser, der var på vej til de samme templer, og den gang kunne man ligesom nu på varme sommerdage se nøgne brune børn i alle de grunde floder og se alle floderne le i solen.

Den unge kunstner var ikke noget forkælet barn. Han havde tværtimod taget mangen drøj tørn på sine rejser før, var vant til smalkost og hårde nattelejer og i det hele til at få det bedst mulige ud af enhver situation. På denne rejse befandt han sig imidlertid en aften efter solnedgang i en så afsides egn, at han ikke kunne gøre sig håb om natteherberge af nogen art, han var kommet for langt bort fra ethvert spor af dyrket land. Da han havde villet skyde genvej over en bjergryg for at nå en eller anden landsby, havde han forvildet sig.

Der var ingen måne oppe, og de høje fyrretræer gjorde alting sort omkring ham. Den egn, hvori han befandt sig, lod til at være fuldstændig blottet for menneskelige boliger. Man hørte ikke andre lyde end vindens susen i fyrrenålene og insekternes ustandselige summen. Han gik forsigtig frem i mørket, idet han håbede at nå brinken af en flod, som han kunne følge, til han stødte på et hus. Til sidst krydsede pludselig en bjergstrøm hans vej, men den viste sig at styrte rivende af sted ned i svælget mellem to bratte højder.

Han måtte vende om, og nu besluttede han at klavre op på den nærmeste top, hvorfra han måske kunne opdage et eller andet tegn til menneskeligt liv. Men da han kom derop, så han kun den ene bjergryg bag den anden.

Han havde allerede belavet sig på at tilbringe natten under åben himmel, da han i nogen afstand på den bortvendte skråning af højen så en enlig tynd, lille gul stråle af lys, der åbenbart sivede ud fra en bolig. Han gik imod lysstriben, og snart skelnede han en hytte, der så ud til at tilhøre en bonde. Lyset, han havde set, blev ved at skinne ud fra hytten, det kom

fra en sprække i de lukkede yderdøre. Han skyndte sig hen til huset og bankede på.

2

Først efter at han havde banket og råbt adskillige gange, hørte han nogen røre sig derinde. Så spurgte en kvindestemme, hvad han ville. Stemmen var mærkelig blød, og sproget, som den usynlige spørgende benyttede sig af, overraskede ham, det var hovedstadens dannede sprog. Han svarede, at han var en studerende, der var faret vild i bjergene, at han, hvis det var muligt, ønskede at få noget at spise og leje for natten, men hvis det ikke kunne lade sig gøre ville han være meget taknemlig, om nogen ville give ham anvisning på, hvordan han kunne nå den nærmeste landsby, og han føjede til, at han godt kunne betale en vejviser for ulejligheden. Stemmen stillede ham nu flere spørgsmål og syntes yderlig overrasket over, at nogen kunne have nået huset ad den vej, hvorfra han var kommet.

Men hans svar dæmpede åbenbart al mistro, for beboeren udbrød: "Jeg kommer straks, vent blot et minut! Det vil være vanskeligt for dig at nå nogen landsby i aften, og fodstien er farlig."

Efter en kort tids forløb åbnedes yderdørene, og en kvinde kom til syne med en papirslygte, som hun holdt således, at den belyste den fremmedes ansigt, mens hendes eget forblev i skygge. Hun iagttog ham i tavshed og sagde derpå kort: "Vent, jeg skal bringe vand!" Hun hentede et fad med vand, satte det på dørtrinnet og gav ham et håndklæde. Han tog sine sandaler af, vaskede rejsens støv af sine fødder, og blev derpå vist ind i et pynteligt værelse, der øjensynlig indtog hele husets indre med

et lille afgrænset rum længst borte fra døren, hvor der var køkken. Han fik en pude at sætte sig på og en ildgryde foran sig.

Først nu havde han god lejlighed til at iagttage sin værtinde, og han blev i høj grad overrasket over hendes ansigtstræks fine skønhed. Hun kunne være tre-fire år ældre end han, men var endnu i ungdommens fulde blomstring. Hun var bestemt ingen bondepige! Med sin bløde stemme sagde hun til ham: "Jeg bor nu alene her, og jeg modtager aldrig nogen gæst, men det ville have været alt for farligt for dig at gå videre i nat. Der bor vel nogle bønder ikke langt herfra, men du ville umuligt kunne finde vej til dem uden vejviser. Bliv derfor her til i morgen. Jeg kan ikke gøre dig det synderlig bekvemt, men et leje skal du få. Du er formodentlig sulten? Jeg har kun nogle *shojin–ryori (en art buddhistisk vegetabilsk fødemiddel)* – det er kun tarveligt, men det er dig vel undt."

Den rejsende var sulten og kun alt for glad ved tilbuddet. Den unge kvinde tændte ild og tillavede i tavshed nogle retter af saftige blade og frugter, som hun satte frem for ham tilligemed en skål kogt ris. Under måltidet talte hun næppe, og hendes forbeholdne måde at være på forvirrede ham. Da hun kun besvarede de spørgsmål, han dristede sig til at stille hende, med et nik eller et enkelt ord, afstod han snart fra alle forsøg på at få en samtale i gang.

Imidlertid havde han bemærket, at det lille hus var udsøgt rent, og at der ikke var en plet på de skåle, hvori hun bragte maden. Værelsets få og billige sager var smukke. Skærmbrættet foran skabet og garderoben var kun overtrukket med hvidt papir, men dette var smykket med store kinesiske skrifttegn,

udførte af en kunstnerhånd. Skrifttrækkene angav ifølge skik og brug for den slags udsmykning digteres og kunstneres yndlingsforestillinger som vårblomster, bjerg og sø, sommerregn, stjernehimmel, efterårsmåne, flodbølger, efterårsbrise. Ved værelsets ene sidevæg stod et slags lavt alter, hvorpå der var anbragt den buddhistiske *butsudan*, et lille skab, hvis tynde lakerede døre stod åbne og viste mindetavlen, foran hvilken der brændte en lampe mellem to offerbuketter af vilde blomster. Over dette alter hang et usædvanlig godt billede af *Kwannon*, barmhjertighedens gudinde, bærende månen som en glorie over sit hoved.

Da maleren havde endt sit måltid, sagde den unge kvinde til ham: "Jeg kan ikke byde dig noget godt leje, og jeg har kun et moskitonet af papir. Det er min seng og mit net, men i nat har jeg meget at gøre og vil ikke få tid til at sove. Jeg beder dig derfor om at gå til ro og at gøre dig det så bekvemt, som det er dig muligt."

Han forstod da, at hun af en eller anden besynderlig grund boede her ganske alene, og at hun nu under et venligt påskud tilbød ham sin eneste seng. Han protesterede ærligt og redeligt imod en sådan overdreven gæstfrihed og forsikrede hende, at han sov akkurat lige så godt et hvilket som helst sted på gulvet, og at han ikke brød sig om moskitoerne. Men hun svarede, som kunne hun være hans ældre søster, at han skulle gøre, som hun ville. Hun havde virkelig noget at udrette, og hun ønskede at kunne være uforstyrret så snart som muligt; da hun var overbevist om, at han var et menneske med takt, håbede hun, at han ville tillade hende at ordne sine sager på sin egen måde. Hertil kunne han intet svare, da der kun var dette ene værelse.

Hun tog tæpperne ud af skabene, redte hans leje på gulvet, satte den lille nakkebøjle af træ til rette og hængte papir-moskitonettet op. Derpå slog hun det store skærmbræt ud og stillede det mellem sengen og alteret. Så ønskede hun ham godnat på en måde, der ikke lod nogen tvivl tilovers hos ham om, at han skulle trække sig tilbage med det samme, hvilket han også gjorde til trods for sine betænkeligheder over al den ulejlighed, han imod sin vilje voldte hende.

3

Hvor uvillig den unge rejsende end havde været til at modtage en venlighed, der medførte opofrelsen af en andens hvile, kunne han dog ikke undlade at finde sit leje udmærket. Han var meget træt, og næppe havde han lagt hovedet på puden, før han glemte alt i en dyb søvn.

Men alligevel syntes det ham, at han kun havde sovet en kort stund, da han blev vækket af en mærkelig lyd. Det var lette fodtrin han hørte, men dog ikke trin af en, der gik på tå. Snarere syntes det at være fødder, der løb hurtigt, som var der noget på færde. Da faldt det ham ind, at der kunne være trængt røvere ind i huset.

Hvad ham selv angik, havde han kun ringe frygt, han havde så lidet at miste. Hans frygt gjaldt den venlige unge kvinde, der havde skænket ham husly og gæstevenskab. På begge sider af moskitonettet var der indsat et lille firkantet vindue, dækket af et brunt fileret net. Han kiggede ud af det ene af disse, men skærmen stod mellem ham og hvad det nu var, der gik for sig. Han tænkte på at råbe, men tog sig i det ved tanken om, at var her virkelig fare, ville det være både uklogt og unyttigt at

tilkendegive sin nærværelse, før han var klar over sagernes stilling. Lyden, som havde skræmt ham op, vedblev og forekom ham mere og mere ufattelig. Han besluttede at forberede sig på det værste og om nødvendigt vove livet for at forsvare sin unge veninde. Hurtigt bandt han sine klæder op, gled lydløst frem under papirsnettet, krøb hen til kanten af skærmbrættet og kiggede ud. Hvad han så, overraskede ham i allerhøjeste grad.

Foran det oplyste husalter med mindetavlen og i en pragtfuld dragt dansede den unge kvinde ganske alene. Han så, at den dragt, hun bar, var en *shirabyoshis* dragt – en af de fine danserinders, der optrådte i fyrsternes paladser, men langt rigere, end han nogensinde havde set den hos de professionelle danserinder. Hendes skønhed forhøjedes vidunderligt herved, og i denne lønlige time, på dette ensomme sted forekom den ham helt overnaturlig. Men hvad der for ham var endnu vidunderligere, var hendes dans. I et kort øjeblik følte han sig gennemrislet af en uhyggelig tvivl. Bøndernes overtro, beretninger om ræve-kvinder – for det er en gammel tro i Japan og Kina, at ræve kan antage skikkelse af forføreriske kvinder for at bringe mænd i ulykke – glimtede frem for hans tanke. Men det buddhistiske alter og det fromme billede over det spredte snart disse forestillinger, og han skammede sig over deres vanvid. På samme tid blev han sig bevidst, at han var vidne til noget, hun ikke havde ønsket, han skulle se, og at det var hans pligt som hendes gæst øjeblikkelig at ty om bag skærmbrættet; men han var som fastnaglet til stedet af, hvad han så. Han forstod med ikke mindre fryd end forbavselse, at han her iagttog den mest fuldendte danserinde, han nogensinde havde beundret, og jo mere han så på hende, jo mere grebet blev han

af hendes yndes trylleri. Pludselig holdt hun forpustet inde, løste sit bælte, vendte sig om i begreb med at lade den yderste klædning falde, da hun med et voldsomt sæt standsede, idet hendes øjne mødte hans.

Han undskyldte sig så godt han kunne. Han fortalte, hvorledes han pludselig var vågnet ved lyden af hurtige fodtrin, at denne lyd havde gjort ham ængstelig – især for hendes skyld – på grund af den sene nattetime og det ensomme sted. Derpå tilstod han sin overraskelse over, hvad han havde set, og talte om, i hvilken grad det havde øvet tiltrækning på ham.

"Jeg beder dig," vedblev han, "om at tilgive min nysgerrighed, men jeg kan ikke andet end tænke med forundring på, hvem du kan være, og på hvilken måde du kan være blevet en så vidunderlig danserinde. Jeg har set alle danserinderne i Saikyo, men ikke engang blandt de mest berømte har jeg set nogen, der kunne danse som du. Da jeg nu en gang var begyndt at belure dig, var det mig umuligt at tage mine øjne fra dig."

Først havde hun set ud til at være vred, men før han havde ophørt at tale, havde udtrykket i hendes ansigt skiftet. Hun smilede og satte sig lige overfor ham.

"Nej, jeg er ikke vred på dig," sagde hun, "det gør mig kun ondt, at du har overrasket mig, for jeg er vis på, at du tænkte stygt om mig, da du så mig danse således ganske for mig selv. Jeg bliver nødt til at fortælle dig, hvad der ligger bag det, du har set."

Og hun fortalte sin historie. Hendes navn huskede han, at han havde hørt, da han var dreng, hendes professionelle navn, navnet på den mest berømte af alle *shirabyoshi*, hovedstadens yndling, hun, der i sin berømmelses zenit pludselig gled

offentligheden af syne, ingen vidste hvorhen, ingen vidste hvorfor. Hun var flygtet fra rigdom og hyldest med en ung mand, som elskede hende. Han var fattig, dog havde de tilstrækkeligt til at kunne leve tarveligt og lykkeligt ude på landet.

De byggede sig et lille hus ude i bjergene, og der havde de levet i flere år udelukkende for hinanden. Han tilbad hende. En af hans største glæder var at se hende danse. Hver aften spillede han en af sine yndlingsmelodier, og hun dansede for ham. Men en usædvanlig lang og kold vinter blev han syg, og til trods for hendes omhyggelige pleje døde han. Siden da havde hendes eneste selskab været erindringen om ham, hendes eneste glæde at udføre de små kærlighedens og ærefrygtens ceremonier, hvormed man i Japan ærer de døde. Hver eneste dag lagde hun det brugelige offer foran hans mindetavle, og hver aften dansede hun for at behage ham ligesom før.

Dette var den hele forklaring på, hvad den unge rejsende havde set. Det var en skam af hende, tilføjede hun, at hun havde vækket sin trætte gæst, men hun havde ventet, til hun troede, han sov trygt, og hun havde forsøgt at danse så let, så let. Nu håbede hun, han ville tilgive hende, at hun imod sin vilje havde forstyrret ham.

Efter at hun havde fortalt ham alt, rejste hun sig og lavede te, som de nød i forening. Derpå bad hun ham så indtrængende om endelig at gøre hende den tjeneste at prøve på at sove igen, at han følte sig nødsaget til at gå tilbage under moskitonettet, hvad han for øvrigt gjorde med mange oprigtigt mente undskyldninger.

Han sov længe og fast. Solen stod højt på himlen, da han vågnede. Efter at han var stået op, fandt han et måltid tilberedt, af samme tarvelige slags som aftenen forud, og han følte sig sulten. Ikke desto mindre spiste han kun lidt, fordi han var bange for, at den unge kvinde havde knappet af på sin egen forsyning for at kunne give til ham. Derpå gjorde han sig færdig til at gå. Men da han ville betale hende for, hvad han havde fået, og for al den ulejlighed, han havde voldet hende, afslog hun bestemt at modtage noget.

"Hvad jeg havde at give, var ikke penge værd," sagde hun, "og hvad jeg gjorde, gjorde jeg af venlighed mod dig. Jeg vil kun bede dig om at glemme den mangel på bekvemmelighed, du her har måttet finde dig i, og at du blot vil erindre den gode vilje hos en, der intet havde at byde."

Han forsøgte fremdeles at overtale hende til at modtage betaling, men da han til sidst mærkede, at hans vedholdenhed i så henseende kun sårede hende, tog han afsked fra hende med de venligste ord, han vel kunne finde, og ikke uden en vis tøven, for hendes skønhed og blide væsen havde gjort et indtryk på ham, der var dybere, end han gerne ville have indrømmet for andre end hende selv.

Hun viste ham den sti, han skulle følge, og blev stående for at se efter ham, mens han gik ned af bjerget lige til han kom hende ud af syne.

En time senere nåede han hovedvejen, som han kendte. Pludselig følte han et stik af selvbebrejdelse; det faldt ham ind, at han havde glemt at sige hende sit navn. Et øjeblik var han usikker, så sagde han til sig selv: Å hvad, jeg bliver dog aldrig andet end en fattig fyr. Og så gik han videre.

4

Mange år svandt hen, og mange moder med dem, og maleren blev gammel. Men før han blev gammel, var han blevet berømt. Fyrster, der havde været henrykte over hans arbejders skønhed, havde kappedes om at tage sig af ham. Han var blevet rig, og han ejede en pragtfuld bolig i kejserens by. Unge kunstnere fra de forskellige provinser var hans lærlinge, boede hos ham og tjente ham på alle måder, mens de modtog hans undervisning. Hans navn var kendt over det hele land.

Nu hændte det sig en dag, at der kom en gammel kvinde til hans hus og ville tale med ham. Tjenestefolkene, der så, at hun var dårligt klædt, og så elendig ud, tog hende for en almindelig tiggerske og spurgte hende barsk, hvad hun ville. Men da hun svarede: "Jeg kan ikke sige til andre end til jeres herre, hvorfor jeg er kommet," troede de, hun var forstyrret i hovedet og narrede hende, idet de sagde: "Han er ikke for øjeblikket i Saikyo, heller ikke ved vi, hvornår han kommer tilbage!"

Men den gamle kvinde kom atter og atter, dag efter dag og uge efter uge, og hver gang hun kom, sagde de en ny usandhed til hende: "I dag er han syg!" eller: "I dag har han stort selskab og kan ikke modtage dig!" Desuagtet vedblev hun at komme hver dag på samme klokkeslæt, og altid havde hun en bylt med sig, der var svøbt i et pjaltet omslag. Til sidst tænkte folkene, at det var bedst at tale om hende til deres herre. Så sagde de til ham: "Der er en meget gammel kone, som vi antager for en tiggerske, ved Deres Højvelbårenheds port. Hun har været her over halvtredsindstyve gange og spurgt efter herren, men hun har aldrig villet sige os, hvad hun ville, hun siger, at hun ikke kan fortælle det til nogen anden end til Deres Højvelbårenhed selv.

Vi har troet, at hun ikke var rigtig klog, og derfor har vi villet gøre hende træt af at komme, men bestandig kommer hun igen. Vi har nu ment at burde omtale sagen for Deres Højvelbårenhed og udbede os besked om, hvad vi herefter skal gøre."

Da svarede mesteren strengt: "Hvorfor har ingen af jer sagt mig dette før?" Derpå gik han selv ud til porten og talte venlige ord til kvinden, for han huskede på, at han selv engang havde været fattig. Og han spurgte hende, om hun ønskede en almisse.

Men hun svarede ham, at hun hverken trængte til penge eller føde. Der var kun én ting hun ønskede: At han ville male et billede til hende.

Han blev meget forbavset og bød hende ind i huset. Hun trådte da ind i vestibulen og idet hun lagde sig på knæ dér begyndte hun at løse knuderne på den bylt, hun havde medbragt. Da hun havde viklet bylten op, så maleren nogle underlige, rigt prydede klæder af silke med figurer i guldbroderi, og skønt de var både meget falmede og meget slidte, kunne han dog se, at det havde været et vidunderlig skønt kostume fra gamle dage: en *shirabyoshi*s dragt.

Mens den gamle kvinde bredte klædningsstykkerne ud, det ene efter det andet, og forsøgte at glatte dem med sine skælvende hænder, rørte der sig et minde i mesterens hjerne. Først ligesom borede det sig frem af en tåge, men pludselig lyste det op. Han fik som et stød i sin hukommelse og så med ét igen den ensomme bolig i bjergene, hvor han havde modtaget en aldrig gengældt gæstfrihed, han så det lille rum, der var gjort i stand for ham til natten, moskitonettet af papir, den svagt

brændende lampe foran det buddhistiske alter og den vidunderlige skønhed af en, som dansede der alene i nattens øde. Til stor forbavselse for den bedagede gæst bøjede så han, der var fyrsters yndling, sig dybt for hende og sagde: "Tilgiv mig min glemsomhed, at jeg et øjeblik ikke mindedes dit ansigt, men det er over fyrretyve år siden vi sidst så hinanden. Nu husker jeg dig godt. Du modtog mig engang i dit hus, du gav mig det eneste leje, du havde, jeg så dig danse, og du fortalte mig din historie. Du havde været en *shirabyoshi*, og jeg har heller ikke glemt dit navn."

Således talte han. Men hun, forbavset og forvirret, kunne først ikke svare ham; for hun var gammel og havde lidt meget, og hendes hukommelse havde begyndt at svigte hende. Men han talte venligere og venligere til hende og mindede hende om mange ting, som hun havde fortalt ham, og han beskrev for hende det hus, hvori hun havde levet alene, så at til sidst også hun huskede det. Og hun svarede med glædestårer: "Sikkert har den guddommelige, som ser ned til os over lyden af vore bønner, ledet mine skridt. Men da mit uværdige hjem blev beæret med den ophøjede mesters besøg, var jeg ikke den, jeg nu er. Og det synes mig et mirakel af den herre Buddha, at mesteren endnu kan erindre mig."

Da fortalte hun ham resten af sin historie.

I årenes løb var hun på grund af fattigdom blevet nødt til at skille sig af med sit lille hus, og i sin høje alder var hun vendt alene tilbage til den store by, hvor hendes navn for længst var glemt. Det havde voldet hende megen sorg at forlade sit hjem, men det græmmede hende endnu mere at hun nu, da hun var så gammel og svag, ikke længere hver aften kunne danse foran

mindetavlen for at behage den elskede afdødes sjæl. Derfor ønskede hun at få et billede af sig i sin danserindedragt og i en dansende stilling, som hun kunne hænge op foran den dødes *butsudan*. Dette havde hun inderlig bedt til Kwannon om. Og hun havde netop henvendt sig til mesteren på grund af hans berømmelse som maler. For den dødes skyld måtte det ikke være et almindeligt maleri, men et, der var malet med stor dygtighed. Og hun havde taget sin danserindedragt med sig i håb om, at mesteren ville male hende i denne.

Han hørte på hende med et venligt smil og svarede: "det skal være mig en glæde at male det billede, du ønsker. I dag må jeg gøre noget færdigt, der ikke kan opsættes, men vil du komme her i morgen, skal jeg male dig nøjagtig, som du vil have det, og så godt som jeg formår det."

Men hun svarede: "Jeg har endnu ikke fået sagt det, der mest af alt piner mig. Det er nemlig, at jeg intet har at byde til gengæld for så stor en gunst uden denne danserindedragt, og den er nu kun lidet værd, skønt den en gang var så kostbar. Dog håber jeg, at mesteren vil vise mig den gunst at modtage den, da den nu er blevet en sjældenhed. Der er jo nu ingen *shirabyoshi* mere og *maiko*erne [Note 14)] nu til dags bærer ikke sådanne dragter."

"Hvad det angår," svarede den gode maler, "må du slet ikke tænke på det. Jeg er tværtimod glad over at have fået denne lejlighed til at afbetale en lille del af min gamle gæld til dig. Altså i morgen vil jeg male dig, som du ønsker det."

Hun bøjede sig tre gange dybt mod jorden med mange taksigelser og sagde derpå: "Min herre må tilgive mig, om jeg endnu har noget at bede om, men jeg ønsker ikke at blive malet

som jeg er nu, men som jeg plejede at se ud da jeg var ung, den gang min herre kendte mig."

Han svarede: "Det husker jeg godt. Du var meget smuk."

Hendes rynkede ansigt lyste op i glæde, da hun bøjede sig til tak for disse ord. Og hun udbrød: "Da vil i sandhed alt det, jeg håbede på og bad om, blive opfyldt. Siden min herre således erindrer mig i min svundne ungdom, bønfalder jeg ham om, at male mig, ikke som jeg er nu, men som han så mig, da jeg ikke var gammel, og, som det behager ham ædelmodigt at sige, ikke uskøn. O mester, gør mig ung igen! Gør mig smuk, så jeg må synes skøn for hans sjæl, for hvis skyld jeg uværdige anråber om dette. Han vil se mesterens værk, og han vil tilgive mig, at jeg ikke længere kan danse!"

Atter bad mesteren hende om ingen bekymring at nære, og sagde: "Kom igen i morgen, og jeg skal male dig. Jeg lover dig, at jeg skal male dig som jeg så dig – en ung og dejlig *shirabyoshi* – og jeg skal male dig med samme omhu, som var du den rigeste kvinde i landet. Kom blot, og vær ikke bange."

5

Så kom da den gamle danserinde til den fastsatte time. Og kunstneren malede et billede af hende på blød, hvid silke. Det var ikke et portræt af hende, som mesterens elever så hende, men det blev malt efter den erindring, han havde om hende fra hendes ungdoms dage: klarøjet som en fugl, slank som bambussen, blændende som en *tennin* Note 15) i hendes klædning af silke og guld.

Under mesterens magiske pensel fremtrylledes den svundne ynde, og den visnede skønhed blomstrede på ny. Da *kakemono*en

var færdig blev den mærket med mesterens segl og sat på silketøj forsynet foroven og forneden med buller af cedertræ, indlagt med tyngende elfenben og udstyret med silkesnore til at hænge i. Mesteren rullede billedet sammen, lagde det i en æske af hvidt træ og gav det til *shirabyoshi*en. Han ville også have givet hende en pengegave, men skønt han alvorligt nødte hende, kunne han ikke bevæge hende til at modtage hans hjælp.

"Nej," sagde hun med tårer, "jeg behøver i sandhed intet. Det var kun maleriet jeg ville have. Det har jeg bedt om i mine bønner, og de er nu opfyldte, jeg ved, at der for mig intet mere er at ønske i dette liv, og da jeg således intet mere ønsker, kan det ikke være svært for mig ved min død at komme ind på Buddhas vej. Kun én ting er jeg bedrøvet over: at jeg intet har at give eder, mester, uden denne danserindedragt, som er af så liden værdi og som jeg dog beder eder om at modtage. Hver dag skal jeg bede bønner om, at eders fremtid må blive lykkelig til løn for den underfulde godhed, I har vist mig."

Maleren smilede.

"Hvad har jeg vel gjort?" sagde han. "Slet ingen ting! Hvad disse klædningsstykker angår, modtager jeg dem gerne, om det kan glæde dig. De vil genkalde for mig en smuk erindring om den nat, jeg tilbragte i dit hus, da du for min ringheds skyld måtte forsage al hvile, og dog ikke ville tillade, at jeg betalte for, hvad jeg havde fået. Tro ikke, at jeg anser mig for løst fra denne gamle gæld endnu. – Men fortæl mig nu, hvor du bor, så at jeg kan få maleriet at se på dets plads!"

Dette sagde han, fordi han havde besluttet at hjælpe hende ud af hendes fattigdom.

Men hun undskyldte sig med ydmyge ord og ville ikke fortælle ham det, for, sagde hun, hendes bolig var alt for ringe til at en så højtstillet person som han kunne se den. Med mange bøjninger takkede hun ham atter og atter, og gik så bort med sin skat, idet hun græd af glæde.

Da sagde mesteren til en af sine elever: "Gå hurtigt efter den gamle kvinde, men således, at hun ikke mærker det, og fortæl mig, hvor hun bor!"

Så gik den unge mand efter hende uden at hun mærkede det.

Han blev længe borte, og da han vendte hjem, lo han på en måde, som om han var nødt til at sige noget ubehageligt, og han sagde: "O mester, jeg fulgte kvinden ud af byen til den tørre flodseng, lige ved det sted, hvor forbryderne bliver henrettede. Der så jeg en hytte af den slags, som *eta*'erne [Note 16)] bor i, og det er dér, hun lever. Det er et trist og smudsigt sted, o mester!"

"Alligevel," svarede maleren, "må du i morgen føre mig hen til dette triste og smudsige sted. Så længe jeg lever, skal hun ikke mangle hverken føde, klæder eller hygge!"

Og da de alle så forundrede på ham, fortalte han dem *shirabyoshi*ens historie, og derefter forekom hans ord dem ikke længer besynderlige.

6

Den følgende dags morgen, en time efter solopgang, var mesteren og hans lærling på vej til den tørre flodseng hinsides byens grænse, der, hvor de af samfundet forstødte bor.

De fandt indgangen til boligen lukket med en enkelt skodde, på hvilken mesteren bankede mange gange uden at få noget svar. Da han mærkede, at skodden ikke var lukket indvendig

fra, skød han den sagte til side og kaldte ind gennem åbningen. Ingen svarede, og han bestemte sig til at gå ind. I samme øjeblik blev han grebet af erindringen om den stund, da han som en ung træt knøs stod uden for den ensomme hytte i bjergene og bad om at måtte komme ind.

Da han alene og sagte var trådt indenfor, så han kvinden ligge der, svøbt i et tyndt og hullet vattæppe, tilsyneladende sovende. På en uhøvlet træhylde genkendte han den *butsudan*, han for fyrretyve år siden havde set, og nu som dengang, brændte der en lille lampe foran den dødes *kaimyo* [Note 17)]. *Kakemono*en, der forestillede barmhjertighedens gudinde med måneglorien, var forsvundet, men på væggen lige over for alteret, så han sit eget smukke maleri hænge over en figur af Hito–koto–Kwannon – den Kwannon til hvem det ikke er tilladt at bede mere end én gang, fordi hun kun besvarer en eneste bøn. Der var kun lidet andet i den øde bolig, blot en kvindelig pilgrims dragt og en tiggerskes stav og skål.

Men mesteren standsede ikke for at se på disse ting, for han ønskede at vække og glæde den sovende, og muntert kaldte han hende ved navn nogle gange.

Da så han pludselig, at hun var død, og han undredes, som han stod dér og betragtede hendes ansigt, for det så mindre gammelt ud end før.

En svag rødme, som et genskin af ungdom, var vendt tilbage til det. Sorgens furer var mildnede, rynkerne forunderlig udglattede ved berøringen af en skabende mester, der var større end han.

Note 14: **Maiko:** Et andet ord for geisha.

Note 15: **Tennin:** En buddhistisk engel.

Note 16: **Eta:** Den japanske paria-kaste.

Note 17: **Kaimyo:** Dvs. navnetræk. Den døde får et andet navn, end det han bar i levende live

Historien om O–Tei

For længe siden boede der i byen Nûgata i provinsen Echizen en mand ved navn Nagao Chosei.

Nagao var søn af en læge, og blev opdraget til at følge i faderens fodspor. Da han endnu var ganske lille, trolovede man ham med en pige, som hed O–Tei, og var datter af en af faderens venner, og familierne besluttede, at brylluppet skulle finde sted, så snart Nagao havde afsluttet sine studier. Men det viste sig, at O–Tei havde et meget svagt helbred, og da hun var blot femten år, blev hun angrebet af en lungesygdom. Da hun mærkede, at hun skulle dø, sendte hun bud efter Nagao for at sige ham farvel.

Da han satte sig på knæ ved siden af hendes seng, sagde hun til ham:

"Nagao–Sama, min trolovede, vi var bestemt for hinanden siden vor barndom, og når dette år var til ende, skulle vi have giftet os. Men nu må jeg dø – guderne ved bedst, hvad der er til gavn for os. Havde jeg levet endnu nogle år, ville jeg blot have givet dig yderligere anledning til smerte og sorg. Med dette mit skrøbelige legeme ville jeg ikke kunne blive dig en god hustru, og derfor ville det også være et meget egennyttigt ønske, når jeg sagde, at jeg ikke ville leve længere for din skyld. Jeg er rede til at dø og ønsker nu blot, at du lover mig, du ikke vil sørge alt for meget ... Og så ville jeg sige til dig, at jeg er overbevist om, at vil mødes igen."

"Ja, vi vil ganske bestemt mødes igen!" svarede Nagao alvorligt. "I det rene land, hvor der ikke findes nogen sorg og ingen skilsmisse."

"Nej, nej," svarede hun mildt, "jeg mente ikke det rene land. Jeg er overbevist om, at skønt man skal begrave mig i morgen, vil det dog være os beskåret atter at mødes i denne verden."

Nagao så spørgende på hende og så, at hun smilede ad hans forundring. Med sin blide, drømmende stemme fortsatte hun:

"Ja, jeg mener i denne verden – i dit nuværende liv, Nagao–Sama ... Naturligvis kun, hvis du ønsker det. Men for at dette skal ske, må jeg atter blive født og vokse op til kvinde. Du må derfor vente på mig femten eller måske seksten år, det er lang tid ... men, min trolovede, du er jo kun nitten år ..."

I ønsket om at forsøde den døendes sidste øjeblikke, svarede han ømt:

"At vente på dig, min elskede, er ikke blot min pligt, der er en glæde for mig. Vi er bundet til hinanden for et tidsrum af syv liv."

"Men du tvivler?" spurgte hun og så ængsteligt på ham.

"Min kære," svarede han, "jeg tvivler på, at jeg skal kunne genkende dig i en anden gestalt og med et andet navn, hvis du ikke giver mig et tegn, jeg kan kende dig på."

"Det kan jeg ikke," svarede hun, "kun guderne og Buddha ved, hvordan og hvor vi skal mødes. Men jeg ved sikkert, fuldstændigt sikkert, at hvis du ikke er uvillig til at modtage mig, så vil jeg komme tilbage til dig ... Husk mine ord!"

Hun tav, lukkede øjnene og døde.

Naga havde elsket O–Tei oprigtigt og hans sorg var meget dyb. Han lod fremstille en lille dødstavle med hendes navn, stillede den i sin *butsudan*, og lagde hver dag gaver frem foran den, og håbet om at glæde hendes ånd, nedskrev han et højtideligt løfte om at gifte sig med hende, hvis hun nogensinde skulle vende tilbage til ham i en anden skikkelse. Dette skriftlige løfte forseglede han med sit personlige segl og lagde det i skrinet ved siden af O–Teis dødstavle.

Men eftersom Nagao var den eneste søn af sin fader, kunne han ikke forblive ugift. Snart så han sig tvunget til at give efter for sine forældres ønsker og forene sig med en hustru, hans fader havde valgt til ham. Men selv efter at han var blevet gift, vedblev han at lægge gaver foran O–Teis tavle, og han ophørte aldrig med at mindes hende med kærlighed. Efterhånden blegnede dog hendes billede i hans erindring ligesom en drøm, man har svært ved at huske.

Og årene gik.

I alle disse år hjemsøgtes han af allehånde ulykker. Han mistede sine forældre, der døde, derefter sin hustru og deres eneste barn, så at han til sidst stod ganske alene i verden. Han forlod derfor sit glædesløse hjem og begav sig ud på en lang rejse i håb om at glemme sin sorg.

På sin rejse kom Nagao en dag til Ikao, en lille by oppe i bjergene, som stadig den dag i dag er kendt for sine terrasser og omgivelsernes skønhed. I det gæstgiveri, hvor han tog ind, blev han betjent af en ung pige, og da han så hendes ansigt, tog hans hjerte til at banke, som det aldrig havde banket før. Så forunderligt lignede hun O–Tei, at han ikke ville tro sine egne

øjne, men mente, at han drømte. For hver gang, hun kom eller gik, for at tænde op eller komme med mad eller ordne gæstens værelse, vakte hver eneste af hendes yndefulde bevægelser erindringen om hende, som han havde tilbragt sin ungdom med, til live. Han talte til hende og hun svarede med en mild og klar stemme, hvis blide, sørgmodige klang fyldte ham med længst forgangne dages vemod.

I allerhøjeste grad forbløffet sagde han til hende:

"Unge søster, De ligner så meget et væsen, som jeg kendte en gang for længe siden, at da jeg første gang så Dem træde ind i værelset, forekom det mig et øjeblik umuligt, at De virkelig ikke skulle være denne pige. Tilgiv mig derfor, at jeg spørger Dem om Deres fødested og navn."

Hun svarede straks med den afdødes uforglemmelige stemme:

"Mit navn er O–Tei, og du er Nagao Chosei fra Echigo, min udkårne mand. For sytten år siden døde jeg i Nûgata. Dengang aflagde du skriftligt løfte om at gifte dig med mig, hvis jeg nogensinde skulle vende tilbage til denne jord i en kvindes skikkelse – og du forseglede dette løfte med dit segl og lagde det i skrinet ved siden af tavlen, hvorpå mit navn er skrevet. Og derfor kom jeg tilbage ..."

Da hun havde udtalt disse ord, faldt hun bevidstløs om foran ham.

Nagao giftede sig med hende, og deres ægteskab var lykkeligt. Men senere kunne hun aldrig huske, hvad hun havde svaret på hans spørgsmål i Ikao, og hun kunne heller ikke huske sit tidligere liv. Erindringen om hendes første fødsel, som så

hemmelighedsfuldt var lyst op i gensynets øjeblik var atter forsvundet i mørket, og sådan blev det ved at være.

Menneskets sjæle

Kinjuro – den gamle gartner, hvis hoved skinner som en elfenbenskugle – satte sig et øjeblik på kanten af verandaen uden for mit studereværelse og tændte sin pibe ved trækulsfyrfadet, som altid står der til ham. Og mens han røg, fandt han lejlighed til at skænde på drengen, som hjalp ham. Hvad drengen havde gjort, ved jeg ikke rigtig, men jeg hørte, at Kinjuro sagde til ham, at han skulle forsøge at bære sig ad som et menneske, der havde mere end én sjæl. Da disse ord fængslede mig, gik jeg ud og satte mig hos Kinjuro.

"O Kinjuro," sagde jeg, "om jeg har én eller flere sjæle, véd jeg ikke, men det skulle glæde mig at få at vide, hvor mange sjæle du har?"

"Jeg for min del har kun fire sjæle," sagde Kinjuro med urokkelig overbevisning.

"Fire?" spurgte jeg, for jeg var ikke vis på at have hørt rigtig.

"Fire!" gentog han. "men den dreng dér kan kun have én sjæl, må jeg tro, så lidt tålmodighed han har."

"Og på hvad måde har du fået at vide, at du har fire sjæle?" spurgte jeg.

"Der er vise mænd," svarede han, mens han bankede asken ud af sin pibe, "som forstår sig på disse ting. Og der er en gammel bog, som fortæller os om det. Efter et menneskes alder, efter tiden for hans fødsel og efter himlens stjerner kan antallet af hans sjæle udregnes. Men dette ved kun gamle mænd noget

om. De unge folk nu til dags, som lærer vestens lærdomme, har ingen tro."

"Sig mig O Kinjuro, er der folk til nu til dags, som har flere sjæle end du?"

"Sikkert. Nogle har fem, nogle seks, nogle syv, nogle otte sjæle. Men guderne tillader ikke nogen at have mere end ni sjæle."

(Som en almengyldig kendsgerning kunne jeg ikke indrømme dette sidste, idet jeg kom i hu en kvinde på den anden side jordkloden, der ejede mange slægtleds sjæle, dem, hun forstod at bruge alle sammen. Hun bar sine sjæle akkurat, som andre kvinder bærer deres klæder, og hun skiftede dem flere gange om dagen. Og alle de kjoler, som dronning Elisabeth besad i sin garderobe, var for intet at regne, sammenlignet med den mængde sjæle, som ejedes af denne vidunderlige kvinde. Hun var aldrig to gange den samme, og hun skiftede tanker og stemme så ofte, som hun skiftede sjæle. Undertiden var hun fra syden, og hendes øjne var brune, og atter var hun fra norden, og hendes øjne var grå. Undertiden var hun fra det trettende og undertiden fra det attende århundrede. Og folk tvivlede om deres egne sanser, når de så disse ting, og de forsøgte at udfinde sandheden ved at skaffe sig fotografier af hende og sammenligne dem. Nu var fotograferne glade ved at fotografere hende, for hun var mere end skøn, men de blev samtidig forvirrede ved den opdagelse, at hun aldrig ved to lejligheder var den samme person. De mænd, som mest beundrede hende, kunne ikke falde på at forelske sig i hende, – det ville have været vanvid, hun havde alt for mange sjæle. Og der er adskillige af dem, som læser dette, der vil kunne bevidne sandheden heraf.)

"Hør nu, O Kinjuro, hvad dette gudernes land angår, kan det jo være rigtigt, hvad du siger. Men der er andre lande, som kun har guder, lavet af guld, og i hine lande er det ikke så godt indrettet som her. Beboerne dér er hjemsøgte med en sand plage af sjæle. Mens nogle kun har en halv sjæl eller end ikke spor af sjæl, er der andre, der presses af så stor en mængde sjæle, at de hverken kan finde føde eller beskæftigelse til dem, og når sjæle har det på den måde, piner de deres ulykkelige ejere ganske forskrækkeligt. Hermed mener jeg, som sagt, naturligvis kun sjæle i det fjerne vesten. – Men sig mig, hvad brug har man egentlig for mere end to eller tre sjæle?"

"Mester, hvis alle havde det samme antal og den samme slags sjæle, ville jo alle komme til at have samme sind. Men at folk indbyrdes er forskellige, er jo åbenbart, og det kommer af de forskellige egenskaber ved og det forskellige antal af deres sjæle."

"Og det er bedre at have mange sjæle end få?"

"Det er det."

"Og det menneske, der kun har én sjæl, er et ufuldkomment væsen?"

"Meget ufuldkomment."

"Dog kan en meget ufuldkommen mand have haft en fuldkommen stamfader?"

"Det er rigtigt."

"Så at en nulevende mand, der kun har én sjæl, kan have haft en stamfader med ni sjæle?"

"Ja."

"Men hvad er der så blevet af de otte sjæle, som stamfaderen ejede, men som hans barnebarnsbarn ikke fik?"

"Det er gudernes sag. Kun guderne bestemmer sjælenes antal for enhver af os. Til de værdige er mange givne, til de uværdige få."

"Det er altså ikke fra forældrene, at sjælene stammer?"

"Nej! Sjælene er meget, meget ældre, deres år er utallige!"

"En ting ville jeg gerne vide: Kan et menneske skille sine sjæle ad? Kan han f. eks. have en sjæl i Kyoto og en i Tokyo og en i Matsue på samme tid?"

"Nej, det kan han ikke. Sjælene må altid blive sammen."

"Hvordan? Sidder den ene inde i den anden ligesom lakæsker?"

"Vist ej! – Men det ved kun guderne besked om."

"Kan de da aldrig adskilles?"

"Jo sommetider kan de blive skilte. – Men hvis et menneskes sjæle bliver skilte fra hinanden, mister han sin forstand. De gale er netop dem, der har mistet en af deres sjæle."

"Men efter døden – hvad bliver der så af sjælene?"

"De bliver sammen. – når en mand dør, stiger hans sjæle op på taget af hans hus og bliver der i niogfyrre dage."

"På hvilken del af taget?"

"På tagryggen."

"Kan man se dem?"

"Nej, de er som luften. De bevæger sig frem og tilbage på tagryggen ligesom vinden."

"Hvorfor bliver de ikke på taget i halvtreds dage i stedet for i niogfyrre?"

"Syv uger er netop den tid, der er dem tildelt, før de må drage bort, og syv uger er niogfyrre dage. Men hvorfor det er sådan, kan jeg ikke sige."

Jeg kendte godt den gamle tro, at en død mands sjæl dvæler for en tid på taget af boligen. Dertil hentydes ofte i japanske dramaer. Men jeg havde aldrig hørt om en tredobbelt eller firedobbelt eller endnu mere mangedoblet sjæl, og forgæves udspurgte jeg Kinjuro for at få oprindelsen til denne tro at vide. Således havde hans fædres tro været, det var alt, hvad han vidste.

Ligesom de fleste folk i Izumo, var Kinjuro såvel buddhist som shintoist. Som buddhist hørte han til zen–chu-sekten, som shintoist til Izumo–Taisha. Men hans metafysiske begreber syntes mig ikke at falde sammen med nogen af disse. Vel er der nogle gamle og vanskeligt tilgængelige shinto-bøger, der indeholder en med Kinjuros tro fjernt beslægtet lære, men Kinjuro havde aldrig set dem. Disse bøger siger, at enhver af os har to sjæle: Ara–tama, den hårde sjæl, som er hævngerrig og Nigi–tama eller den blide sjæl, som tilgiver alt. Det faldt mig ind, at jeg havde hørt noget, som mindede om, hvad Kinjuro havde sagt om en mulig adskillelse af sjælene, at en mands Ara–tama nemlig kunne forlade hans legeme, antage hans skikkelse og uden hans vidende nedlægge en forhadt fjende. Jeg spurgte Kinjuro om dette, men han sagde, at han aldrig havde hørt noget om en mands Ara–tama eller Nigi–tama.

Derimod fortalte han mig følgende:

"Mester, når en hustru opdager, at hendes mand hemmeligt elsker en anden kvinde, hænder det undertiden, at den, han elsker, bliver angrebet af en sygdom, som ingen læge kan helbrede, for en af hustruens sjæle, der er betaget af en voldsom vrede, går over i denne kvindes legeme og ødelægger hende.

Men også hustruen bliver syg eller mister sin forstand for en tid, fordi en af hendes sjæle har forladt hende.

Og der er en anden og endnu forunderligere ting, som vi fra Nippon Note 18) kender, og som I fra vesten sikkert aldrig har hørt om. Ved gudernes magt og for en retfærdig sags skyld kan en sjæl undertiden en kort stund blive draget bort fra sit legeme og tvunget til at ytre sine hemmeligste tanker. Men legemet lider intet ved det. Dette under går for sig på følgende måde:

En mand elsker en smuk pige, som det står ham frit for at gifte sig med, men han tvivler på, hvorvidt han kan håbe at opnå hendes genkærlighed. Så søger han en af præsterne ved et shinto-tempel, fortæller ham sine tvivl og beder om gudernes hjælp for at skaffe ham vished. Præsten spørger da – ikke om hans navn, derimod om året, dagen og timen for hans fødsel, hvilket skrives ned, for at guderne kan vide det, og præsterne siger til manden, at han skal komme igen efter syv dages forløb.

I disse syv dage opsender præsterne bønner til guderne om, at alle tvivl må blive løst. Og en af dem bader hver morgen hele sit legeme i koldt, rent vand og spiser ved hvert måltid kun føde, der er tilberedt ved hellig ild. På den ottende dag kommer manden igen til templet og går ind i et indre værelse, hvor præsterne modtager ham.

En hellig handling bliver udført, bønner opsendes, og alle venter i tavshed. Da begynder den præst, der har gennemgået den daglige renselse, pludselig at skælve over hele legemet som en, der er stedt i stor sygdom. Dette sker, fordi ved gudernes magt den unge piges sjæl – hendes sjæl, om hvis kærlighed der tvivles – fuld af frygt er trængt ind i præstens legeme. Hun ved det ikke selv, for i det øjeblik hviler hun, hvor hun end er, i dyb

søvn, fra hvilken ingen kan vække hende. Men hendes sjæl, som er blevet manet ind i præstens legeme, kan kun sige sandhed og er nødt til at udtale alle sine tanker. Og præsten taler ikke med sin egen stemme, men med den indtrængte sjæls stemme, og han taler, som om han var den person, som sjælen tilhører.

Han siger: "jeg elsker" eller "jeg hader", alt eftersom sandhed er og med kvindens egne ord. Hvis det er had, bliver grunden til hadet anført, men hvis det er kærlighed, er der lidet at sige. Og derpå hører præstens skælvinger op, for pigens sjæl forlader ham, og han falder fremover på sit ansigt som en død og bliver længe liggende således."

"Sig mig, Kinjuro," spurgte jeg efter at have hørt på disse underlige ting, "har du nogensinde selv erfaret, at en sjæl ved gudernes magt er blevet flyttet fra sit legeme og anbragt i hjertet af en præst?"

"Ja, herre, det har jeg selv erfaret."

Jeg forblev tavs og ventede. –

Den gamle mand tømte sin lille pibe, lagde den ned ved siden af ildgryden, foldede sine hænder og så på lotusblomsterne i nogen tid, inden han atter begyndte at tale. Derpå smilede han og sagde:

"Mester, jeg giftede mig, da jeg var ganske ung. I mange år fik vi ingen børn, men omsider skænkede min hustru mig en søn, og blev en Buddha. Men min søn levede og voksede sig stærk og stor, og da revolutionen kom, sluttede han sig til solens søns hær. Han døde en mands død i den store krig mod syd i Kyushu. Jeg elskede ham, og jeg græd af glæde, da jeg hørte, at han havde været værdig til at dø for vor hellige kejser, for der gives ingen ædlere død for en samurais søn. Så

begravede de min dreng langt borte fra mig i Kyushu, oppe på en høj, nær ved Kumamoto, hvilket er en berømmelig by med en stærk garnison, og jeg rejste derhen for at pynte graven. Men hans navn er også her i Ninomaru, indhugget på mindesmærket for mændene fra Izumo, som faldt i den gode kamp for troskab og ære i vor kejsers hellige sag. Og når jeg ser hans navn dér, ler mit hjerte, og jeg taler til ham, og så er det mig, som om han atter gik ved siden af mig under de høje graner. – – Men alt det kommer egentlig ikke sagen ved.

"Jeg sørgede over min hustru. I alle de år vi havde levet sammen, havde der ikke været et ondt ord imellem os. Og da hun døde, troede jeg, at jeg aldrig ville gifte mig igen. Men efter to års forløb ønskede min fader og min moder at få en datter i huset, og de talte til mig om deres ønske og om en ung pige, som var smuk og af god familie, om hun end var fattig. Familien var beslægtet med os, og pigen var deres eneste støtte. Hun vævede stoffer af silke og af bomuld, men kunne kun tjene meget lidt derved.

Og fordi hun var god og sine forældre trofast hengiven, og denne vor slægt ikke var rig, ønskede mine forældre, at jeg skulle gifte mig med hende og hjælpe hendes pårørende, for i de dage havde vi en lille indtægt af nogle rismarker. Da jeg altid havde været vant til at adlyde mine forældre, lod jeg dem gøre, hvad de troede var bedst.

Så stævnede de *nakado*en [Note 19)], og bryllupshøjtiden forberedtes. To gange fik jeg lejlighed til at se pigen i hendes forældres hus. Første gang jeg så hende, tænkte jeg, at jeg havde haft held med mig, for hun var meget nydelig og ung. Men anden gang lagde jeg mærke til, at hun havde grædt, og at

hendes øjne undgik mine. Da blev mit hjerte tungt, for jeg tænkte: Hun kan ikke lide dig, og hun bliver tvunget til dette her. Da besluttede jeg at rådspørge guderne. Jeg fik brylluppet udsat, og jeg gik til Yanagi–no–Inari–Sama-templet, som ligger i Zaimokucho-gaden.

Og da skælvingen kom, sagde den præst, der talte efter hvad pigens sjæl indgav ham:

"Mit hjerte hader dig, og jeg bliver syg, blot jeg ser dit ansigt, fordi jeg elsker en anden, og fordi dette giftermål er mig påtvunget. Skønt mit hjerte hader dig, må jeg gifte mig med dig, for mine forældre er fattige og gamle, og jeg alene kan ikke vedblive at underholde dem – mit arbejde dræber mig. Men skal jeg end stræbe efter at blive en pligttro hustru, vil jeg aldrig kunne bringe glæde til dit hus, for mit hjerte afskyr dig med et mægtigt og uudslukkeligt had. Blot lyden af din stemme gør mig syg i brystet *(koe kiile mo mune ga waruki naru)*, og ser jeg dit ansigt, ønsker jeg mig død *(skao miru to shinitaku naru)*.

"Da jeg således havde fået sandheden at vide, fortalte jeg det til mine forældre, og jeg skrev et brev med venlige ord til pigen og bad hende tilgive mig den smerte, jeg uden at vide af det havde forvoldt hende. Og jeg anstillede mig, som om jeg faldt i en langvarig sygdom, for at giftermålet kunne gå over styr uden at foranledige sladder. Vi gav familien en pengegave, og pigen var glad, for hun blev senere i stand til at gifte sig med den unge mand hun elskede. – Mine forældre har aldrig siden forsøgt at få mig til at søge mig en hustru, og efter deres død har jeg levet alene. – – – Å, mester! se dog på den ondskabsfulde knægt."

Kinjuros unge medhjælper havde benyttet sig af vor lange samtale til at lave sig en medestang af en bambusstok og et

stykke sejlgarn. Til enden af snoren havde han fæstnet en lille tobakskugle, som han havde stjålet af den gamle mands pung. Med denne madding havde han fisket i lotusdammen, og en frø havde slugt kuglen og hang nu højt i snøren, sprællende og sparkende i vanvittig runddans af afsky og fortvivlelse.

"Kaji!" råbte gartneren.

Drengen lod med en latter fiskestangen falde og kom frejdig hen til os, mens frøen, der havde fået tobakskuglen spyttet ud, plumpede ned i lotusdammen igen. Åbenbart var Kaji ikke bange for at få skænd.

"Kaji!" sagde den gamle mand og rystede på sit elfenbenshoved, "jeg er bange for, at din næste fødsel bliver slem. Tror du, det er til frøerne jeg køber tobak? – Mester, havde jeg ikke ret, da jeg sagde: Den dreng har kun én sjæl?"

Note 18: **Nippon:** Et andet navn for Japan

Note 19: **Nakado:** En mellemmand ved ægteskaber.

Ved Karmas magt

1

En præst døde nylig under ejendommelige omstændigheder. Han var knyttet til et tempel, som hørte til en af de ældre buddhistiske sekter i en landsby nær ved Osaka.

Han var ung, alvorlig og overordentlig smuk – alt for smuk for en præst at være, sagde kvinderne. Han lignede en af hine skønne Amida-statuer af de store buddhistiske billedhuggere fra fordums dage.

Mændene i hans sogn syntes, han var en god og lærd præst, og deri havde de ret. Kvinderne i sognet tænkte ikke blot på hans dyd og lærdom, for han besad den ulykkelige egenskab uafhængigt af sin vilje at drage dem til sig alene i kraft af at være mand. De beundrede ham, og det samme gjorde kvinder fra andre sogne, og denne beundring havde absolut intet med fromhed at gøre. Deres tilnærmelser lagde hindringer i vejen for hans studier og forstyrrede hans andagt. Disse kvinder fandt stadig uforkastelige påskud til at søge templet på alle tider af dagen for at se ham og tale med ham. De gjorde ham spørgsmål, som det var hans pligt at svare på, og de bragte offergaver til templet, som han ikke godt kunne afslå. Der var nogle, der i alt andet end religiøse anliggender stillede ham spørgsmål, som fik ham til at rødme. Han var af naturen for blid til at kunne forsvare sig ved alvorlige tilrettevisninger, selv når frække kvinder fra byen sagde ting til ham, som en landsbypige aldrig kunne have fået over sine læber; han bad

dem blot om at gå deres vej. Jo mere han veg tilbage for de frygtsommes beundring og for de skamløses indsmigrende ord, jo mere voksede forfølgelsen, indtil den blev hans livs kval.

Hans forældre var for længst døde, han havde intet bånd udadtil i verden, han elskede kun sit kald og de studier, der hørte dertil. Han havde ikke den mindste lyst til at tænke på letfærdige og forbudte ting. Hans usædvanlige skønhed – en skønhed som en menneskebleven guds – var kun en ulykke for ham. Der blev budt ham rigdomme under vilkår, han ikke engang kunne svare på. Unge piger kastede sig for hans fødder og bad ham forgæves om at elske dem. Kærlighedsbreve fik han bestandig, men aldrig gik der svar tilbage fra ham. Nogle af disse breve var skrevet i denne klassisk formummede stil, hvor der tales om "klippepudens mødested", om "voverne i et ansigts skygger" og "strømme der skilles for at mødes", andre var ukunstlede og frimodigt ømme, kun fyldte med en ung piges første kærlighedstilståelses veltalenhed.

I lang tid gjorde udvortes set alle sådanne breve lige så lidt indtryk på den unge præst som på billedet af den Buddha, i hvis lignelse han syntes at være skabt. Men sikkert nok var han ikke nogen Buddha, men kun en svag mand, og hans stilling var ikke let.

En aften kom der til templet en lille dreng, som gav ham et brev, hviskede afsenderens navn og løb bort i mørket. Ifølge en tempeltjeners senere udsagn læste præsten brevet, lagde det atter i konvolutten og anbragte det på måtten ved siden af sin bedepude. Han lå længe ubevægelig, som hensunken i tanker, så tog han sin skriveæske frem, skrev et brev, adresserede det til

sin gejstlige foresatte og lod det ligge på skrivepulten. Derefter så han på uret og på en japansk tidstabel over jernbanetogene.

Klokken var mange. Natten stormfuld og mørk. Endnu et øjeblik kastede han sig ned i bøn foran alteret, så skyndte han sig ud i mørket og nåede jernbanelinjen nøjagtig i rette tid til at kunne knæle ned mellem sporene med ansigtet vendt mod Kobé-eksprestogets brøl og susen. Et øjeblik til – og de, der havde tilbedt denne mands forunderlige skønhed, skulle have skreget højt, om de ved lygteskinnet havde set, hvad der var blevet tilbage af hans stakkels jordiske hylster langs det blodige spor.

Brevet til hans foresatte blev fundet. Det indeholdt kun en tilkendegivelse af, at da han følte sin åndelige modstandskraft svinde bort, havde han besluttet at dø for ikke at synde.

Det andet brev lå stadig på gulvet, hvor han havde lagt det. Det var et brev, skrevet i det kvindesprog, hvori hver stavelse er et lille ydmygt kærtegn. Som alle sådanne breve (de sendes aldrig med posten) havde det hverken dato, underskrift eller blot forbogstaver, og på konvolutten stod der ingen adresse. I et uden sammenligning grovere europæisk sprog vil det ufuldstændigt kunne gengives som følger:

> At tage mig en sådan frihed er vist at anmasse mig alt for meget. Og dog føler jeg, at jeg må tale til dig, og derfor sender jeg dette brev. Hvad mit eget ringe jeg angår, kan jeg kun sige, at først da jeg så dig – det var ved festen for de himmelske strande – begyndte jeg at tænke, og at siden da har jeg ikke, om kun for et øjeblik, været i stand til at glemme. Dybere og dybere synker jeg for hver dag, der går, i de bestandig stigende tanker om dig, og når jeg sover,

drømmer jeg, og når jeg vågner og ikke ser dig, husker jeg, at der ingen sandhed var i nattens tanker, og jeg kan ikke andet end græde. Tilgiv mig, at jeg, der er født til verden som kvinde, kan vove at ytre ønsket om den overvættes store gunst ikke at være hadet af den, der står så højt. Tåbelig og uden følelse for hvad der går an, må jeg synes at være, at jeg kan tillade mit hjerte at blive således martret ved tanken om en, der er så langt fjernet fra mig. Kun fordi jeg ved, at jeg ikke kan lægge bånd på min længsel, fra hvis dyb jeg har dristet mig til at lade disse fattige ord komme frem, har jeg skrevet dem ned med min ubehændige pensel og sender dig dem. Jeg beder dig, at du vil anse mig for at være din medlidenhed værd, og jeg bønfalder dig om ikke at sende mig grusomme ord til svar. Hav medfølelse med mig, fordi du ser, at dette kun er min ydmyge sjæl, der strømmer over, og værdiges, om det så kun er med den mindste smule venlighed, at forstå og dømme dette hjerte retfærdigt, som i sin store nød vover at henvende sig således til dig. Nu vil jeg hvert øjeblik håbe på og vente et svar, der kan bringe glæde. Jeg indeslutter mit ønske om held og lykke for dig i alle ting.

Skrevet i dag –
fra den, der er kendt som en hæderlig
kvinde.
Til den længselsfuldt ventede elskede
og ophøjede
– sendes dette brev.

2

Jeg besøgte en japansk ven, en buddhistisk teolog, for at stille ham nogle spørgsmål om den religiøse opfattelse af begivenheden. Selv som en indrømmelse til den menneskelige svaghed forekom dette selvmord mig at være en heroisk handling.

Men således opfattede min ven det ikke. Han dadlede præsten og mindede mig om, at den, der blot forestiller sig selvmord som et middel til at undfly synd, er af Buddha betegnet som en åndelig frafalden, uskikket til at leve med hellige mænd. Hvad denne selvmorder angik, hørte han til dem, som Buddha betegner som tåber. Kun en tåbe kunne indbilde sig, at han ved at tilintetgøre sit legeme tillige kunne tilintetgøre syndens kilde.

"Men," indvendte jeg, "denne mands liv var rent. Antag, at han kun har søgt døden for ikke mod sin vilje at få andre til at synde."

Min ven smilede ironisk. Derpå sagde han:

"Der var en gang i Japan en adelig og meget smuk dame, som ønskede at blive nonne. Hun gik til et tempel og tilkendegav sit ønske for den øverste præst der. Han svarede hende: 'Du er endnu meget ung, og du har levet ved hoffet. I verdslige mænds øjne er du såre skøn, og for dit ansigts skyld vil du bestandig blive udsat for den fristelse at vende tilbage til verden. Dit nuværende ønske skyldes vel også kun en eller anden forbigående sorg. Derfor kan jeg ikke nu opfylde din begæring.' Men hun blev ved at bønfalde ham så indtrængende, at han fandt det rådeligst hurtigt at forlade hende. Der stod et stort fyrfad med glødende trækul i det værelse, hvor hun var blevet

ene tilbage. Hun hedede ildtangen, til den var rødglødende, og med den gloende tang stak og skamferede hun sit ansigt således, at hendes skønhed for bestandig var ødelagt. Præsten, som blev forskrækket over lugten af det brændte kød, kom hurtigt tilbage og blev i høj grad bedrøvet over, hvad han så. Men hun bad på ny uden så meget som at skælve på stemmen: 'Fordi jeg var smuk, afslog du at modtage mig. – Vil du nu gøre det?' Hun blev optaget i ordenen og blev en hellig nonne. – Nu vel, hvem var den viseste, denne kvinde eller den præst, som du så gerne vil rose?"

"Havde det da været præstens pligt at skamskænde sit ansigt?" spurgte jeg.

"Visselig ikke. Selv denne kvindes handling ville have været meget forkastelig, hvis den alene var udført for at beskytte hende mod fristelser. Selvlemlæstelse af enhver art er forbudt i Buddhas lov, og hun forbrød sig. Men da hun brændte huller i sit ansigt udelukkende for at blive i stand til med det samme at betræde "Vejen" og ikke fordi hun var bange for, at hun ikke ved sin egen viljes kraft skulle kunne modstå synden, var hendes fejl en af de mindre fejl. Derimod begik præsten, som tog sit eget liv, en stor synd. Han skulle have forsøgt at omvende dem, som fristede ham. Dette var han for svag til. Når han følte, at det var ham umuligt at afholde sig fra det, der for ham som præst var synd, ville det have været bedre for ham, om han var vendt tilbage til verden, og der havde forsøgt at følge loven for dem, der ikke hører til nogen orden."

"Efter buddhismens synspunkt har han altså ingen fortjeneste opnået?" spurgte jeg.

"Det er ikke let at forestille sig, at han kan have opnået nogen sådan. Kun af dem, som ikke kender loven, kan hans handling blive rost."

"Og de, der kender loven, hvad vil de tænke om følgerne af hans handling – om hans "karma"?"

Min ven grublede lidt. Derpå sagde han tankefuldt: "Hele sandheden om dette selvmord kan vi ikke finde ud af – formodentlig var det ikke første gang."

"Mener du, at han i en eller anden tidligere tilværelse også har søgt at undslippe synden ved at tilintetgøre sit legeme?"

"Ja. Eller i mange tidligere tilværelser."

"Hvad mener du om hans fremtidige tilværelser?"

"Herpå kan kun en Buddha give et sikkert svar."

"Men hvad indeholder læren herom?"

"Du glemmer, at det ikke er muligt for os at vide, hvad der lå på bunden af denne mands sjæl."

"Lad os da fastslå, at han søgte døden alene for at undgå synden."

"Da vil han blive stillet lige over for den samme fristelse atter og atter, og han vil komme til at gennemgå al sorgen og al kvalen i tusinde gange tusinde gentagelser – indtil han har lært at beherske sig selv. Ved døden unddrager man sig ikke selvovervindelsens store pligt."

Efter at jeg havde taget afsked med min ven, blev hans ord ved at forfølge mig, og de forfølger mig fremdeles. De tvinger nye tanker ind på mig. Skulle den kærlighedslængsel, der ingen anden udvej finder end døden, stå i forbindelse med årtusinders syndefald på dette område?

Shinju

1

Undertiden slynger de blot armene om hinanden og lægger sig over jernbaneskinnerne foran eksprestoget. Undertiden holder de en lille fest for sig selv, skriver såre underlige breve til forældre og venner, blander noget bittert i deres risvin og sover ind for bestandig. Undertiden vælger de en ældre og mere ædel fremgangsmåde. Elskeren dræber først sin elskede med et eneste hug af sit sværd og gennemborer derpå sin strube. Undertiden binder de sig fast sammen med pigens lange livbind af silke-crepe *(koshi–obi)*, ansigt mod ansigt, og således omfavnede kaster de sig i en dyb indsø eller flod. Mange er måderne, hvorpå de vandrer vejen til Meido, når de bliver grebet af denne urgamle smerte, som Schopenhauer lavede en så indviklet teori om.

Deres egen tro er meget mere ligefrem.

Ingen elsker livet mere end en japaner, ingen frygter døden mindre. For en hinsides verden har han ingen rædsel. Det gør ham kun ondt at forlade denne verden, fordi den i hans øjne er så fuld af skønhed og lykke, men det fremtidens mysterium, der trykker sindene i vesten, volder ham kun liden bekymring. Hvad de unge elskende angår, som jeg talte om, har de en forunderlig tro, som mildner det ukendte for dem. De vender sig mod mørket med uendelig tillid. Hvis de er alt for ulykkelige til at udholde tilværelsen, er fejlen ikke noget andet menneskes, heller ikke verdens, men den er deres egen: Det er *innen*

(karma), resultatet af vildfarelser i et tidligere liv, der bærer skylden.

Dersom de aldrig kan håbe at blive forenede i denne verden, er det fordi de i en tidligere tilværelse brød deres ægteskabsløfte eller på anden måde var grusomme mod hinanden. Men de tror lige så vist, at de ved at dø sammen vil blive forenede i et andet liv, og det uagtet buddhismen lærer, at selvmord er en dødelig synd. Den tanke at opnå forening ved døden er også uendelig meget ældre end Shaka's – den japanske betegnelse for Gautama Buddha – religion, men den har i nutiden fra buddhismen lånt en ejendommelig åndig kolorit, en mystisk glød: "*Hasi no hana no ue ni oite matan*" – dvs. "På paradisets lotusblomster skal de hvile sammen!"

Buddhismen lærer, at der er talløse sjæleoverføringer, fortsat gennem millioner og millioner af år, førend sjælen kan opnå den uendelige åbenbaring, de uendelige minders viden, og smelte hen i Nehans velsignelse, som den hvide sky smelter hen i sommerens blå. Men disse lidende tænker aldrig på Nehan. Kærlighedens forening, dette deres højeste ønske, vil de opnå, tror de, umiddelbart efter udståelsen af den enkelte døds lidelse.

De har sikkert nok ikke alle de samme forestillinger – hvad deres stakkels breve viser –. Nogle tænker sig, at de vil nå ind i Amidas lysende paradis, nogle ser i deres visionære håb alene den fremtidige genfødsel, hvor den elskende atter skal møde den, han eller hun elsker i en ny ungdoms frydefulde glans, mens manges, utvivlsomt de flestes, tanker er betydelig vagere: de tror på en skyggeagtig gliden i forening gennem

tågeverdeners stilhed, omtrent som sjælen glider igennem drømmelandenes halvbevidste salighed.

De beder altid om at blive begravede sammen. Ofte nægtes denne bøns opfyldelse af forældre eller værger, og folket holder et sådant afslag for en grusom ting, for det tror, at de, der dør af kærlighed til hinanden, ikke vil finde hvile, hvis det nægtes dem at blive lagt i den samme grav. Men når bønnen opfyldes, er begravelseshøjtideligheden smuk og rørende. Fra de to hjem udgår to sørgetog for at mødes i tempelgården ved papirslygternes skin. Dér fremsiges først den buddhistiske bøn: "Kyo", og når de sædvanlige udtryksfulde dødsceremonier så er ført til ende, retter stedets første præst en tale til de dødes sjæle. Medfølende taler han om vildfarelse og synd, om ofrenes ungdom, der varede så kort og var så smuk som blomsternes, der udfolder sig og falder af i det første gennembrud af foråret. Han taler om det dårende håb – *mayoi* – der førte dem på så farlig en afvej, og han anfører "lærerens" advarende ord. Men undertiden vil han gå så vidt, at han forudsiger de elskendes forening i en højere og lykkeligere tilværelse, og han gør sig derved til tolk for befolkningens hjertens mening med en rolig veltalenhed, som får tilhørerne til at græde. Derpå forener de to sørgetog sig til et, der drager til kirkegården, hvor graven i forvejen er gjort færdig. De to kister sænkes samlede ned således, at de står tæt side om side på bunden af udgravningen. Da kommer *yama–no–mono*-folkene – de pariaer, hvis særlige hverv det er at grave gravene – og fjerner de to sider af kisterne, så at de tilsammen danner én. Over de genforenede døde tilkastes graven, og over deres blandede støv sættes en sten,

hvis udhuggede bogstaver beretter om deres skæbne og måske tilføjer et lille digt.

2

Disse elskovsselvmord kaldes *shinju*. Ordet betyder: "hjertedød", "lidenskabs-død", "kærligheds-død". For det meste er kvinderne i disse tilfælde af "*joro*"-klassen – prostituerede – men nu og da hænder det også for unge piger af god familie. Det er en gammel overtro, at så snart et *shinju*-tilfælde indtræffer, drager det to andre efter sig. Uden tvivl er selve denne tro grunden til, at *shinju* jævnligt forekommer i en række af tre på hinanden følgende.

De stakkels unge piger, som frivilligt sælger sig til et liv i skændsel for familiens skyld, når denne er i den yderste nød, synker aldrig til det dyb af nedværdigelse, hvortil deres søstre i vesten stiger ned – når undtages måske i de åbne havnestæder, hvor europæisk last og råhed har drevet sit ødelæggende spil. Mange af dem kan til trods for deres uhyggelige tjeneste beholde en finhed i adfærd, en ynde i tankegang og en naturlig beskedenhed, som under sådanne vilkår er lige så vanskelig at forstå, som den er rørende.

Et sådant *shinju*-tilfælde hændte i går i denne ellers så rolige by. Tjeneren hos en læge i Nadamachi-gaden trådte kort efter solopgang ind i sønnens værelse og fandt den unge mand liggende død med en død ung pige i armen.

Sønnen var nylig blevet gjort arveløs. Pigen var en *joro*. De blev begravet nu i denne aften, men ikke sammen, for faderen var ikke mindre opbragt end bedrøvet over, at noget sådant kunne hænde.

Hendes navn var Kane. Hun var påfaldende smuk og meget indtagende, og alle beretninger gik ud på, at hendes herre havde behandlet hende med mere hensynsfuldhed, end der er sædvanligt for mænd af hans art. Hun havde solgt sig for at hjælpe sin moder og sin lille søster. Faderen var død, og de havde mistet alt. Hun var den gang sytten år og havde næppe været et år i det pågældende hus, da hun traf den unge mand. De blev øjeblikkelig dybt forelskede i hinanden, og intet ulykkeligere kunne have hændet dem, for de kunne aldrig håbe at blive mand og hustru. Den unge mand nød ganske vist endnu en søns rettigheder, men han var gjort arveløs til fordel for en adopteret broder med mere stadige vaner. Det ulykkelige par brugte alt, hvad de ejede for at opnå den lykke at se hinanden, hun solgte endog sine klæder. For sidste gang havde de nu stjålet sig til et møde ved sen nat i lægens hus, havde drukket døden sammen og lagt sig til at sove den evige søvn.

Jeg så optoget ved pigens begravelse, da det snoede sig opad vejen ved papirslygternes skin – dette underligt døde lys, der ligner skin af fosfor – til templernes gade. Det lange følge af kvinder med hvidt-indhyllede hoveder og hvide klædninger gled lydløst forbi som et tog af genfærd.

Således glider i de malede buddhistiske drømme om underverdenen de hvide skikkelser gennem mørket til Meido –: det evige tog af sjæle.

3

Min ven, der skriver for det japanske dagblad, *San–in–Shimbun*, som i morgen vil gengive hele den sørgelige historie i sine

spalter, fortæller mig, at medfølende mennesker allerede har dækket de to grave med blomster og grene af shikimi [Note 20)].

Og idet han trækker en lang, tynd rulle af fint papir, dækket med smuk japansk skrift, ud af en af de sædvanlige aflange konvolutter og folder brevet ud for mig, tilføjer han:

"Hun efterlod dette brev til den mand, i hvis hus hun var; jeg har fået det for at offentliggøre det. Det er udmærket skrevet, men jeg har ondt ved at oversætte det, for det er skrevet i kvindesproget. Sproget i breve, skrevet af kvinder, er ikke det samme som sproget i breve, skrevet af mænd. Kvinder benytter særegne ord og vendinger. Således hedder f. eks. På mændenes sprog "jeg": "*watakuchi*" eller "*ware*" eller "*yo*" eller "*boku*", alt eftersom den vedkommendes rang eller andre omstændigheder kræver det, mens det i kvindesproget hedder: "*warawa*". Kvindernes sprog er desuden meget blødt og bøjeligt. Jeg tror ikke, det er muligt at gengive al denne ordenes ynde og blidhed i noget andet sprog. Så jeg kan kun meddele Dem et meget ufuldkomment indtryk af brevet."

Og langsomt gengav han det således: "De ved jo, at fra i foråret begyndte jeg at elske Tashiro–San, og at han da også blev forelsket i mig. Og nu, ak! – virkningerne af vort forhold til hinanden i en tidligere tilværelse er kommet over os – det løfte, vi gav hinanden i hint tidligere liv om at blive mand og hustru, er blevet brudt – og derfor må jeg i dag drage til Meido.

Ikke alene behandlede De mig med venlighed, skønt De syntes, jeg var dum og uden evne til at vinde magt over andre, uden evne til at kaste skygge, men for min skyld, jeg uværdige, hjalp De også på mange måder min moder og min søster, og nu, da jeg ikke er i stand til at gengælde Dem blot en

milliontedel af den godhed og medlidenhed, hvormed De omgav mig – en medlidenhed, høj som bjergene, udstrakt som havet – ville det kun være retfærdighed, om De hadede mig som en stor forbryder.

Men skønt jeg ikke tvivler om, at det, som jeg nu står i begreb med at gøre, vil tage sig ud som en skændig dårskab – er jeg dog nødt til det for ydre årsagers skyld, og fordi mit hjerte må det. Og derfor beder jeg Dem, at De vil tilgive mig mine fordums fejl. Og skønt jeg går til Meido, skal jeg aldrig glemme Deres skånsomhed mod mig – høj som bjergene, udstrakt som havet –. Når jeg hviler under græssets skygge skal jeg bestandig forsøge at gengælde, hvad De har gjort for mig – sende min tak til Dem og Deres hus. Endnu en gang beder jeg: Vær ikke vred på mig!

Mange flere ting skulle jeg ville skrive. Men nu er mit hjerte ikke længere noget hjerte. Jeg må hurtigt herfra, og derfor må jeg lægge penslen bort.

Det er så dårligt skrevet, dette. Kane bøjer sig tre gange for Dem!

Fra Kane.

Til – Sama."

"Dette er et fuldstændig ægte *shinju*-brev," sagde min ven, efter et øjebliks tavshed, mens han puttede det tynde papir ned i konvolutten igen. "jeg tænkte derfor nok, det ville interessere Dem. Og nu, skønt det er ved at blive mørkt, vil jeg gå til kirkegården for at se, hvad de har gjort ved graven. Har De lyst til at følge med?"

Vi gik over den lange hvide bro op til templernes skyggefulde gade, hen imod Miokojis gamle gravsted, og mørket faldt

hurtigt på, som vi gik.

En tynd måneskive hang over de store templers tage.

Pludselig brød en fjern mandsrøst klangfuldt og blødt ud i sang under den stjernebesåede himmel. Sangen var forunderligt dårende med sine kvidrende triller, disse folkelige japanske toner, der synes lært fra fuglenes sang – formodentlig var det en eller anden glad arbejder, der vendte hjem. I den tynde frostluft nåede hver stavelse os, men jeg forstod ikke ordene.

> Saité yuké toya, ano ya wo saité;
> Yuké ba chikayoru nushi no soba.

"Hvad betyder det?" spurgte jeg min ven.

Han svarede:

"En kærlighedssang: Gå fremad, lige fremad, denne vej, til det hus, du ser foran dig. – Jo nærmere du kommer til det, jo nærmere vil du være hende!"

Note 20: **Shikimi:** Illicium religiosum, japansk stjerneanis.

Vattæppet

Om dagen er der ingen seng at se i et japansk hus, men mindre da nogen er syg. Selv om man søger i alle værelser og kigger i alle kroge, finder man ingen. I virkeligheden bruger japanerne heller ikke seng i vor mening af ordet. Det, japanerne kalder seng, har ikke sengestel, ikke fjer- eller krølhårsmadras, heller ikke lagener eller uldtæpper. De har kun "*futon*er", hvilket svarer til vore vattæpper. Et vist antal *futon*er lægges på *tatamicu*en, det vil sige stråmåtten på gulvet, under hvilken der er et tykt underlag, og et andet antal futoner bruges til dække. Den rige kan ligge på fem eller seks og dække sig med så mange han lyster, mens fattigfolk må nøjes med to eller tre. Og der er mange slags futoner, lige fra tjenestefolkenes bomuldstæpper, der ikke er større end de almindelige engelske kamintæpper og heller ikke tykkere, til de tunge og pragtfulde silkefutoner, som er to en halv meter lange og næsten lige så brede. Så er der desuden "yogi", dvs. et svært vattæppe med vide ærmer, ligesom på en "kimono", og i denne er det prægtigt at krybe, når vejret er koldt. Alt dette bliver pakket sammen og stuvet bort om dagen i alkoverne, der lukkes med smukt dekorerede skydedøre. Dér er også gemt de underlige træbøjler, der danner en halvring, hvori nakken hviler, så at den kunstfærdige frisure kan bevares under søvnen.

Her er en historie om en futon.

For mange år siden fik et lille gæstgiversted i Totori sin første gæst, en handelsrejsende.

Han blev modtaget med mere end almindelig forekommenhed, for værten ønskede, at hans lille herberg skulle få et godt navn. Huset var fuldstændig nyt, men da værten var en fattig mand var det meste af indboet købt hos en *furuteya*, en mand, der handler med brugte sager. Ikke desto mindre var alting rent, smukt og bekvemt. Gæsten spiste med god appetit og drak en hel del god varm *saké*. Derefter blev hans seng redt, og han lagde sig til at sove.

For det meste sover man godt, når man har drukket varm *saké*, især hvis natten er kold og sengen varm. Men gæsten havde kun sovet en kort stund, da han blev vækket ved lyden af stemmer i værelset. Det var to barnestemmer, der hele tiden spurgte hinanden om et og det samme:

"*Ani–San, samukaro?*" (Store-bror, fryser du?).

"*Omae samukaro?*" (Nej, lille-bror, fryser du ikke selv?).

At der var kommet børn ind i værelset, kunne ganske vist forstyrre gæsten, men det kunne ikke overraske ham, for i disse små japanske hoteller er der ingen døre men kun forskydelige skærme mellem værelserne. Det lod altså til, at nogle børn i mørket havde taget fejl og var kommet ind til ham. Han gav dem en mild irettesættelse, og et øjeblik var alt stille. Men så sagde en blid, lille, klagende stemme lige ved hans øre: "*Ani–San samukaro?*" og en anden kærlig stemme svarede: "*Omae samukaro?*"

Han stod op, tændte lyset i den store papirslygte og så sig om i værelset. Der var ingen.

Skodderne udenfor var lukkede. Han undersøgte skabene, de var tomme. Forundret lagde han sig ned igen, men lod lyset

brænde, og næppe havde han lagt sig, før stemmerne på ny lød lige ved hans hovedskammel:

"Ani–San samukaro?"

"Omae samukaro?"

Da følte han en gysen krybe hen over sig, og det var ikke nattekuldens skyld. Atter og atter hørte han stemmerne, og han blev for hver gang mere forskrækket. For nu forstod han, at stemmerne var *inde* i *futon*en – det var vattæppet, han havde over sig, som talte.

Han samlede hurtigt sine få sager sammen, gik ned ad trapperne, vækkede værten og fortalte ham, hvad der var sket. Værten blev meget vred og sagde: "Her har vi gjort os al mulig ulejlighed for at gøre vor ærede gæst tilpas, og så har vor ærede gæst drukket for meget *saké* og har haft slemme drømme." – Men gæsten lod sig ikke bevæge til at blive. Han betalte, hvad han havde fået og søgte sig et andet logi.

Næste aften kom der en anden gæst, som forlangte et værelse for natten. Nogle timer efter at han var gået til ro, blev værten atter vækket med den samme historie. Og denne rejsende havde forunderligt nok ikke drukket *saké*. Værten, der fik mistanke om, at der måtte være lavet et eller andet komplot imod ham for at ødelægge hans forretning, sagde heftigt oprørt: "For at behage dig, har jeg gjort alt på det bedste, og så kommer du her med dine ildevarslende ord. Mit hus er mit levebrød – at du ved det. – Hvorfor skal du så komme her og sige den slags ting, som ikke er sande?" Så blev gæsten fornærmet og råbte op og sagde meget værre ting, og de to skiltes i vrede.

Men efter at gæsten var gået, tænkte værten, at alt dette var meget underligt, og gik op i det tomme værelse og undersøgte futonen. Og mens han var der, hørte han stemmerne og opdagede altså, at gæsterne kun havde talt sandhed. Det var den ene futon og kun denne ene, der talte. De andre tav stille. Han tog tæppet ind i sit eget værelse og resten af natten lå han under det. Og stemmerne blev ved lige til daggry: *"Ani–San samukaro?"* – *"Omae samukaro?"* så at han ikke fik søvn i sine øjne.

Men ved daggry stod han op og gik ud for at finde den *furuteya*, hos hvem tæppet var købt. Denne vidste intet. Han havde købt det i en mindre bod, og ejeren af denne havde købt det af en endnu fattigere handlende, der boede i den yderste ende af forstaden. Og gæstgiveren gik fra den ene til den anden og spurgte.

Da udfandt han til sidst, at tæppet havde tilhørt en fattig familie, og at ejeren af det hus, hvori den havde boet, havde solgt det. Huset var ikke langt fra byen. Og futonens historie var denne:

Lejen af huset var kun tres sen om måneden, men allerede dette var en stor sum for de fattige folk at betale. Faderen kunne ikke tjene mere end to eller tre yen om måneden, og moderen var syg og kunne ikke arbejde. Der var to børn, en dreng på seks år og en dreng på otte år. Og de var fremmede i Totori.

En vinterdag blev faderen syg, og efter en uges sygdom døde han og blev begravet. Den syge moder fulgte snart efter, og børnene var ene tilbage. De kendte ingen, de kunne bede om hjælp, og for at leve, begyndte de at sælge, hvad der var at sælge.

Det var ikke meget: Faderens og moderens klæder og de fleste af deres egne, nogle vattæpper og en smule husgeråd – en ildgryde, skåle, kopper og andre småsager. Hver dag solgte de noget, indtil der kun var et eneste vattæppe tilbage. Og der kom en dag, da de intet havde at spise, og lejen var ikke betalt.

Det var i den strengeste vintermåned. Sneen var fyget sammen i så høje dynger, at de kun kunne nå et lille stykke bort fra huset. Så havde de intet andet at gøre end at krybe ind under deres eneste futon og ligge der sammen og ryste af kulde og have ondt af hinanden på deres barnlige måde:

"Store-bror, fryser du?"

"Nej, lille-bror, fryser du ikke selv?"

De havde ingen ild og intet at brænde, og mørket faldt på, og den iskolde vind tudede i det lille hus.

De var bange for vinden, men de var endnu mere bange for deres vært, som støjende kom ind og vækkede dem og forlangte huslejen. Han var en hård mand med et ondt ansigt. Og da han så, at der ikke var nogen, der kunne betale for dem, jog han børnene ud i sneen, tog deres eneste futon og låsede huset.

De havde hver kun en tynd lille blå kimono på, for alle deres klæder var blevet solgt for at skaffe føden; og de havde intet sted at gå hen.

Der var et tempel for Kwannon, barmhjertighedens gudinde, ikke langt borte, men sneen lå alt for højt til, at de kunne nå det. Så da ejeren af huset var gået, sneg de sig bag om huset og gemte sig der. – Kuldens døsighed kom over dem, og de sov ind i favnen på hinanden for at holde varme. Og mens de sov, dækkede guderne dem med en ny futon – åndeagtig hvid og meget skøn. Og de følte ikke kulden mere. De sov der i mange

dage. Så kom der nogen, som fandt dem, og de fik en seng på kirkegården, som hører til den tusindarmede Kwannons tempel.

Gæstgiveren, som hørte dette, gav tæppet til præsterne i templet, og han lod bede for deres små sjæle. Og futonen hørte derefter op med at tale.

Ingwa–banashi

En fortælling om Ingwa, den onde karma.

*Daimyo*ens hustru lå for døden, og hun vidste, at hun skulle dø. Hun havde ikke været i stand til at forlade sin seng siden det tidlige forår i den tiende *bunsei* [Note 21)]. Det var nu den fjerde måne af den tolvte *bunsei* – 1829 –, og kirsebærtræerne blomstrede. Hun tænkte på kirsebærtræerne i sin have og på forårets glæde. Hun tænkte på sine børn. Hun tænkte på sin ægtefælles forskellige konkubiner, navnlig på fru Yukiko, der var nitten år gammel.

"Min kære hustru," sagde *daimyo*en, "du har lidt meget i disse tre lange år. Vi har gjort alt, hvad vi kunne, for at få dig rask – vi har våget hos dig nat og dag, vi har bedt for dig, og vi har ofte fastet for din skyld. Men til trods for vor kærlige omhu, og til trods for vore bedste lægers omsorg synes det, som om du nu ikke har langt tilbage. Sandsynligvis vil vi sørge mere end du over, at du nu skal forlade, hvad Buddha med så megen sandhed kalder "denne verdens brændende bolig". Jeg skal sørge for, lige meget hvad det koster, at enhver hellig handling, som kan gavne dig ved din næste genfødsel, skal blive udført, og vi vil alle uden ophør bede for dig, at du ikke skal behøve at vandre ind i det store mørke, men straks komme i paradiset og opnå Buddhas hellighed."

Han talte med den allerstørste ømhed, og hele tiden kærtegnede han hende. Med lukkede øjne svarede hun ham, og stemmen var så svag som et insekts:

"Jeg takker dig. Jeg er dig meget taknemmelig for dine venlige ord. – – – Ja, det er sandt, det du siger, at jeg har været syg i tre lange år, og at jeg er blevet behandlet med al mulig omhu og kærlighed. – Hvorfor skulle jeg da vende mig bort fra den ene sande vej, nu i det øjeblik jeg skal dø? – Måske er det ikke ret at tænke på verdslige ting i en sådan stund – men jeg har en sidste bøn til dig – kun denne ene. – Bed fru Yukiko om at komme til mig. – Du ved, jeg holder af hende som af en søster. Jeg ønsker at tale med hende om husets sager."

Yukiko kom på fyrstens bud, og på et tegn af ham knælede hun ned ved lejet. *Daimyo*ens hustru åbnede sine øjne, så på Yukiko og sagde:

"Å, er det dig, Yukiko. – Jeg er så glad ved at se dig, Yukiko! – Kom lidt nærmere herhen, så at du nøje kan høre, hvad jeg siger, jeg har ikke kræfter til at tale højt. – – – Yukiko, jeg må nu dø. Jeg håber, at du i et og alt vil være trofast mod vor kære herre – for jeg ønsker, at du skal indtage min plads, når jeg er borte –. Jeg håber, at han bestandig vil elske dig – ja endog hundrede gange mere, end han har elsket mig – og at han snart vil forfremme dig til en højere rang, så du kan blive hans højt ærede hustru. – Og jeg beder dig, at du altid vil vise vor dyrebare herre ømhed: lad aldrig nogen anden kvinde røve hans kærlighed fra dig. – Dette er, hvad jeg ønskede at sige dig, kære Yukiko. – Har du kunnet forstå mig?"

"Ak, min kære frue," indvendte Yukiko, "jeg beder Dem, sig dog ikke sådanne besynderlige ting til mig. De ved jo godt, af hvor ringe og lav en herkomst jeg er. Hvordan skulle jeg nogensinde kunne vove at tragte efter at blive vor fyrstes hustru?"

"Nej, nej!" svarede hustruen og tyssede på hende, "– nu er der ingen tid til talemåder, lad os være oprigtige mod hinanden. Efter min død vil du sikkert blive hævet til en højere stilling, og jeg siger dig nu atter, at jeg ønsker, du skal blive vor fyrstes hustru – ja, jeg ønsker det, Yukiko, endnu mere, end jeg ønsker for mig selv at blive en Buddha! Ak, nu havde jeg næsten glemt det, jeg ville. Jeg ønsker, du skal gøre noget for mig, Yukiko. Du ved, at der ude i haven står et *yaé–sakura* – et dobbeltblomstret kirsebærtræ – som blev bragt hertil i fjor fra bjerget Yoshino i Yamato. Jeg har hørt, at det nu er fuldt udsprunget, og jeg ville så gerne se det i blomst. Om en lille stund er jeg død. Jeg må se det træ, inden jeg dør! Jeg beder dig, bær mig ud i haven – nu med det samme, Yukiko – så at jeg kan se det. – Ja rigtigt, på din ryg, Yukiko, – tag mig på din ryg – – –."

Mens hun således bad, var hendes stemme lidt efter lidt blevet klar og stærk – som om hendes inderlige ønske havde givet hende ny kraft. Da brast hun pludselig i gråd. Yukiko knælede endnu, uden at røre sig, og hun vidste ikke, hvad hun skulle gøre – men fyrsten gav ved et nik sit samtykke til kende.

"Det er hendes sidste ønske i denne verden," sagde han. "Hun har altid holdt så meget af kirsebærblomster, og jeg ved, at hun netop så gerne ville se det træ fra Yamato i blomst. Kom, min kære Yukiko, lad hende kun få sin vilje."

Som en amme vender ryggen til et barn, for at barnet kan krybe op, således bød Yukiko sine skuldre til fyrstens hustru, idet hun sagde:

"Frue, jeg er beredt. Sig mig blot, hvordan jeg bedst kan hjælpe Dem."

"Netop på denne måde!" svarede den døende kvinde, idet hun med en overmenneskelig anstrengelse rejste sig op og klyngede sig til Yukikos skuldre. Men som hun stod dér oprejst, lod hun hurtigt sine tynde hænder glide frem over Yukikos skuldre, ned under kjolen, og hun greb fat i Yukikos bryster, idet hun brast i en ond latter.

"Nu er mit ønske opfyldt," råbte hun, "her har jeg mine kirsebærblomster – ikke dem i haven, men dem, jeg ville have. Jeg kunne ikke dø, før jeg fik mit ønske opfyldt. Nu fik jeg det – å hvilken fryd!"

(I japansk digtekunst og ordsprog lignes en kvindes legemlige skønhed med kirsebærblomster.)

Med disse ord faldt hun forover ned på den knælende pige, og døde.

De tilstedeværende forsøgte straks at løfte legemet bort fra Yukikos skuldre for at lægge det på sengen. Men – forunderligt er det at sige – denne tilsyneladende lette ting kunne ikke udføres. De kolde hænder havde på ubegribelig måde hæftet sig fast til pigens bryster – de syntes at være groet ind i det levende kød.

Yukiko besvimede af frygt og pine.

Læger blev tilkaldt. De kunne ikke forstå, hvad der var sket, og det var dem ikke muligt på nogen som helst almindelig måde at fjerne den døde kvindes hænder fra deres offers legeme, de sad så fast, at ethvert forsøg på at tage dem bort bragte blodet frem. Det var ikke fordi fingrene havde krystet sig sammen, det var fordi håndfladernes kød på uforklarlig måde var blevet til et med brysternes kød.

På den tid var den dygtigste læge i Yeddo en fremmed – en hollandsk kirurg. Det blev besluttet at hidkalde ham. Efter en nøje undersøgelse sagde han, at han ikke kunne forstå dette tilfælde, men for øjeblikkelig at bringe Yukiko hjælp var der intet andet at gøre end at skære hænderne af det døde legeme. Han erklærede, at det ville være forbundet med fare at forsøge at skille dem fra brysterne.

Hans råd blev fulgt, og hænderne blev amputeret ved håndleddene.

De vedblev således at være fastklamrede til brysterne, og her blev de snart mørke, og tørrede ind som hænder på en for længst afdød.

Dette var dog kun begyndelsen til rædslen.

Skønt de syntes at være visnet og blodløse, var disse hænder dog ikke døde. Med mellemrum rørte de sig – stjålent – ligesom store grå edderkopper. Og hver nat herefter – når oksens time, spøgelsestiden mellem klokken 2 og 4 om natten, kom – knyttede de sig, klemte og pinte. Først ved tigerens time, som begynder klokken 4, holdt pinen op.

Yukiko klippede sit hår af og blev tiggernonne. Hendes navn i ordenen var Dassetsu. Hun førte en *ihai* – en mindetavle – med sig, hvorpå hendes afdøde frues dødsnavn stod: *Myo–Ko–In–Den–Chizan–Ryo–Fu Daisbi*, og på alle sine vandringer bar hun denne tavle med. Hver eneste dag knælede hun foran den og bad den døde om tilgivelse og udførte alle de hellige handlinger, der kunne give den skinsyge ånd hvile. Men den onde karma, som havde gjort denne kvide mulig, var ikke udtømt så snart. Hver nat, når oksens time kom, begyndte hænderne at martre hende, og dette varede ved i mere end sytten år efter de folks

udsagn, til hvem hun sidst fortalte sin historie, da hun en aften standsede i huset Noguchi Dengozayémon i landsbyen Tanaka. Her var hun i det tredje år af Kokwa (1846).

Senere har ingen nogensinde hørt noget om hende.

Note 21: **Bunsei:** Tidsrummet 1818-1830 hedder *bunsei*.

Pigen i spejlet

På den tid, hvor Ashikaga-klanen var shoguner, begyndte Ogawachi–Myojin-templet at falde sammen, og *daimyo*en dér så sig – på grund af krig og andre omstændigheder – ude af stand til at sørge for dets reparation. Derfor søgte den øverste shinto-præst ved templet, Matsumura Hyogo, hjælp i Kyoto hos den store *daimyo* Hosokawa, som man vidste havde indflydelse hos den øverste shogun. Hosokawa modtog præsten venligt, og lovede at tale med shogunen om templets tilstand. Men han sagde også, at en bevilling til reparation af templet under alle omstændigheder ikke ville kunne gives uden mange undersøgelser og deraf følgende store forsinkelser, og han rådede Matsumura til at blive i byen, indtil sagen var afgjort. Matsumura hentede derfor sin familie til Kyoto, og lejede et hus i det gamle Kyogoku-kvarter.

Dette hus havde, skønt det var smukt og rummeligt, stået tomt i lang tid. Det sagdes, at der var uheld ved huset. På den nordøstlige side af det var der en brønd, og flere af husets tidligere beboere havde druknet sig i den, uden at man kendte grunden. Men Matsumura, der jo var shinto-præst, frygtede ikke onde ånder; og han havde snart fundet sig til rette i sit nye hjem.

Denne sommer blev det stor tørke. I måneder faldt der ingen regn, floderne tørrede ind og brøndene gav intet vand; selv i

hovedstaden var der mangel på vand. Men brønden i Matsumuras have blev ved at være næsten fyldt; vandet – der var meget koldt og klart og var af en svagt blålig farve – lod til at stamme fra en kilde. I denne varme sommer kom en mængde mennesker fra alle dele af byen for at tigge om vand, og Matsumura tillod dem at hente så meget, de lystede. Og alligevel lod vandstanden i brønden ikke til at falde.

Men en morgen fandt man liget af en ung tjener, der var blevet sendt over fra et nabohus for at hente vand, flydende i brønden. Man kunne ikke tænke sig nogen grund til selvmord, og Matsumura, der nu huskede på en mængde uhyggelige historier om brønden, begyndte at få mistanke om en eller anden usynlig ondskab. Han gik ud for at undersøge brønden og tænkte på at få sat et hegn op omkring den; og mens han stod der og tænkte, fo'r han pludselig sammen ved en bevægelse af vandet, som om der var noget levende dernede. Bevægelsen holdt snart op, og han opdagede da skikkelsen af en ung kvinde på omkring nitten eller tyve år, klart gengivet på vandets rolige overflade. Tilsyneladende var hun beskæftige med sit toilette, han så hende tydeligt berøre sine læber med *béni*, en slags rouge, som benyttes til læbestift. I begyndelsen var hendes ansigt kun synligt i profil, men så vendte hun sig mod ham og smilede. Han mærkede, hvordan hans hjerte sprang et slag over, og en følelse af svimmelhed, som når man har drukket vin kom over ham, og alting blev mørkt, undtagen dette smilende ansigt – hvidt og skønt som månelyset; det blev øjensynligt skønnere for hver øjeblik, og det trak ham ned – ned – ned i mørket. Men så tog han sig sammen, og det lykkedes ham at genvinde sin vilje. Han lukkede øjnene. Da han åbnede dem igen, var

ansigtet væk og lyset var kommet tilbage; han opdagede, at han stod og lænede sig ud over kanten af brønden. Blot et øjeblik mere af denne svimmelhed, et øjeblik mere af fortryllelsen – og han ville aldrig have set Solens lys igen.

Han vendte tilbage til huset og gav sine folk ordre til ikke at nærme sig brønden under nogen omstændigheder, eller tillade at nogen hentede vand fra den. Og den næste dag lod han opføre et stærkt hegn omkring brønden.

Omkring en uge efter at hegnet var blevet sat op, blev tørken brudt af en kraftig regnstorm, fulgt af blæst og lyn og torden – så voldsom en torden, at hele byen skælvede ved dens rullen, som om det var et jordskælv. I tre dage og tre nætter øsede det ned og lynene og tordenen fortsatte; Kamogawa-floden svulmede, som den aldrig havde svulmet før, og tog mange broer med sig. På stormens tredje nat, i Oksens time, hørtes en banken på præstens dør, og en kvindestemme bad om at blive lukket ind. Men Matsumura, der var blevet advaret af sin oplevelse ved brønden, forbød sine tjenestefolk at besvare kvindens bønner. I stedet gik han selv til døren og spurgte:

"Hvem dér?"

En kvindestemme svarede:

"Undskyld! det er mig, Yayoi ... jeg har noget at sige Matsumura–Sama – noget vigtigt. Vær så venlig at lukke mig ind!"

Matsumura åbnede døren halvt, ganske forsigtigt; og han så det samme smukke ansigt, som havde smilet til ham fra brønden. Men det smilede ikke mere, i stedet havde det et meget sørgmodigt udtryk.

"Du kommer ikke ind i mit hus," udbrød præsten. "Du er ikke noget menneskeligt væsen, men et brønd-væsen … Hvorfor prøver du på denne ondskabsfulde måde at forlokke og ødelægge folk?"

Brønd-væsenet svarede med en stemme, der lød som klirrende juveler:

"Det er netop om dette, jeg vil tale med dig … jeg har aldrig ønsket at såre noget menneske. Men fra gammel tid boede der en gift-drage i denne brønd. For længe siden faldt jeg i den og blev hans slave, og han havde magt til at få mig til at narre folk i døden, så han kunne drikke deres blod. Men nu har den himmelske hersker beordret, at dragen fra nu af skal bo i den sø, der kaldes Torii–no–Iké, i Shinshu-provinsen; og guderne har bestemt, at han aldrig mere vil blive tilladt at vende tilbage til denne by. Efter at han havde forladt brønden, kunne jeg komme ud for at bede om Deres venlige hjælp. Der er nu kun meget lidt vand tilbage i brønden efter at dragen er taget af sted, og hvis De vil få søgt den igennem, vil De finde mit lig dernede. Jeg beder Dem om at redde mit lig op fra brønden uden ophold, og jeg vil gengælde Dem Deres venlighed."

Dermed forsvandt hun i natten.

Før daggry var stormen ovre, og da Solen stod op, var der ikke en sky på den rene, blå himmel. Matsumura sendte straks bud efter nogle brøndrensere til at gennemsøge brønden. Til alles overraskelse var brønden nu næsten tørlagt. Den blev hurtigt renset, og i bunden af den fandt man noget hårpynt fra længst forgangne tider og et mærkværdigt formet spejl – men intet spor af noget lig, hverken af menneske eller dyr.

Matsumura mente imidlertid, at spejlet kunne give en forklaring på mysteriet, for ethvert spejl er en mærkværdig genstand, der har sin egen sjæl – og et spejls sjæl er kvindelig. Spejlet syntes at være meget gammelt, og var dækket af kalk og alger. Men da det efter præstens ordre var blevet omhyggeligt renset, viste det sig at være af sjældent og kostbart håndværk, og der var smukke billeder på bagsiden af det – samt nogle skrifttegn. Nogle af disse skrifttegn var blevet ulæselige, men man kunne stadig skelne noget af en dato og nogle tegne, der betød "*den tredje måned, den tredje dag*". Nu plejede den tredje måned at blive kaldt *Yayoi*, hvilket betyder sådan noget som "tilvækstens måned", og den tredje dag af den tredje måned, som er en helligdag, kaldes stadig *Yayoi–no–sekku*. Matsumura huskede på, at brøndvæsenet kaldte sig "Yayoi", og følte sig derfor sikker på, at den spøgelsesagtige besøgende havde været ingen anden end spejlets ånd.

Han besluttede derfor at behandle spejlet med al den respekt, der tilkom en ånd. Efter at han havde fået det pudset op og forsølvet, fik han fremstillet en smuk æske af kostbart træ til det, og et særligt rum i huset blev indrettet til det. Om aftenen den dag, hvor det med alle tegn på respekt var blevet anbragt i sit værelse, viste Yayoi sig for præsten, da han sad alene i sit studerekammer. Hun så endog skønnere ud end før, men hendes skønheds lys var blødt som lyset fra en sommermåne, der skinner gennem hvide skyer. Efter ydmygt at have hilst Matsumura, sagde hun med sin smukke, klingrende stemme:

"Nu, da De har frelst mig fra ensomhed og sorg, er jeg kommet for at takke Dem ... Jeg er virkelig, sådan som De tænkte, spejlets ånd. Jeg blev først bragt hertil fra Kudara [Note 22)]

på den tid, da kejser Saimei regerede *(655-662 e.v.t.)*, og jeg dvælede her indtil kejser Sagas tid *(810-842 e.v.t.)*, hvor jeg blev foræret til fru Kamo, naishinno [Note 23)] ved det kejserlige hof. Derefter kom jeg til huset Fuji–wara, hvor jeg blev indtil Hogen-perioden (1156-1159 e.v.t), hvor jeg blev tabt i brønden. Der lå jeg, gemt og glemt under den store krig. Brøndens herre var en giftig drage, som før havde levet i en sø, der engang dækkede det meste af dette distrikt. Efter at søen var blevet fyldt op efter ordre fra regeringen, således at man kunne bygge huse i dens sted, tog dragen brønden i besiddelse, og da jeg faldt i brønden, blev jeg hans slave, og han fik mig til at narre mange mennesker i døden. Men guderne har nu forvist ham for altid ... Nu har jeg endnu en tjeneste at bede om: Jeg ønsker, at De vil forære mig til shogunen, den herre Yoshimasa, der er beslægtet med mine tidligere ejere. Gør mig denne sidste tjeneste, og jeg vil bringe Dem lykke ... Men jeg må også advare Dem om en stor fare. De må ikke blive i dette hus efter i morgen, for det vil blive ødelagt."

Og med disse advarende ord forsvandt Yayoi.

Matsumura adlød hendes advarsel og flyttede sin familie og sit tyende og alle sine ejendele til et andet distrikt den næste dag, og næsten samtidig rejste der sig en ny storm, endog mere voldsom end den første, som skabte en flodbølge, der skyllede huset bort, hvori præsten havde boet.

Nogen tid senere fik Matsumura, ved hr. Hosokawas mellemkomst, en audiens for shogun Yoshimasa, som han forærede spejlet sammen med en skriftlig fremstilling af dets forunderlige historie. Dermed gik spejlets ånds forudsigelse i

opfyldelse, for shogunen, der var meget fornøjet med denne mærkværdige foræring, gav ikke blot Matsumura en mængde kostbare gaver, men sørgede også for en rigelig bevilling af penge til at genopbygge Ogawachi–Myojin-templet.

Note 22: **Kudara:** Et gammelt kejserrige i Korea

Note 23: **Naishinno:** Dvs. en kvinde af kejserligt blod. Naishinno var den syvende af femogtyve kvindelige ranggrupper.

Drengen, som tegnede katte

For længe, længe siden levede der i en lille landsby i Japan en fattig bonde og hans hustru, som begge var meget gode mennesker. De havde en del børn, og det var forfærdelig svært for dem at skaffe mad nok til at føde dem alle sammen. Da den ældste søn blev fjorten år gammel, var han allerede stærk nok til at hjælpe sin fader, og småpigerne lærte at hjælpe deres moder, næsten fra det øjeblik, hvor de kunne gå.

Men det yngste barn, en lille dreng, lod ikke til at egne sig til hårdt arbejde. Der sad et glimrende hoved på ham – bedre end alle hans søskendes – men han var meget lille og svag, og folk mente, at han aldrig ville blive stor og stærk. Derfor tænkte hans forældre, at det ville være bedre for ham at blive præst i stedet for bonde. En dag tog de ham med op til landsbyens tempel og spurgte den gode, gamle præst, som boede der, om han ville tage den lille dreng til sin elev og lære ham alt det, en præst bør vide.

Den gamle mand talte venligt til drengen og stillede ham nogle svære spørgsmål. Drengens svar var så kloge, at præsten gik med til at optage den lille fyr som elev i templet og lære ham sit kald.

Drengen tog hurtigt alt det til sig, den gamle lærte ham, og var næsten altid meget lydig mod ham. Men han havde én fejl:

Han holdt meget af at tegne katte i timerne, også på steder, hvor man slet ikke burde tegne katte.

Så snart han var alene, tegnede han katte. Han tegnede dem i margenen i præstens bøger og på alle skærmene i templet, og på væggene og på søjlerne. Præsten sagde flere gange til ham, at det var forkert af ham, men det fik ham ikke til at holde op med at tegne katte. Han tegnede dem, fordi han virkelig slet ikke kunne lade være. Han havde, hvad man kalder for "kunstnertalent", og netop derfor passede han ikke rigtigt som præsteelev – for en god præsteelev skal studere bøgerne og ikke tegne katte i dem.

En dag, hvor han netop havde tegnet nogle rigtig nydelige katte på en papirsskærm, sagde den gamle præst strengt til ham:

"Min dreng, du må straks forlade dette tempel. Du kan aldrig blive en god præst, men måske kan du blive en stor kunstner. Men lad mig nu give dig et sidste råd, og se til, at du aldrig glemmer det: *Undgå store værelser om natten – hold dig til de små!"*

Drengen forstod ikke, hvad præsten mente med dette "*Undgå store værelser om natten – hold dig til de små*." Han spekulerede voldsomt over det, mens han pakkede sine klæder sammen i en lille byldt for at gå sin vej, men han kunne slet ikke begribe meningen, og han turde ikke tale mere med præsten, undtagen for at sige farvel.

Bedrøvet forlod han templet og begyndte tænke på, hvad han nu skulle gøre. Hvis han gik hjem, var han sikker på, at hans fader ville straffe ham, fordi han havde været ulydig mod præsten, så han var bange for at gå hjem. Pludselig kom han til at tænke på, at i den næste by, som lå tolv mil borte, lå der et

meget stort tempel. Han havde hørt, at der fandtes mere end en præst der, og han besluttede at gå derhen og bede en af dem om at optage ham som elev.

Nu var dette store tempel imidlertid lukket, men det vidste drengen ikke. Grunden til, at det var blevet lukket, var, at en ond ånd havde skræmt præsterne bort og taget templet i besiddelse. Adskillige tapre krigere var gået ind i templet om natten for at dræbe ånden, men ingen havde set dem i live siden. Men det var der som sagt ingen, der havde fortalt drengen, og han gik den lange vej til byen i håb om at blive venligt modtaget af præsterne.

Da han nåede frem, var det allerede mørkt, og alle var gået til ro; men han kunne se et stort tempel på en bakke i den anden ende af hovedgaden, og han så også, at der var lys inde i templet. Folk, som fortæller historien, siger at ånden plejede at tænde dette lys for at lokke ensomme vandrere til at søge nattely i templet. Drengen gik straks op til templet og bankede på. Der var ikke en lyd at høre der inde fra. Han bankede, og bankede en gang til, men ingen kom ud. Til sidst skubbede han forsigtigt til døren, og opdagede til sin glæde, at den ikke var låst. Han gik altså ind og så en lampe, som stod og brændte – men ingen præst.

Han tænkte, at der vel nok snart ville indfinde sig en præst, og han satte sig ned og ventede. Da bemærkede han, at alt i templet var gråt af støv og væggene dækket af tykke spindelvæv. Og så tænkte han, at præsterne nok ville blive glade for at få en elev, som kunne holde templet rent og ordentligt. Han undrede sig over, at de havde ladet det blive så støvet. Men hvad der optog ham allermest, var nogle store, hvide skærme, som kunne

egne sig rigtig godt til at tegne katte på. Så selv om han var træt, begyndte han straks at lede efter noget at tegne med, fandt det, og gik straks i gang med at tegne katte.

Han tegnede en hel mængde katte på skærmene, og efterhånden begyndte han at føle sig frygtelig søvnig. Han skulle netop til at lægge sig til at sove ved siden af en af skærmene, da han pludselig kom i tanker om præstens ord: *"Undgå store værelser – hold dig til små!"*

Templet var meget stort, han var helt alene, og da han tænkte på præstens ord – skønt han ikke forstod deres betydning – begyndte han for første gang at føle sig en smule bange, og besluttede at finde sig *et lille værelse*, hvor han kunne sove. Han fandt et lille kammer med skydedør, og gik derind og låste efter sig. Så lagde han sig ned, og sov straks efter tungt.

Sent ud på natten blev han vækket ved en frygtelig larm – som gennemtrængende skrig og et vildt slagsmål. Det var så uhyggeligt, at han ikke engang turde kikke ud gennem en sprække i døren, men lå helt stille og holdt vejret af bare rædsel.

Lyset, som havde brændt i templet, gik ud, men den rædsomme støj vedblev og blev værre og værre, så at hele templet rystede. Efter lang tids forløb blev der stille, men drengen turde stadig ikke bevæge sig. Han rørte sig ikke, før morgenlyset skinnede ind i kammeret til ham gennem dørsprækken.

Da først sneg han sig forsigtigt frem af sit skjulested og så sig omkring.

Det første, han fik øje på, var at hele gulvet i templet var dækket af blod. Og midt i blodpølen så han en vældig rotte ligge død – en troldrotte – større end en ko.

Men hvem eller hvad kunne mon have dræbt den? Der var ikke et menneske eller noget som helst andet væsen at se. Pludselig opdagede drengen, at mundene på alle de katte, han havde tegnet aftenen før, var røde og våde af blod. Da forstod han, at den onde ånd var blevet dræbt af de katte, han havde tegnet, og han forstod også, hvorfor den kloge gamle præst havde sagt, at han skulle undgå store rum om natten og holde sig til små.

Sidenhen blev drengen en meget berømt kunstner. Nogle af de katte, han har tegnet, bliver endnu i dag vist frem for folk, som rejser i Japan.

Historien om Ito Norisuké

I byen Uji i provinsen Yamashiro levede for omtrent seks hundrede år siden en ung samurai ved navn Ito Tatéwaki Norisuké, hvis forfædre kom fra klanen Héïké. Han var en smuk yngling og et elskværdigt menneske, en dygtig fægter og en kundskabsrig ung mand. Men hans familie var fattig, og han havde ingen beskyttere blandt den militære adel. Han levede meget beskedent, og studiet af den gamle litteratur var hans kæreste beskæftigelse; han havde, som de gamle japanske historiefortæller siger, "kun Månen og Vinden til venner".

Mens han en høstaften spadserede alene i nærheden af en høj, som kaldtes Kotobikiyama, traf han tilfældigt på en ung pige, som gik ad den samme vej. Hun var rigt og kostbart klædt og syntes at være en elleve-tolv år gammel. Ito hilste på hende og sagde: "Solen vil snart være gået ned, og her er meget ensomt. Tør jeg spørge, om du er faret vild?"

Hun så på ham med et strålende smil og svarede beroligende: "Nej, jeg er en *miya–dzukai*; jeg bor her i nærheden og har ikke lang vej hjem."

Ito vidste, at en *miya–dzukai* måtte tjene hos en fornem familie, og hendes oplysning satte ham i den største forbavselse, for han havde aldrig hørt, at der skulle bo nogen højtstående personer i dette nabolag. Han bemærkede dog kun:

"Jeg er på vej til Uji, hvor jeg bor. Måske tillader du, at jeg gør dig følgeskab, for dette er et meget ensomt sted?"

Hun takkede ham yndefuldt og syntes at finde behag i hans tilbud; og de gik videre, mens de talte sammen om vejret, om blomsterne, om sommerfuglene og fuglene; om et besøg, hun engang havde aflagt i Uji, og hun talte beundrende om de skønne bygninger, som fandtes i hovedstaden, hvor hun var født. Således gik tiden under behagelig samtale, indtil de ved en bøjning af vejen kom ind i en lille landsby, omgivet af en tæt bevoksning af unge træer.

(Her må jeg afbryde min fortælling for at nævne, at den, som aldrig har set en japansk landsby, umuligt kan forestille sig, hvor dunkle visse af dem er, selv i strålende solskin. Endog i nærheden af Tokyo findes der landsbyer af den slags. Selv i kort afstand fra en sådan lille landsby ser man ingen huse: der er intet andet at se end en tæt bevoksning af stedsegrønne vækster, som regel unge cedre og bambus – der danner et hegn uden om husene. Disse vækster tjener til at beskytte landsbyen mod storme, og leverer træ til forskellige formål. Træerne er plantet så tæt, at man ikke kan passere igennem dem; de står rette og strunke som master, og toppene er så tæt flettet ind i hinanden, at de helt lukker solen ude. Under disse træer hersker der altid en dæmpet skumring, selv midt på dagen og husene ligger altid hen i halvskygge. Men det, som ved første indtryk gør en sådan landsby ligefrem uhyggelig, er ikke det dunkle lys – der tværtimod kan have en vis særegen charme – men derimod stilheden. Der kan være halvtreds eller hundrede boliger, men man ser ingen levende væsener. Man hører ingen lyde, undtagen usynlige fugles kvidren, fra tid til anden en

hanes galen og cikadernes sang. Men selv cikaderne finder disse lunde for dunkle og synger kun ganske svagt: de er soltilbedere og foretrækker træerne udenfor landsbyen. Jeg glemmer forresten at nævne, at man måske af og til kan høre en usynlig vævestols "chaka-tong, chaka-tong" ... men selv denne fortrolige lyd forekommer mystisk og uvirkelig i den dybe stilhed. Årsagen til denne stilhed ligger simpelthen deri, at alle beboerne, med undtagelse af de gamle og svage er ude på markerne, kvinderne med deres små på ryggen, og de lidt større af børnene er i skole.

Der var intet måneskin og landsbyen henlå i usædvanligt mørke, da Itso og den unge pige nåede landsbyen; solen var gået ned, og dens efterglød fandt ikke ned mellem træernes skygge.

"Nu, gode herre," sagde barnet, idet hun pegede ned mod en smal sti, som gik ud til hovedvejen, hvor de gik, "skal jeg den vej."

"Tillad mig at følge dig hjem," svarede Ito, og han drejede ned ad stien sammen med hende, idet han næsten følte sig vej frem uden rigtig at kunne se noget.

Men pigen standsede snart ved en lille gitterport, næppe synlig i halvmørket, bag hvilken man kunne se lysskæret fra et hus. "Dette er det meget ærede hus, hvor jeg bor," sagde hun. "Siden De nu er kommet så langt bort fra Deres vej, har De så ikke lyst til at træde indenfor og hvile Dem lidt?"

Ito tog med glæde mod denne uformelle indbydelse, nysgerrig efter at erfare, hvilke rangspersoner der mon kunne havde trukket sig tilbage fra livet i dette afsides liggende hus, og om det måske skyldes unåde eller politiske intriger; for han

tænkte, at det kun kunne skyldes sådanne årsager. Han gik altså ind gennem den lille port, som hans unge fører holdt åben for han, og befandt sig nu i en stor, sælsom have. Han kunne akkurat skelne et miniaturelandskab, gennemløbet af en snoet strøm.

"Vær så venlig at vente et lille øjeblik," sagde barnet, "mens jeg går ind og melder Deres ærede ankomst." Hun ilede straks hen mod huset. Det var et stort hus, men det så meget gammelt ud, og var bygget efter en anden tids skik. Skydedørene var ikke lukkede, men husets oplyste indre var skjult af et smukt bambusforhæng, som strakte sig hele vejen langs dets forside. Bag det kunne man se skygger bevæge sig – skygger af kvinder – og pludselig rislede den dæmpede lyd af en *koto* ud i natten. Så let og sødmefyldt var denne musik, at Ito næppe troede, hvad hans sanser fortalte ham. En døsig fornemmelse af uendelig fryd fyldte ham, mens han lyttede – en fryd, som på en sælsom måde var blandet med tristesse. Han undrede sig over, hvordan nogen kvinde dog havde lært at spille på denne måde – over, om den spillede mon kunne være en kvinde – undrede sig endog over, om det i det hele taget var jordisk musik, han hørte, for en fortryllelse syntes at have lagt sig over ham ved lyden.

Den blide musik standsede, og næsten samtidig opdagede Ito den lille *miya–dzukai* ved sin side. "Herre," sagde hun, "man anmoder om Deres ærede indtræden." Hun viste ham hen til indgangen, hvor han tog sine sandaler af, og en gammel kvinde, som han antog måtte være en husholderske, kom frem for at byde ham velkommen. Den gamle kvinde førte ham derpå gennem mange rum til et stort og vel oplyst værelse bagerst i

huset, hvor hun under mange bøjninger og æresbevisninger bad ham sætte sig på en plads, som var reserveret fornemme gæster.

Han var meget overrasket over værelsets fornemhed og det udsmyknings ejendommelige skønhed.

Nu bragte noget kvindeligt tyende forfriskninger ind, og han bemærkede, at de kopper og kander, man satte for ham, alle var af sjældent og kostbart håndværk, og dekoreret på en måde, som viste at dets ejer var en person af høj rang. Han undrede sig stadig mere over, hvilken ædel person det mon kunne være, som havde valgt at trække sig tilbage til dette ensomme sted, og hvilken begivenhed der kunne have indgivet den pågældende ønsket om en sådan ensomhed. Men pludselig afbrød den gamle kvinde hans tanker med spørgsmålet:

"Tager jeg fejl," sagde hun, "eller er De ikke Ito Sama fra Uji – Ito Tatéwaki Norisuké?"

Ito bøjede sig bekræftende. Han havde ikke nævnt sit navn for den lille *miya–dzukai*, og spørgsmålet forbavsede ham.

"De må ikke anse mit spørgsmål for påtrængende," fortsatte den gamle. "En gammel kone som jeg kan nok stille spørgsmål uden at det er utilstedelig nysgerrighed. Da I betrådte dette hus, forekom Deres ansigt mig bekendt, og jeg spørger kun for at forebygge enhver tvivl, før jeg taler om andre ting. Ser De, unge herre, jeg har noget vigtigt at sige Dem! De kommer ofte igennem denne landsby, og vor unge herskerinde så Dem tilfældigvis en morgen, hvor De kom forbi, og siden den tid har hun tænkt på Dem både dag og nat. Ja, hun har endog tænkt så meget, at hun ligefrem blev syg af det, og vi har været meget bekymrede for hende. Derfor har jeg erkyndiget mig om Deres

navn og bosted, og jeg var netop i begreb med at ville sende Dem et brev, da De nu – så ganske uventet! – kom til vort hus med vor lille *miya–dzukai*. Det er mig næppe muligt at beskrive, hvor glad jeg er over at se Dem; det forekommer mig at være så lykkelig en hændelse at den næsten ikke kan være sand! Jeg tror virkelig, at dette møde må være bragt i stand ved den store guddom Enmusubi–no–Kami, som skaber alle lykkelige bånd. Og da nu en lykkelig skæbne har maget det således, tør jeg da spørge: – Er der noget til hinder for en sådan forbindelse – for at gøre vor unge herskerindes hjerte lykkeligt?"

Ito var i første øjeblik så forbløffet, at han var ud af stand til at svare. Hvis den gamle kvinde talte sandt, var det en overordentlig stor gunst, der blev ham tilbudt. Kun en overvældende elskov kunne formå datteren af et så fornemt hus til at søge en ukendt og herreløs samurais kærlighed, som hverken havde rigdom eller nogen som helst udsigter for fremtiden. På den anden side var det ikke hæderligt for en mand at fremme sine interesser ved at udnytte en kvindes svaghed. Og forresten forekom omstændighederne ham foruroligende og omgærdede af mystik. Men at afslå et så storslået og uventet tilbud, havde han bestemt heller ikke lyst til. Efter nogle øjeblikkes tavshed svarede han:

"Nej, der er ingen hindring. Jeg har ingen hustru og er ikke trolovet, jeg har ingen som helst forbindelse med nogen kvinde. Hidtil har jeg levet sammen med mine forældre, og spørgsmålet om mit ægteskab har aldrig været berørt af dem. Men De må vide, at jeg kun er en fattig samurai, som ikke har nogen adelig herre; jeg havde ikke tænkt mig at indgå ægteskab, før jeg havde fået mulighed for at forbedre min stilling. Deres forslag er

overordentlig ærefuldt, men jeg holder mig for uværdig til nogen fornem jomfrus kærlighed."

Den gamle kvinde smilede, som om hun fandt behag i hans ord, og svarede:

"Det er bedst ikke at tage nogen beslutning, før De har set vor herskerinde. Måske vil De da ikke tøve et øjeblik. Gør mig nu den ære at følge med mig, så jeg kan forestille Dem for hende."

Hun førte ham derpå ind i et andet, større værelse, hvor man havde forberedt en større festlighed. Efter at han var blevet vist hen til ærespladsen, lod hun ham et øjeblik alene. Hun kom tilbage sammen med husets herskerinde; og ved det først blik på den unge pige, mærkede Ito atter den mærkelige følelse af begejstring, undring og fryd, han tidligere havde følt, dengang han lyttede til *koto*en i haven. Han havde aldrig, end ikke i drømme, set så skønt et væsen. Der syntes at udgå et lys af hendes skikkelse, som skinnede ud gennem hendes klæder, ligesom månelys gennem tynde skyer; hendes løsthængende hår flød om hende, når hun bevægede sig som kvistene på en hængebirk i en let forårsbrise; hendes læber var som ferskenblomstens, dækket af morgenduggens dråber. Ito blev ganske forvirret ved synet. Han spurgte sig selv, om han ikke så selveste Amano–kawara–no–Ori–Himé – væverjomfruen, hvis hjem er ved bredden af himlens lysende flod.

Den gamle vendte sig smilende mod den vidunderlige unge jomfru, der tavs og rødmende stod med nedslagne øjne, og sagde til hende:

"Se, mit barn … i det øjeblik, hvor vi mindst kunne håbe på det, er den, du har ønsket at møde, kommet af sig selv. Et så lykkeligt tilfælde kan kun være indtruffet ved de høje guders

mellemkomst. At tænke på det får mig til at græde af glæde." Og hun hulkede højt. "Men nu," vedblev hun, idet hun aftørrede sine tårer i sit ærme, "står der kun tilbage for jer begge – med mindre en af jer skulle være imod det, hvilket jeg tvivler på – at love jer hinandens tro, og deltage i jeres bryllupsfest."

Ito var ude af stand til at svare. Det uforlignelige syn foran havde fuldkommen lammet hans vilje og bundet hans tunge. Nu kom der tjenestepiger ind med små anretninger og vin: bryllupsfesten udfoldede sig for det unge par, og løfterne blev givet. Ito befandt sig dog stadig som i en trance: det vidunderlige ved hans eventyr og brudens fortryllende ynde holdt ham stadig i en tilstand af forvirring. En fryd større end alt, hvad han hidtil havde kendt, fyldte hans hjerte – som en stor tavshed. Men lidt efter lidt genvandt han dog sin sædvanlige ro, og blev efterhånden i stand til at tale uden forlegenhed. Han drak fornøjet af vinen; og han begyndte at tale – på en selvudslettende, men meget munter facon – om den tvivl og frygt, han forhen ofte havde været grebet af. Imens forblev bruden tavs som månelyset, hævede aldrig blikket og svare kun med en rødme eller et smil, når han tiltalte hende.

Ito sagde til den gamle kvinde:

"Jeg har ofte på mine ensomme spadsereture passeret denne landsby uden at ane det ringeste om dette ædle hus. Og fra det første øjeblik, jeg kom herind, har jeg undret mig over, hvorfor man har valgt at trække sig tilbage til et så ensom sted ... Og nu, da jeg er blevet knyttet til den skønneste kvinde i riget, forekommer det mig sælsomt, at jeg endnu ikke kender navnet på hendes ophøjede familie."

Der kom et bedrøvet udtryk i den gamle husholderskes godmodige ansigt ved dette spørgsmål, og bruden, som endnu næppe havde talt et ord, blegnede og lod til at blev grebet af en smertelig ængstelse. Efter nogle øjeblikkes tavshed svarede den gamle kvinde: "At bevare vor hemmelighed længere fra Dem vil volde os vanskelighed; og jeg tror nok, at De bør kende den, nu da De er blev en af os. Vid da, hr. Ito, at din brud er datter af Shigéhira–Kyo, den ulykkelige San–mi Chüjo."

Ved disse ord – "Shigéhira–Kyo, San–mi Chüjo" – gik der et koldt gys af rædsel gennem Ito. Shigéhira–Kyo, den berømte statsmand og general, havde været støv i sin grav i århundreder. Og Ito begreb pludselig, at alt omkring ham – værelset, lysene, festmåltidet – var en drøm fra fortiden, og at de skikkelser, han så for sine øjne, ikke var mennesker, men skygger af de døde.

Men næsten i samme øjeblik forlod den iskolde fornemmelse ham, og fortryllelsen vendte tilbage og blev endog mere virkelig end før – han følte ikke mere nogen frygt. Selv om hans brud var kommet til ham fra Yomi, hvor dødens gule flod havde sit udspring, var han dog fuldstændig bjergtaget af hende. Den, der ægter et spøgelse, må selv blive et spøgelse. Men Ito vidste, at han var rede til at dø, ikke en, men mange gange, hellere end lade ét eneste ord kommer over sine læber eller lade ét eneste udtryk vise sig på hans ansigt, som kunne tilføje den skønne illusion, som sad foran ham, den mindste smerte. Han var ikke i tvivl om den hengivenhed, hun havde givet udtryk for: man havde fortalt ham sandheden uden at lægge skjul på noget. Man disse tanker og følelser passerede hastigt forbi, og han indstillede sig på at tage sagen, som den måtte vise sig, og

opføre sig præcis som han ville gjort, hvis han havde været udvalgt af Shigéhiras datter, dengang denne levede.

"Ak, hvor trist!" udbrød han; "jeg har hørt om den skrækkelige skæbne, som ramte den ærværdige fyrste Shigéhira.

"Ja," svarede den ældre kvinde med en hulken, "det var virkelig en ond skæbne. Som De vej, blev hans hest dræbt af en fjendtlig pil og faldt på ham; og da han råbte om hjælp, forlod de, som havde levet af hans rigdom, ham i hans nød. Derpå blev han taget til fange og sendt til Kamakura, hvor de behandlede ham på en skammelig og ydmygende vis, og til sidst myrdede ham. Han hustru og barn – denne smukke pige – holdt sig skjult, for allevegne forfulgte og myrde man Héïké-partiets tilhængere. Da nyheden om fyrst Shigéhiras død nåede os, blev sorgen for stor at bære for moderen, og barnet stod ene i verden uden andre til at tage sig af hende end mig – hele hendes slægt var myrdet eller forsvundet. Hun var dengang kun fem år gammel. Jeg havde været hendes amme, og jeg gjorde, hvad jeg kunne for hende. År efter år vandrede vi fra sted til sted som pilgrimme ... Men disse historier fra en sørgelig tid er upassende her," udbrød ammen og borttørrede sine tårer; "undskyld en gammel kvinde, som ikke kan glemme fortiden. Se! den lille pige, jeg har opdraget er i sandhed blevet en smuk og ædel herskerinde – hvis vi levede i den gode tid under kejser Takakura, hvilken skæbne havde der da ikke været hendes! – Og nu har hun trods alt endelig fået den ægtefælle, hun ønskede; det er den største lykke. ... Men det er blevet sent. Brudekammeret er rede, og jeg må nu overlade jer til hinanden indtil i morgen."

Hun rejste sig, og idet hun skød den skærm til side, som adskilte gæstestuen fra det tilstødende kammer, førte dem til deres soveværelse. Under en strøm af glade lykønskninger forlod hun dem, og Ito var omsider alene med sin elskede.

Da de lå side om side i øm omfavnelse, spurgte Ito:

"Sig mig, min elskede, hvornår vågnede dit ønske om at få mig til ægtemage første gang hos dig?"

(Alting forekom ham nu så virkeligt, at han næsten havde ophørt at tænke over den illusion, han var hyllet i.)

Hun svarede, og hendes stemme var som en dues:

"Min ædle herre og husbond, jeg så dig første gang i Ishiyama-templet, hvorhen jeg var gået med min fostermoder, at jeg så dig første gang, og da jeg så dig, forvandledes hele mit liv. Men du ved det ikke, for vort møde fandt ikke sted i dette, dit nuværende liv: Det var for længe, længe siden! Du har gennemgået mangen død og mangen fødsel og har levet i mange smukke skikkelser. Jeg derimod har altid være, som du ser mig nu: jeg kunne ikke blive genfødt i nogen anden skikkelse eller overgå i nogen anden eksistens på grund af min store længsel efter dig. Min herre og husbond, jeg har ventet på dig gennem mange menneskealdre."

Ynglingen følte ingen frygt ved disse sælsomme ord, men længtes blot efter at mærke hendes velsignede arme omkring sig og høre hendes kærtegnende stemme, i dette liv og i alle de liv, der måtte komme.

En tempelklokkes klang forkyndte, at dagen nærmede sig. Fuglene begyndte at kvidre, og morgenvinden hviskede i træernes kroner.

Den gamle husholderske skød skærmen til brudekammeret til side og udbrød:

"Nu, mine børn, er det tid at skilles! Ved dagslys kan I ikke være sammen, om så blot et øjeblik – det kunne få skæbnesvangre følger. I må byde hinanden farvel."

Uden et ord gjorde Ito sig rede til opbrud. Han anede uklart advarslen og hengav sig i sin skæbne. Hans vilje tilhørte ham ikke mere, han ønskede kun at være sin åndebrud til behag.

Hun lagde et fint udskåret jadesmykke i hans hånd og sagde:

"Min unge herre og husbond er en lærd mand og vil sikkert ikke forsmå denne lille gave. Min fader fik den af kejser Takakura. Alene af den grund anser jeg den for at være værdifuld."

For at gøre gengæld bad Ito hende om at modtage den *kogai*, som prydede hans sværdhæfte. De to metalpinde, som udgjorde den, var udsmykket med indlagt sølv og guld i et mønster af kirsebærblomster og nattergale.

Derpå kom den lille *miya–dzukai* for at vise ham vej gennem haven, og hans brud fulgte ham sammen med sin fostermoder til dørtærsklen.

Da Ito vendte sig for at vinke et sidste farvel, sagde den gamle kvinde:

"Vi vil atter mødes, men først i Bjørnens år på samme tid og samme dag i den samme måned som nu. Vi har nu Tigeråret, og du må derfor vente endnu i ti år. Men af grunde, jeg ikke tør røbe, vil vi ikke kunne mødes igen på dette sted; vi må gå til Tokyo, i hvis omegn den gode kejser Takakura og vore fædre og mange af vore folk opholder sig. Hele Héïkë-klanen vil glæde

sig til dit komme. Vi vil sende en bærestol efter dig på den fastsatte dag."

Stjernerne glimtede endnu svagt over landsbyen, da Ito trådte ud gennem husets port, men da han kom ud på den brede vej, så han allerede morgenskæret lyse over de tavse marker. På sit bryst bar han den gave, han havde modtaget af sin brud. Hendes stemme klang endnu yndefuldt i hans øre, men havde han ikke med sine fingre kunnet berøre det skønne jadesmykke, ville han have troet, at den natlige oplevelse kun havde været en drøm, og at hans liv stadig tilhørte ham selv.

Men bevidstheden om, at han havde dømt sig selv til en skyggetilværelse, bragte ham ingen fortrydelse. Kun adskillelsen smertede ham, og tanken om de mange år, der skulle gå, før han igen skulle se sin drøm. Denne ventetids gåde kunne han ikke gøre sig håb om at løse, for kun guderne kender de dødes hemmelighedsfulde veje.

Ito søgte gang på gang på sine ensomme vandring til landsbyen ved Kotobikiyama i det ubestemte håb at få endnu et glimt af det forgangne. Men aldrig, hverken ved nat eller dag, kunne han finde vej til gitterporten for enden af den skyggefulde sti; aldrig genså han den lille *miya–dzukai* gående alene i solnedgangens skær.

De landsbybeboere, som han forsigtigt udspurgte, anså ham for at være forhekset. Der boede ingen fornem familie der i landsbyen, sagde de, og der havde heller aldrig været nogen have i nabolaget som den, han beskrev. Men der havde engang

været et stor tempel for Buddha i nærheden af det sted, han talte om; og nogle af gravstenene på templets gravplads var stadig synlige. Ito fandt disse mindesmærker midt inde i en tæt tykning. Det var af en ældgammel form, og var dækket med mos og lav. De skrifttegn, som engang havde været skåret i dem, kunne ikke længere tydes.

Ito omtalte aldrig sit eventyr for nogen. Men hans venner og slægtninge bemærkede snart, at der var foregået en stor forandring med ham. Han blev tynd og bleg, skøn lægerne erklærerede, at han intet legemligt fejlede; han så ud som et spøgelse og bevægede sig som en skygge. Han havde altid været tænksom og holdt af ensomhed, men nu forholdt han sig anderledes til alt det, som tidligere havde glædet ham, selv de litterære studier, som han havde håbet, måske ville bringe ham udmærkelse og berømmelse. Sin moder, som mente, at et ægteskab måske kunne genopvække hans ærgerrighed og interesse for livet omkring ham, fik det svar, at han havde aflagt et løfte om aldrig at gifte sig med nogen levende kvinde.

Og månederne svandt.

Endelig kom Bjørnens år og høsttiden, men Ito kunne ikke længere foretage de ensomme spadsereture, han holdt så meget af. Han kunne end ikke stå ud af sin seng. Hans liv svandt langsomt bort, uden at nogen kunne finde grunden; og han sov så tungt og så længe, at hans søvn ofte blev forvekslet med døden.

Af sådan en søvn blev han pludselig vækket en smuk efterårsaften ved at høre en barnestemme kalde, og han så ved siden af sin seng den lille *miya–dzukai*, som ti år tidligere havde

ført ham gennem den forsvundne have til det gamle hus. Hun hilste ham, smilede og sagde: "Jeg er blevet sendt til dig for at sige, at du i aften vil blive modtaget i Ohara, i nærheden af Kyoto, hvor dit nye hjem er, og at en bærestol er blev sendt for at hente dig." Derpå forsvandt hun.

Ito vidste, at han blev kaldt bort fra solen og lyset, men budskabet fyldte ham med en sådan fryd, at han fik kraft til at rejse sig og kalde på sin moder. Og nu fortalte han hende for første gang historien om sit bryllup og viste hende jadesmykket, som hans brud havde skænket ham. Han bad om, at smykket måtte blive begravet med ham – og derpå døde han.

Jadesmykket blev begravet sammen med ham. Men forinden begravelsen blev det undersøgt af kendere, som sagde, at det var blevet fremstillet i *Jo–an* (år 1169 e.v.t.) og at det bar en berømt kunstners mestermærke – en kunstner, som havde levet på kejser Takakuras tid.

Om "Pæonlygten"

Forfatter: Lafcadio Hearn (1850-1904).
Org.udgaver m.m.: .

De dødes marked: *At the Market of the Dead*, i *Glimpses of an Unfamiliar Japan (First Series)* - kap. 5 (1894). (*)

Bon-Odori: Fra *Glimpses of an Unfamiliar Japan (First Series)* - kap. 6 (1894). (*)

En lidelsesfuld karma: *A Passional Karma*, fra *In Ghostly Japan* (1899). (*)

Løftet, der holdtes: Fra en samling spøgelseshistorier, *Ugetsu Monogatari* af Ueda Akinari (1734-1809), her genfortalt af Lafcadio Hearn med titlen *Of a Promise Kept*, fra *A Japanese Miscellany* (1901). (*)

Løftet, der brødes: *Of a Promise Broken*, fra *A Japanese Miscellany* (1901). (*)

Den dødes Ihai: Fra *Glimpses of an Unfamiliar Japan, Second Series*, kap. 10: *Of Ghosts and Goblins* – afsnit 7 (1894). (*)

En stenbuddha: *The Stone Buddha*, fra *Out of the East: Reveries and Studies in New Japan* (1895). (*)

På en bro: *On a Bridge*, fra *A Japanese Miscellany* (1901). (*)

Hævn: Fra *Out of the East* (1895) – kap. 5: *Bits of Life and Death*, afsn. 6. (*)

I Yaidzu: *At Yaidzu*, fra *In Ghostly Japan* (1899). (*)

Otokichis Daruma: *Otokichi's Daruma* i *A Japanese Miscellany* (1901). (*)

Af en drømmebog: *Readings from a Dream-Book*, i *Shadowings* (1900). (*)

Ningyo–no haka: Fra *Gleanings in Buddha-Fields* (kap. 6), (1897). (*)

Kimiko: Fra *Kokoro: Hints and Echoes of Japanese Inner Life*, (1896). (**)

Bjerget: *Fragment*, fra *In Ghostly Japan* (1899). (**)

O-Dais omvendelse: *The Case of O-Dai*, fra *A Japanese Miscellany*, (1901). (***)

Bimbogami: Uddrag af kapitlet *Kitzuki, The Most Ancient Shrine in Japan*, fra *Glimpses of Unfamiliar Japan, First Series*, (1894). (**)

Samuraiens søn: *A Conservative*, fra *Kokoro: Hints and Echoes of Japanese Inner Life* (1896). (**)

Nonnen i Amidatemplet: *The Nun of the Temple of Amida*, fra *Kokoro: Hints and Echoes of Japanese Inner Life* (1896). (***)

Haru: Fra *Kokoro: Hints and Echoes of Japanese Inner Life* (1896). (**)

Danserinden: Uddrag af *Of a Dancing Girl*, fra *Glimpses of Unfamiliar Japan, Second Series*, (1894). (**)

Historien om O-Tei: *The Story of O-Tei*, fra *Kwaidan* (1904). (***)

Menneskets sjæle: *Of Souls*, fra *Glimpses of Unfamiliar Japan, Second Series* (1894). (**)

Ved Karmas magt: *By Force of Karma*, fra *Kokoro: Hints and Echoes of Japanese Inner Life* (1896). (**)

Shinju: Fra *Glimpses of Unfamiliar Japan, First Series* (1894). (**)

Vattæppet: Uddrag af *By the Japanese Sea*, fra *Glimpses of Unfamiliar Japan, Second Series* (1894). (**)

Ingwa–banashi: Fra *In Ghostly Japan* (1899). (**)

Pigen i spejlet: *The Mirror Maiden*, fra *The Romance of the Milky Way and Other Studies and Stories* (1905). (***)

Drengen, som tegnede katte: *The Boy Who Drew Cats, rendered into English by Lafcadio Hearn*. T. Hasegawa, Publisher and Art-Printer, Tokyo 1898. (***)

Historien om Ito Norisuké: *The Story of Ito Norisuké,*, fra *The Romance of the Milky Way and Other Studies and Stories* (1905). (***)

(*) er hentet i *Fra Skyggernes Verden. Skizzer fra Japan af Lafcadio Hearn*. Samlet og oversat ved Johanne Münter. Gyldendalske Boghandels Forlag, København 1902.
(**) er hentet i *Fra Morgenrødens Rige: Fortællinger fra Japan*. Samlede og indledede ved Johanne Münter. Gyldendal, København 1900.
(***) er oversat til denne udgave af Kim N. Jensen.

Oversættere: Johanne Münter (1844-1921) og Kim N. Jensen (f. 1955).
Redigeret af: Kim og Vivi Jensen.
Forside: Tsukioka Yoshitoshi (1839-1892: *Pæon-lygten og genfærdet af O-Tsuyu* (Træblok-tryk fra 1891).

ISBN 978-87-7979-991-2

1. ebogsudgave.

Størstedelen af indholdet har tidligere været udgivet i samlingerne *Fortællinger fra Morgenrødens Land* (ISBN 978-87-7979-215-9, Ølstykke 2011) og *Fra skyggernes verden* (ISBN 978-87-7979-310-1, Ølstykke 2013). *Drengen som tegnede katte* og *Historien om Ito Norisuké* har ikke tidligere været udgivet på dansk.

© 2024 eBibliotek 1800

www.ebib1800.dk